Fata cu fragi / Lisa Strømme; trad. Şi note de Irina Bojin. — Bucureşti: Humanitas Fiction. 2017
ISBN 978-606-779-177-8 I. Bojin, Irina (trad.: note) 821.111

Pentru Dagfinn
Paleta pe care îmi amestec culorile

ÅSGÅRDSTRAND
1893

1
Pânza goală

Cea mai intensă lumină neorbitoare acţionează
alături de întunericul deplin.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*[1]

Mă ascundeam în tablou, sperând că ea nu va observa cât mă schimbasem. Câteodată izbuteam. Dacă închideam ochii şi mă gândeam la fragi, simţeam din nou pânza zdrenţuită a rochiei gâdilându-mi umărul, în timp ce *herr* Heyerdahl înmuia pensula în culorile de pe paletă şi apoi o plimba pe pânză. Dacă mă străduiam, puteam să capăt o expresie îmbufnată, dar supusă, aşa cum aveam atunci când mă pictase. Simţeam chiar şi tulpinile subţiri ale iasomiei, răsucite în jurul degetelor mele asemenea unor pânze de păianjen. În cealaltă mână, tremurând de oboseală, ţineam castronul. Mă mânca umărul, dar nu mă puteam scărpina. Nu aveam voie să mă mişc, nici să vorbesc. Trebuia să stau nemişcată.

Iarna, când nu aveam oaspeţi, mă vedea aşa cum fusesem atunci: o fetiţă de zece ani, prostuţă, numai bună de pus la treabă. Însă acum, la şaisprezece ani, era greu să rămân tot Fata cu fragi. Numele îmi luase locul – mai bine zis, se aşezase între mine şi lume. Din clipa în care tabloul fusese terminat şi expus la Hotelul Grand ca să poată fi admirat de toţi cei care veneau în Kristiania[2], numele ăsta se lipise de mine ca o pojghiţă de lac. Copil fiind, îmi purtam titlul cu mândria cuvenită. Acum titlul mă purta pe mine, în schimb lacul se crăpase şi se cojea asemenea unei picturi vechi.

Mama stătea în genunchi lângă plită. Înmuia cârpa în găleată ca şi cum ar fi îmbăiat un copilaş. Când m-a văzut intrând, a scos-o şi a stors-o, răsucind-o cu furie, de parcă zdreanţa i-ar fi spus o necuviinţă.

---

1 Toate citatele din *Teoria culorilor* de Johann Wolfgang Goethe sunt preluate din traducerea semnată de Val. Panaitescu, publicată în 1995 de Editura Princeps din Iaşi.
2 Între anii 1624-1925 oraşul Oslo s-a numit Kristiania.

— Mişcă-te, Johanne! s-a răstit la mine. Abia te târăşti, când e atâta treabă de făcut. Începe sezonul, ce Dumnezeu! Familia Heyerdahl soseşte azi după-amiază. Doar ştii că le plac încăperile luminoase, aerisite, în care să nu vadă fir de… A ridicat tonul şi s-a oprit, aşteptând să continui eu. Fir de…?

— Praf, am zis printre dinţi.

— Bagă-ţi minţile în cap, fetiţo! a spus suflecându-şi încă şi mai tare mânecile, ca să pară mai convingătoare. Aduce pânze şi vopsele, lucruri trebuincioase. Nu poate lucra dacă aici nu e curăţenie.

De fapt, lui Hans Heyerdahl nici că-i păsa. Doar era pictor. Făcea mai multă mizerie decât noi patru la un loc.

Am desenat cu degetul o siluetă pe perete.

— Hai, nu sta ca o momâie, a zis. Doar ţi-am citit scrisoarea, nu? N-am vorbit destul de tare?

— Ba da, mamă. Întâi barca, apoi căruţa. Trebuie să-i trimitem pe tata şi pe Andreas să le aducă.

— Atunci hai să ne punem pe treabă!

S-a strecurat pe lângă mine, s-a ridicat pe vârfuri, a luat un blid de lemn de pe raftul de sus şi l-a trântit pe plită.

— Du-te şi caută nişte fructe, m-auzi? Umple castronul. Fuga! Să te întorci repede, ca să mături podeaua şi să scoţi aşternuturile la aerisit.

— E prea devreme, am spus. Abia peste câteva săptămâni am să găsesc atâţia fragi.

— Ţi-am spus să te porţi cuviincios. Hai, bagă-ţi minţile în cap şi dă fuga în pădure! m-a îndemnat bătând din palme.

Iar dacă băiatul ăla, Thomas, se ţine după tine, să-i spui că n-ai nevoie să-ţi facă el ochi dulci. M-ai auzit?

— Da, mamă.

— Şi să nu te apropii de casa ăluilalt pictor. Păcătosul. *Fru* Jorgensen mi-a spus că a sosit şi el azi-noapte. Iar a adus răul cu el. Omul ăla nu-i cu toate minţile acasă, a zis bătându-se cu degetul în tâmplă. Nu ca *herr* Heyerdahl al nostru. Îi lipseşte o doagă. Să treci iute pe lângă casa lui. Să nu arunci nici măcar o privire în grădină. Ştii că lasă tablourile alea înfiorătoare afară, la uscat. Sunt neruşinate, la fel ca el. Îşi scoate desfrâul la vedere, parcă s-ar mândri cu el. Nici măcar să nu ridici ochii, Johanne Lien. Gândeşte-te la bunul nume al familiei, la reputaţia ta. Hai, du-te şi găseşte ceva fructe pentru alde Heyerdahl.

Mi-a pus castronul în mână şi m-a scos din casă. Am ieşit în lumina vie a dimineţii. În urma mea, mama bombănea ceva despre picioarele mele goale şi părul încâlcit. Aşa am lăsat-o, bodogănind lucruri fără noimă.

Fragii abia mijiseră, erau tari ca nişte mânuţe strânse pumn, nu se lăsau culeşi. Natura îşi amestecase culorile, dar nu le întinsese încă pe pânză. La fel ca florile, fructele aveau nevoie de lumină şi căldură înainte să dea în pârg, dar s-ar fi zis că mama era convinsă că eu le puteam face să se coacă descântându-le – doar eram Fata cu fragi. În mintea ei, titlul avea mai puţin de-a face cu ocupaţia mea decât cu tabloul. Era un fel de mijlocitor, o punte între noi şi pătura de sus a

societăţii, bogătaşii care veneau din Kristiania să-şi petreacă vacanţa la noi, protectorii celor ca *herr* Heyerdahl, care dădeau năvală la Åsgårdstrand în fiecare vară.

Tabloul era portretul meu fidel la vremea când pozasem pentru *herr* Heyerdahl. Din amestecul de albastru şi galben apărea imaginea unei fetiţe sărace, îmbrăcate într-o rochie uzată, mototolită, ale cărei cute erau întunecate de umbre. Bucăţica de umăr care se zărea pe sub mâneca sfâşiată părea curată, cu toate că pielea mea era tot timpul plină de zgârieturi căpătate în timpul hoinărelilor prin pădure. Nu prea înţelegeam cum ne-ar putea apropia tabloul de doamnele care se preumblau prin oraş îmbrăcate în rochii albe, cu pălării şi panglici. Însă *herr* Heyerdahl locuia în casa noastră. Era ceva, nu? Tabloul ne scotea din rândul mulţimii. S-ar fi zis că îmbinarea formelor, a liniilor, a culorilor şi a luminii mă preschimba într-o prinţesă în ochii oaspeţilor veniţi din Kristiania. Mai mult nici nu-i trebuia mamei ca să creadă că eram la fel ca ei.

O singură tufă de fragi putea fi bună de cules. Creştea pe un deal, lângă un zid, într-un loc unde soarele strălucea cu putere, chiar dacă vara abia începuse. Era un loc unde se ajungea uşor, doar că avea un neajuns: se afla în grădina *lui.*

Dacă pentru mama Hans Heyerdahl era Dumnezeu coborât pe pământ, atunci Păcătosul era diavolul întruchipat. Mie şi lui Andreas ne era interzis să-i rostim până şi numele. Simplul fapt că ne gândeam la el era considerat o trădare.

Mama habar nu avea ce îmi dăduse el sau de discuţiile noastre. Nici de câte ori ne întâlniserăm în pădure.

Nu era o persoană distinsă, nici succes nu avea – rămăsese un fel de ciudăţenie pentru locuitorii oraşului. Era vecinul din timpul verii, pe care localnicii îl plăceau, dar nu aveau cum să-l înţeleagă. Altminteri era la fel de sărac ca noi toţi, abia reuşea să-şi plătească chiria, atât de sărac, încât nici nu catadicseam să-i spunem „herr“, ca şi cum ar fi fost un om de rând.

Picturile lui, atât de ieşite din comun, nu-i aduseseră o bună reputaţie, ba pe deasupra se mai zvonea şi că ar fi fost ţicnit şi beţiv. Oaspeţii noştri din înalta societate veniţi din Kristiania, fată de care mama ţinea mortis să-şi arate devotamentul, nici nu voiau să ştie de el. Doamnele erau sfătuite să nu privească spre tablouri şi să se ascundă în spatele umbrelelor de soare pentru a se feri de vulgaritatea afişată fără reţinere.

După ce m-am îndepărtat de casă, m-am încumetat să-i rostesc numele, dar tropăind cât puteam de tare, ca să acopăr sunetul vocii. Întâi am spus în şoaptă cele două cuvinte mustind de păcat. Apoi le-am spus cu glas tare.

— Edvard Munch.

În clipa când vorbele mi-au alunecat de pe buze, am auzit un trosnet în spatele meu. Mă lovise oare vreun blestem fiindcă îndrăznisem să le rostesc? Fusesem osândită pe veci? M-am întors şi l-am văzut pe Thomas ieşind agale de după un pâlc de mesteceni argintii crescuţi la marginea drumului. Zâmbea cu gura până la urechi şi ochii căprui îi străluceau aşa de tare, că, deşi avea soarele în spate, pe faţa lui am citit limpede ce-i umbla prin minte.

— Johanne! Opreşte-te! a zis. Unde te duci?

— Să culeg fructe pentru Heyerdahl şi-ai lui.

— Nu vrei să te ajut?

I-am făcut semn să se apropie, având grijă să nu par prea dornică. Am dus mâna la umăr, am pipăit pânza, mi-am netezit bluza.

— Cât timp ai? a întrebat, smulgându-mi castronul din mână.

— Dă-mi-l înapoi! am strigat, întinzând mâna să-l apuc, dar Thomas a ridicat braţul deasupra capului şi s-a dat înapoi, spre copaci, îndemnându-mă să-l urmez.

— Thomas! Azi n-am timp. Dă-mi-l înapoi.

— Bine, a zis, lăsând braţul jos. Dar măcar vino cu mine pe plajă. N-o fi un capăt de lume dacă ne bălăcim un pic, ce zici?

A luat-o la fugă. Eu am rămas pe loc, cu ochii la mare, pradă aceluiaşi dor care mă năpădea ori de câte ori o vedeam, întinderea nesfârşită de apă era stăpâna vieţii mele. Eram vrăjită de ea. Ajungea doar să-i arunc o privire ca să dau crezare poveştilor depănate de pescari despre ceea ce se afla acolo unde fiordul dădea în mare. Întinderea albastră, punctată doar de insula Bastøy şi de vapoarele şi bărcile cu pânze care treceau prin golf, putea fi văzută de oriunde te-ai fi aflat în Åsgårdstrand. De fapt, oraşul părea adăpostit într-o scobitură a dealului abrupt, săpat de oamenii fiordului într-o pornire sfidătoare.

Thomas alerga în faţa mea. Apa mă îmbia, aşa că n-aveam nevoie de altă invitaţie. Dealul era abrupt, panta pieptişă, nu aveai cum să mergi încet. Am coborât în goană după el pe Nygårdsgaten, până am ajuns la poalele dealului. Am trecut pe lângă căsuţele pescarilor, unde urma să stăm pe durata verii, cât timp familia Heyerdahl locuia în casa *noastră.* Din obişnuinţă, am întors privirea când am ajuns la căsuţa galbenă de la capătul străzii, cea închiriată de Munch de la *fru* Jørgensen. Am rupt-o la fugă pe Havnagata atât de repede, că pietricelele zburau de sub tălpile noastre. Strada ducea la debarcader şi la ştrandul amenajat pe malul stâncos, unde bătea apa fiordului. M-am simţit dintr-odată uşoară şi liberă ca aerul proaspăt al mării pe care îl trăgeam în piept.

Thomas şi-a suflecat pantalonii până la genunchi şi a intrat în apă. Eu mi-am ridicat fusta şi juponul. Tălpile mi s-au afundat în nisipul nămolos de pe mal. În larg, bărcile cu pânze alunecau lin, mişcându-se odată cu valurile, tăcute, ca într-un vis. Şi pe plajă era linişte. Nişte fetiţe se jucau aruncând pietricele în apă, supravegheate îndeaproape de mama lor, aşezată pe o piatră, la adăpostul unei umbrele de soare. Ceva mai încolo, un pescar bătrân îşi curăţa barca răsturnată cu fundul în sus. Alături de el, un bărbos făcea noduri la o frânghie marinărească. M-am bucurat că nu ne-au dat nicio atenţie.

— Hai! Până la genunchi! m-a îndemnat Thomas, luând-o înaintea mea cu paşi mari. Să vad dacă ai curaj!

Am pus castronul pe o piatră şi l-am urmat, plescăind prin apa care îmi ajunsese mai sus de glezne. Se îndrepta spre un grup de stânci care ieşeau la suprafaţă – locul unde îmi plăcea să stau când eram o copiliţă, închipuindu-mi că eram sirenă.

— Nu pot să merg chiar aşa departe azi, am strigat, cu gândul la cartea din

buzunar. N-am costum de baie.

— De ce vrei să-mi strici cheful? m-a dojenit Thomas.

A luat apă în pumni şi a suflat spre mine, împroşcând-o printre degete.

— Thomas! am ţipat.

Dacă n-aş fi avut cartea la mine, l-aş fi stropit şi eu. Aşa, m-am îndepărtat vânturând apa cu picioarele, în căutare de comori ascunse în nisip. În câteva clipe a fost lângă mine, m-a cuprins cu braţele pe după mijloc şi şi-a lipit pieptul de spatele meu.

— Uite, a spus arătând spre orizont, într-o zi am să te duc acolo, Johanne.

I-am simtit răsuflarea în ureche şi stomacul mi s-a strâns, apoi m-am încordat din cap până-n picioare când buzele lui mi-au atins uşor pielea şi a început să-mi spună povestea pe care-i plăcea s-o repete:

— Am să te iau de aici, o să plecăm într-o aventură, a spus, coborându-şi buzele pe gâtul meu. Am să fiu căpitan pe un vapor mare.

— Şi unde ai să mă duci? am întrebat, de parcă n-aş fi ştiut.

— O să ieşim în larg, o luăm spre Danemarca, apoi spre Franţa şi Egipt. O să găsim bogăţii, o să ne întoarcem acoperiţi de giuvaieruri şi toată lumea o să ne spună regele şi regina din Åsgårdstrand.

— Aşa zicea şi Peer Gynt, am spus. Şi uite unde l-a adus dorul de călătorii pe mare.

— Cel puţin a fost bogat, a zis Thomas. Până la urmă.

M-am smuls din braţele lui şi l-am privit în ochi.

— Ba nu, s-a gândit doar la el şi a pierdut toate bogăţiile.

Thomas a ridicat din umeri.

— Dar tot ai să vii cu mine într-o zi, nu-i aşa, Johanne? a întrebat, cu toate ca nu mai era nici pe departe atât de încrezător.

— Aşa crezi?

— Nu vrei să ştii ce e acolo? a întrebat, luându-mi mâna într-a lui. *Să explorezi?*

Din depărtare, pe fiord, s-a auzit sunetul grav al unei sirene. M-am întors şi am văzut vasul *Jarlsberg* îndreptându-se spre debarcader cu flamurile fluturând în vânt, ca să-şi anunţe sosirea.

Mi-am apucat fusta şi i-am scuturat tivul de apă, apoi am alergat spre plajă ca să-mi găsesc castronul.

— Stai! a strigat Thomas. Johanne, întoarce-te!

— N-am timp, i-am răspuns.

— Aşteaptă-mă, Johanne! Opreşte-te!

Dar eu mă îndepărtam deja, grăbită.

— Diseară e un bal la Hotelul Grand, a strigat. Vii şi tu, da?

— Poate că o să vin, am răspuns tot strigând.

Poate, *dacă nu mă omoară mama până atunci.*

Am traversat plaja în fugă, sărind peste bolovani şi smocuri de iarbă de mare. Picioarele mele cunoşteau drumul şi găseau cu uşurinţă potecile bătute ani de-a

rândul de cei veniţi să facă baie în mare. Am înhătat castronul şi mi-am continuat drumul cât de repede am putut de-a lungul ţărmului, pe lângă Hotelul Grand, spre pădurea Fjugstad. Casa lui Munch era în vârful unei coline abrupte pe la poalele căreia trecea drumul. Pomii fructiferi şi tufişurile de pe cealaltă parte a gardului mă îmbiau cu braţele deschise.

Doar nu era să mă sperii de un gard! Am pus castronul pe un bulumac şi mi-am ridicat fusta până la genunchi, trăgând cu ochiul spre ferestrele vecinilor, să mă asigur că nu era nimeni martor la fărădelegea pe care o săvârşeam. N-am văzut nimic, iar de auzit, nu auzeam decât ţipetele pescăruşilor care se învârteau deasupra mea. Sârma gardului mi-a intrat în tălpi şi s-a îndoit sub greutatea mea. O aşchie ieşită în afară mi-a agăţat fusta şi a sfâşiat-o când am sărit.

Am aterizat în iarba înaltă şi m-am pus pe căutat, ferindu-mă să ating urzicile. Am împins crenguţele cu piciorul şi am dat la o parte florile albe şi frunzele zimţate ale tufei de fragi, dar n-am găsit nimic. M-am aşezat în genunchi şi m-am târât pe pământ, pe sub tufa. Am băgat mâinile în hăţişul de rămurele, care mi-au zgâriat degetele şi braţele până când mi s-au umplut de umflături roşii.

— Naiba să-i ia pe alde Heyerdahl! am ocărât.

Îmi afundasem capul în tufişuri şi nu mai vedeam nimic în jur.

— Îţi pierzi vremea.

Vocea a deschis o uşiţă în amintirile mele.

Am dat drumul frunzelor, am simţit un fior pe şira spinării şi am încremenit.

Rănile de pe braţe mă usturau, când m-am întors şi am dat cu ochii de Munch. Era îmbrăcat cu o jachetă de culoare închisă, care atârna pe el de parcă ar fi aparţinut unui frate mai mare. În schimb, vesta cenuşie îi era bine strânsă pe corp. Avea o gură frumos desenată, senzuală, am băgat de seamă nu fără un oarecare sentiment de vinovăţie. Linia buzei de sus, arcuită şi plină, era accentuată de o mustăcioară subţire; buza de jos, cărnoasă, era ieşită în afară, ca la copiii bosumflaţi. Avea bărbia puternică şi ochi trişti, de un albastru limpede, care îşi strigau amărăciunea. M-a izbit faptul că amărăciunea aceea nu era o emoţie trecătoare, ci sălăsluia neîncetat în el, înfiptă ca o ancoră în nisip.

— Johanne? a întrebat cu un zâmbet în colţul gurii.

— Da, eu sunt, am răspuns netezindu-mi fusta sfâşiată. M-a trimis mama să culeg fructe pentru familia Heyerdahl.

— Pe cele coapte le-am cules cu sora mea azi-dimineaţă, a zis. Hai în casă.

As fi vrut să spun nu. Mama m-ar fi jupuit de vie doar dacă ar fi aflat că am fost prinsă în timp ce încercam să fur fragi, darămite din curtea lui. Pe de altă parte, nu mă puteam întoarce cu mâna goală, iar Munch, deşi avea o figură severă, mă privea cu blândeţe.

— Nu se poate să-l lipsim pe Hans de fragi, nu-i aşa? a zis luând castronul de lângă gard.

Avea la el un caiet maroniu de schiţe, cu marginile zdrenţuite şi coperţile acoperite de mâzgălituri şi pete de cafea. Mergeam în urma lui, călcând cu picioarele mele murdare pe locul unde cizmele lui culcaseră iarba. Când, ajunsă în vârful colinei, am ridicat capul, am văzut imediat tablourile.

Ceva mai încolo erau două pânze mari, aproape cât mine de înalte. Asemenea unor înotători care-şi trag sufletul la soare, stăteau sprijinite de peretele unei magazii vopsite în vişiniu – atelierul lui temporar. Tablourile mă chemau cu atâta putere, că n-am putut să nu le privesc. Într-unul era o femeie, o siluetă întunecată care privea posomorâtă spre ceea ce părea a fi propria ei umbră. Era atât de îndurerată, încât inima. Mi s-a strâns, mi s-a pus un nod în gât şi m-a năpădit şi pe mine tristeţea.

Celălalt tablou era o scenă în aer liber, pe un câmp înverzit. Un bărbat şi o femeie se odihneau la umbra unui pom. Femeia avea un şorţ albastru-deschis şi ţinea un castron cu fructe roşii, care mi-au stârnit curiozitatea şi cumva m-au întristat şi mai tare. Aş fi vrut să întind mâna şi să-i mângâi. Păreau a fi fost răniţi.

Când am ajuns la căsuţă, Munch a strigat-o pe sora lui.

— Inger! Johanne caută fragi.

Am rămas afară, în timp ce el a urcat treptele şi a intrat pe uşa din spate.

M-am întors la cuplul din tablou şi mi-am dat seama că femeia cu fructele era însărcinată. Pântecul umflat i se ivea deasupra castronului cu cireşe. La fel ca ea, pomul avea rod bogat şi era în floarea vârstei. Bărbatul, în schimb, era obosit până în măduva oaselor. Se prăbuşise pe o buturugă şi-şi lăsase bastonul alături. În mijlocul tabloului, un cerc gol, urma lăsată de tăierea unei crengi, păta trunchiul copacului şi le strica amândurora bucuria.

— Bună, a spus Inger, apărută în cadrul uşii.

Mi-am luat cu greu ochii de la tablouri şi am privit-o cu un zâmbet de convenienţă. Era îmbrăcată în negru din cap până-n picioare, doar la gât avea un guler alb, plisat. Părul castaniu-închis şi-l strânsese la spate, într-un coc sever.

— I-am adunat azi-dimineaţă, mi-a spus, întinzându-mi castronul de parcă şi-ar fi plătit o datorie. Sunt destui.

M-am uitat la pumnul de fragi, conştientă că era tot ce aveau.

Inger semăna foarte mult cu Munch, dar avea o expresie mai deschisă, ochii mai mari şi mai închişi la culoare. Semăna cumva cu femeia din tablou, chinuită de propria ei umbră.

— Sunt pentru familia Heyerdahl, am explicat, simţindu-mă vinovată.

— Da, am văzut vaporul sosind. Tu eşti Fata cu fragi, nu-i aşa? Ai crescut de astă-vară.

Munch a ieşit iar din casă.

— Personajele din tablouri cresc şi se schimbă, înger, la fel ca în viaţă. De fapt, ele *sunt* viaţa. Se schimbă odată cu stările noastre şi cu orele zilei. De fiecare dată când le privim arată altfel.

Mă uitam la el în timp ce vorbea, cioplind imagini în aer cu mâinile.

— Şi tu ce mai pictezi, Johanne? m-a întrebat.

— A, fac doar desene, am răspuns. N-am uleiuri. Mama ar zice că fac mizerie. Dar să ştiţi că citesc în fiecare zi din canea pe care mi-aţi dat-o.

— Ce-ar fi să vii şi mâine? a întrebat el. Îţi dau din uleiurile mele. Mă apuc să le amestec din…

Vocea i s-a stins de tot şi a mai descris câteva cercuri cu mâinile, ca şi cum

astfel ar fi încheiat propoziţia.

— Doar nu trebuie să afle, nu-i aşa? a zis privind cu subînţeles la fragii din mâna mea.

— Cred că nu.

— Atunci rămâne pe mâine. Am să păstrez o pânză pentru tine.

Am luat-o la fugă pe Nygårdsgaten, cu soarele bătându-mă în spate şi amintindu-mi cât de târziu era. Cu fusta zdrenţuită şi braţele murdare arătam ca un desen mâzgălit în grabă, mototolit şi aruncat cât colo. Dar mie nu-mi stătea mintea decât la ziua următoare. Mâine aveam să-l văd din nou. Mâine aveam să pictez.

Când am coborât coama dealului, prietena mamei, *fru* Berg, era la poarta noastră. Grăsuţă, bucălată în obraji, părea la fel de ostenită după ce coborâse câţiva paşi pe cat eram eu după ce urcasem toată panta în goană. Pieptul ei bogat era revărsat peste gardul de care se proptise, pregătindu-se pentru pălăvrăgeala de fiecare zi cu mama. Am încetinit pasul.

— Doamne, Johanne, cum arăţi! a exclamat *fru* Berg cu ochii la rochia şi la picioarele mele murdare de noroi. Ai fost la război?

Era spălătoreasă, la fel ca mama, şi, de aceea, obsedată de gulerele apretate şi fustele curate. O pată sau o urmă de murdărie pe haine era semnul că persoana care le purta avea un caracter îndoielnic. Probabil ca în ochii lui *fru* Berg nu mai era nicio speranţă pentru mine.

Mama a ieşit repede din bucătărie. Îşi pusese fusta cea bună, cu dunguţe subţiri, şi bluza albă cu care nu mergea decât la biserică. Trupul ei slăbuţ, şi aşa încordat, s-a crispat şi mai tare când a dat cu ochii de mine.

— Pe unde *ai umblat*, Johanne? E trecut de douăsprezece. Oaspeţii trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. Am fost nevoită să spăl pe jos şi să schimb cearşafurile singură.

Ochii i-au căzut pe fusta mea sfâşiată.

— Cum ai izbutit…? Uite în ce hal eşti, a spus cu voce piţigăiată de furie.

— Ai vrut să aduc un castron plin, i-am răspuns.

A strâns din buze şi şi-a umflat obrajii, părând gata-gata să scoată aburi pe nas. Dacă am fi fost doar noi două, mi-ar fi ars o palmă zdravănă, însă acum, cu privirea lui *fru* Berg aţintită asupra ei, şi-a înfrânat pornirea.

— Vezi şi tu, Benedikte, de ce are nevoie de o slujbă, a spus. Toată vara bate dealurile ca un băieţoi. Sigur, vinde fructe, însă am câştiga mai mult de pe urma ei dacă ar fi servitoare.

— Ce vrei să spui? am întrebat.

— *Fru* Berg şi cu mine ţi-am găsit o slujbă. Fată în casă la amiralul Ihlen, care stă cu familia la Borre.

— Dar eu culeg fragi, am spus, nevenindu-mi să cred.

— O să culegi şi de-acum încolo. În timpul liber. De luni până sâmbătă ai să fii fată în casă. Începi chiar de mâine.

2
Abecedarul

În tot timpul colorării, tabloul de dedesubt,
lucrat oarecum în tus, avea întotdeauna efect.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Când au sosit oaspeţii, eu îmi spălam picioarele la pompă. Am auzit zgomot înăbuşit de copite pe drumul prăfuit şi, când am ridicat ochii, am văzut un căluţ rotat trăgând cu chiu cu vai o căruţă încărcată cu vârf. Calul dădea din cap la fiecare pas, ca şi cum voia să-şi tragă putere din muşchii gâtului, unde pielea îi era acoperită de picaturi de sudoare.

Tatăl meu arăta nelalocul lui în căruţă. Era velar de meserie şi nu folosea niciodată căruţa sau calul. Nu-i plăceau fiindcă îl zdruncinau şi prefera legănatul molcom al mării. Împrumutase căruţa de la prietenul lui, Svein Karlsen, iar la mânat calul se pricepea fratele meu, Andreas. Era aşezat la mijloc, între tata şi *herr* Heyerdahl. A slăbit hăţurile, şi căluţul s-a oprit ostenit. Mama îl pusese pe Andreas să se îmbrace cu hainele de duminică, şi acum stătea cam ţeapăn în vesta neagră şi cămaşa albă. Îşi spălase până şi şapca.

— Bravo, băiete, a zis *herr* Heyerdahl cu vocea lui bubuitoare şi l-a bătut aprobator pe Andreas pe genunchi.

Andreas, care avea treisprezece ani şi abia îndrăznea să deschidă gura de ruşinos ce era, n-a scos nicio vorbă. A sărit din căruţă fără să ridice ochii din pământ şi a legat calul de gard.

Herr Heyerdahl se mai îngrăşase în anul care trecuse. Vesta stătea să-i pocnească peste burta umflată, pe care şi-a ţinut-o cu mâna când a coborât gâfâind din căruţă. Mustăţile îi erau şi ele mai lungi, la fel şi barba care se termina cu un vârf ascuţit sub bărbie. Tata se dusese deja în spatele căruţei ca s-o ajute pe *fru* Heyerdahl, o doamnă cochetă, cu pălărie înflorată. Era înghesuită printre cufere şi pânze de mari dimensiuni, atât de multe, încât ai fi zis că dintr-o clipă în alta aveau să se prăvălească peste ea şi s-o strivească. Cei doi copii ai lor, Sigrid şi Hans, au sărit din căruţă şi au început să alerge prin grădină ca nişte păsări scăpate din colivie.

Mama s-a grăbit să întâmpine oaspeţii.

— Bine aţi revenit la Åsgårdstrand, a spus cu voce mieroasă.

Eu am hâţânat şi mai tare mânerul pompei, ca să acopăr platitudinile pe care le debita.

— Sara, ce plăcere, spunea *herr* Heyerdahl. Halvor mi-a spus că iar ai robotit pentru noi. N-ar trebui să te oboseşti atât.

— Vai, dar n-a fost nicio oboseală, a zis mama topită de plăcere. Sper că totul va fi pe placul dumneavoastră.

A continuat să vorbească doar aşa, ca să se afle în treabă, dar eu am băgat

de seamă că *herr* Heyerdahl nu mai era atent şi zâmbea doar din politeţe. A privit spre mine peste umărul mamei ca un om căzut în apă, care aşteaptă o mână salvatoare.

— Johanne! a zis.

— A fost să culeagă fructe şi n-a avut timp să se spele, sporovăia mama. Nu vă uitaţi la…

— Doamne, ce-ai crescut! s-a minunat el. Dar ai acelaşi păr auriu şi ochii la fel de albaştri şi frumoşi.

Mi-am scuturat picioarele de apă şi am înclinat din cap.

— Bună ziua, *herr* Heyerdahl, l-am salutat.

Poate că eram exact opusul mamei, dar ştiam să mă port.

— Ai adunat fructe? La vremea asta? Ce-ai găsit? a întrebat, studiindu-mă cu ochi de pictor.

Mie mi-a năvălit sângele în obraji.

— Fragi, am spus, stânjenită de privirea mamei aţintită asupra mea.

— E încă devreme, s-a amestecat ea în vorbă, dar fiţi sigur că va aduce mult mai mulţi când se coc.

Se străduia să găsească vorbe cu care să-i abată atenţia de la mine, să-l facă să se întoarcă spre ea. Parcă îi era teamă că, doar uitându-se la mine, *herr* Heyerdahl ar fi putut să se răzgândească, să nu mai închirieze casa şi să le poruncească tuturor să urce înapoi în căruţă. Dar el nu se lăsa.

— Doar nu degeaba ţi se spune Fata cu fragi! Unde i-ai găsit? m-a întrebat.

— Ei, prin pădure, am răspuns pe un ton nepăsător.

— Johanne, acum chiar că trebuie să-ţi pui ghetele, a zis mama. Trebuie să-i lăsăm pe oaspeţi să se instaleze. Halvor! a strigat. Cufărul *nostru* unde e? L-ai pus în căruţă?

— Suntem gata de plecare, Sara, a şoptit tata, cu glasul molcom pe care i-l dădea pacea înstăpânită asupra lui.

M-am urcat în partea din spate a căruţei şi m-am aşezat pe cufărul în care erau hainele şi aşternuturile. Mama şi-a făcut loc lângă mine şi mi-a aruncat ghetele şi o pereche de ciorapi.

— Pune-le! mi-a spus, sprijinindu-se de marginea căruţei ca să se aşeze. Zău, Johanne, cu cât mai repede îţi găsim o uniformă adevărată, cu atât mai bine.

Andreas a plesnit din hăţuri şi a întors calul trăgând de zăbală. Ne-am îndepărtat de casă în huruit de roţi şi am luat-o la vale spre dig. Drumul dispărea în faţa mea şi, din acest unghi pieziş, toate îmi apăreau a fi pe dos. Nu doar bine cunoscutele căsuţe albe de lemn şi tufele de liliac revărsate peste garduri, ci chiar eu însămi. Viaţa mea era pe dos. Luni de zile încercasem să mă desprind de tablou, fiindcă inocenţa şi aşteptarea din ochii fetiţei erau o povară prea grea pentru mine, dar acum aveam mare nevoie de el. Aveam nevoie de libertatea pe care mi-o oferea. Fiind Fata cu fragi eram liberă să iubesc natura, să zburd şi să alerg, scăpată de lanţurile care îi ţineau pe alţii în loc. Liberă să colind prin păduri şi poieni, să explorez plaja şi stâncile. Eram o rătăcitoare, la fel ca el. De aceea ne tot întâlneam. Iar a doua zi ar fi urmat să pictez, în sfârşit, aş fi avut prilejul să

pun în practică ceea ce citisem în carte, să amestec culorile şi să mă joc cu ele pe o pânză adevărată. Dar, în loc de toate astea, aveam să devin o slujnică în uniformă, lipsită de libertate.

De departe, vedeam cum vara mea se strângea şi se întuneca undeva, în vârful dealului, parcă o lăsasem în casa noastră, să se bucure doar familia Heyerdahl de ea. Anotimpul ăsta era al meu. Cum putea fi mama atât de crudă, încât să mi-l răpească?

Când am trecut pe lângă căsuţa lui Munch, mama s-a strâmbat dezgustată.

— Întoarce capul, Johanne! mi-a cerut, în timp ce căruţa trecea prin faţa tablourilor lăsate afară, la soare, sprijinite de peretele magaziei.

— Sunt doar nişte tablouri, am spus. Ce rău ar putea face?

— Johanne Lien!

Ai fi zis că luasem numele Domnului în desert.

— Nu vreau să le vezi, mi-a răspuns, sucindu-se pe banchetă. Doctorii din Kristiania spun că tablourile alea te pot îmbolnăvi. Nu vreau să vezi asemenea mizerii. Cel puţin vara asta n-o să ai prilejul să le vezi, a adăugat, luându-şi mâna de la ochi. Familia Ihlen este foarte respectabilă, şi acolo vei fi înconjurată de doamne. Au trei fete, îmbrăcate cu cele mai frumoase haine din toată Kristiania. *Fru* Berg le spală toate lucrurile.

— Atunci, la ce au nevoie de mine?

— Of, Johanne, mai ai atâtea de învăţat.

Am tras de marginea sfâşiată a fustei şi m-am apucat să răsucesc firele rupte.

Când am ajuns în spatele căsuţelor de pescari, aerul era cald, stătut. De obicei, dinspre mare sufla briza, un pic de aer răcoros, dar de data asta parcă ne sufocam. Era o harababură totală, căci jumătate dintre localnici se mutau în căsuţe. Năvala lor distrusese liniştea dimineţii.

Oriunde te uitai vedeai o mulţime de oameni, căruţe şi cufere. Bărbaţii cărau lăzi ţinându-le sus, deasupra capului. Pe frunte li se prelingeau broboane de sudoare, în timp ce se strecurau printre căruţe şi ocoleau balegile aburinde din mijlocul drumului. Copii alergau ca nebunii, împrăştiaţi de-a lungul digului, gonind cu cercurile spre ştrand. Cei mai mici plângeau din cauza căldurii şi a zăpăcelii generale. Câinii alergau după pescăruşi, lătrând întărâtaţi, cu limbile atârnând. Caii nechezau, fluturând din cozi să alunge muştele. Femeile îşi făceau vânt cu pălăriile, căznindu-se să nu-şi piardă din ochi copiii, soţii şi bagajele. Din cauza zăpuşelii, oamenii îşi pierdeau răbdarea, iar certurile izbucneau din toate părţile. Se luau la harţă din pricina cheilor şi a camerelor.

Căruţa s-a oprit în plin soare. Simţeam cum mi se umflă picioarele în ciorapi şi ghete şi-mi venea să le arunc cât acolo şi să alerg în apă. Eram transpirată din cap până-n picioare. Bluza mi se lipise de piele, iar balenele corsetului stăteau să-mi intre printre coaste.

— Nu poţi opri undeva la umbră? a gemut mama.

— Drumul e blocat, a răspuns tata, întorcând ochii spre bărcile cu pânze din golf. Nu ne rămâne decât să aşteptăm să ne vină rândul.

— Dar poate dura ore întregi, a protestat mama.

Tot privind învălmăşeala, a început să se agite şi ea.

— Ia uite! Uite-o pe *fru* Hansen. Am să cobor s-o întreb ce se întâmplă. Halvor! Ajută-mă!

Tata s-a supus şi a coborât. Mama a păşit peste cuferele, covoarele şi sfeşnicele îngrămădite în jurul nostru, croindu-şi drum spre spatele căruţei, de unde tata a luat-o într-un mod cam neîndemânatic, dându-i la iveală pulpele. Mama s-a uitat repede în jur să vadă dacă nu cumva băgase cineva de seamă şi a bombănit ceva către tata, fluturând din mână în timp ce se avânta în mulţime, hotărâtă să facă ordine.

— Ce face? am întrebat.

— Nu ştiu, ceva legat de cheile noastre, care sunt la *fru* Hansen, a răspuns tata clătinând din cap şi reluându-şi locul pe capră.

— Şi cum o să ne ajute să eliberăm drumul? s-a mirat Andreas, scoţându-şi şapca pentru a-şi şterge fruntea de sudoare.

Cum priveam în urma mamei, care s-a pierdut repede în mulţime, am zărit un ciuf de păr cârlionţat. Thomas. Căra în braţe o ladă cu peşti proaspăt prinşi. Trupurile lor argintii sclipeau în soare. Thomas nu mă văzuse, aşa că, preţ de câteva clipe, l-am privit păşind hotărât pe stradă. De fapt, în orice făcea, Thomas dădea dovadă de o hotărâre pentru care îl invidiam. Până şi braţele lui musculoase arătau că avea încredere în el, că nu-i era deloc greu să care lada încărcată. Mulţimea s-a în vârtejit în jurul lui şi Thomas a ridicat capul. Am simţit cum un val de căldură îmi umple pieptul, îmi încinge gâtul şi obrajii. Dar fiindcă nu aveam timp să mă las în voia sentimentelor, le-am împins într-o cămăruţă din mintea mea, ca să pot gândi limpede.

Văzând că Thomas se îndrepta spre noi, am profitat de lipsa mamei şi m-am întors spre tata, bătându-l pe braţ.

— Ai aflat că mama mă trimite la Borre vara asta?

— Nu vrea să te trimită de acasă, copilă, a zis.

S-a întunecat la faţă şi s-a posomorât la gândul că nu voi mai fi lângă el.

— Ai să te întorci duminica, poate chiar şi în unele seri, dacă n-o să aibă nevoie de tine.

Din vorbele lui am înţeles că discutaseră despre plecarea mea ca *fată în casă* la familia Ihlen şi că, aşa cum se întâmplase de mii de ori, tata nu avusese câştig de cauză.

— Voiam să-ţi spun că… e bal diseară la Hotelul Grand şi m-am gândit că, de vreme ce mâine plec, poate îmi dai voie să merg şi eu?

Întrebarea a rămas fără răspuns în aerul încins. Thomas venea cu iuţeală spre noi.

— N-o să mai am altă ocazie, am stăruit.

Tata a întins mâna în spate şi m-a mângâiat pe părul umed de transpiraţie.

— Bine, scumpa mea, dacă îmi spui când pleci şi promiţi că n-ai să întârzii prea mult.

Thomas nu putea să-mi facă semn cu mâna, pentru că avea lada cu peşte în braţe, în schimb zâmbea cu gura până la urechi.

— Salut! a strigat. Ţi-am adus cina.

A aplecat lada să văd ce era înăuntru, ca şi cum tot peştele de acolo ar fi fost pentru mine. Am simţit în nări mirosul sărat şi l-am găsit neobişnuit de proaspăt şi îmbietor.

— Unde te duci? l-am întrebat.

— Să duc peştii doamnelor. I-am prins azi-dimineaţă. O să fie grozavi cu cartofi fierţi şi un pahar de bere. Vii pe plajă, da?

— Dacă scăpăm din învălmăşeala asta.

— Şi diseară, la bal? Vii, da?

Am dat din cap şi Thomas a surâs încântat. Ochii îi străluceau din nou. Chiar şi când s-a întors cu spatele i se vedea zâmbetul lăţit până la urechi.

Abia ne târâm pe drum, însă când în cele din urmă soarele şi-a domolit dogoarea, căruţele s-au pus în mişcare, oamenii s-au mai înviorat şi ieşirea din starea aceea de încremenire a adus cu sine buna dispoziţie. Ne-am descărcat lucrurile şi le-am cărat înăuntru. Casa noastră de pe deal nu era mare, dar părea întotdeauna spaţioasă din cauză că mama era obsedată de ordine. Aici însă, oricâtă silinţă şi-ar fi dat, n-ar fi putut face căsuţa să pară mai încăpătoare. Mică şi întunecoasă, la fel ca toate casele pescăreşti, fusese construită mai degrabă ca un adăpost rudimentar în care să se poată dormi. Colibele erau împărţite în două, pe orizontală. Unele familii aveau să locuiască la etaj, care dădea spre Nygårdsgaten, altele, ca a noastră, la parter, cu faţa spre plajă.

Înăuntru erau trei camere. Pe usa din fată intrai direct în bucătăria aflată la mijloc. Aici nu se afla decât o maşină de gătit din fier şi o măsuţă. În dreapta era un dormitor mic, în care stăteam eu cu Andreas, iar în stânga se afla un salonaş. Ziua, mama şi tata băgau saltelele sub canapea, iar noaptea le scoteau şi făceau patul pe podea. Într-un colţ se afla o masă veche, pătată de vopsea, şi patru scaune desperecheate, de diferite înălţimi.

Am dus lucrurile înăuntru, strecurându-ne unul pe lângă altul, izbindu-ne cu coatele de marginile mobilelor şi păşind peste cuferele lăsate în drum. Mă întrebam cum s-or descurca alde Andersen, care locuiau la etaj. Aveau la dispoziţie exact acelaşi spaţiu ca noi, doar că erau şapte, cu cinci copii între şase luni şi şase ani.

Acum, că familia Heyerdahl nu mai era de faţă, mama, nemaiavând nevoie să fie prezentabilă, s-a schimbat în hainele de zi cu zi şi s-a apucat să spele pe jos cu o cârpă. Andreas şi cu mine am despachetat. Primul meu gând a fost să găsesc o ascunzătoare pentru carte. Pentru moment am pitit-o sub saltea. Ştiam că mama avea să spele aşternuturile foarte des şi că va întoarce saltelele ca să le aerisească. Nu era un loc sigur decât pentru scurt timp.

Am scotocit prin cufăr, căutând o rochie cu care să merg la bal, dar nu aveam decât o bluză cu guler marinăresc şi mâneci bufante, lungi până la cot, o fustă de bumbac şi o curea cu care să mă încing în talie.

— Ei, da! a exclamat mama când a dat cu ochii de mine. Ai văzut că n-a fost aşa de greu, Johanne? Dacă ţi-ai da cu un pieptene prin păr, n-ai arăta chiar rău.

Nu-i spusesem despre bal. Aveam de gând să aştept până ajungeam pe plajă,

în faţa întregului oraş, unde n-ar fi îndrăznit să facă o scenă. Voiam s-o las să creadă că-mi doream să arăt ca cei din familia Ihlen, răsfaţaţii Kristianiei, unde urma să fiu servitoare.

— Îmi aranjezi şi mie părul? am rugat-o.

S-a luminat la faţă şi s-a repezit să caute în cufărul ei.

— Pieptenii din baga sunt pe aici, pe undeva. Putem să-ţi prindem părul cu ei, a zis, ridicându-mă pe cel mai înalt dintre scaunele desperecheate de lângă masă. Andreas, du-te şi adu apă în carafa. Cu toţii trebuie să ne spălam înainte de cină.

Am lăsat-o pe mama să mă pieptene şi să-mi aranjeze părul, prinzându-mi-l cu piepteni, de parcă, ar fi fost o fetiţă jucandu-se cu păpuşa. Am dat cu degetul mare de o picătură de vopsea uscată pe masă şi m-am apucat să desenez o linie curbă în ea, zgâriind în sus şi-n jos cu unghia, aşa cum făceam cu creionul.

— Uf, stai locului odată, Johanne! m-a certat mama trăgându-mă de păr. Uite cum te-ai ciufulit. Nu te mai fâţâi, vreau să arăţi frumos. Dacă ai vrea, ai putea fi o fată aşa drăguţă! N-ai auzit că şi *herr* Heyerdahl a spus acelaşi lucru?

Eu nu-l auzisem spunând aşa ceva, ci doar că aveam ochi albaştri şi păr auriu.

— Poate că te pictează iarăşi vara asta, a zis, ţinând pieptenele în dinţi şi împletindu-mi părul într-o coadă atât de strânsă, încât mi-au dat lacrimile. Vezi să mai treci pe la ei, da? Du-le fragi şi cireşe când se vor coace.

A luat pieptenele dintre dinţi şi mi l-a înfipt în păr aşa de tare, că mi-a zgâriat pielea capului.

— N-a zis nimeni că trebuie să culegi doar fragi. Şi cireşele pot arăta la fel de bine într-un tablou, nu?

Mi-a venit pe dată în minte castronul plin cu fructe coapte, femeia gravida şi creanga tăiată care îi stricase bucuria.

Ne-am adunat pe plaja cu nisip, de cealaltă parte a digului. Se răcorise şi un vânticel călduţ adia printre grupurile de orăşeni adunaţi acolo. Femeile spălau farfurii şi tacâmuri într-un cazan atârnat deasupra focului. Cele mai în vârstă cântau melodii tradiţionale în timp ce munceau; cele mai tinere, cu tot respectul cuvenit, fredonau cu glas scăzut cântece mai melodioase. Bărbaţii, obosiţi după vânzoleala din ziua care se sfârşise, moleşiţi de bere, se tolăniseră pe şezlonguri ori se aşezaseră pe marginea bărcilor pescăreşti; vorbeau despre plasele de pescuit sau preţul cherestelei ori spuneau glume fără perdea. Vocile lor răguşite se auzeau de departe, aproape acoperind trosnetele buştenilor arzând şi cântecele femeilor. Copiii, cu vioiciunea pe care doar serile de vară le-o pot da, se zbenguiau în apă ori se fugăreau pe plajă, luându-se la întrecere şi chiuind încântaţi. Andreas şi prietenii lui jucau „broasca“, aruncând pietre plate care ricoşau pe apă.

Soarele topit se scurgea în şiroaie portocalii pe suprafaţa mării, chemându-mă, vrăjindu-mă. Cu greu m-am stăpânit să nu-mi scot ghetele şi să intru în apă. Am luat-o de-a lungul ţărmului, alergând pieziş ca un crab când vreun val mai mare măturа nisipul. Aproape ajunsesem la cotul golfului, când

Thomas m-a prins din urmă.

— Johanne! m-a strigat. Aşteaptă-mă.

M-am întors şi l-am văzut alergând spre mine. Buclele rebele îi săltau tot mai tare pe măsură ce iuţea pasul. Venea atât de repede, încât m-am temut că o să mă răstoarne, dar când a ajuns lângă mine, s-a oprit brusc, parcă tocmai şi-ar fi dat seama că mă confundase.

— Ce e? am întrebat.

— Nu, nimic, doar că arăţi… Şi-a trecut mâna prin păr, gâfâind.

— Eşti gata? Pentru bal?

— Da, am răspuns ridicând bărbia.

— Arăţi *altfel*, a spus, găsind în sfârşit cuvântul căutat.

— Mi-a împletit mama părul.

— Te lasă să vii?

— Încă nu ştie. Mi-a dat voie tata. Mai ales că e ultima seară…

— Ultima seară? Cum adică?

— Mama mi-a găsit de lucru. La Borre, ca fată în casă.

— A!, a suspinat, şi a pălit întocmai ca tata.

— Dar am să vin acasă duminica şi în serile când n-au nevoie de mine.

— *Fată în casă*, a zis, nevenindu-i să creadă. Păi, tu culegi fragi.

Nu ştiu dacă era nedumerit la gândul că nu mă pricepeam deloc la treburile casnice sau dacă regreta deja sărutările pe care mi le fura în timp ce căutam fragi prin pădure.

— Am să mai culeg şi de-acum încolo, când o să am timp.

M-a apucat de mână şi m-a răsucit spre el.

— Hai, Johanne, m-a îmbiat, hai să mergem.

Am luat-o înapoi cât puteam de repede, căutându-l din ochi pe tata prin mulţime, cu toate că n-aveam cum să-l găsesc. Halvor Lien era un om slăbuţ, tăcut, care nu ieşea cu nimic în evidenţă şi era greu să-l zăreşti, chiar şi într-o cameră goală.

Cum stăteam acolo, pe ţărm, întorcând privirea încolo şi încoace, am auzit-o pe mama strigându-mi numele cu glas ascuţit, de pescăruş bezmetic.

— Johanne! Te caut de nu ştiu când! a zis, aruncând o privire scurtă spre Thomas. Unde-ai fost? Plecăm acasă.

— Eu merg la Hotelul Grand, e bal acolo, am spus.

— Nici nu poate fi vorba de aşa ceva, a protestat, înroşindu-se la faţă. Mâine-dimineaţă începi treaba şi trebuie să te scoli devreme.

— I-am cerut voie tatei, am spus îndepărtându-mă.

Şi-a pus mâinile în şold, rumegând în sinea ei cele auzite, înşelăciunea la care mă pretasem, şi înţelegând că ea însăşi mă pregătise pentru bal împletindu-mi părul şi aranjându-mă, facându-mă frumoasă. Credeam că o să se pună pe ţipat, însă tata s-a apropiat de ea, ca să împiedice izbucnirea de furie la care se aştepta.

— Halvor! a bolborosit înfuriată. Spune-i că nu pleacă nicăieri. Mai ales cu…

Până să apuce să zică *ăla*, tata a luat-o de după mijloc şi a întors-o spre el. Se

vedea că-şi luase şi el porţia cuvenită de bere, tocmai pentru a ţine piept năbădăilor mamei.

— Haide, Sara! i-a spus. Doar şi tu ai fost tânără odată, nu mai tii minte?

— Da' mâine începe treaba. Iar eu, la vârsta ei, nu mergeam să dansez, mai ales când aveam treabă. Atunci ea de ce să meargă? Halvor! stăruia femeia. Dacă întârzie? Ce-o să creadă despre ea? Ce-o să zică?

— O să ai tu grijă să nu întârzie, scumpo, a liniştit-o tata. Hai, femeie, ia-o şi tu mai uşor! Până şi mie mi-ar plăcea să dansez un pic.

A răsucit-o pe sub braţ şi apoi a tras-o spre el, făcând câţiva paşi de dans. Mama s-a lăsat condusă de el şi chiar a făcut o piruetă ţinându-se de mâna lui, dar câţiva bărbaţi aşezaţi pe o barcă de pescuit au început să chiuie, iar unul dintre ei a ridicat o sticlă.

— Halvor! s-a văitat mama. Halvor! Nu se poate!

Hotelul Grand se găsea între cele două plaje de lângă dig. Era o clădire frumoasă, albă, ridicată chiar în locul unde strada Havnegata ajungea la ţărm, vizavi de casa Kiøsterud, pictată de mai multe ori de *herr* Heyerdahl şi Munch. Când am ajuns noi, toate lămpile erau aprinse. Lumina ţâşnea prin ferestre şi scârţâitul ritmat al scripcilor ne atrăgea cu o forţă irezistibilă. Thomas m-a prins iar de mână şi am luat-o la fugă pe scări în sus.

— Hai, a zis. Cel care cântă e vărul meu Christian.

Uşile erau deschise; zgomotul conversaţiilor şi al râsetelor ne-a întâmpinat de cum am intrat.

Lumea ieşea din sufrageria unde fusese organizată o masă în onoarea oaspeţilor veniţi să petreacă vara la noi. Chelneriţele strângeau farfuriile. Auzeam clinchetul porţelanurilor şi al tacâmurilor. Fumul trabucurilor se răsucea în aer, atârnând deasupra capetelor asemenea unor norişori. Dintr-odată m-am simţit adultă, liberă să fac orice-mi trecea prin cap.

Thomas m-a dus în salon, unde invitaţii începeau să danseze. La celălalt capăt al sălii erau lăutarii, aşezaţi pe taburete. Trăgeau arcuşurile pe coarde şi băteau cadenţa din picior, cufundaţi în muzica lor. Fotoliile fuseseră împinse la perete ca să facă loc dansatorilor. Musafirii erau adunaţi în grupuri mici, după prietenii. Unii chiar trăseseră câteva scaune şi le asezaseră în cerc.

În mijlocul camerei, câteva perechi se învârteau deja în ritmul muzicii. Thomas şi cu mine ne-am apropiat de dansatori pentru ca Thomas să-i facă semn cu mâna vărului său, aşezat ceva mai în spate. Am zăbovit lângă perete, ca să-i privim pe musafirii de la oraş intrând. Erau foarte mulţi. Femeile purtau rochii de seară cu volane, panglici şi turnuri[3].

Rochiile erau împodobite cu broderii care mai de care mai complicate, încât ai fi zis că veniseră să se ia la întrecere. Una dintre dansatoare purta o rochie brodată cu mărgele, pe care erau cusute rândunele şi fluturi. Rochia alteia era

---

3 Perniţe cusute la spate, mai jos de talie, pentru a da amploare fustei.

ornată cu frunze de aur şi tivită cu dantelă. Unele doamne îşi împletiseră părul în codiţe strânse în vârful capului, petrecându-şi printre ele şiruri de perle. Altele îşi prinseseră flori în păr şi îşi făcuseră zulufi care le atârnau peste obraji.

Ceva mai departe de ceilalţi stătea o femeie subţire ca o trestie. Nu cred să fi avut mult peste douăzeci de ani. Era îmbrăcată cu o rochie albă, fină, cu mâneci scurte, trase în jos ca să-i dezgolească umerii. În decolteul adânc îşi prinsese un trandafir roşu. Corsetul îi era atât de strâns, încât talia mai că nu se zărea. Îşi ţinea fusta cu degetele şi o legăna încet, dar nu în ritmul muzicii, ci mai lent, cu un fel de hotărâre, ascultând parcă o cu totul altă melodie. Ochii albaştri ar fi putut fi pătrunzători, dacă privirea lor n-ar fi fost împăienjenită. Părul roşu îi cădea în valuri pe umerii goi.

În clipa în care a început o melodie nouă, Thomas m-a apucat de mână şi a făcut un pas mare înainte.

— Hai să dansăm!

M-a prins în braţe şi m-a învârtit atât de repede, că m-a luat cu ameţeală. Ne roteam din ce în ce mai iute, în ritmul tot mai rapid al gigăi, iar eu abia dacă atingeam pământul cu picioarele. Râdeam de încântare, în timp ce salonul trecea prin fata ochilor mei ca o ceaţă albă-aurie, în chicote de râs şi strigătele celor care băuseră prea mult. Agăţată de umărul lui Thomas, mă simţeam nemaipomenit de sigură pe mine, în ciuda ritmului îndrăcit. Mă uitam în ochii lui strălucitori, fericită să fiu la cheremul lui. Când, în cele din urmă, viorile au tăcut şi am ridicat capul, Thomas m-a sărutat pe gura întredeschisă.

Timpul trecea repede. Am băut bere şi suc de mere ca să ne astâmpărăm setea, am dansat, am râs şi ne-am sărutat. Mă simţeam uşoară, nu-mi păsa cine m-ar fi putut vedea sau ce ar fi putut spune, cât despre mama, am alungat orice gând legat de ea. Până la urmă am găsit o canapea liberă. M-am prăbuşit pe ea şi Thomas m-a cuprins pe după umeri. Sudoarea mi se prelingea pe tâmple şi a fost nevoie să-mi slăbesc cureaua în talie.

— Abia mai respir, i-am zis. Unde ai învăţat să dansezi aşa?

Thomas zâmbea din nou.

— E secretul marinarilor.

S-a tras mai aproape de mine şi l-am lăsat să-şi pună braţul pe genunchiul meu, în timp ce ne uitam la ceilalţi cum dansau.

Atunci am dat cu ochii de Munch. Era aşezat la o masă rotundă, într-un colţ al sălii, singur. Pe masă, un pahar gol de vin alături de unul plin, de care s-ar fi zis că uitase sau că nu-i mai păsa. Aş fi vrut să mă apropii de el, să-i spun că îmi găsiseră o slujbă, că lucrurile nu mai stăteau ca înainte, că totul s-a schimbat, numai că el avea o expresie aspră şi era preocupat de ceea ce desena într-un caiet mare. Nu puteam să-l tulbur. Urmărindu-i privirea, mi-am dat seama că o desena pe fata în rochie albă. Ca şi înainte, stătea ceva mai departe de ceilalţi şi îşi legăna fusta.

— Cine-*i* fata aia? am întrebat mai mult pentru mine însămi.

— Care fată? ceru lămuriri Thomas, ridicând capul.

— Aia în rochie albă, care se ţine mai deoparte.

— A, e domnişoara Ihlen, una dintre fetele amiralului!

— Ihlen?

— Regine, fata cea mică, m-a lămurit. Dar o strigă altfel… Tullik, mi se pare. Stau la Borre vara asta.

— Aşa e. Am auzit şi eu.

— S-ar zice că nebunul a pus ochii pe ea, a râs Thomas arătând spre Munch, care desena cu înverşunare, schiţându-i părul ondulat şi curbura taliei.

— Chiar crezi că nu e în toate minţile?

— Musai. Nu i-ai văzut tablourile?

— De mâine am să fiu slujnica ei, am spus ca să schimb vorba. Am să lucrez pentru ea, să fac ceea ce-mi cere şi să-i spăl rochia aia frumoasă.

Thomas nu mă asculta. M-a tras de mână şi m-a ridicat în picioare. Nu m-am împotrivit, aşa că ne-am întors pe ringul de dans. M-am învârtit şi m-am rotit, urmându-l oriunde mă ducea. Numai că de astă dată nu mă mai uitam la el. Ochii îmi erau aţintiţi la Tullik Ihlen, fata pe care Edvard

Munch o desena cu atâta înverşunare.

3
Roşu

Dacă putem privi ţintă o suprafaţă complet roş-gălbuie,
avem impresia că acea culoare ne sfredeleşte realmente ochii.
Ea produce o comoţie incredibilă şi îşi păstrează acest efect,
dacă e destul de închisă.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Am ajuns acasă cu puţin înainte de ora şase. Mama, care nu închisese ochii toată noaptea de teamă că am să mă trezesc prea târziu, se sculase în zori şi acum îmi întindea lucrurile pe masa stropită de vopsea. Apoi a turnat apă în carafă şi mi-a adus săpun ca să mă spăl.

— Cred că trebuie să pleci în scurtă vreme, a zis aruncându-mi un prosop. Spală-te pe faţă şi după urechi. Pe urmă am să-ţi aranjez părul.

Inima îmi bătea tare. Încă mai simţeam gustul berii băute cu o seară înainte, care mă istovise şi mă lăsase însetată. Încă mai simţeam sărutările lui Thomas pe obraji, îi simţeam gustul pe buze când m-am şters la gură cu prosopul.

— Ce stai aşa? m-a luat la rost mama, împungându-mă cu degetul. Îndreaptă spatele. Doamnele nu stau cocoşate, cum stai tu. Mai ai multe de învătat.

Am strâns din dinţi şi, înainte de ora şase, mama m-a scos din casă, dându-mi ordine şi instrucţiuni cu o voce care se voia şoptită. Dacă aş fi avut picioarele goale şi rochia ar fi fost mai largă, drumul prin pădure până la Borre mi-ar fi luat mai puţin de douăzeci de minute. Dar aşa, strânsă în rochie şi nevoită să păşesc cu grijă ca să nu mă murdăresc, am ajuns să zăresc biserica abia când soarele strălucea deasupra orizontului şi îmi era frică să nu fi întârziat.

Spre deosebire de Åsgårdstrand, Borre era aşezat pe un teren plat, care cobora în pantă lină spre mare. În centru se înălţa biserica, la câteva sute de metri de impresionanta necropolă vikingă de pe ţărm. Gorganele uriaşe sub care fuseseră înmormântaţi regii de odinioară, înconjuraţi de bogăţii, m-au impresionat dintotdeauna mai mult decât biserica aceea cu ziduri de piatră şi grinzi vechi de lemn.

Casa familiei Ihlen se afla fată în fată cu biserica, la celălalt capăt al satului Kirkebakken. Clădirea, de culoare cafenie, cu acoperiş de ţiglă şi înconjurată de un gard din uluci, strălucea în lumina soarelui ca o casă din Åsgårdstrand. Mama îi spunea „casa mare”, dar era astfel doar dacă o comparai cu căsuţele şi cabanele înşirate pe marginea drumului. Casa parohială din apropierea bisericii părea uriaşă pe lângă casa familiei Ihlen şi în ea ar fi încăput cu siguranţă întreg satul. Însă niciuna nu era atât de mândră şi frumoasă ca a lor.

Am deschis poarta şi m-am îndreptat spre uşa de la intrare, încadrată de patru stâlpi de lemn. Am urcat pe verandă şi mi-am plimbat degetele pe balustrada sculptată, neştiind dacă să bat cu ciocănelul în uşă sau să aştept până mă vede

cineva. De o parte şi de cealaltă a uşii, două ferestre mari îmi urmăreau fiecare mişcare, ca o pereche de ochi transparenţi, mustrându-mă că avusesem neobrăzarea să intru prin faţă. Speriată, m-am grăbit să mă duc în spatele casei, unde m-a întâmpinat cotcodăcitul găinilor închise într-un ţarc. M-am aplecat să le privesc şi chiar voiam să bag un deget prin plasa de sârmă, când am auzit o voce strigând din casă:

— Fă bine şi ia-ţi un şorţ dacă ai de gând să pui mâna pe găinile domnişoarei Tullik.

Am tresărit, m-am îndepărtat de coteţ şi, întorcându-mă, am văzut-o pe *fru* Berg în prag. Trupul ei mătăhălos umplea cadrul uşii. Ţinea într-o mână o vană mare de tablă, iar sub braţ avea o scândură de spălat rufe. A ieşit în grădină şi s-a apucat să strige găinile pe nume, care, spre mirarea mea, s-au dovedit a fi nume de persoane.

— Pui, pui, Ingrid! a strigat. Pui, pui, Margrete! Cecilia, ia să faci nişte ouă azi, don'şoară. Ieri nu ne-ai dat niciunul, ţii minte? Iar pe tine, Dorothea, mă bate gândul să te jumulesc şi să te fac friptură la cină, dacă nu faci ouă pentru micul dejun al generalului.

A continuat să boscorodească găinile în timp ce aşeza vana lângă puţ, unde o găleată aştepta să fie umplută.

— Ai îngrijit vreodată găinile, Johanne? m-a întrebat, scoţând un pumn de grăunţe din buzunar. Trebuie să le vorbeşti, să ştii. Înţeleg tot, sunt sigură. Nu-i aşa, Dorothea? Hai, fii fată de treabă, dă-mi câteva ouă.

A aruncat boabele prin chepeng şi găinile s-au repezit să le ciugulească, bătând pământul cu ciocurile.

— Ai face bine să intri şi să te apuci de lucru, a zis *fru* Berg. Găseşti un şorţ atârnat în spălător.

Am intrat după ea în casă. Mirosul de liliac umplea aerul şi parcă l-am stârnit şi mai tare când am atins în trecere un tufiş înflorit de lângă uşă.

— Au să coboare la micul dejun în scurtă vreme, mi-a zis, luând un şorţ din cuier. Ia, pune-ţi-l şi am să-ţi arăt ce ai de făcut.

Mi-am atârnat şalul într-un cui şi mi-am trecut bareta şorţului pe după gât, în timp ce *fru* Berg, din bucătărie, s-a apucat să-mi înşire o listă lungă de treburi şi să-mi facă inventarul lucrurilor necesare pentru curăţenie: cârpe pentru şters mobila, pentru spălat pe jos şi dat lustru; care materiale se potriveau cel mai bine pentru fiecare suprafaţă; pânzeturile lungi trebuiau puse la înmuiat şi apoi la înălbit; la ce ore era servită masa şi cum se schimba programul dacă familia Ihlen avea oaspeţi. Mi-a arătat albia de rufe, maşina de gătit, grămada de lemne cu care se făcea focul şi o armată de oale şi cratiţe. Mă străduiam să ţin pasul cu ea, dar sporovăia aşa de repede, că nu mă puteam concentra. Când m-a dus să văd casa, nu mi-am putut lua ochii de la doamnele distinse şi ofiţerii de marină cu figuri grave care mă priveau din ramele ovale atârnate pe pereţi. Mirosul de cafea şi tutun de pipă se impregnase în ziduri, duşumelele scârţâiau când păşeam pe ele. Întreaga casă părea să respire o viaţă nouă, asemenea unei bătrâne doamne care primeşte rareori musafiri.

Cu toate că nu erau mari, camerele erau somptuos decorate. Ferestrele care dădeau în fata casei erau încadrate de draperii bogate, podelele – acoperite de covoare cu modele complicate. Salonul, plin de ghivece cu ferigi şi felurite alte plante, era înverzit ca o junglă. La fereastră era aşezată o masă rotundă, pentru jocul de cărţi, înconjurată de jilţuri cu spătar înalt. Capacul pianului, aflat pe peretele opus, era plin cu fotografii de familie în rame de argint. În sufragerie, faţa de masă din în alb fusese deja întinsă, şi *fru* Berg s-a repezit s-o netezească.

— Argintăria e în sertarul de colo, a spus arătând spre bufetul de lângă cămin. Aranjăm masa pentru patru persoane. Amiralul Ihlen stă în capul mesei, *fru* Ihlen aici, cu spatele la fereastră, domnişoara Tullik şi domnişoara Nusse de o parte şi de cealaltă a mesei.

— Nusse? m-am mirat. E o domnişoară?

— Domnişoara Caroline. Ei îi spun Nusse.

Am luat tacâmurile din sertar şi le-am aranjat frumos pe masă. Fără voia mea, mă gândeam cât ar fi admirat mama acele tacâmuri cu mânere curbate, gravate cu motive meşteşugite. I-ar fi plăcut să audă sunetul înfundat pe care-l făceau când se loveau de fata de masă.

— După ce termini, să vii să mă ajuţi cu micul dejun. Ragna are zi liberă azi, aşa că am de făcut şi treburile ei, să spăl şi rufele pe deasupra, mi-a spus înveninată, de parca ar fi fost vina mea că Ragna lipsea de la lucru. Ai să munceşti până târziu şi ai să stai aici la noapte, a adăugat înainte să se întoarcă în bucătărie, lăsându-mă singură.

Fiindcă pomenise de noapte, m-a luat un fel de poftă de dormit şi am căscat de mi-au trosnit fălcile sub privirea scrutătoare a unui bărbat cu favoriţi negri, stufoşi, care trona într-o ramă aşezată pe poliţa căminului. În fotografii nu poţi vedea ochii cuiva. Nu e ca în tablouri. Bărbatul ăsta avea frunte înaltă, sprâncene negre şi bărbia despicată. Era îmbrăcat cu uniformă închisă la două rânduri, cu fireturi groase. La şold purta o sabie. Privea în depărtare şi părea că nu se gândeşte decât la cum să stea absolut nemişcat. Imaginea nu spunea nicio poveste. Era doar un bărbat în uniformă.

Am aranjat farfuriile fără să fac niciun zgomot şi am pus tacâmurile alături. Am găsit solniţa şi piperniţa şi le-am aşezat în mijlocul mesei. M-am aplecat să caut păhărelele pentru ouă în bufet. Tocmai atunci am auzit paşi pe scară şi m-am ridicat imediat, îndepărtându-mă de argintărie ca şi cum aş fi fost prinsă furând. Când s-a deschis uşa, am încremenit.

Femeia care a intrat era mică de statură şi rotofeie, dar îmbrăcată impecabil, într-o fustă oliv cu crinolină şi corsaj, dintr-o ţesătură delicată, în dungi. Părul grizonant la tâmple îi era strâns în vârful capului într-un coc. Şi-a aţintit asupra mea ochii albaştri, limpezi, aproape translucizi, în care parcă se adunase apa fiordului, încreţită de un vânticel de vară.

— A, bună, a zis. Probabil că tu eşti Johanne.

Am făcut o plecăciune şi o reverenţă în acelaşi timp, bâiguind ceva despre păhărelele de ouă.

— Eu sunt Julie Ihlen, soţia amiralului. Să-ţi dau o mână de ajutor?

S-a apropiat de mine şi şi-a pus uşor palma pe spatele meu.

— Ai atâtea lucruri de ţinut minte într-o slujbă nouă, nu-i aşa, scumpo? m-a întrebat. Nu-ţi face griji, n-o să treacă mult şi ai să te descurci.

Avea o voce blândă, al cărei ton te ungea pe suflet, ca frişca. Nici măcar Thomas nu-mi vorbea aşa.

— Am auzit că vara mergi să culegi fragi, a spus, deschizând un sertar şi întinzându-mi câteva şervete.

— Da. Îi vând în oras.

— Poate ne ajuţi şi pe noi în grădină, ce zici? Avem rubarbă şi agrişe şi trei meri foarte buni lângă gard. Dar fragi nu avem.

— Pot să vă aduc nişte răsaduri din pădure. Se prind dacă e pământul bun. Ca în…

Mi-am înghiţit cuvintele „grădina lui Munch" şi mi-am făcut de lucru cu şervetele, împăturindu-le în trei colţuri şi aşezându-le pe farfurii.

Orologiul de pe perete a bătut ora exactă şi *fru* Ihlen şi-a privit ceasul de mână.

— Mă duc să le aduc pe fete, a spus. În scurtă vreme suntem gata. Păhărelele pentru ouă sunt în bufet, în partea dreaptă.

Am terminat de aranjat masa şi m-am dus repede în bucătărie, unde *fru* Berg pusese ouăle la fiert şi făcea cafea pe plită.

— Găinile au fost darnice, mi-a zis. Hai, scoate ouăle cu lingura. Eu am să aduc pâinea.

A dispărut în cămară, unde o auzeam troncănind în timp ce căuta condimente şi dulceţuri. O auzeam icnind şi bombănind când trebuia să se întindă pentru a ajunge la rafturile de sus, punând întrebări la care nu avea cine să-i răspundă:

— *Unde o fi pus...? Ce dracu' a făcut cu…? Unde naiba ţine…?*

Când a ieşit, ducea o tavă plină cu pahare şi farfurii de argint.

— Pune ouăle în castron şi acoperă-le cu un şervet, a zis. Şi adu cafeaua.

Cu braţele încărcate, m-am întors în urma ei în sufragerie. Ajunsă în faţa uşii, şi-a dres glasul, apoi a împins uşa cu cotul.

Când am văzut familia aşezată la masă, m-am ascuns în spatele lui *fru* Berg, mulţumind cerului că era aşa trupeşă.

În capul mesei stătea amiralul Ihlen. Era mult mai în vârstă decât soţia lui. Avea părul cărunt şi rar, pieptănat lins pe spate, ceea ce îi accentua fruntea boltită. Favoriţii stufoşi îi creşteau pe falei ca nişte tufişuri sălbatice. Era imaginea mai în vârstă a bărbatului din fotografie care mă surprinsese căscând. Am băgat însă de seamă că, de fapt, avea ochi adânci şi mângâietori, asemenea cafelei cu lapte pe care o făcea tata şi, în secret, o îndulcea peste măsură.

Una dintre fete era întoarsă cu spatele când am intrat noi în cameră. Era micuţă, delicată şi, cu toate că nu i-am văzut faţa, mi-am dat seama că era o fire stăpânită. Când am căutat un loc unde să pun cafeaua, privirea mi s-a încrucişat cu cea a fetei de pe cealaltă pane a mesei. Avea părul roşu şi ochii albaştri, limpezi ai lui *fru* Ihlen, dar şi sprâncenele groase ale tatălui ei. Era fata de la bal, Tullik Ihlen, nu încăpea nicio îndoială. Flacăra părului ei despletit lumina camera

şi împrumuta obrajilor ei palizi o nuanţă gălbuie, care îi scotea şi mai tare în evidentă ochii. Mi-a zâmbit când a dat cu ochii de mine, dar eu am căutat să-mi ascund faţa de ea. Să mă fi recunoscut? Mă văzuse dansând cu Thomas, sărutându-l sub ochii oaspeţilor veniţi din Kristiania? Am simţit şi eu, la fel ca mama, cum mi se pune un nod în gât de nelinişte.

— A, da. Dragilor, ea e Johanne, a spus *fru* Ihlen. A venit să ne dea o mână de ajutor vara asta.

Fru Berg s-a dat deoparte şi am rămas să înfrunt singură privirile membrilor familiei Ihlen. Caroline s-a întors spre noi. Şi ea semăna cu amândoi părinţii, numai că trăsăturile ei erau mai aspre, mai ascuţite decât ale lui Tullik. Se vedea de la o poştă că amândouă fetele semănau mai degrabă cu *fru* Ihlen decât cu amiralul: aceiaşi ochi albaştri, uşor oblici, acelaşi nas drept şi buze pline. Sub privirile întregii familii, am simţit cum sângele îmi năvăleşte în obraji.

— Locuieşti în Åsgårdstrand? m-a întrebat amiralul cu o figură impasibilă.

— Da, domnule, am răspuns aşezând cafetiera în faţa lui.

— Plaja cu nisip sau plaja cu pietriş? a vrut să ştie.

— Plaja cu pietriş, pe dealul din faţa fermei Jørgensen.

— Mi-ar plăcea să locuiesc acolo, a spus Tullik cu o lucire ştrengărească în ochi, printre toţi acei pictori.

Caroline s-a întors spre sora ei.

— Ce legătură ai putea avea tu cu pictorii din Åsgårdstrand? a întrebat, aranjând tacâmurile de o parte şi de alta a farfuriei.

Tullik nu s-a învrednicit să-i răspundă. Şi-a dat ochii peste cap şi a luat o felie de pâine.

— Sunt sigur că de acolo ai o privelişte superbă asupra fiordului, a zis amiralul Ihlen. Unele dintre peisajele lui *herr* Heyerdahl sunt fascinante.

— Mie îmi plac mai mult portretele lui, a zis Caroline.

Fru Berg s-a întors şi m-a privit. Eu m-am îndreptat spre uşă, sperând că vor uita cât mai repede de *herr* Heyerdahl şi portretele lui.

— Bunăoară, copiii pictaţi de el, a continuat Caroline. Fetiţele de pe stradă sunt tare drăguţe.

Tullik întindea o bucată de unt pe pâine, împungând-o cu cuţitul ca s-o înmoaie.

— Totuşi, a spus ea, nu au aceeaşi profunzime ca tablourile *lui,* a zis.

Am strâns rochia în pumni. Din felul în care rostise cuvântul „lui“, am înţeles.

— Tablourile cui? a întrebat *fru* Ihlen.

Tullik îşi făcea de lucru cu untul.

— Tullik? Tablourile cui?

Caroline s-a foit pe scaun şi a fluturat şervetul ca să-l desfacă.

— Tullik, a insistat *fru* Ihlen, ale cui tablouri?

Tullik nu-şi lua ochii de la unt. Acum, că se înmuiase, îl întindea distrată pe pâine. Atunci mi-au venit în minte mâinile lui, în seara dinainte, mişcându-se pe pagină asemenea unor dansatori, imortalizând liniile şerpuite ale trupului lui Tullik şi şuviţele răsucite ale părului ei despletit.

— Munch, am spus în şoaptă.

Nici nu apucasem să-mi dau seama că pronunţasem acel nume, că *fru* Berg m-a apucat de umeri şi m-a împins afară din cameră.

— Nils, dragule, te rog, dă-mi cafeaua, a zis *fru* Ihlen, amuţind-o pe Caroline cu o privire pătrunzătoare a ochilor ei oblici.

Fără să pară a-şi da seama de ce se întâmplă în faţa ei, Tullik picta mai departe pâinea cu unt.

Fru Berg tremura toată când am ajuns în bucătărie.

— În casa asta nu ai voie să pomeneşti numele pictorului ăla, mi-a spus în şoaptă. Unde ţi-a fost capul? Acasă nu vorbeşti de el, nu-i aşa? Atunci de ce crezi că poţi să vorbeşti aici?

— Îmi pare rău, am spus. N-am vrut să scot niciun cuvânt. Doar că domnişoara Tullik…

— Domnişoara Tullik… nimic! s-a răstit ea la mine. Să faci bine să nu mai scoţi o vorbă, să deschizi gura doar atunci când ţi se adresează cineva şi să-ţi faci treaba în tăcere.

M-a gonit din casă trimiţându-mă să am grijă de găini. Trebuia să curăţ coteţul, să schimb apa, să aduc încă un braţ de fan şi să le dau grăunţe. Era cald, iar în ţarcul găinilor mirosea urât. Pe măsură ce soarele se ridica pe cer, duhoarea de găinaţ vechi devenea tot mai puternică. Râneam şi frecam, aplecată ca să încap în coteţ, cu găinile cârâind şi ciugulind printre picioarele mele. M-am dus de mai multe ori la fântână, cocoşându-mă ca să pot intra şi ieşi, având şi grijă să nu scape găinile afară. Mirosul apei amestecate cu oţet pe care o foloseam îmi înţepa nările, iar ochii îmi lăcrimau.

Nu trecuseră decât câteva minute şi mă lămurisem: nu puteam suferi să fac curăţenie. Închisă în ţarc, cu Dorothea şi Ingrid ciugulindu-mă de vârful degetelor, ochii mi-au căzut pe zgârieturile pe care mi le făcusem pe braţe în grădina lui Munch. Nu-mi păsa de zgârieturi. Aş fi suferit oricâte înţepături şi zgârieturi doar ca să culeg fructe. Îmi era dor de pădure şi o blestemam pe mama fiindcă mă trimisese la familia Ihlen, fiindcă încerca să mă preschimbe în ceva ce eu nu eram şi nici nu aveam să fiu vreodată.

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mă înfuriam mai tare, mânuiam lopata cu năduf şi trânteam găleata de sărea apa din ea. Ajunsesem să văd negru în faţa ochilor şi era cât pe ce să lovesc o găină cu dinţii furcii, când am auzit o voce melodioasă:

— Te-a pictat, nu-i aşa?

Am scăpat lopata şi am dus mâna la piept. Inima îmi bătea nebuneşte.

— N-am vrut să te sperii.

Am ridicat privirea şi am văzut-o pe Tullik lângă coteţ.

— Domnişoară Ihlen! am exclamat. Nu cred că se cade… adică… ar trebui să-mi termin treaba, nimic mai mult.

— Te ajut şi eu, a zis. Sunt drăguţe, nu? Aşa-i, Ingrid? i-a şoptit găinii. Nu-i aşa că eşti o drăguţă?

A ridicat cârligul şi a intrat în curticica îngrădită. Lua câte o găină în braţe, ca şi

cum ar fi fost un copil, o săruta şi o punea la loc lângă celelalte.

— Ia dă-mi peria de podele, mi-a cerut şi a întins mâna după găleată.

— Dar… se cuvine să faceţi aşa ceva? am întrebat, neştiind ce să cred. Nu prea cunosc regulile. Vă rog să mă scuzaţi.

Tullik Ihlen a izbucnit în hohote. Avea un râs voluptuos, pornit din adâncul pieptului.

— Reguli! Cui îi pasă de reguli? Cine-o mai fi făcând şi prostiile alea?

Şi-a descheiat manşetele şi şi-a suflecat mânecile, încântată de corvoada care pentru mine era un chin. Nu avea nici şort, nici salopetă, dar s-a aşezat în patru labe aşa, îmbrăcată cu hainele ei frumoase, şi s-a apucat să frece pe jos cu peria.

— Când eram mică făceam singură treaba asta, mi-a explicat. Întotdeauna am avut găini şi era datoria mea să am grijă de ele. Le hrăneam, curăţăm după ele şi strângeam ouăle dimineaţa. Eram mândră şi mulţumită. Nu văd de ce n-aş face curăţenie şi acum, însă s-a întâmplat ceva, nu prea ştiu ce. Când am împlinit douăzeci de ani am fost văduvită de toate lucrurile care-mi făceau plăcere. Lumea se aşteaptă să stau liniştită, să nu scot o vorbă şi să nu arăt niciun interes pentru nimic. Tu eşti norocoasă, Johanne, eşti încă liberă.

Am tras cu grebla un braţ de fân proaspăt şi m-am întors spre ea. Îmi venea să plâng.

— Îmi plac fructele aşa cum vă plac dumneavoastră găinile, am spus desenând cu un dinte al greblei forma unei frăguţe şi haşurând-o pe jumătate ca să-i dau volum.

Tullik a ridicat capul şi şi-a aţintit ochii exotici asupra mea.

— Eşti Fata cu fragi, nu-i aşa? *Herr* Heyerdahl te-a pictat, am auzit-o pe *fru* Berg când le-a spus alor mei.

— Eram o fetită la vremea aceea.

— Sper că nu te-am jignit. Cu ce-am spus despre tablourile lui *herr* Heyerdahl.

— Nu, am răspuns râzând. Şi eu cred la fel. Pictează tablouri minunate, numai că ele nu mă fac să simt ca cele…

— Ale lui Munch?

Expresia feţei i s-a schimbat în momentul când i-a rostit numele. Şi-a şters fruntea cu braţul, a ridicat capul spre mine şi a strâns din ochi fiindcă soarele era în spatele meu.

— Îl cunoşti? m-a întrebat.

— Puţin.

— Te-a pictat şi el?

— Vai de mine! Nu! Îmi cer iertare pentru ce am făcut mai devreme, domnişoară Ihlen. Nu ştiu ce mi-a venit să-i rostesc numele. Şi mai ales cu glas tare. N-am vrut să stârnesc niciun necaz.

— De la mine nu e nevoie să-ţi ceri iertare, mi-a răspuns. Nu-mi pasă câtuşi de puţin. E vorba de ceilalţi. În familia noastră, numele lui e ca o otravă, ca sarea pe rană, după cele întâmplate.

Nu înţelegeam despre ce vorbeşte, dar mi se părea că discuţia mersese oricum prea departe, aşa că n-am îndrăznit să întreb. Am întins şi restul de fân

proaspăt şi m-am mutat în cealaltă parte a coteţului. Tullik a terminat de curăţat podeaua şi a aruncat peria în găleată. Am ieşit din curticica îngrădită aplecând capetele şi ne-am dus la marginea grădinii, la fântână, să ne spălăm pe mâini. Tullik a apucat maneta pompei şi m-a invitat să mă spăl prima. Mi-am frecat palmele sub şuvoiul rece şi mi-am aruncat apă pe faţă şi pe gât ca să mă curăţ. Când am apucat eu maneta şi eram gata să pompez apa, Tullik şi-a pus mâna pe braţul meu ca să mă oprească. A aruncat o privire peste umăr înapoi, spre casă, verificând dacă era cineva în uşă sau la ferestre.

— E vorba de soră-mea, mi-a spus în şoaptă. A avut o aventură cu el. Ei cred că n-am aflat.

4
Roşu aprins

Să îndepărtăm din această denumire tot ceea ce ar putea face,
în roşu, *o impresie de galben sau albastru. Să ne imaginăm*
un roşu cu totul pur, *un carmin perfect*, *care s-a uscat*
pe o cupă albă de porţelan.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Cămăruţa din mintea mea era singurul loc care se supunea regulilor mamei, fiind luminoasă, aerisită şi ordonată. Dacă nu cutreieram pădurile, acolo unde mintea mea era liberă să colinde împreună cu mine, îmi luasem obiceiul să-mi adun gândurile, să ticluiesc planuri secrete, să caut răspunsuri, să le ascund în cămăruţa asta şi să le păstrez acolo ca pe nişte insecte într-un borcan. Mă întorceam la ele după ceva vreme, aşa cum te apuci din nou să tricotezi la un fular.

Dimineaţa petrecută acasă la familia Ihlen a intrat repede în cămara aceea. Nu apucam să termin o treabă, că *fru* Berg îmi dădea alta şi de fiecare dată trebuia să fiu şi mai atentă la ce făceam. M-a pus să lustruiesc argintăria, să spăl podelele, să şterg praful de pe rafturi, să aerisesc aşternuturile şi să o ajut la gătit mâncarea. În fiecare clipă îmi era teamă că am să fac încă o greşeală. Îi jignisem deja pe domnul şi doamna Ihlen când mă luase gura pe dinainte şi spusesem numele *lui* cu glas tare, aşa că nu-mi puteam permite să fac încă o boacănă. Eram atât de încordată, încât îmi izgoneam din minte orice gând legat de Caroline Ihlen şi Edvard Munch, ca să mă pot întoarce la el mai târziu.

Pentru una ca mine, neînvăţată cu felul de viaţă al celor bogaţi, programul lor zilnic era de-a dreptul obositor. Cel mai simplu era cu amiralul, care îşi petrecea vremea în camera din spate, printre hârtii, ocupat cu afacerile lui. Nu-i auzeam vocea bubuitoare decât când familia se aşeza la masa. O dată a strigat-o pe *fru* Berg să-i ducă o scrisoare la poştă. În două rânduri i-am dus cafeaua şi am lăsat ibricul şi ceaşca fără să scot o vorbă. Înfăţişarea lui mohorâtă, severă, mă cam speria, însă el se purta întotdeauna politicos.

Prezenţa doamnelor era mult mai greu de trecut cu vederea. Tullik şi Caroline se ciondăneau fără încetare. Tullik era ruptă de ritmurile casei şi nu ceda decât dacă mama ei o forţa. Mai tot timpul părea plictisită, lâncezea prin casă fără să dea semne ca ar fi interesat-o ceva, se ţinea după pisică, citea sau îngrijea florile din grădină. Caroline era gravă, retrasă şi îi plăcea să-i găsească nod în papură surorii sale. Le auzeam cum strigau una la alta la etaj, apoi izbucneau ţipete şi le vedeam cum se fugăreau asemenea unor copii înfuriaţi, uitând că trecuseră de mult de vârsta copilăriei.

Julie Ihlen făcea tot posibilul să le mai domolească, însă le vorbea blând şi nu ridica niciodată vocea. „Hai, Tullik“, o îndemna, „sora ta scrie, las-o în pace”. Se învârtea în jurul lor îndeajuns cât să fie sigură ca s-au potolit, după care îşi găsea

de lucru prin casă: se ocupa de treburile de zi cu zi, trimitea servitorii la cumpărături, veghea la pregătirea mesei, scria scrisori şi lua parte la activităţile unui comitet pentru protecţia animalelor, constituit de puţină vreme. Am auzit-o vorbind cu amiralul, spunându-i că primise scrisori de la *fru* Esmark şi *fru* Schibsted, care îi propuneau o întâlnire pentru a discuta despre legile de interzicere a vivisecţiei şi că era posibil să facă un drum până la Kristiania.

Eram în sufragerie şi strângeam farfuriile de porţelan, când ceasul a bătut ora trei şi în casă s-a stârnit oarecare agitaţie.

— Tullik, vii? am auzit-o pe Julie chemând-o la etaj.

— Las-o să stea acasă, dacă vrea, a zis amiralul.

— Nusse! Plecam!

Pe scară s-a auzit tropăit de picioare.

— Nu vine, a zis Caroline. Îi place să zacă acasă.

— Atunci s-o lăsăm să zacă, a zis amiralul Ihlen.

— Dar trebuie să cunoască lume, *să socializeze*.

— Are destul timp pentru asta când ne întoarcem în Kristiania, a spus amiralul. Tullik, a strigat, mergem la mătuşa Bolette!

— Da, tată, a încuviinţat Tullik şi a venit până în capul scărilor. Pot să rămân acasă? Citesc ceva.

— Foarte bine, scumpa mea, a răspuns el. O să-i transmitem mătusii urările tale de bine.

— Eu nu spun minciuni pentru ea, a protestat Caroline.

— N-are să spună nimeni minciuni, a zis *fru* Ihlen. Mătuşa Bolette n-o să se supere. La revedere, draga mea.

Tullik s-a întors în camera ei feră să mai scoată un cuvânt, iar casa s-a cufundat în tăcere pentru o vreme.

N-a trecut mult şi a apărut *fru* Berg.

— E ora de vizite, mi-a explicat. S-au dus la *fru* Nicolaysen, în Horten. Putem să stăm niţel în curtea din spate. Hai.

Fru Berg a pus pâine cu unt pe o farfurie şi două sticle de suc de mere pe masa rotundă din grădină şi ne-am aşezat alături, trăgând scaunele de fier prin iarbă şi scurmând pământul cu picioarele lor. Eram ascunse după cămăşile amiralului, atârnate la uscat pe frânghie alături de jupoanele fetelor. Parfumul liliacului se simţea şi mai tare sub soarele după-amiezii; mă învăluia şi, pe măsură ce-l respiram, simţeam cum încordarea din ceafa şi din umeri îmi slăbeşte. Era prima oară în ziua aceea când puteam trage aer până în adâncul plămânilor.

— O gustărică înainte să ne apucăm de masa de seară, a spus *fru* Berg. Mâine se întoarce şi Ragna, slavă Domnului, înseamnă că tu ai să faci curăţenie, eu am să spăl, iar ea o să gătească.

Mâinile mi se înrosiseră şi mă usturau din cauza oţetului şi a săpunului dezinfectant. Am dat pe gât sucul de mere şi mi-am lipit palmele de sticla rece ca să-mi mai treacă usturimea.

— Ai să te obişnuieşti curând, m-a liniştit *fru* Berg. Ia uită-te la mine! a zis,

întinzând pumnii spre mine, desfacând palmele şi întorcându-le ca să-mi arate pielea crăpată şi solzoasă dintre degete. Când eram de vârsta ta erau moi ca mătasea. Nu arată bine, dar n-o să mori din asta, a zis râzând.

A uns o felie de pâine cu unt şi a luat o îmbucătură aşa de mare, că i s-au umflat obrajii.

— Sigur că nu asta aşteptam eu de la viaţă, a spus înainte să înghită, dar la tinereţe nu te gândeşti prea departe. Ai nevoie de o slujbă şi de un venit sigur, restul sunt doar vise amăgitoare.

Mi-au venit în minte Thomas şi planurile lui de călătorie în jurul lumii: să plece pe mare spre locuri îndepărtate şi să se întoarcă încărcat de giuvaieruri şi bogăţii. Mă întrebam cum era posibil să visezi la un viitor atât de diferit de clipa prezentă şi totuşi să fii în stare să le împaci cu trecerea timpului.

— Apoi mai sunt şi de-alde domnişoara Tullik, a continuat în şoaptă, morfolind pâinea. Are de toate, n-o să muncească nici măcar o zi din viaţa ei, da' crezi că-i fericită?

A înghiţit pâinea clătinând din cap. A luat sticla, a tras o duşcă bună şi a dat-o lacom pe gât ca un beţiv. A ridicat privirea spre fereastra lui Tullik, iar pe faţă i s-a aşternut o expresie nedumerită.

— O să aibă nevoie de mult mai mult decât un sot şi o casă frumoasă în Kristiania ca să fie multumită.

S-a şters la gură cu dosul palmei şi a râgâit, satisfăcută de discuţia pe care o avusese cu ea însăşi, ca şi de concluzia la care ajunsese.

— Stă singură acolo, a spus. Poate vrea să guste ceva? Ce-ar fi să-i duci o sticlă de suc? Nu-i face bine să stea închisă în cameră, la fel ca găinile care-i sunt aşa de dragi.

A arătat cu degetul înspre bucătărie.

— În cămară e o ladă întreagă. Du-i şi ei o sticlă. Ştii unde sunt paharele.

Am terminat pâinea cu unt şi mi-am strâns lucrurile.

— Eu mai stau aici un pic, a zis *fru* Berg, trimiţându-mă de acolo cu o fluturare de mână. Cât mai e linişte.

Şi-a împreunat degetele peste burta umflată şi s-a lăsat pe spătarul scaunului.

M-am întors în bucătărie şi am scos o sticlă de suc de mere pentru Tullik. Casa era cufundată în linişte. Am căutat un pahar, abia îndrăznind să respir. Cocoţată la locul ei de observaţie de pe pervaz, pisica, o grăsană vărgată, nu mă pierdea din ochi. I-am şoptit „pis, pis" ţuguind din buze. A sărit jos mieunând aşa de tare, încât mi-a părut rău c-o trezisem. Când am ieşit din bucătărie, a venit după mine, a urcat scările în urma mea, frecându-se de trepte şi răsucindu-şi coada pe după stâlpişorii balustradei.

Ajunsă la etaj, am şovăit, neştiind care era camera lui Tullik Mă simţeam neajutorată şi caraghioasă, dar pisica s-a strecurat pe lângă mine, s-a îndreptat spre o cameră de pe partea dreaptă şi s-a pus pe mieunat în faţa uşii. Am aşteptat lângă ea.

— Zău aşa, Henriette, ce fel de pisică eşti tu dacă nu ştii ce vrei? a întrebat Tullik deschizând uşa. A, tu eşti, Johanne.

Părul roşu ca focul îi atârna despletit pe umeri, iar în mână ţinea o carte.

— Vă rog să mă scuzaţi, domnişoară Ihlen. *Fru* Berg s-a gândit că poate v-ar plăcea nişte suc de mere, am spus întinzându-i sticla şi paharul.

— Mulţumesc, a zis zâmbind. Te rog să-mi spui Tullik. Intră.

Am intrat după ea în cameră şi am pus sticla de suc pe noptieră. Dormitorul lui Tullik era o cameră modestă, dar dezordonată. Modestă, fiindcă nu era împodobită: pereţi goi, draperii simple, covor roşu. În schimb, înăuntru domnea dezordinea: teancuri de cărţi şi hârtii împrăştiate pe jos, haine aruncate care încotro. La picioarele patului era un şifonier masiv, impunător. Patul, cu tăblii de lemn sculptat la cap şi la picioare, era la fel ca întreaga cameră. Pe de o parte simplu, modest, datorită cearşafurilor apretate de în alb; dar şi răvăşit din cauza multelor pături înghesuite la un capăt şi a cuverturii pe jumătate căzute pe jos. Şifonierul de mahon stătea lipit de perete, păzind camera asemenea unui gardian. Văzându-l aşa, mare cat un munte, te mirai că podeaua îl putea susţine. Tavanul cobora spre fereastra deschisă unde atârnau două draperii nemişcate. Erau singurele care o apărau pe Tullik de vocea lui *fru* Berg.

— Cum a fost ziua de azi? m-a întrebat în timp ce-i turnam suc.

— Destul de grea, am răspuns. Nu prea mă pricep la curăţenie. Şi mai am atâtea de învăţat…

Mi-am muşcat buzele. Nu se cuvenea să mă plâng de muncă în faţa ei, însă Tullik a râs din nou, cu râsetul acela al ei gâlgâit, molipsitor.

— Ei bine, pentru camera asta n-ai de ce să-ţi faci griji. Mie nu-mi place ordinea. Am eu ordinea mea, a continuat, arătând cu mâna spre vrafurile de cărţi şi hârtiile răspândite pe jos.

— Ştiu unde se află fiecare lucruşor. Am un sistem propriu. Ia uită-te, a zis alegând câteva hârtii acoperite cu desene şi schiţe. Uneori încerc şi eu să desenez, dar nu-mi iese nimic ca lumea. Doar mâzgăleli. Ia stai un pic jos, să te odihneşti.

A lovit patul cu palma şi, văzând că şovăiam, m-a tras de mână.

— Hai odată, e aşa cald azi! Ai mei mai au ore bune până se întorc, iar bătrâna Berg… ce-ar putea spune ea?

Nu m-am putut împotrivi, aşa că m-am aşezat pe pat lângă ea.

— Vizitele astea sunt plicticoase la culme, a zis. Mama vrea să afle veşti despre verii mei şi suntem nevoiţi să ascultăm cum ni se povesteşte de-a fir a păr despre toţi şapte. Apoi ne vine nouă rândul şi trebuie să stăm acolo s-o ascultăm pe Nusse povestind ce logodnic grozav are şi cum merg pregătirile pentru nuntă.

— Domnişoara Caroline e logodită?

— Da, cu *herr* Olsen. E doctor şi se ocupă de micologie. E un fel de biolog. Studiază ciupercile. Eşti uimită?

— Păi… da, oarecum…

— De ce?

— Fiindcă… după ce ai fost cu un pictor ca Munch… să te măriţi cu un doctor… Mi se pare cam… Iartă-mă, a vorbit gura fără mine.

Tullik a izbucnit în râs. Întâi a chicotit, pe urmă şi-a dat capul pe spate,

hohotind de-a dreptul. Pletele ca focul s-au răzvrătit şi au învăluit-o cu totul.

Am rămas cu gura căscată. O jignisem, nu încăpea îndoială. Cine eram eu ca să-mi dau cu părerea despre familia Ihlen? O culegătoare de fructe ajunsă fată în casă. Mama m-ar fi pălmuit pentru nesocotinţa mea – parcă îmi şi simţeam obrazul arzând de la lovitura aceea imaginară. Dar Tullik nu se mai oprea din râs.

— Iartă-mă, domnişoară Ihlen. Nu înţeleg ce-i de râs.

În cele din urmă s-a oprit să-şi tragă sufletul.

— Vai, Johanne! a exclamat între două hohote. Doar nu ţi-ai închipuit-o pe *Caroline* încurcată cu Munch?

— N-ai spus „sora mea”?

— Da, însă vorbeam de sora mea *mai mare*, Milly.

Mi-au venit în minte cuvintele mamei: „Au trei fete, poarta cele mai frumoase haine din toată Kristiania”.

— Era măritată cu Carl Thaulow la vremea aceea. Ce scandal a fost! Credeau că eu sunt prea necoaptă ca să înţeleg, dar eu îmi aduc aminte foarte bine, a zis Tullik oprindu-se din râs.

Ochii ei şi-au schimbat forma, întreaga faţă i s-a crispat, ca şi cum ar fi fost pălmuită. Colţurile gurii, cu doar câteva clipe mai devreme întinse de râs, s-au lăsat în jos şi buzele i s-au albit.

— A fost îngrozitor, mai ales pentru mama. Nu se vorbea decât despre asta şi toţi aveau ceva de spus. Nu se mai termina cu clevetelile. Ne-a făcut de râs. Aşa e la Kristiania. Dacă nu-i bârfeşti tu pe alţii, te bârfesc ei pe tine.

Mama a suferit cumplit. Au ameninţat-o pe Milly că o gonesc de acasă, că o trimit în Horten, la mătuşa Bolette, împreună cu bunica Aars, doar-doar vom scăpa de umilinţă. Numai că Milly era femeie măritată, iar ameninţările lor n-au avut nicio urmare. A refuzat să plece. Acum e măritată cu alt bărbat, Ludvig, şi are o fetiţă. Pare ca s-a liniştit, iar mama şi tata au trecut peste întâmplarea cu *pictorul acela.* Sunt convinşi că eu nu ştiu nimic, dar secretele nu-şi au locul între surori, nu-i aşa?

— Milly vine şi ea vara la Borre? am întrebat.

— Uneori. În ultima vreme are pretenţii de mare artistă. Ludvig e om de teatru şi din când în când montează împreună piese. Dacă o asculţi, ai spune că treaba asta îi ocupă tot timpul, dar de fapt e doar un hobby pentru ea. Sigur, dacă stă aici o perioadă mai îndelungată îşi pierde răbdarea, deşi nu m-aş mira s-o văd venind spre sfârşitul sezonului. E un mic grup de boemi care încă mai vin aici vara.

— Cine anume?

— Boemii. N-ai auzit de ei? Boemii din Kristiania.

Am clătinat din cap şi ea s-a întins să ia cartea.

— Uite ce citesc, a spus aruncându-mi-o în poală. Trebuie s-o ascund. E declarată ilegală, aşa ca, dacă sunt prinsă citind-o, probabil că am să fiu arestată, a zis pe un ton glumeţ.

— *Viaţa boema din Kristiania*, am citit eu titlul cu glas tare. Cine e Hans Jaeger?

Tullik s-a proptit cu spatele de perete.

— E prieten cu Munch, a răspuns. Munch i-a făcut portretul. Cartea am găsit-o acasă la Milly. Cred că e singurul exemplar rămas. A fost interzisă, iar Jaeger a ajuns la închisoare.

— De ce? am întrebat. Despre ce e vorba în ea?

A luat-o înapoi şi a răsfoit paginile.

— Dragoste fără oprelişti, liberul arbitru, societatea liberă. Eliberarea de reguli şi constrângeri. În asta cred ei – Jaeger, soţii Krohg, Gunnar Heiberg, artiştii, poeţii şi scriitorii. Milly îi cunoştea pe toţi. Se adunau în număr mare la Hotelul Grand, pe bulevardul Karl Johan, şi îi prindea dimineaţa discutând despre cum să îndrepte relele din lume. Milly se învârtea printre ei fiindcă aşa se simţea în pas cu moda, însă nu avea profunzimea necesară. Cum ar fi putut înţelege?

Tullik şi-a dat părul pe spate cu un gest energic, parcă ar fi incomodat-o.

— Ce ştie ea despre pasiunile care-l mână pe un pictor? De fapt, ea nici nu poate aprecia arta. Nu-i stă gândul decât la haine şi pălării, la cum să arate mai bine. Habar n-are ce înseamnă sentimentele adevărate. Nici nu-i de mirare că n-a durat.

A închis cartea şi a vârât-o sub pernă, iar eu am ascuns-o în cămăruţa din mintea mea.

— Diseară dormi aici, da? a întrebat Tullik înviorându-se dintr-odată.

— Cred că da.

Mi-am privit mâinile, cu gândul că ocazia de a picta îmi scăpase printre degete.

— Atunci trebuie să stai în camera lui Milly, e chiar faţă în faţă cu a mea.

Am protestat, dar când soţii Ihlen s-au întors, totul fusese deja stabilit. Tullik a insistat să dorm în camera lui Milly, cu toate că Ragna, bucătăreasa, dormea la parter, într-o odăiţă din spatele casei. Eram o tânără fată în casă care nu ştia mai nimic despre gospodărie, însă camera mea era mai mare şi mai somptuoasă decât a lui Tullik şi a lui Caroline. Camera lui Milly era spaţioasă şi aerisită, scăldată de lumina care pătrundea pe fereastra mare, de unde se vedea biserica. Pereţii erau acoperiţi cu lambriu de lemn alb şi tapet de mătase înflorată. La ferestre atârnau draperii albastru-deschis, legate cu şnururi răsucite şi ciucuri aurii. Milly ar fi fost oripilată să afle că un musafir nepoftit, o simplă fată în casă, dormea în patul ei.

— Oricum nu vine niciodată aici, a zis Tullik după ce am protestat a cincea oară. Iar dacă vine cu Ludvig şi Lila, ei nici măcar nu stau aici, la Solbakken: se duc la Hotelul Grand.

— Solbakken? Credeam că aici e Kirkebakken.

— Aşa îi spunem noi casei ăsteia, Solbakken, mi-a explicat. E locşorul nostru drag sub soare.

S-a străduit să zâmbească în timp ce rostea cuvintele, parcă ar fi obligat-o cineva să fie fericită aici, în Borre. Dar colţurile gurii nu i s-au ridicat într-un surâs, şi în timp ce vorbea am zărit o umbră mohorâtă întunecându-i preţ de o clipă privirea.

Ragna Thorsen era o femeie tânără, slăbănoagă, atât de diferită de cum mi-o închipuisem, încât aproape m-a pufnit râsul când am dat cu ochii de ea. În mintea mea ar fi trebuit să semene cu *fru* Berg: pieptoasă, roşie în obraji, cu riduri în colţul ochilor şi degete groase ca nişte cârnăciori. Însă femeia care mi-a dat bineţe a doua zi dimineaţa în bucătărie, unde mă dusesem să curăţ cenuşa din sobă, era o vrăbiuţă care ai fi zis că nu mâncase de luni de zile.

— Bucuroasă de cunoştinţă, a spus fără să se oprească din tocat ceapa.

Ochii ei negri urmăreau ca nişte sclavi mişcarea degetelor şi s-ar fi zis că a trebuit să tragă de ei pentru a-i face să se uite la mine o clipă, privindu-mă ca pe un obiect, pentru a se întoarce apoi la ceapa care pentru ei era buricul pământului.

Restul zilei mi l-am petrecut învârtindu-mă pe lângă Ragna. Îi vorbeam doar la vremea mesei, când o ajutam să servească mâncarea. Rareori i se întâmpla să plece din bucătărie, unde, absorbită de munca ei, abia dacă ridica privirea când intram sau ieşeam cu găleţile şi periile. Bucătăreasa tăcută părea să vorbească prin mâncărurile pe care le pregătea, iar eu îi ghiceam dispoziţia după mirosurile care umpleau bucătăria. Dimineaţa era o simfonie de mirosuri, mergând de la iuţimea cepei pe care o mărunţea cu mare precizie, la aburul legumelor fierte şi aroma puternică a cafelei. După ce familia lua prânzul, după-amiaza Ragnei se scurgea între mirosul mângâietor al pâinii coapte şi mireasma pătrunzătoare, savuroasă a sucurilor de fructe şi a dulceţurilor. Uneori inima îmi dădea ghes să mă apropii de ea, nădăjduind că am putea deveni prietene. Privind-o cum cocea pâinea, chiar îmi venea să intru în vorbă cu ea. Poate să-i spun ceva măgulitor, să-i spun cât de înmiresmate erau mâncărurile ei? Numai că, de fiecare dată când deschideam gura, mă descurajau izul înţepător al oţetului şi expresia ei severă în timp ce toca şi amesteca în oale.

În cele din urmă am ajuns la concluzia că ne puteam împrieteni şi m-am hotărât să-i adresez câteva cuvinte binevoitoare de cum va începe din nou să coacă pâine. Dar înainte de a apuca să-i vorbesc, Tullik a săpat între noi o prăpastie atât de adâncă, încât a ucis din faşă prietenia care m-ar fi putut lega de Ragna.

Era spre ora prânzului când Tullik a venit să mă caute. Mă aflam în camera de lângă bucătărie, unde pregăteam ceara ca să lustruiesc parchetul din salon. *Fru* Berg îmi arătase pe fugă ce să fac şi acum turnam cu grijă ulei de în în ceara de albine. Ragna curăţa mazăre în chiuvetă.

— Unde e Johanne? a întrebat-o Tullik.

N-am auzit ce i-a răspuns Ragna, dar Tullik a intrat pe uşa din spate şi m-a găsit.

— Aici erai! Te opreşti pe loc din treabă, orice ai face, şi te duci să te pregăteşti, mi-a zis. Mergem la Åsgårdstrand, să-mi arăţi unde locuieşti.

Mi-am şters palmele lipicioase pe şorţ şi am rămas cu ochii la ea. Mintea mea nu putea pune cap la cap vorbele ei, ca să le prindă înţelesul.

— Am de lustruit parchetul, am spus un voce slabă.

— Ba nu. Vii cu mine la Åsgårdstrand.

Ragna a izbit strecurătoarea de chiuvetă, iar zăngănitul ei mi-a sunat a avertisment.

— Pregăteşte-te! mi-a ordonat Tullik.

— Şi treaba? Sunt atâtea de făcut.

— L-am cerut voie mamei şi a fost de acord, a zis Tullik, apoi mi-a zâmbit şi m-a tras de baretele şorţului. Hai! m-a îndemnat din nou.

Lovitura care avea să taie pe veci legătura dintre mine şi Ragna a venit în clipa în care Tullik m-a târât în bucătărie.

— Ragna, ajut-o pe Johanne să-şi cureţe ceara de pe mâini. Vine cu mine la Åsgårdstrand.

Ragna s-a dus la dulapul de la celălalt capăt ai camerei şi a scos o cârpă şi o sticlă cu un lichid limpede. Le-a trântit pe masa din bucătărie fără să-mi arunce nici măcar o privire. Sticla s-a legănat şi ar fi căzut dacă n-o prindeam la timp. Când am scos capacul, mi-au dat lacrimile din cauza vaporilor.

— Şterge-te pe mâini! mi-a spus Ragna şi s-a întors la treaba ei.

Lichidul mi-a ars degetele, pătrunzând prin toate tăieturile şi crăpăturile pielii. Când mi-am şters palmele cu cârpa, am simţit usturimea până în vârful urechilor.

Tullik şi-a pierdut răbdarea.

— Hai odată! Te poţi clăti la cişmeaua din curte.

M-am repezit în grădină şi mi-am pus mâinile sub robinet, în timp ce Tullik dădea la pompă. *Fru* Berg şedea ceva mai departe, cu găleata în faţă, şi freca un obiect mic şi alb pe scândura de rufe.

— Ce-i? Ce-i? a întrebat.

— Mă ustură palmele, am spus. Ragna mi-a dat ceva cu care să mi le curăţ de ceara de podele. Înţeapă mai rău ca urzicile.

Fru Berg s-a încruntat şi a aruncat haina înapoi în găleată.

— Ia să văd! a zis împingând găleata deoparte cu piciorul şi ridicându-se cu un geamăt de durere. Ţi-a dat terebentină? s-a mirat după ce mi-a văzut mâinile. Doamne sfinte! Se vede că nu ţi-a făcut bine. Îţi aduc nişte calamină şi ulei.

S-a întors după câteva minute şi s-a apucat să-mi tamponeze apăsat degetele cu un lichid alb ca laptele. După ce lichidul mi-a intrat în piele, mi-a frecat mâinile cu ulei, cu mişcări circulare. Era limpede că voia să-mi potolească durerea, însă degetele ei aspre mă zgâriau şi îmi făceau mai mult rău.

— Nu se poate să stai degeaba, îmi spunea. E multă treabă de făcut: întâi de lustruit podelele, apoi de spălat din nou ferestrele din faţă.

I-am aruncat o privire lui Tullik şi ea s-a grăbit să-mi ia apărarea.

— Johanne vine cu mine la Åsgårdstrand, a spus. Abia o să aibă timp să i se vindece mâinile. Dacă tot mergem acolo, am să-i iau o alifie de la spiţer.

De uimire, *fru* Berg a căscat atât de tare ochişorii ei de pasăre, încât am putut vedea şi eu ce culoare aveau. Fusesem convinsă că erau negri, dar în clipa aceea mi-am dat seama ca erau căprui cu pete verzui. *Fru* Berg lucra pentru soţii Ihlen încă de pe vremea când fetele erau mici, aşa că, spre deosebire de Ragna, îşi putea permite să le vorbească cu severitate.

— Şi cu toate treburile care sunt de făcut aici cum rămâne? a întrebat răstit. Nu se poate s-o luaţi pe Johanne azi, domnişoară Tullik.

Mi-am zis că Tullik va înţelege că nu se poate şi va spune „Da, sigur, Johanne are treabă, cum de nu m-am gândit”, iar eu voi înceta să mai fiu mărul discordiei dintre ele, fiind libera să mă întorc la corvezile acelei zile. Însă Tullik nu voia să se dea bătută.

— Ba pot! a răspuns sfidătoare. I-am cerut voie mamei şi a fost de acord. Iar acum *fru* Berg, dacă nu e cu supărare, noi plecăm.

Fru Berg s-a dezumflat de parcă ar fi rămas fără aer, cu obrajii fleşcăindu-i-se brusc. Ai fi zis că în scurt timp se va veşteji toată, se va topi ca o lumânare şi va cădea la pământ. Se chinuia să găsească ceva de zis, pufnind şi umflându-şi obrajii iar şi iar, dar ştia că fusese înfrântă. Nu se putea împotrivi hotărârii doamnei Julie Ihlen, aşa că n-a avut de ales şi ne-a lăsat să plecăm.

— Ei, atunci aveţi grijă să nu întârziaţi prea mult, a reuşit să îngaime, însă Tullik mă trăgea deja după ea şi vorbele lui *fru* Berg pluteau în urma noastră ca nişte baloane de săpun, ridicându-se fără vlagă spre cer şi spărgându-se cu repeziciune.

5
Stacojiu

Mijlocul acelui cerc va fi văzut luminos şi necolorat,
doar întru câtva galben, însă marginea va apărea imediat purpurie.
Trece un anumit timp până ce culoarea purpurie acoperă întregul cerc,
începând de la margine, şi – în cele din urmă –
estompează complet centrul luminos.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Soarele era sus pe cer când Tullik şi cu mine am trecut drumul. Am luat-o pe lângă biserică şi apoi pe cărarea care ducea spre pădure; pinii întunecaţi ne îmbiau să pătrundem în lumea lor.

— Ce răcoare e în pădure! a spus Tullik, scoţându-şi pălăria şi desfăcându-şi părul. E un loc vrăjit. Crezi în zâne, Johanne?

Alerga de la un copac la altul, cu braţele larg deschise, atingând scoarţa cu vârfurile degetelor.

— Dar în troli? În spirite? Crezi că pădurile astea sunt bântuite de stafii?

Soarele îşi trimitea razele printre crengi, luminând-o şi facând-o să semene cu un strop de rouă sclipind pe coaja argintie a unui mesteacăn. În lumina care îi făcea rochia să pară străvezie, i-am zărit picioarele. Dansa cu graţie printre arbori, răsucindu-se şi sclipind de parcă ar fi fost îmbrăcată în stele. Era ca o boare, parcă nu aparţinea acestei lumi, şi avea puterea de a modela şi croi după fantezia ei tot ceea ce era solid şi pământesc.

Se mişca încolo şi-ncoace printre copaci, dar dintr-odată s-a oprit în spatele unui mesteacăn bătrân, s-a prins cu mâinile de trunchi şi a plecat capul, ascultând ceva.

— Ai auzit? m-a întrebat.

— Ce să aud?

— Zgomotul ăla. Un trosnet. Să fie zgomot de paşi?

— N-am auzit nimic.

— Când eram mici, tata ne spunea poveşti cu troli şi huldre[4], a spus privind în jur, văzând parcă acele creaturi imaginare apropiindu-se. M-am plimbat prin pădurile astea în amurg, când cerul e cenuşiu, dar nu s-a întunecat încă. Am zărit siluete şi umbre mişcându-se printre copaci ca nălucile, văzute, şi totuşi nevăzute. Tu nu le-ai văzut, Johanne?

— Nu.

— Iar acum nu auzi nimic? Vino încoace!

Am închis ochii şi am ciulit urechile, dar n-am auzit nimic în afară de plescăitul liniştitor al valurilor la ţărm şi, din când în când, croncănitul unei ciori.

---

4 Fiinţe cu puteri supranaturale din folclorul norvegian.

— Nu e nimic aici, Tullik, am zis.

Ea stătea lipită de copac.

— Ia uită-te acolo, în spatele meu, m-a rugat.

M-am îndreptat spre ea, ciulind urechea, dar n-am auzit nimic neobişnuit.

— Zău, Tullik, nu e nimic aici.

Credeam că se preface, aşa cum se joacă uneori copiii. Privind-o, îmi era greu să accept că era cu aproape cinci ani mai mare decât mine, o tânără care împlinise deja douăzeci de ani. Dar când m-am apropiat de ea, am văzut că îi era cu adevărat frică şi, cu toate că am încercat s-o liniştesc, n-a vrut să se desprindă de trunchi.

— Hai, Tullik! i-am spus, dezlipindu-i palmele de copac, uite, acolo lângă potecă sunt nişte tufe de fragi. Mă duc să culeg câteva pentru tine.

M-a prins de braţ şi m-a strâns tare, parcă i-aş fi cerut să sară de la mare înălţime. Privea ţintă pe deasupra umărului meu spre răul invizibil care se apropia.

— Nu e nimic, am repetat. Zău, nu e nimic.

— Să nu mă laşi, m-a rugat.

— Te ţin de mână, Tullik, nu-ţi dau drumul.

S-a agăţat de mine ca un copil speriat şi aşa am dus-o înapoi pe cărare. Uluită de această schimbare neaşteptată în purtarea ei, nu mai ştiam ce să spun. Am mers până într-un loc pe care-l cunoşteam, am căutat printre frunze şi am scos o fragă coaptă.

— Nu vrei să guşti?

Expresia i s-a schimbat cât ai clipi. Fructul îi alungase din minte ceata de răufăcători.

— Ce dulce e, a spus după ce a băgat fraga în gură şi a redevenit Tullik cea pe care o cunoşteam. Cum ai ştiut unde să cauţi?

— Am experienţă.

Am mai cules câţiva fragi, după care am coborât împreună pe ţărm. Tullik nu avea noţiunea timpului. Înhăţa orice moment şi-l prelungea sau îl scurta după bunul ei plac, lăsându-se condusă de instinct. Am ieşit din pădure şi am luat-o de-a lungul coastei, sărind peste bolovani, oprindu-ne să privim pietricelele şi valurile şi arătându-ne una alteia vapoarele ivite în ceaţa depărtării.

Când am ajuns la Åsgårdstrand, prima casă de pe partea dreaptă – o clădire mare, albă – era ferma familiei Nielsen. Dincoace de pădure îmi era mai uşor să mă apropii de Tullik. Eram pe teritoriul meu, iar la Åsgårdstrand nu se prea lua în seamă diferenţa dintre stăpâni şi servitori. Am ţinut cărarea până ce drumul s-a lăţit şi am dat în Nygårdsgaten, pe panta dealului. Drumul era pustiu. Nu se vedea decât căluţul lui *fru* Book, tropăind în praf la umbra copacilor. *Fru* Book plivea buruienile din grădină. Când ne-a auzit venind, a ridicat capul peste gard.

— Bună ziua, Johanne, a spus de după tufa de iasomie şi mi-a întins mâna.

— Îi cunoşti pe toţi de pe aici? m-a întrebat Tullik.

— Aproape pe toţi.

— Unde e casa voastră?

— Acolo, sus, am spus arătând spre vârful dealului, pe cealaltă parte.

— Putem merge la voi?

— Acum nu locuim acolo. Casa i-a fost închiriată lui *herr* Heyerdahl.

— *Herr* Heyerdahl stă la voi? a întrebat mirată.

— Da. O închiriază în fiecare vară. Vine cu soţia şi copiii.

— Atunci trebuie să mergem să-l cunosc, a spus, oprindu-se în mijlocul drumului şi legănându-şi mâna în care ţinea pălăria.

— De ce?

Tullik a izbucnit în râs.

— Cum de ce, Johanne? Ca să-i văd tablourile, de-aia! Ca să-l văd la lucru, bineînţeles!

— Coama dealului e foarte abruptă, am zis.

— Şi ce?

S-a răsucit pe călcâie şi n-am avut de ales decât s-o urmez.

Am urcat dealul în căldura înăbuşitoare, trecând pe lângă grădinile în care rododendronii şi lupinii dădeau în floare. Soarele ne prinsese în îmbrăţişarea lui fierbinte, facându-ne urcuşul şi mai greu. Tocmai cotiserăm şi ne pregăteam pentru ultima pantă, când am văzut venind iute spre noi o femeie cu un cos în mână. Era mama.

— Johanne? a strigat de departe. Johanne, tu eşti? Ce cauţi aici?

Şi-a plimbat privirea de la mine la Tullik şi înapoi. Se vedea pe faţa ei ce întrebări i se perindau prin minte. *M-au trimis acasă? Îi supărasem pe soţii Ihlen? Făcusem vreo boacănă? Îmi făcusem familia de ruşine?* O clipă m-a amuzat nedumerirea ei. Îmi dădeam seama că se străduia să ghicească ce motiv ar fi avut fiica ei să se plimbe la ora aceea din zi împreună cu o tânără orăşeancă din lumea bună.

— Dumneaei e domnişoara Ihlen, am spus. Tullik, ea e mama mea, Sara Lien.

Tullik s-a purtat la fel de frumos cu mama, cum se purtase Julie Ihlen cu mine. I-a întins mâna, politicoasă.

— Îmi face mare plăcere să vă cunosc, *fru* Lien, a spus, devenind dintr-odată o doamnă din înalta societate a Kristianiei.

Mama s-a fâstâcit şi a dat drumul poeziei învăţate pentru *herr* Heyerdahl.

— A, da! Bună ziua, domnişoară Ihlen. Sper că Johanne nu vă pricinuieşte vreun… Nu e cazul, nu-i aşa? Voiam să mă duc la familia Heyerdahl. Ştiaţi că închiriază casa noastră peste vară? Mă gândeam să le duc nişte… Dar în clipa asta au musafiri din Kristiania. Cunoaşteţi lucrările lui *herr* Heyerdahl? A pictat-o şi pe Johanne odată, v-a spus?

— Da, de fapt doream să fac cunoştinţă cu el chiar acum, a spus Tullik.

— Vai, nu! a protestat mama privindu-mă dezaprobator. Nu puteţi merge acum la familia Heyerdahl, Johanne, au oaspeţi. Cum am spus, prieteni din Kristiania.

— Atunci poate că sunt şi cunoscuţi de-ai mei? a insistat Tullik.

— Cei mai mulţi sunt pictori, îmi pare, a răspuns mama fără să-şi ia ochii de la mine.

În glas i se simţea încordarea, ca şi cum se abţinea cu mare greutate să n-o

dojenească pe Tullik. Dându-şi seama că n-are nicio şansă, s-a întors din nou spre mine.

— Dar tu ce cauţi aici? De ce nu eşti la lucru, Johanne? Sper că n-a…

— Face treabă foarte bună, a spus Tullik.

M-a luat cu braţul pe după umeri, iar eu am simţit năpădindu-mă un val de afecţiune faţă de ea.

— Eu am rugat-o să vină cu mine astăzi. Ne-a dat voie mama. Plus că trebuie să mergem apoi şi la spiţer. Johanne are nevoie de o alifie pentru mâini.

— Da' ce s-a întâmplat cu mâinile tale? m-a luat mama la rost. Mâinile tale sunt foarte bune de muncă.

— Terebentină, am spus, trăgând nădejde că un singur cuvânt va fi de ajuns.

— Atunci ia-ţi nişte alifie cu levăntică, mi-a zis scotocindu-se în buzunar. Sunt sigură că mai am câteva coroane. Ori ia-o pe datorie, de la prăvălia lui *herr* Backer.

— Nu, nu, a intervenit Tullik. Am să-i iau eu alifia. E angajata noastră. Şi oricum ne trebuie şi nouă în casă.

Mama a făcut o reverenţă cam forţată şi s-a apropiat de noi, încercând să ne convingă să coborâm colina.

— De ce n-o duci pe domnişoara Ihlen la debarcader, Johanne? Ori poate să faceţi o plimbare pe plajă, unde adie vântul. Aici simţi că te înăbuşi. Nu se mişcă deloc aerul.

— Nu-i nevoie, i-a tăiat Tullik vorba. Aş vrea să-l văd pe *herr* Heyerdahl. Sunt sigură că vizita noastră nu l-ar deranja prea tare.

Mama avea o expresie descumpănită. I-o cunoşteam foarte bine, aşa se schimba la faţă când îi stătea pe limbă să spună ceva, dar împrejurările sau prezenţa anumitor persoane o făceau să-şi înghită vorbele. Ca şi *fru* Berg, mama nu avea cum s-o împiedice pe Tullik să facă ceea ce voia. A ridicat bărbia şi a zâmbit strâmb.

— Foarte bine, atunci vă doresc o zi plăcută, a spus fără să mai facă vreo referire la mine, la mâinile mele sau la felul în care munceam la familia Ihlen.

Tullik şi cu mine am continuat să urcăm până am ajuns la ultima bucată de drum, înainte de casa noastră. Amândouă simţeam că ne topim sub soarele arzător şi am fost nevoite să ne oprim după câţiva paşi ca să ne odihnim. Ochii ne fugeau spre fiord, iar priveliştea imensităţii albastre, sclipitoare, care se întindea la nesfârşit, ne îmbăta, o simţeam până în adâncul nostru, copleşindu-ne.

— Cu aşa o privelişte, nici nu-i de mirare că artiştii vin aici, a zis Tullik. Cum să nu te inspire?

— Mi-au spus că vin şi pentru lumină, am adăugat. Se pare că aici e o lumină deosebită. Ţăranii bătrâni spun că e datorată falezei care s-a format când s-a topit gheaţa, cu mii de ani în urmă. Spun că ţărmul înalt curbează razele soarelui şi de aceea suntem mereu scăldaţi într-o lumină aurie. Asta le şi place artiştilor.

Am ridicat faţa spre cer, lăsând lumina să se prelingă peste mine. Simţindu-mi pielea înfiorându-se de căldură, mi-am amintit ce spusese *el* despre temele tablourilor, despre felul cum cresc şi se schimbă odată cu viaţa; despre faptul că

tablourile *sunt* viaţa.

— Înţeleg, a zis Tullik. E de-a dreptul fascinant. Dar ce faceţi iarna? Cum urcaţi până aici prin gheaţă şi zăpadă?

În momentul acela îmi era imposibil să-mi închipui iarna. Bluza şi fusta mi se lipiseră de piele, sudoarea mi se prelingea pe tot spatele. Razele soarelui îmi pătrundeau fiecare părticică a trupului; gâtul mi se uscase, fruntea îmi era acoperită de broboane de sudoare, iar mâinile, pe lângă că mă usturau încă din cauza terebentinei, mă ardeau acum din pricina arşiţei. Tânjeam după o clipă de iarnă. Ce grozav ar fi fost să mă trântesc în zăpada adâncă şi să respir aerul proaspăt şi rece care îmi îngheţa nările şi-mi înroşea nasul.

— Cu piciorul, am răspuns. Cu vremea te obişnuieşti.

— Pe un deal pieptiş ca ăsta, pe mine ar trebui să mă tragă cu funii! a exclamat Tullik.

— Sunt deprinderi pe care le capeţi locuind aici, i-am spus. Corpurile noastre ştiu exact cât să se aplece când urcăm panta şi cât să se lase pe spate la coborâre. În Åsgårdstrand există foarte puţine locuri în care oamenii stau drept în picioare.

Chicoteam pe seama acestui lucru, când am zărit un bărbat ieşind pe poarta noastră şi pornind spre noi pe drumul plin de praf.

— Ia vezi ce-i cu el, Johanne, m-a îndemnat Tullik, pusă pe şotii. E de prin partea locului? Stă aplecat atât cât trebuie? Poţi să-ţi dai seama?

M-am oprit ca să-l privesc pe îndelete. Purta o pălărie de paie cu panglică alb cu negru şi o haină închisă la culoare, care aproape că-i ajungea la genunchi. Abia dacă i se zarea faţa, însă am înţeles pe loc de ce mama ar fi vrut să plecăm de acolo. Bărbia puternică şi fruntea lată nu puteau fi decât ale lui. Bărbatul care se apropia de noi era Edvard Munch.

— Nu e de pe aici, am spus. E Munch.

Venea spre noi cu paşi mari, cu o ţigară într-o mână şi un caiet de schite în cealaltă.

— Cum să intrăm în vorbă cu el? a întrebat Tullik, înviorându-se pe loc.

— Să nu-i spui nimic, am sfatuit-o.

Observându-l pe Munch de atâţia ani, ajunsesem să-i cunosc apucăturile şi felul neobişnuit în care se purta cu ceilalţi.

— Nu poţi să i te adresezi aşa, pur şi simplu. Merge cu ochii pe jumătate închişi, ca în transă, şi nu prea bagă de seamă ce se petrece în jurul lui. Dacă însă vede un lucru care-l interesează, atunci se opreşte.

— Crezi că dacă mă vede pe mine se opreşte?

Mi-am amintit cât de stăruitor o privise Munch pe Tullik la bal şi cât de concentrat era când o desenase.

— Habar n-am, am minţit-o.

Munch se apropia. Trăgea din ţigară şi privea marea, Nu-şi mai lua ochii de la imaginea spectaculoasă a fiordului. Întinderea albastru-violet îl ademenea. O studia cu atentie, încercând să ţină minte toate amănuntele: felul cum razele sclipeau pe valuri şi cum apa îşi schimba culoarea în funcţie de adâncime. Îl

văzusem deseori pictând fără să arunce măcar o privire spre subiect. Păstra fiecare imagine în minte şi era în stare să-i dea viaţă în cu totul alt loc şi timp.

Tullik a dat drumul pălăriei din mână.

— Ia uite şi la mine! a spus, aplecându-se încet s-o ridice. Ce neîndemânatică sunt!

Munch era acum atât de aproape, că, luându-şi ochii de la mare, a văzut-o pe Tullik aplecată în faţa lui şi n-a avut de ales. S-a oprit.

— Scuzaţi-mă, doamnă, a spus şi a rămas pe loc.

Tullik s-a ridicat. S-a îndreptat de spate şi şi-a dat la o parte părul din ochi.

— Îmi pare rău, domnule, mi-a căzut pălăria, a spus cu răsuflarea tăiată.

Munch s-a dat un pas înapoi. A făcut ochii mari şi şi-a scos ţigara din gură.

— Johanne? a întrebat, punându-şi caietul de schiţe sub brat.

Preţ de câteva clipe şi-a pus aceleaşi întrebări care o frământaseră şi pe mama. Îşi plimba ochii de la Tullik la mine şi înapoi.

— Dumneaei e domnişoara Ihlen, i-am sărit în ajutor. Locuieşte la Borre pe timpul verii. Eu sunt angajată la ei ca fată în casă. Mama mi-a găsit slujba asta. De aceea n-am putut veni să pictez împreună cu dumneavoastră. Vă rog să mă scuzaţi. Tullik, dumnealui e Munch.

El i-a întins mâna şi Tullik a apucat-o bucuroasă.

— Îmi face mare plăcere să vă cunosc, *herr* Munch.

A aplecat capul într-o parte şi i-a zâmbit dulce din colţul gurii, înainte să spună un lucru care m-a lăsat cu gura căscată:

— Cred că o cunoaşteţi pe sora mea, Milly.

Munch stătea cu ochii aţintiţi la drum, neştiind ce să răspundă.

— Mda, a mormăit în cele din urmă. *Fru* Thaulow şi cu mine ne-am cunoscut acum câţiva ani.

— Acum e *fru* Bergh, a zis Tullik.

— Desigur, am auzit.

— Ne duceam să-i facem o vizită lui *herr* Heyerdahl, am spus, băgând de seamă că lui Munch îi tremurau mâinile.

— La Hans au venit în vizită duşmanii. Am fost nevoit să mă retrag.

Tullik a izbucnit în chicotitul ei molipsitor.

— Duşmani? Nu cumva te referi la musafirii ăia plicticoşi din Kristiania?

În ochii lui Munch a apărut o sclipire în clipa în care a înţeles la cine se referea Tullik.

— Plicticoşi, înfumuraţi, a adăugat el.

— Cu gândul doar la ei şi goi pe dinăuntru, a continuat Tullik.

— Uneori simt că-mi pierd minţile de plictiseală.

Munch a tras din ţigară şi a privit-o ca pe un obiect expus într-un muzeu. Nu ştia ce să creadă despre această făptură cu părul de foc: era încântat, atras de ea în mod inexplicabil, ca de o creatură mitică, o sirenă sau o nimfa.

— Ati fost la scăldat, domnişoară Ihlen? a întrebat. Te ajută să-ţi recapeţi forţele ca prin minune. De fapt, eu chiar acolo mă duc.

— Ce idee bună! a zis Tullik. Johanne, hai să mergem să ne scăldăm!

— Păi, nu avem costume de baie, am protestat.

— E trecut de amiază, a spus Munch. Probabil au înălţat steagul alb, semn că femeile pot merge să se scalde.

— Atunci hai să mergem să ne bălăcim şi noi, Johanne. Ne mai răcorim.

— Dar…

Prin minte mi s-au perindat o seamă de protestatari mânioşi, împinşi de la spate de mama, cu veşnica ei atitudine de condamnare şi dispreţ: *Să vă vadă cineva împreună cu Păcătosul? Tu o încurajezi pe Tullik să stea de vorbă cu Munch*, *după ce ştii ce părere are familia ei despre el? Faci baie fără costum? Chiar vrei să-ţi pierzi şi slujba şi bunul renume într-o singură zi?*

— Şi cu *herr* Heyerdahl cum rămâne?

— Ei, să mai aştepte, a dat Tullik din mână ca şi cum ar fi gonit o muscă. Pe deasupra, are deja musafiri.

Îi venea foarte uşor să răstălmăcească realitatea în aşa fel încât s-o adapteze nevoilor lumii ei şi să găsească o explicaţie aparent de bun-simţ a faptului că tocmai renunţam la planul iniţial şi mergeam împreună cu Munch pe plajă.

Întâi Julie Ihlen, apoi *fru* Berg, apoi mama. Acum îmi venise şi mie rândul. Nu aveam cum s-o refuz pe Tullik ori să nu mă supun toanelor ei, deşi ştiam că nu fac bine. Fără nicio tragere de inimă, m-am lăsat în voia sorţii şi am luat-o la vale, în spatele lui Tullik şi a lui Munch. Coama ei aurie părea să-l învăluie când s-au apropiat, aplecându-se unul spre celălalt, ca şi cum trupurile le-ar fi fost atrase de o forţă nevăzută.

6
Rubiniu

Apare astfel, în fenomenele fizice (din întâlnirea a două
capete opuse, *care s-au pregătit ele însele, pe încetul pentru reunire),*
fenomenul acesta cromatic – cel mai înalt din toate.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Chiar dacă Tullik şi Munch păreau să se fi găsit unul pe altul în modul cel mai firesc, am avut grijă să rămân la câţiva paşi în urma lor. Nu-şi vorbeau tot timpul, însă tăcerile aveau ceva liniştitor şi s-ar fi zis că Munch scăpase de orice încordare în prezenţa ei. Am ajuns la poalele colinei şi am trecut pe lângă căsuţele de pescari. Inima îmi bătea să-mi sară din piept. Dacă mă vedea cineva, în câteva minute mama ar fi aflat. Ţineam capul plecat şi încercam să mă ascund după trupul delicat al lui Tullik.

Când am ajuns la casa lui Munch, am vrut să merg mai departe, dar Tullik şi pictorul se opriseră în faţa porţii, aşa că am fost nevoită să aştept acolo asemenea unui câine care-şi aşteaptă stăpânul.

— Puteţi s-o luaţi prin grădina mea dacă vreţi, a propus Munch. Ajungeţi mai repede la plajă.

— Vai, ce amabil, a exclamat Tullik luminându-se la faţă şi a intrat după el pe poartă.

M-am grăbit să-i ajung din urmă. Cel puţin aşa aveam să fim măcar în pane ascunşi de copaci, departe de ochii celor care treceau pe stradă. Am intrat şi m-am trezit din nou în lumea lui interzisă.

Tablourile erau tot afară, sprijinite de zidul atelierului. Doamna în straie negre îşi privea umbra la fel de posomorâtă.

Femeia însărcinată, cu castronul ei de cireşe, era tot însingurată. Am băgat de seamă că apăruseră şi tablouri noi. Prin grădină, sprijinite de bolovani şi garduri, erau împrăştiate la întâmplare pânze de diferite forme şi mărimi. Amestecate cu plantele şi florile din jur, petele de culoare erau un adevărat spectacol al naturii.

— Minunat! a exclamat Tullik privind în jur. O galerie în aer liber!

— Le tratez ca pe cai, a zis Munch. Le las afară ca să capete viaţă.

Tullik se plimba printre tablouri, oprindu-se din când în când să le privească, dar nu oricum, ci cu intensitate, cu o încetineală care mă scotea din sărite.

Munch o urmărea cu privirea de-a dreptul fascinat. Probabil că, în afară de înger, Tullik era singura femeie care se arătase atât de încântată de tablourile lui. Nu părea nicidecum dezgustată, precum doamnele din Kristiania, ci s-a aplecat asupra tablourilor cu dorinţa evidentă de a le înţelege.

Ispitită la rândul meu, simţeam cum încep să uit de regulile pe care mi le impusese mama. Mă atrăgea mai ales un tablou reprezentând o stradă plină de lume la apusul soarelui. Oamenii se năpusteau spre mine, gata-gata să iasă din tablou, cu frica întipărită pe feţe, cu ochii ieşiţi din orbite, uluiţi şi speriaţi. În

puhoiul de chipuri, o siluetă stătea în mijlocul drumului, cu spatele la privitor, o siluetă întunecată, subţire. Solitară. Silueta stingheră înfrunta venirea inevitabilă a nopţii, o accepta ca pe un fapt iminent. Să fi fost Munch silueta aceea? Oare aşa se vedea pe sine însuşi?

Alături de acest tablou se afla portretul unui bărbat pe care l-am recunoscut. Era Jacob, omul de la ştrand. Avea faţa aspră, arsă de soare. Munch ştersese anii de viaţă grea de pe faţa lui Jacob cu o precizie necăutată, şi cele câteva tuşe de pensulă aruncate ici şi colo îl readuseseră la viaţă pe bătrânul a cărui piele lucea acum în lumina gălbuie a unui mănunchi de piciorul-cocoşului crescut lângă tablou.

Tullik era captivată de portretul unei spălătorese. Probabil că era *fru* Bjørnson, o femeie corpolentă, ca *fru* Berg, cu braţe groase şi atitudine hotărâtă. Spăla şi călca hainele pentru multă lume din Åsgårdstrand. Era o femeie obişnuită, care îşi ducea munca la bun sfârşit cu demnitate şi calm, iar Munch, observând-o în tăcere, surprinsese un moment din viaţa ei.

Absolut fiecare pictură era o părticică de viaţă. Subiecţii nu pozau aşa cum pozează modelele, şi, de fapt, nici nu păreau să ia în seamă prezenţa pictorului care-i privea. Îşi vedeau de treburi în locurile care le erau familiare, fără să se tulbure şi să se prefacă.

Tullik înclina capul când într-o pane, când într-alta, studiindu-le pe spălătoreasă şi pe fiica ei, Constanse, care stătea alături de ea în tablou. Apoi s-a întors spre atelier, unde privirile i-au fost atrase de tabloul întunecat al femeii speriate de propria ei umbră.

După o vreme, Tullik a ridicat mâna ca un elev în clasă. S-a întors căutându-l pe Munch, însă a văzut că stătea chiar în spatele ei.

— De ce pictaţi aşa? a întrebat.

— Încerc să pictez enigmele fără rezolvare ale vieţii, lucrurile la care nu avem răspuns. Încerc să pictez viaţa aşa cum e trăită.

— Lumea zice că nu se poate să pictezi aşa cum pictaţi dumneavoastră, a spus Tullik, în semn de apreciere a tabloului din fata ei.

— Uşor nu e, a zis Munch.

Tullik a râs.

— Nu, nu, lumea nu vă pune la îndoială îndemânarea. Lumea spune că tablourile sunt vulgare, grosolane.

— Adevărul poate părea adesea vulgar, nu credeţi? a zis Munch. Iar minciunile pot sclipi la fel de frumos ca stelele.

— Bunăoară ăsta, a zis Tullik arătând spre portretul lui Jacob. Arată ca un nobil, dar nu e decât îngrijitorul de la ştrand.

— Da, eu îi spun *Băştinaşul*, a zis Munch. Viaţa lui are un scop şi el îl cunoaşte. Nu e ca oaspeţii veniţi din Kristiania, cei care stau la hotel şi îşi bat mereu capul căutând noi moduri de a-şi petrece timpul. Ce scop au ei în viaţă? îl găsesc în ziare şi reviste, în restaurante sau în timpul plimbărilor pe bulevardul Karl Johan? Acceptă ajutorul lui Jacob când au nevoie de el, fără să se gândească la scopul vieţii lui, care se împlineşte prin simplul fapt că-i slujeşte pe

ei. Credeţi că vor găsi vreodată adevărata fericire, ca oamenii de aici, din Åsgårdstrand, care o descoperă în lucrurile simple, cum ar fi câştigarea traiului?

— Oamenii mărunţi sunt cei mai însemnaţi, a zis Tullik, fără să se uite spre mine. Or fi ei mărunţi, dar nu se ocupă de lucruri mărunte. Şi femeia asta, a întrebat întorcându-se din nou spre silueta posomorâtă şi umbra ei, ea cine e?

— E sora mea, Laura, a răspuns el desenând cu degetele conturul trupului ei. Frica îi mănâncă viaţa. Mereu încearcă să scape de umbra ei, dar nu se poate elibera. Sărmana Laura, suferă când oamenii îşi bat joc de arta mea şi râd de mine.

— Înţeleg, a spus Tullik.

I-a atins braţul cu mâna, un gest reflex de care nici ea nu şi-a dat seama.

— Cred că şi eu as suferi.

Munch nu i-a răspuns, dar a scos o bucată de cărbune din buzunar. S-a apucat să schiţeze silueta altei femei în jurul trupului Laurei şi, încet-încet, a inclus-o pe Tullik în tablou, până când au apărut două siluete întunecate, agăţându-se una de alta, căutând să scape de propria lor umbră.

Tullik s-a uitat la tablou. Şi-a netezit părul şi şi-a pus pălăria pe cap cu un gest la fel de hotărât.

— Hai, Johanne, a spus adresându-mi-se mie, dar cu ochii îndreptaţi spre Munch. Hai să ne scăldăm.

A ridicat braţele, prefacându-se că-şi aranjează pălăria mai mult decât era necesar, invitându-l să-i cerceteze trupul cu ochii. Până şi eu priveam fascinată cum părul i se aprinsese în lumina soarelui şi se topea, picurând pe rochia ei albă.

— Ne vedem pe plajă, *herr* Munch, a adăugat. Mulţumesc pentru această expoziţie cât se poate de interesantă.

Munch şi-a ridicat pălăria, iar Tullik s-a îndepărtat visătoare. Am străbătut curtea acoperită cu ierburi înalte şi am trecut pe lângă ghereta portarului, semănând mai degrabă cu un fel de magazie înaltă, aflată la capătul grădinii. Tullik râdea cu gura până la urechi când s-a urcat pe gardul de plasă, clătinându-se şi încălecându-l pentru a trece pe partea cealaltă. Cu toate astea, şi nu spre cinstea ei, a izbutit să-i facă şi un semn cu mâna peste umăr pictorului, conştientă că el nu-şi lua ochii de la noi.

Am luat-o pe lângă Hotelul Grand şi casa Kiøsterud, apoi pe plaja cu pietriş până la Hotelul Central, încă unul dintre cele patru hoteluri la care trăgeau oaspeţii veniţi vara. Mulţimea adunată pe dig fremăta de nerăbdare. Oamenii se strânseseră la capătul dinspre larg, aşteptând cu sufletul la gură sosirea vaporului poştal, care trebuia să aducă salariile trimise acasă de cei plecaţi pe mare. Câţiva marinari se plimbau în sus şi-n jos pe dig, iar un băiat aşezat pe margine îşi bălăcea picioarele în apă, trăgând spre el cu degetele de la picioare o minusculă bărcuţă cu vâsle.

Am fost uimite să găsim ştrandul cufundat în linişte. Hainele mi se lipeau de corp şi mă încerca o poftă nebună să mă arunc în apă. Munch avusese dreptate: deasupra cabinei unde ne schimbam hainele, alături de parapetele de pânză care

le fereau pe femei de ochii indiscreţi când intrau în apă, flutura un steag alb.

— Uite, a zis Tullik, nu avem nevoie de costume de baie, ne ascundem după parapete şi nu ne vede nimeni.

— Îi putem cere prosoape lui Jacob, am spus. Le aduce de la hotel.

Am mers pe pontonul de lemn, puţin cam şubred, până la locul de scăldat. O fetiţă aşezată pe o rampă se juca cu un căţel, care a început să latre entuziasmat când am trecut pe lângă el. M-am speriat şi am grăbit pasul ca să nu atrag atenţia asupra mea. Pe verandă, Jacob era întins într-un şezlong. Pânza vărgată se lăsase sub greutatea lui. Îşi trăsese pălăria peste faţă în aşa fel încât nu i se mai vedeau decât favoriţii şi barba. L-ai fi crezut adormit, dar când a auzit ţăcănitul tocurilor noastre, a sărit ca ars de pe şezlong.

— Doamnelor… a spus aranjându-şi pălăria.

— Ne puteţi împrumuta nişte prosoape? a întrebat Tullik.

— Şi nişte costume de baie, am adăugat eu.

Jacob a dus două degete la gură şi a fluierat ascuţit.

— Marie! a strigat la fetiţa cu câinele. Fugi şi adu prosoape şi costume de baie pentru doamne.

Fata s-a ridicat în grabă şi a luat-o la fugă spre hotel.

— E nepoţica mea. Îmi dă o mână de ajutor şi câştigă şi ea câţiva bănuţi, a spus frecându-şi bărbia nerasă cu degetele bătrâne, cu pielea crăpată.

L-am privit atent şi am regăsit toate ridurile desenate cu mare grijă de Munch, mişcându-se şi schimbându-şi forma în timp ce vorbea.

Când l-a auzit pomenind despre bani, Tullik s-a căutat imediat în geantă de câteva monede.

— Cât timp avem la dispoziţie? a întrebat.

— Cât doriţi, a răspuns Jacob. Azi e linişte. Vilegiaturiştii s-au dus la un recital de muzică la primărie.

Marie s-a întors în fugă, ţinând strâns în braţe o legăturică de sub care nu i se mai vedea faţa. Am luat prosoapele şi costumele de baie, iar Jacob a descuiat cabina în care ne puteam schimba.

— Doamnelor… a repetat făcând o plecăciune cam ţeapănă, după care s-a întors la şezlongul lui.

Tullik s-a dezbrăcat în grabă, aruncându-şi hainele pe banchetă de parcă îi era scârbă de ele. A rămas în pielea goală în faţa mea, fără să se simtă câtuşi de puţin stânjenită, chiar dacă eu mi-am ferit ochii de priveliştea pielii ei albicioase. A apucat un prosop, aruncându-şi-l pe umeri, în vreme ce eu tocmai îmi desfăcusem corsetul şi mă oprisem să mă bucur de faptul că puteam respira în voie.

— Mă duc în apă, mi-a zis, fără să arunce măcar o privire spre costumul pe care i-l adusese Marie. Hai mai repede!

M-am uitat la costumul de baie cu mâneci bufante şi pantaloni aşijderea. Stârnită de lipsa de stânjeneală a lui Tullik, am luat şi eu un prosop, m-am înfăşurat în el şi am coborât scara din spatele cabinei.

Am auzit în spate un plescăit puternic, semn că Tullik sărise în apă, urmat de

alte împroşcături şi gâfâieli când a scos capul să respire.

— Ohohooo! a ţipat. E grozav!

Am lăsat prosopul pe balustrada scării şi am zăbovit o clipă pe ultima treaptă. Tullik chicotea. Avea buzele ude, iar părul plutea în jurul ei asemenea unor alge aurii.

— Sari! m-a îndemnat.

M-am apucat de nas, am sărit în aer şi m-am cufundat în răcoarea binecuvântată a mării.

— Nu-i minunat? m-a întrebat în timp ce ieşeam la suprafaţă. Te înviorează şi te răcoreşte!

A înotat în cerc în jurul meu cât mi-am dat părul pe spate şi mi-am şters ochii de apă. Apoi s-a întors pe spate şi a înotat de mai multe ori de la un capăt la altul al despărţiturii de pânză, întinzându-şi cât putea de tare braţele deasupra capului şi scoţându-şi sânii mici la suprafaţa apei. S-a jucat aşa, înotând încolo şi încoace, ba chiar dispărând la fund atât de mult, încât mă nelinişteam. Apoi ţâşnea din apă împroşcând în jurul ei o ploaie de picături care luceau precum aurul lichid. Ziceai că aparţine mării, ca Rán, zeiţa despre care învăţasem la şcoală. Nu-i lipsea decât plasa cu care să prindă bărbaţii ce se încumetau să iasă în larg.

— Ştii ceva, Johanne? a întrebat cu ochii strălucindu-i în soare. Într-o zi ca asta aş avea poftă de ceva îndrăzneţ, de o aventură. Tu nu?

— Ca de pildă…?

— Ştiu şi eu… Ceva curajos şi nesăbuit!

Stăteam faţă în faţă în apă şi ne mişcăm braţele în cercuri, în timp ce dădeam frenetic din picioare ca să ne ţinem la suprafaţă.

— Crezi că Munch mai e la plajă?

Am înţeles într-o clipită primejdia care o ispitea. Întâlnirea cu Munch trezise ceva înăuntrul ei. Îi dăduse şi mai mult curaj, iar acum chiar nu se mai temea de nimic.

— Posibil, am zis.

Faţa îi strălucea ca o flacără vie şi mă privea cu o însufleţire cum nu mai văzusem la ea.

— Mă duc să văd, a zis înviorându-se dintr-odată.

— Cum adică?

A înotat până la gardul de pânză şi a ridicat o margine.

— Tullik! am strigat-o. Ce-ai de gând?

— Aşteaptă-mă. Vin imediat.

S-a scufundat şi n-am mai văzut-o.

M-am apropiat înotând de gardul de pânză şi am încercat să ridic o margine îndeajuns cât să văd pe partea cealaltă, însă era prinsă bine cu frânghii şi stâlpi de lemn şi mi-a fost frică să nu se răstoarne peste mine. Drept care m-am întors înot până la scară, am ieşit din apă şi m-am urcat pe ponton. Am înşfăcat prosopul şi, supărată pe propria-mi nesăbuinţă, m-am înfăşurat în el. La colţul gardului, am reuşit să strecor un deget printr-o gaură în pânză. Am aruncat o

privire, dar n-am văzut decât întinderea nesfârşită a mării alunecând spre mal şi izbindu-se de stânci. M-am ridicat pe vârfuri şi am tras de pânză, lărgind gaura ca să văd mai bine.

— Tullik, am şoptit îngrijorată.

În faţa ochilor mi-a apărut figura lui Nils Ihlen. Mă şi vedeam târâtă în biroul lui şi supusă unui interogatoriu necruţător. *De ce am lăsat-o pe Tullik să se îndepărteze înot? De ce nu m-am dus după ea? Câtă lipsă de răspundere din partea mea! Din cauza mea se înecase.*

Chiar atunci, prin gaura din pânză am zărit un cap ieşind din apă. Am simţit că mi se taie respiraţia. Vârful capului tăia valurile iute ca un delfin. Când a ieşit un pic mai mult la suprafaţă, am văzut părul lung şi am ştiut că era Tullik. Am răsuflat uşurată. *Ce faci?* am întrebat-o pe tăcute, dar ea continua să înoate pieziş spre ţărm. *Unde te duci?*

S-a oprit pe neaşteptate şi a început să meargă în patru labe. Apa nu mai era îndeajuns de adâncă să poată înota. Înconjurată de valuri mici, s-a întins pe o parte, cu faţa la plajă, cu şoldul şi umărul ieşind din apă. S-a ridicat sprijinindu-se în braţe şi a privit spre uscat. Acum i se vedeau bine partea de sus a trupului şi şoldul. Un umăr era puţin lăsat, iar peste braţ îi cădea o cascadă de păr. Celălalt umăr lucea alb în bătaia soarelui. Razele puternice îi luminau sânii, linia curbă a taliei şi a şoldurilor. A rămas acolo câteva clipe, asemenea unei femei sălbatice aduse de mare la ţărm, eterică şi aurie, sfidătoare şi mândră de ea. După câteva minute s-a lăsat iarăşi încet în apă. Privind-o cum dispare, am fost sigură că undeva, pe ţărm, într-un loc ascuns vederii, o pereche de ochi trişti o priveau şi o mână se mişca exaltată pe foaie.

Herr Backer nu s-a mirat să mă vadă împreună cu Tullik. În ochii lui lăcrimoşi de bătrân nu eram decât două fete plecate împreună la cumpărături. Nimic mai firesc, după părerea lui.

— Are să-ţi treacă în câteva zile, a spus întinzându-mi borcănelul de alifie cu levănţică peste tejghea. Şi să te fereşti de terebentină o vreme. Unora le arde pielea. Bine că nu eşti pictoriţă, Johanne.

— Nu, am spus. Nu sunt pictoriţă. *Nu încă*, am adăugat în sinea mea.

Tullik a luat borcănelul şi l-a pus în buzunar.

Ieşind din prăvălie, am ajuns în piaţa sfatului, unde tărăboiul unei zile de târg era în toi. Strigătele negustorilor ne plesneau peste faţă şi ne izbeau în spate, unele atât de puternice, că te băgau în sperieţi. Tullik se făcuse mică lângă mine şi mă apucase de braţ.

— Ne cred surzi? m-a întrebat.

— Cei care strigă mai tare vând cel mai mult.

— Dar dacă îşi sperie clienţii, cine o să mai cumpere de la ei?

— În Kristiania nu sunt pieţe? am întrebat eu râzând.

— Bineînţeles că sunt. Doar că eu n-am voie să merg la piaţă. Numai servitoarele au privilegiul ăsta.

— De obicei eu stau aici, am spus arătând un felinar vizavi de Hotelul Victoria.

Aici îmi vând fragii.

— Într-o zi am să vin cu tine şi am să strig în locul tău ca să atrag clienţii, a pufrut în râs Tullik.

— Vezi să nu-i sperii.

— Ar fi bine, fiindcă atunci toţi fragii tăi delicioşi ar rămâne doar pentru mine.

Ne-am apropiat de tarabele cu peşte, unde ne-a întâmpinat mirosul sărat al mării. Nu mă mai gândisem deloc la Thomas, când iată-l că ne apare în faţă. Şi-a scos şapca de pe cap şi mi-a zâmbit cu o lucire jucăuşă în ochi.

— Johanne! a spus aţintindu-şi ochii asupra mea, părând că nu mai vedea nimic altceva în jur. Cumperi ceva? Avem cod şi macrou.

— Nu, am zis. Eram în trecere…

Am încercat să-i îndrept privirea spre Tullik, care, cu tot pârul ei auriu încă ud şi chicotitul neîntrerupt, se pare că nu-i atrăsese atenţia lui Thomas.

— Bună ziua, domnişoară Ihlen, a spus. Aţi dori să cumpăraţi nişte cod?

— Thomas! i-am tăiat eu vorba. Nu cumpărăm nimic.

— Cu toate că ne-ar face plăcere, s-a grăbit Tullik să adauge. Din păcate, cina noastră e aproape gata la ora asta.

— Vii acasă curând? a întrebat Thomas atintindu-şi din nou ochii asupra mea, fără să-şi dea seama cât de lipsit de tact era.

— Thomas!

Tullik a izbucnit iarăşi în râs.

— Mai e un bal, a insistat el, hotărât să mă pună cu orice chip într-o situaţie stânjenitoare. La Hotelul Grand. Vineri. Cântă Christian. Vii?

— Zău, Thomas! Acum ţi-ai găsit…?

— Are să vină, a zis Tullik încrucişându-şi braţele peste piept.

Thomas a dat viguros din cap.

— Atunci aşa rămâne, a spus punându-şi şapca la loc pe cap, de parcă tocmai obţinuse un preţ bun pe un coş cu peşte; mi-a fost teamă că o să-i şi strângă mâna lui Tullik. Ne vedem acolo.

Tullik mi-a prins mâna în îndoitura braţului ei şi m-a tras de lângă taraba cu peşte înainte de a apuca să mai spun ceva. Nu părea să observe felul în care ne priveau doamnele din Kristiania. Iar dacă o făcea, cu o curiozitate dezaprobatoare, atunci nici că-i păsa.

— *Ne vedem acolo*, a repetat după ce am ieşit din piaţă şi am ajuns pe o străduţă lăturalnică, unde era linişte. Cine e?

— Thomas, cine să fie? am răspuns ruşinată.

— Thomas, cine să fie? Thomas şi mai cum?

— Thomas Askeland.

— Te place, a zis. Tu îl placi?

— S-ar putea.

Tullik m-a cuprins cu braţele şi a izbucnit în râs.

— S-ar putea? Doar atât? Cât de mult înseamnă s-ar putea? E mult, e puţin?

— Tullik! am zis, deşi felul în care mă tachinase îmi făcea plăcere. Încetează!

— Dar *s-ar putea* să-l placi, a continuat ea, strângându-mă şi mai tare, până

când frunţile aproape că ni s-au atins.

Ascunse sub borul pălăriei şi în spatele părului ei bogat, eram îndeajuns de apropiate încât să ne împărtăşim cele mai tainice secrete.

— S-ar putea să-l placi foarte mult!

Buzele ei pline mi-au atins uşor obrazul şi i-am simţit respiraţia pe gură în timp ce mă îmboldea în felul ei ademenitor.

— S-ar putea să-l *doreşti*, mi-a şoptit.

Lumea din jur începea să dispară în timp ce Tullik mă vrăjea cu vorbele ei abia şoptite.

— Îl doreşti cu adevărat, a tors ca o pisică în urechea mea. Nu-i aşa, Johanne?

Şi-a lins buzele întredeschise cu vârful limbii şi m-a tras şi mai aproape de ea. Îşi încolăcise braţele pe după mijlocul meu. Eram ascunse într-un tufiş de iasomie al cărei parfum delicat mă ameţea, facându-mă să uit de mine. Deja captivă în lumea lui Tullik, am lăsat-o să mă tragă după ea şi mai departe, să mă strângă şi mai tare în braţe.

— Îl doreşti, îl doreşti, a spus într-o şoaptă abia auzită, cu voce acum răguşită şi serioasă.

Sânii ni se atingeau, pielea ne era lipicioasă de la căldură, răsuflam greu, inimile ne băteau cu putere. Focul atingerii ei mă subjuga, graniţa subţire dintre realitate şi închipuire începea să se şteargă. Buzele ei le-au atins din nou pe ale mele şi au rămas lipite o fracţiune de secundă, îndeajuns cât să aprindă dorinţa şi să o simt între picioare. În lumea lui Tullik nu era loc decât pentru mine, iar în clipa aceea fugară am simţit ce înseamnă să fii iubită cu adevărat.

În clipa în care am deschis gura să primesc sărutul ei dulce, a izbucnit într-un hohot de râs nebun, s-a dat înapoi şi m-a eliberat.

7
Lumină

Din acestea trei, *lumină, întunecime şi culoare,*
construim lumea vizibilă şi facem, *totodată, cu putinţă pictura.*
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

În zilele care au urmat în casa familiei Ihlen am fost prinsă între două lumi despărţite de o prăpastie care nu înceta să se lărgească. *Fru* Berg se purta mai aspru cu mine, în timp ce Ragna era încă şi mai reţinută. Mă trezeam devreme şi luam masa singură. Pe măsură ce mă obişnuiam cu corvezile de zi cu zi, mintea mi se elibera de ele şi încet-încet ajungeam să pătrund în cămăruţa din mintea mea în timp ce lucram. Comorile pe care le strânsesem acolo mă ajutau să uit de oboseală în timp ce băteam covoarele şi să ignor truda spălatului podelelor. Aceste comori tainice, împreună cu prietenia care mă lega tot mai strâns de Tullik, compensau duşmănia pe care Ragna o cocea în bucătărie.

La cererea lui Tullik, am rămas noapte de noapte să dorm la Solbakken. Când, în cele din urmă, terminam treaba, cu toate că abia mă ţineam pe picioare de oboseală, stăteam cu Tullik în camera ei şi ne împărtăşeam în şoaptă secrete până târziu în noapte. Vorbeam despre multe, dar mai ales vorbeam despre Munch.

— Ce-ai vrut să spui, m-a întrebat într-o seară, în timp ce stăteam amândouă pe patul ei, când ne-am întâlnit cu el pe deal?

— Ce-am vrut să spun în legătură cu ce?

— Cu faptul ca lucrezi la noi? Că de aceea nu mai poţi merge să pictezi? Te duceai să pictezi împreună cu el?

— Da, am răspuns. Mi-a văzut desenele anul trecut şi i s-au părut destul de bune.

— Şi tu desenezi, Johanne? a întrebat apropiindu-se mai tare de mine şi strângându-mă de braţ.

— Încerc. Când desenez, îmi e mai uşor să spun ce am de spus. Dar mamei nu-i place. Munch mi-a dat o carte. Trebuie s-o tin ascunsă de ea.

— Ce carte?

— Se cheamă *Teoria culorilor*, am spus, mirată de cum suna tidul cărţii rostit de mine. E scrisă de un german numit Johann. Avem aproape acelaşi nume.

— Johann von Goethe? a întrebat Tullik entuziasmată.

— Da. El e.

— Am şi eu o carte de-a lui, a zis sărind din pat. Aici, în teancul ăsta.

S-a dus la vraful de cărţi aşezate direct pe podea, lângă fereastră, şi a început să recite o poezie în timp ce căuta cartea.

— *De nu o simţi*, *te străduieşti degeaba. / De nu pui suflet*, *n-o să meargă treaba.* E din *Faust*, a spus. Ştii cartea? Mai urmează ceva, şi apoi: *De ţi-este tămâierea-atât de dragă, / Maimuţe şi copii ţi-aduc urarea; / Dar sufletu-ţi de-alt*

suflet nu se leagă, / Din suflet dacă n-a pornit chemarea.![5]

— A citit şi el *Faust*? Are cartea?

— Nu ştiu, am răspuns stânjenită de neştiinţa mea. Nu mi-a dat decât cartea despre culori.

— Atunci trebuie să înveţi de la el. O să mergem din nou la el acasă. Am să vin cu tine.

— Nu se poate, am spus. Am de lucru aici. Iar dacă mă prinde mama acasă la Munch, am să iau bătaie. E convinsă că e diavolul în carne şi oase.

— Doar nu e nevoie să afle, nu-i aşa? a întrebat Tullik, iar ochii îi ardeau de nerăbdare.

— Aşa a spus şi el, numai că…

— Că ce? a sărit Tullik. Dacă dorinţa vine din inima ta, dacă inima te îndeamnă să pictezi, atunci trebuie să pictezi. Mergem mâine!

— Cum să merg? E atâta treabă de făcut aici.

— Îmi vine mie o idee, a zis bătând cu degetul în coperta lui *Faust* ca şi cum acolo s-ar fi găsit toate răspunsurile.

Fiindcă Tullik era mezina familiei, amiralul şi soţia lui îi făceau toate poftele.

— Le-am spus că am nevoie de ajutorul tău să-mi aleg materialul pentru o rochie nouă, mi-a zis când am ieşit din pădure, la Åsgårdstrand.

— N-ar fi fost mai potrivit să le întrebi pe prietenele tale din Kristiania?

— Sunt aşa de plicticoase… Mama ştie că nu sufăr să-mi pierd vremea cu ele. Pe tine te place şi, atâta vreme cât îţi termini treaba după ce ne întoarcem, nu se supără că vii cu mine.

Ragna şi *fru* Berg aveau să fie furioase, pentru că multe treburi rămâneau în seama lor, dar deocamdată soarele aducea cu el vara şi am intrat în Åsgårdstrand uitând de curăţenie şi spălatul rufelor. Bobocii clematitelor începuseră să se deschidă, trandafirii se agăţau de garduri, încadrând uşile şi ferestrele cu florile lor ameţitor de parfumate. Natura se apucase de pictat, trebuia să-i urmez exemplul.

— Nu se poate să mergem la el aşa, hodoronc-tronc, am spus în timp ce ne apropiam de casa lui Munch.

— De ce nu? a întrebat Tullik.

— Trebuie să ne invite. Iar el să fie… cum să spun… dispus să primească oaspeţi.

— Atunci hai să-l dispunem, a spus ea scoţându-şi pălăria şi ciufulindu-şi părul. Hai!

Am trecut prin faţa casei lui. Munch nu folosea niciodată uşa dinspre drum. Rămânea închisă toată vara, îndemnându-i pe trecători să meargă mai departe. Tullik s-a oprit la poartă şi s-a întors spre mine.

— Ei? a întrebat luându-mă de mână. Eşti gata?

---

[5] Johann Wolfgang Goethe, *Faust*, trad. De Ion Iordan, ESPLA, Bucureşti, 1957

Cum aş putea fi vreodată pregătită să intru în grădina lui Munch?

— Bună ziua, a strigat Tullik înainte de a apuca s-o opresc. *Herr* Munch? Sunteţi acasă?

Era aşezat la şevalet, în spatele casei. Ţinea paleta în mâna stângă, şi alături, pe jos, se afla un vraf de ziare. În ele erau împachetate tuburile de vopsea. Tabloul la care lucra reprezenta un bărbat stând pe un pod şi privind către fiordul violet, învolburat. Partea de jos a picturii era dominată de tonuri blânde de albastru, cafeniu şi negru. Bărbatul de pe pod, aflat în prim-plan, purta o haină neagră, asemenea lui Munch, şi o pălărie la fel ca a lui. În planul al doilea, două siluete cu jobenuri pe cap se îndepărtau de el. Cerul vălurit nu avea nicio culoare. Încă nu fusese pictat.

Tristeţea tabloului m-a făcut să dau un pas înapoi, încleştându-mi mâna la piept. Îmi venea să-l iau pe Munch în braţe chiar acolo, în grădina lui, atât de adâncă era durerea pe care o simţeam în el.

— Tullik, am şoptit, mai bine plecăm.

M-a târât mai aproape de el, în ciuda împotrivirii mele, şi într-o clipă l-a învăluit, întocmai ca parfumul trandafirilor.

— Treceam pe aici, a spus când el a ridicat privirea. Deranjăm?

Nu mică mi-a fost uimirea să-l văd pe Munch lăsând şevaletul şi punând pensula într-un borcan, pe pământ.

— Domnişoară Ihlen, a zis. Dumneata eşti.

— Da, a zâmbit Tullik. Am venit să vă salutăm.

Munch şi-a întors spre mine ochii lui trişti, albaştri. I-am cerut scuze din priviri.

— Johanne, a zis. În atelier e o pânză care te aşteaptă. Mă duc s-o aduc. Dacă tot eşti aici, mai bine…

N-a terminat ce avea de zis, în schimb a croit vorbele în aer cu mâinile.

— Am s-o rog pe Inger să facă nişte cafea.

A luat tabloul de pe şevalet şi a intrat în atelier. Tullik şi-a atârnat pălăria pe spătarul scaunului pe care stătuse el şi a pornit prin grădină, uitându-se la pânzele risipite printre copaci.

— Pregăteşte pânza cu cretă, a spus Munch ieşind din atelier cu o pânză sub braţ şi întinzându-mi o bucată de cretă albă.

A pus pânza pe şevalet şi mi-a făcut semn să încep.

— Freac-o de pânză… aşa, a zis. Am amestecat vopselurile cu pigmenţi de cadmiu. Fac culorile foarte vii, mai ales galbenul. Ia uită-te, a spus arătându-mi un borcan cu un lichid de un galben strălucitor. Vrei să-l încerci?

Când am terminat de pregătit pânza, mi-a întins o pensulă.

— Hai! m-a îndemnat. Pânza e din iută. Pipăi-o să-i simţi textura. Are să absoarbă vopseaua repede, aşa că nu te zgârci.

În lipsă de inspiraţie, mi-am rotit ochii prin grădină. Tullik se învârtea pe lângă gard, privind cu atenţie picturile sprijinite de pietre.

— Nu picta ceea ce vezi, Johanne, mi-a zis Munch întinzându-mi paleta lui. Pictează ceea ce *simţi.*

Am înmuiat pensula în lichidul galben şi am plesnit pânza cu ea, am răsucit-o,

mânjind totul cu firele groase de păr de cal.

Ce simt?

Cum mă simt?

Forma soarelui s-a conturat pe pânză în faţa ochilor mei. Fără să mă gândesc, am adăugat valuri galbene, asemenea cosiţelor lui Tullik, care iradiau din soare. Tentacule de foc.

— Caută lumina, mi-a şoptit Munch. Da, aşa. Lasă pensula să se mişte cum vrea ea.

Pensula a început să se mişte mai iute, atingând pânza cu mişcări scurte, făcând viaţa să pulseze în lăstarele solare.

Cum mă simt?

Inspirată. Puternică.

Cum mă simt?

Fericită. Plină de bucurie. Liberă. Mă simt liberă.

— Caută lumina, a repetat Munch în şoaptă.

Am pus roşu pe paletă şi am conturat razele arzătoare ale soarelui cu roşu-aprins.

Cum mă simt?

Hotărâtă. Vie. Simt că trăiesc.

Pensula se mişca tot mai repede pe pânza de iută, creând noi valuri şi braţe şi ramuri care ieşeau din soarele aflat în centru. Pe alocuri vopseaua era subţire şi lăsa să se vadă pânza, în alte locuri cocoloaşe de galben de cadmiu se adunau, formând creste de foc. Arzătoare. Vii. Electrizante. Ondulate. Răsucite. Iradiante. Am pictat mai departe. Mişcări prelungi, tuşe scurte. Din când în când mă opream şi ascultam. Ca şi cum as fi stat pe îndelete de vorbă cu mine însămi. Grădina din jur s-a estompat, timpul s-a oprit. Emoţiile, sentimentele ţâşneau din mine într-o formă pe care nu fusesem niciodată în stare s-o pun în cuvinte. Petele de galben se hrăneau din afecţiunea mea pentru Tullik, atunci când aproape că mă sărutase sub tufa de iasomie. Buzele ei pline. Părul. Apoi Thomas, puncte nesigure. Munch. Valuri largi, ciudate. Uitasem cu totul unde mă aflu, abia îmi mai simţeam corpul, abia îmi mai auzeam gândurile. Abia când Inger a venit în spatele meu, m-am aşezat pe scaun sa privesc ceea ce făcusem.

— E plin de viaţă, a spus Inger. Nu ştiam că pictezi aşa bine, Johanne.

M-am ridicat de pe scaun şi am pus pensula pe tăviţă.

— Eu nici nu ştiam că pot să pictez.

— Vrei cafea?

Am căutat-o din priviri pe Tullik, cerându-i aprobarea. Era în mijlocul grădinii, împreună cu Munch. El ţinea capul plecat şi mâinile la spate. Tullik era aplecată spre ei şi discutau liniştiţi.

— Edvard! a strigat înger. Cafeaua!

— Hmm? a făcut el întorcându-se spre casă. Ce e, Inger?

— Ai cerut cafea, a spus ea.

— Aşa e, foarte bine, a răspuns cu o figură severă.

A venit şi s-a uitat împreună cu Tullik la ceea ce pictasem, înainte să se aşeze

cu Inger la masă.

— Ai o uimitoare putere de a înţelege lucrurile, Johanne! a spus Munch. Însă povestea ta nu e terminată. Las pânza aici, să te întorci la ea.

— E minunat, a zis Tullik, dar nu se uita de fapt la tabloul meu, ci îl iscodea din priviri pe Munch. Mâine e bal la Hotelul Grand, a zis. Poate că lucrul acesta o va inspira să picteze mai mult? Nu credeţi, *herr* Munch?

— Atâta vreme cât pictează ceea ce simte, inspiraţia îi poate veni de oriunde, a spus trăgând un scaun şi invitând-o pe Tullik să se aşeze lângă el.

Tata spunea că sunt mai multe feluri de a intra într-o pădure. Poţi să intri cu aşteptări miraculoase, neştiind ce vei descoperi acolo; poţi intra pentru o plimbare, stând de vorbă cu prietenii, fără să iei în seamă sunetele discrete care te înconjoară; poţi să intri alene, mână în mână cu iubita, căutând un refugiu şi un moment de singurătate; sau poţi să te furişezi printre copaci în tăcere, atent la fiecare respiraţie a naturii, intrând în comuniune cu ea printr-o osmoză magică, inexplicabilă.

Aşa am intrat împreună cu Tullik în pădure în seara următoare. Ne-am furişat pe cărare, conştientă fiecare de prezenţa celeilalte, dar atente doar la pădure. Lumina slabă şi obosită a începutului de seară întindea rămăşiţele zilei printre ramurile copacilor, subţiind-o până ce devenea vaporoasă ca o pânză de păianjen, delicată şi elegantă în ultimele ei clipe de viaţă. Pe neaşteptate, pârâul s-a repezit pe lângă noi, bolborosind învolburat în drumul lui spre mare. Sus, în copaci, păsările cântau în cor cântece doar de ele ştiute despre supravieţuire şi dragoste. Un vânticel ivit din pădure ne mângâia aşa cum mângâia plantele şi frunzele, mergând mai departe, spre locul în care era aşteptat. În fundal se auzea sunetul care nu putea fi decât al mării; foşnetul valurilor leneş, hipnotic, ajungea la noi prin luminişurile pădurii. Doar aici îmi găseam liniştea, în fiordul care-mi purtase de grijă de când venisem pe lume.

Eram îmbrăcată cu o rochie de-a lui Tullik. Mi-o împrumutase ca s-o port la bal, spunând că s-ar putea să-i placă lui Thomas. Era o rochie frumoasă, galben-pal, brodată cu evantaie minuscule şi fundiţe la mâneci şi pe poale, atât de minuţioase şi complicate, încât ai fi zis că fuseseră lucrate de zâne. Nici nu puteam să-mi închipui câte ore de muncă fuseseră necesare pentru rochia aceea, o operă de artă creată anume pentru ea. Ţesătura plutea în jurul meu, răcoroasă şi fluidă ca o boare. Mirosea a iasomie şi a mosc, precum părul lui Tullik.

Cât despre rochia ei, era de o simplitate uluitoare. O rochie lungă, alb-argintie, elegantă în modul cel mai natural, care cădea asemenea unei cascade, legată în talie cu o eşarfa neagră de mătase. Avea un decolteu modern, adânc, iar Tullik nu-şi pusese nicio bijuterie, rămânând cu gâtul gol. De fapt, cea mai frapantă podoabă a ei era părul ca o flacără, răsfirat pe umeri în şuviţe răsucite.

În noaptea înmiresmată, îmbrăcate cu rochii frumoase, eram ca două păsărele pregătite să-şi ia zborul. Pădurea vorbea tot mai tare pe măsură ce ne afundam în adâncurile ei. O ascultam murmurând mesaje tainice, care pluteau printre şirurile nesfârşite de arbori. Deasupra capetelor noastre răsunau mormăieli, parcă

îndemnându-ne să ne păzim. Tullik era tăcută. Nu mai părea pusă pe şotii, ci o cuprinsese melancolia. Mergeam în tăcere alături de ea, simţind că ramurile copacilor mă pândeau.

Undeva, în pădurea Fjugstad, am fost prinse într-o vrajă, şi când am ajuns în Åsgårdstrand eram egale, chiar dacă numai în mintea mea. Mergând pe Nygårdsgaten, Tullik s-a trezit din vrajă şi mi-a vorbit pentru prima oară de când plecaserăm de acasă.

— Ce seară frumoasă! a spus. Dacă Dumnezeu ar fi pictor, şi-ar petrece verile aici, minunându-se de fructele creaţiei Lui, lăsându-le să-L inspire şi să-I bucure simţurile. Asta dacă Dumnezeu există. Crezi în Dumnezeu, Johanne?

Nu-mi mai pusese nimeni o astfel de întrebare şi nici nu mă gândisem la aşa ceva. Pe Dumnezeu îl întâlneam duminica în biserica din Borre, era cineva căruia nu-i plăcea să fie dezordine în casă şi nu-i plăceau nici Munch, nici tablourile lui. Nu-mi dăduse niciodată prin gând să-i pun la îndoială existenta.

— Cred, am răspuns. Doar toată lumea crede, nu?

— Cristos a zis: *Dumnezeu e în mine. Eu sunt în Dumnezeu. Tatăl e în mine. Eu sunt în Tată.* N-am putea spune şi noi la fel? Ar fi la fel de adevărat în ceea ce ne priveşte, nu-i aşa?

Întrebările ei mă lăsau cu gura căscată. Încercam să mă gândesc bine şi să-i dau un răspuns cu înţeles, dar nu la asta îmi era mie mintea acum şi gândurile mi se păreau grele ca nişte pietre de moară. Nu simţeam decât fiordul, şi valurile, şi sunetul nopţii. Atunci mi-am amintit un pasaj din carte.

— Goethe spune: *De nu ne-ar fi ochiul solar*, / *Cum am putea zări lumină?* / *De n-ar fi pus*, *în noi, chiar Domnul har,* / *Ne-ar fermeca starea divină?*

— Întocmai, a zis Tullik. Oare ce crede Edvard?

Edvard? De când îi spunea pe numele mic?

— Dacă vine diseară, am să-l întreb.

Am trecut fără să ne oprim pe lângă căsuţele pescarilor şi pe lângă casa lui Munch. Tullik a privit insistent casa, iar după ce nu s-a mai văzut, s-a uitat înapoi peste umăr de mai multe ori, trasă de fire nevăzute.

Când am ajuns, Hotelul Grand îşi arunca luminile şi veselia înspre mare, la fel ca un dansator extravagant. Muzica ne-a întâmpinat de cum am intrat în foaier, unde ochii ne-au fost furaţi de mulţimea de culori a rochiilor doamnelor din Kristiania. Se învârteau una în jurul alteia şi se întreceau în complimente nesincere şi linguşiri exagerate. Tullik nu le-a dat nicio atenţie şi s-a ţinut cu bună ştiinţă deoparte, preferând să stea cu mine, o fată în casă.

— Hai să mergem jos, să vedem dacă dăm de Thomas, mi-a propus. Probabil că te caută.

M-a luat de braţ şi am coborât scara spiralată, luându-ne după sunetul scripcilor. Când am intrat în sală, nu mai eram la fel de necunoscută ca data trecută. Nenumărate perechi de ochi s-au pironit asupra noastră încă de la uşă. Localnicii mă priveau dezaprobator. *Cine mă credeam*, *îmbrăcată în rochia cea bună, alături de prietena mea din Kristiania?* Cât despre oaspeţii din Kristiania, aceştia o priveau mânioşi fiindcă nu se apropiase de ei, dar şi pentru că nu-şi

ascundea prietenia fată de mine.

— Lasă-i să se holbeze, spunea Tullik. Cui îi pasă de ce cred alţii?

Am intrat cu capul sus şi, în scurtă vreme, Thomas s-a apropiat de mine.

— Johanne! Ai venit!

— Nu ţi-am spus că va veni? a întrebat Tullik. N-ai de gând să dansezi cu ea?

— Sigur că da.

M-a luat de mână şi m-am trezit în braţele lui. Ne învârteam pe ringul de dans şi n-a trecut mult până am ameţit.

— Ce frumoasă eşti, a spus Thomas lipindu-şi buzele de gâtul meu.

M-a răsucit şi m-a rotit în braţele lui iar şi iar, până n-am mai ştiut decât de ritmul dansului. Ne învârteam ca vopseaua pe pânza mea. Tuşe rapide de pensulă, una ici, alta colo, sentimentul a ceva nou, mustind de viaţă. Am închis ochii şi am văzut galben şi auriu, galben ca lămâia şi ca grâul, arămiu şi pete de roşu-aprins ca razele soarelui meu. Simţeam tabloul crescând înăuntrul meu repede, tot mai repede, şi eram fericită că mă făceam una cu el, aşa cum mă făcusem una cu arborii din pădure.

Am continuat aşa, învârtindu-ne şi răsucindu-ne, dans după dans. Galben, arămiu. Galben, arămiu. Galben, arămiu, roşu viu, auriu. Am uitat cu totul de Tullik, până când muzica s-a oprit şi Thomas mi-a întins un pahar cu bere.

— Acum dansezi ca o doamnă de la oraş, a zis. Unde ai învătat?

— Am avut un profesor bun, i-am spus zâmbind. Dar Tullik unde e? Ai văzut-o?

— N-am ochi decât pentru tine, mi-a spus. Ori poate n-ai băgat de seamă?

Am întins gâtul, căutând-o din ochi printre dansatori şi grupurile de oaspeţi adunaţi pe o latură a sălii.

— I-am promis lui *fru* Ihlen că ne întoarcem împreună şi că nu întârziem.

— O fi ea pe undeva, a zis Thomas, apoi m-a luat de mână şi m-a tras spre ringul de dans.

— Ba nu, m-am împotrivit, amintindu-mi cât de melancolică fusese Tullik.

Îmi suceam capul când la stânga, când la dreapta, apoi m-am desprins din braţele lui Thomas căutând să-i zăresc părul ca flacăra.

L-am lăsat lângă scripcari şi am pornit-o grăbită printre oamenii ale căror voci vuiau în jurul meu. Bărbaţii, rămaşi în veste şi cămăşi, închinau pahare de bere şi le ciocneau zguduindu-se de râs, în timp ce femeile, strânse ciorchine, chicoteau pe înfundate. Stăteau grămadă, spuneau glume şi bârfe şi sorbeau pahar după pahar de vin şi şampanie, parcă nu le mai trecea setea. Voioşia lor mă scotea din fire. *Unde era Tullik?* Am căutat-o prin hol, am dat o fugă şi până în sala de mese, dar era goală, cufundată în întuneric.

— Am pierdut-o, i-am spus lui Thomas cu vocea gâtuită de teamă când m-am întors.

— E femeie în toată firea, Johanne, ce-ţi baţi capul? Ştie să-şi poarte singură de grijă.

— Dar i-am promis lui *fru* Ihlen. Habar n-am de ce a plecat. Unde s-o fi… Am ştiut răspunsul înainte să termin propoziţia.

— Trebuie să plec, i-am spus lui Thomas. Trebuie să mă duc la Nygårdsgaten.

— Atunci vin şi eu cu tine.

Am plecat de la hotel înainte de încheierea balului. Mergeam atât de repede, încât eram tot timpul cu câţiva paşi înaintea lui Thomas. Am urcat colina Havnegata şi am luat-o spre Nygårdsgaten.

— Da' ce-i aşa de important? se tot văita Thomas.

— Era într-o stare… neobişnuită, i-am explicat, cu toate că nu mă aşteptam să înţeleagă.

— Ce-ţi pasă ţie în ce stare e?

— Uite că-mi pasă.

— De ce? Astă-seară eşti cu mine, a zis prinzându-mă de mână. Ce-ţi pasă unde e ea?

— Mi-e…

Prietena. Am vrut să spun *prietenă*.

— Patroană, a zis el. Numai că acum nu eşti la lucru, Johanne. Hai, mai bine ne întoarcem la bal.

— Mai întâi s-o găsesc, am zis, smulgându-mi mâna dintr-a lui şi luând-o iar înainte. Să fiu sigură că n-a păţit nimic. Tu nu ştii cum e ea.

L-am auzit bombănind şi mi-a fost teamă că o să plece, însă a venit după mine, chiar dacă se ţinea ceva mai în urmă îmbufnat.

Când am ajuns la poarta grădinii lui Munch, m-am oprit şi l-am aşteptat.

— De ce intrăm aici?

— Şşş! am făcut eu. Ai grijă să nu te vadă.

Prin ferestre răzbătea o lumină slabă – ultimele pâlpâiri ale lumânărilor. Grădina era tăcută, nu se auzea decât foşnetul uşor al brizei de seară. Am tras zăvorul şi am simţit răceala metalului. În grădină, feţele uluite ale oamenilor care se plimbau pe stradă ieşeau fugind din tablou. În spatele lor se zărea o cascadă de păr roşu ca o flacără. Tullik stătea cu spatele spre mine, privind portretul Laurei Munch alături de umbra ei. Chiar când dădeam să intru, am auzit uşa din spate deschizându-se şi închizându-se, apoi paşi pe verandă. Am luat mâna de pe poartă şi m-am tras înapoi, călcând pe picioarele lui Thomas.

M-a cuprins pe după mijloc şi am rămas acolo, adăpostiţi în umbra porţii.

— Trebuia să mă întorc, am auzit-o pe Tullik. Aveam atâtea întrebări.

Munch i-a răspuns cu glasul lui blând.

— Cum să nu.

— Credeţi în Dumnezeu? a rostit Tullik, punându-i în faţă întrebarea aceasta atât de profundă cu naturaleţea cu care i-ar fi oferit ceva de băut.

— De ce vreţi să ştiţi? a întrebat el.

— Aşa, fiindcă m-ar întrista dacă n-aţi crede. Şi nu din pricina lipsei credinţei, ci fiindcă atunci când mă uit la tablourile dumneavoastră văd ceva spiritual, ceva atât de frumos, încât nu poate veni decât de la Dumnezeu.

Munch s-a apropiat de ea.

— Într-adevăr, a spus. M-am îndoit de El. M-am rugat pentru mama şi pentru sora mea, Sophie, dar rugăciunile mele n-au fost luate în seamă. Unde era

Dumnezeu atunci? Tata era încredinţat că rugăciunile noastre le vor salva chiar şi când îşi dădeau ultima suflare. La sfârşit m-am rugat şi pentru el, dar nici pe el nu l-a cruţat Dumnezeu. Înseamnă că Dumnezeu nu există? Nu ştiu. Am fost credincios zeiţei artei, şi ea mi-a fost la rândul ei credincioasă. Ea este sufletul pe care îl vezi în picturile mele. Un artist adevărat îşi foloseşte arta pentru a exprima călătoria sufletului, lucruri la care mintea nu găseşte răspuns. L-aţi citit pe Dostoievski, domnişoară Ihlen?

— Tullik. Trebuie să-mi spui Tullik dacă e să fim prieteni.

— Şi vom fi prieteni? a întrebat el.

Trupurile li se apropiau, glasurile li se preschimbau în şoapte în aerul nopţii.

— Da, a răspuns ea cu răsuflarea tăiată. Da, neapărat.

— Faci o plimbare cu mine, Tullik? E o seară atât de plăcută.

Când le-am auzit paşii apropiindu-se de poartă, l-am împins pe Thomas înapoi şi am intrat în grabă pe aleea casei vecine.

— Ies, am spus ghemuindu-mă în spatele gardului viu.

Lui Thomas nici că-i păsa.

— Acum ne putem întoarce la bal? m-a întrebat în şoaptă. Doar ai văzut că n-a păţit nimic.

— Nu, am răspuns. Nu pot s-o pierd din nou.

Tullik şi Munch au ieşit în stradă şi au pornit-o spre pădurea Fjugstad.

— Hai! l-am îndemnat pe Thomas. Să-i urmărim.

— În pădure? a întrebat el, devenind dintr-odată interesat.

— Da, în pădure.

Ne-am furişat în urma lor, având grijă să rămânem ceva mai departe. Se apropiau de marginea pădurii. În mers, trupurile aproape că li se atingeau. Rochia alb-argintie a lui Tullik părea o umbră în lumina apusului, iar părul, un văl de mătase menit să-i apere. Ţinea capul aplecat spre umărul lui Munch şi, în cele din urmă, când au ajuns la pădurea care-i aştepta deschisă ca o gură flămândă, el a cuprins-o uşor pe după talie şi cele două siluete s-au contopit.

Printre copaci ardea o lumină roşiatică, încât ai fi zis că pădurea întreagă împrumutase culoarea lui Tullik. Adâncurile întunecate ale desişurilor de pin învăluiau în luciri arămii cele două fiinţe care intrau în pădure în acel fel *anume*, ca doi îndrăgostiţi.

— Hai, a zis Thomas grăbind pasul. Cui îi pasă de domnişoara Ihlen sau de ţicnitul de Munch? Astă-seară eşti a mea, Johanne Lien.

8
Visiniu

Natura este aceea care vrea să se dezvăluie,
mai ales prin culori şi lumină, simţului vederii.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Speriată, dar curioasă, l-am prins pe Thomas de mână şi am luat-o la fugă spre pădure. Briza sufla răcoroasă când ne-am afundat sub acoperişul de ramuri.

— Vino la mine, Johanne! mi-a şoptit trăgându-mă de pe cărare în întunericul roşiatic al serii.

M-a sărutat pe gât, şi-a trecut mâinile mari prin părul meu. L-a răsucit pe degete şi a tras. Îndată după aceea mi-a astupat gura cu gura lui. Fierbinte şi tare. Roşu. Vişiniu.

S-a lipit de mine în timp ce ne sărutam şi m-a mângâiat aşa cum îi plăcea. Pe sâni, pe şolduri, pe picioare. Jos, jos, sub tivul rochiei, apoi iar sus. Şi-a plimbat degetele pe interiorul coapselor mele. Mângâierile au adus cu ele dorinţa. Prima trezire a pasiunii. Rubiniu. Stacojiu. Eram gata. Şoldurile au început să se mişte fără voia mea. În sus, în jos. Chemându-i mâna. Însă el nu m-a atins. Nu încă. În locul degetelor, am simţit umflătura tare dintre picioarele lui. Împingea, împingea. Plăcere. Roşu sângeriu. Purpuriu. Auriu.

O fi fost de vină rochia lui Tullik, ori poate iubirea care înmugurea în pădure, dar m-am simţit dintr-odată liberă. Mi-am încolăcit piciorul după piciorul lui. Mi-a ridicat din nou rochia şi juponul. De data asta m-a atins uşor acolo unde nu mă mai atinsese nimeni niciodată. A gemut şi a căutat.

A mângâiat. A încercuit. A băgat degetul şi a apăsat. Mi s-a tăiat răsuflarea şi l-am lăsat să apese iar şi iar.

Şi dintr-odată m-am simţit vinovată. A fost ca şi cum m-ar fi pălmuit cineva. Indigo. L-am împins într-o parte.

— Nu, am spus. Nu, Thomas, opreşte-te!

S-a oprit şi s-a strâmbat, parcă îl durea ceva.

— Nu pot. Nu acum. Sunt prea tânără. Nu sunt pregătită. Iartă-mă, am spus netezind cutele fricii de pe frumoasa rochie a lui Tullik.

S-a îndepărtat de mine şi s-a sprijinit de un copac. Când şi-a recăpătat suflul, s-a întors spre mine şi a zâmbit.

— Johanne, de ce nu te măriţi cu mine?

— Mă ceri în căsătorie?

— Da.

— Sunt prea tânără să mă mărit. N-am decât şaisprezece ani.

Am ridicat mâna şi mi-am tras rochia pe umăr.

— Dar de logodnă ce zici? Am putea să ne logodim. Doar mă placi, nu?

— Da, am zis.

Dacă aş fi fost singură, m-ar fi podidit plânsul.

— Atunci de ce mă priveşti aşa?

— Pur şi simplu nu m-am gândit încă aşa departe, am răspuns apucând marginea mânecii şi trăgând-o spre gât.

— Nu trebuie să-mi dai un răspuns acum, a zis luându-mi mâna şi sărutându-mi degetele. Mai gândeşte-te.

I-am răsucit mâna într-a mea ca un copil, speriată de tonul lui serios, speriată de ceea ce făcusem. Se întuneca, teama m-a cuprins din nou. Iarăşi o pierdusem pe Tullik.

Atrasă de plescăitul liniştitor al mării, i-am propus să mergem pe plajă. Luna palidă se ridica dintre crestele domoale ale valurilor. Mă chema cu puritatea ei. Am trecut pe lângă pârâul murmurând peste pietre şi am dat de un loc deschis între copaci, unde cărarea se îndepărta de desişul pădurii şi cobora să întâlnească ţărmul. Acolo i-am găsit, singuri printre pini.

Tullik stătea cu spatele către apă, cu faţa ridicată spre cer şi ochii pe jumătate închişi. Avea mâinile încleştate la spate şi pieptul scos în afară. Lumina blândă a lunii îi presărase stropi de aur în păr şi pe rochie. Îşi ţuguiase buzele, aşteptând parcă să fie sărutată. Munch o privea, o studia. Niciunul nu scotea o vorbă.

Marea se desfăşură în spatele ei, o întindere netedă de albastru-violet. Pe alocuri, unde apa era mai puţin adâncă, stâncile scoteau capul dintre valuri, mişcându-se şi schimonosindu-se. Printre trunchiurile copacilor se vedea luna, luminoasă şi galbenă, înălţată asemenea unei coloane de aur peste albastrul apei.

Munch şi-a suflecat mânecile şi s-a apropiat de ea. A început să-i aranjeze părul trăgând câteva şuviţe în faţă peste umeri şi lăsând cosiţele mai grele să-i cadă pe spate.

— Semeni cu o sirenă, i-a spus.

Tullik şi-a întins gâtul, ridicând şi mai mult bărbia. Buzele ei întredeschise se rugau să fie sărutate. Munch şi-a aşezat mâna pe ceafa ei, apropiindu-i încet gura de a lui. Numai atunci şi-a desclestat mâinile de la spate. Le-a încolăcit în jurul lui şi i-a întors sărutările. Sub ochii mei, Munch, incapabil să se împotrivească, era înghiţit pe nesimtite de lumea lui Tullik.

Până să bage Tullik de seamă că eram prin preajmă, pădurea mai aruncase o vrajă ale cărei urmări nu aveam cum să le ghicesc; simţeam, în schimb, forţa uriaşă a ceva ce avea să vină. Cerul serii de vară se străduia să fie întunecat. Neputând deveni o mantie neagră pe fundalul căreia stelele să poată străluci nestingherite, se mulţumise cu o nuanţă insipidă, un fel de lavandă care-i dădea de furcă lunii.

Vocile şi râsetele care au început să răsune din pădure mi-au dat de ştire că balul se sfârşise. Cete de petrecăreţi umblau de colo-colo, unii dintre ei atât de beţi, încât mergeau împleticindu-se până la mal şi intrau în apă, plescăind şi împroşcând cu stropi pretutindeni în jur ca nişte copii fără minte. L-am trimis pe Thomas acasă. Ne petrecuserăm seara învârtindu-ne prin apropierea lui Tullik, având totuşi grijă să nu fim văzuţi, fiindcă mi-era teamă să n-o pierd din nou. Nu

avusesem intenţia s-o spionez, însă nu aveam de ales. Mă aflam îndeajuns de aproape cât să-mi dau seama că se sărutau tot mai pătimaş, să văd cum o atingea, cum ea se lăsa în voia dorinţei şi îi răspundea cu aceeaşi înflăcărare. Felul în care se descopereau şi foamea unuia de celălalt mă fascina şi mă excita.

Când m-a zărit peste umărul lui Munch, Tullik i-a dat încet drumul din îmbrăţişare. Stânjenit, pictorul a plecat spre plajă, în timp ce Tullik a venit către mine sărind într-un picior. M-am simţit uşurată, dar şi speriată văzând că melancolia o părăsise şi redevenise fata pe care o ştiam – pasionată, primejdioasă, năvalnică.

— Johanne, a spus zâmbind cu gura până la urechi, doar n-o să-mi spui că e vremea să plecăm acasă?

— Ba da. I-am promis mamei tale. Iar tu m-ai lăsat singură la bal. Dac-ai şti de când te caut…

— Chiar voiam să mă întorc. Nu ştiam cât e ceasul şi seara era aşa frumoasă… Din nou, Tullik dilatase timpul pentru a-l face să se potrivească nevoilor lumii ei.

— Balul a luat sfârşit, am zis. Trebuie să mergem acasă.

— Bine, a încuviintat. Vin.

S-a întors spre Munch, care stătea în picioare pe ţărm.

— Edvard! l-a strigat. Trebuie să plec.

— Dă-mi voie să te conduc, a spus el pornind spre noi.

Au mers în urma mea până la liziera pădurii. Inima mi s-a strâns în clipa în care am ieşit din pădurea Fjugstad şi, redevenită fată în casă, slujnica lui Tullik, m-am îndreptat spre Borre. Acum mă simţeam o impostoare îmbrăcată în rochia ei. Am grăbit pasul şi m-am oprit la biserică, unde i-am aşteptat în faţa uşilor străvechi. Nu mă simţeam în largul meu, ca şi cum biserica ar fi văzut cum mă atinseseră mâinile lui Thomas şi îmi ştia păcatul. Am aşteptat până când Tullik şi Munch s-au apropiat, apoi am traversat încet drumul spre casa adormită. Ferestrele erau întunecate şi casa părea părăsită, totuşi aveam impresia că cineva mă privea. Tullik şi Munch s-au oprit la biserică. Vorbeau în şoaptă şi se sărutau, se prefaceau că pleacă, dar se agăţau din nou unul de celălalt.

Am intrat pe uşa din spate şi am urcat repede în camera mea. Cu o plăcere vinovată îi priveam, ascunsă după draperiile de pluş ale lui Milly, pe cei doi proaspeţi iubiţi care nu se îndurau să-şi ia la revedere. Nu ştiu ce mă atrăgea la ei. Poate sentimentul că Tullik, cu înflăcărarea şi cutezanta ei, avea cheia care ar fi dezlegat misterul *lui Munch*.

Mă băgasem deja în pat, când a intrat în vârful picioarelor. Parcă plutea.

— Johanne, a zis în şoaptă, dormi?

— Nu, am spus zâmbind. Intră.

S-a urcat în pat lângă mine şi şi-a afundat capul în pernă. Părul i s-a răsfirat în jurul nostru asemenea unor panglici, aducând cu el o adiere din aerul proaspăt al nopţii.

— Are să mă picteze, mi-a spus întorcându-se spre mine cu obrazul proptit în palmă şi luându-mă pe după mijloc.

— N-am nicio îndoială, am răspuns amintindu-mi cum o desenase şi cum îi studiase fiecare unduire a trupului la bal.

— A zis că se apucă astă-seară, la lumina lunii, cât cerul e încă senin. O, Johanne, a spus emoţionată, m-a sărutat!

S-a prăbuşit pe spate şi şi-a tras şuviţele de păr în lături, trecându-şi de mai multe ori degetele printre ele.

— M-a sărutat, a repetat, lăsând părul şi atingându-şi buzele, simţind sărutările care zăboveau pe ele. Şi m-a atins, a zis, luându-mi mâna şi aşezând-o pe pieptul ei. Aici.

A tăcut o vreme, cu ochii în tavan.

— E copleşit de tristeţe, a zis după ceva timp.

— Da, am spus. Îl frământă ceva.

— E o tristeţe pe care aş putea-o iubi o viaţă întreagă, dar n-aş putea nicicum s-o alung, a spus Tullik.

Deşi îşi dădea seama că iubirea n-ar putea vindeca tristeţea lui Munch, am fost sigură atunci, în timp ce stăteam uitându-ne la stucaturile complicate de pe tavanul camerei lui Milly, că nimic n-o va împiedica să încerce.

Duminică seara eram aşezată la măsuţa şchioapă şi râcâiam cu unghia o pată de vopsea. Mama punea sos pe cartofii din farfuriile tatei şi a lui Andreas. Aşa, stând pe cel mai mic dintre scaunele desperecheate, eram din nou copil, redevenisem Fata cu fragi. M-am ascuns în tablou, lăsând discuţia să decurgă potrivit vârstei mele din pictură. Tullik era ultimul lucru despre care aş fi vrut să vorbesc.

— Săptămâna asta se vor coace fragii, a zis mama. Poţi să-i culegi în drum spre casă şi să-i vinzi la piaţă. Cred că iei două coroane pe o livră. Şi să nu-i uiţi pe alde Heyerdahl. Le-am promis că ai să le aduci şi lor. Ia stai, că mi-am adus aminte de ceva. V-am spus că l-a invitat la el acasă pe Păcătos? Ştiai, Halvor?

Tata n-o mai asculta încă de când pomenise de „două coroane pe o livră”.

— Hmm? a întrebat, curăţând sosul rămas pe cuţit şi frecând lama de cartof până a devenit lucioasă.

— Păcătosul! Acasă la Heyerdahl. Biata Christine, probabil că şi-a făcut mult sânge rău încercând să-l împiedice să se apropie de copii.

Andreas s-a şters cu mâneca la gură pentru a-şi ascunde zâmbetul, iar eu m-am apucat să râcâi încă o pată de vopsea cu unghia.

— Îi picta pe copii? a întrebat tata, fără să înţeleagă prea bine despre ce era vorba.

— Sper că n-a ajuns atât de departe, a zis mama. Când l-am văzut, m-am întors din drum. Închipuie-ţi, în grădina noastră! Ce zici de asta, Halvor? Sper că nu l-au invitat în casă. O fi şi infectat-o cu mizeriile lui. Să ştii că doctorii ne-au pus în vedere să fim atenţi, Halvor! O să fiu nevoită să fac curăţenie generală la toamnă.

Tata plimba o bucată de cartof prin farfurie, încercând să adune ultimele picături de sos.

— În fine, m-am întors din drum, a continuat mama. Ce altceva îmi rămânea de făcut? Şi cu cine crezi că dau nas în nas pe deal? Chiar cu fata asta, împreună cu stăpâna ei.

— Tullik nu e stăpâna mea, am protestat ieşind din tablou, din pielea de fetiţă.

— Nu mai spune, a zis mama, bucuroasă că avea cu cine să se ia la harţă. Şi atunci ce e, mă rog?

— E prietena mea, am spus.

— Poftim? Ai auzit-o, Halvor? Domnişoara Ihlen e prietena Johannei. Vezi-ţi lungul nasului, fato, vezi-ţi lungul nasului!

— Şi cât de lung mi-e nasul?

— Halvor! a ţipat mama, înfierbântată de furie. Ai auzit-o? Câtă neruşinare! Spune-i, Halvor! Spune-i!

Farfuria tatei era curată. Furculiţa strălucea, cutitul strălucea şi el. Nu mai rămăsese nicio picătură de sos, nu mai avea ce să cureţe. A potrivit cuţitul în furculiţă, făcând în farfurie un triunghi al înfrângerii.

— Spune-i! urla mama.

— Ce cred eu că vrea să spună mama ta, Johanne, e că ar fi mai bine pentru tine să stai la locul tău când vine vorba de familia Ihlen. Eşti fata în casă, nici mai mult, nici mai puţin. Între patron şi angajat există o linie care n-ar trebui călcată niciodată, pentru că, de cate ori se întâmplă aşa, apar o mulţime de încurcături.

Mi-am adus aminte de Ragna şi de terebentină, iar palmele au început să mă usture din nou.

— Tullik e prietenoasă cu mine! Asta-i tot, am zis.

— Şi nu e *Tullik* pentru tine, a urlat mama şi mai furioasă. E domnişoara Ihlen!

— Ai grijă, draga mea! a spus tata, luând farfuria goală. Andreas, farfuriile!

Am strâns masa în tăcere. Mama tuna şi fulgera. Şi-a vărsat furia pe masă, pe care s-a apucat s-o frece cu atâta înverşunare, încât credeam că nu va curăţa doar petele de vopsea, ci că va netezi lemnul până la fibră.

— Nu în ziua Domnului, Sara! a spus tata revenind la masă cu pipa şi un ibric de cafea.

Andreas şi cu mine am tulit-o în camera noastră şi am închis usa.

— Patul de jos e al meu, am zis văzându-l că se întinde acolo.

— Ba nu. Tu nu locuieşti aici, a răspuns pus pe joacă.

— Vrei să te trezesc înainte să răsară soarele cu scârţâitul patului? Hai, am zis bătând cu palma în patul de deasupra, sus cu tine!

— Of, a făcut Andreas a lehamite şi s-a ridicat.

În clipa în care se îndrepta spre capătul patului, s-a împiedicat de o scândură desprinsă din cuie şi a fost cât pe ce să cadă. L-am prins în braţe.

— A naibii scândură, a zis, pe jumătate supărat, pe jumătate râzând. E a treia oară când îmi agăţ piciorul în ea săptămâna asta.

— Nu putem s-o prindem în cuie?

— E prea mult de lucru, a răspuns. Uite, toate se mişcă.

A ridicat una câte una toate scândurile, din mijlocul camerei până la fereastră, şi le-a trântit la loc.

— Trebuie să fim atenţi, i-am zis ciufulindu-i părul. Am să aduc un covor ca să le acoperim.

După toate câte mi se întâmplaseră de când lucram la familia Ihlen, îmi era dor de fratele meu, de copilăriile şi nevinovăţia lui. Şi-a aruncat ghetele cât colo şi s-a urcat în patul de sus. Mi-am pus cămaşa de noapte şi m-am întins pe patul tare de sub el. Deasupra noastră îl auzeam plângând pe copilaşul soţilor Andersen.

Andreas se tot foia în aşternut, lovind cu pumnul în pernă.

— E adevărat? a întrebat când şi-a găsit în cele din urmă locul.

— Ce să fie adevărat?

— Că domnişoara Ihlen a pozat pentru Munch pe plajă?

— Unde ai auzit aşa ceva?

— Markus şi Petter spun că au văzut-o, mi-a răspuns iţindu-şi capul de după marginea patului, şi că era… ştii tu.

— Nu, nu ştiu, l-am repezit. Şi nici nu cred tot ce spun Markus şi Petter.

— Dar e adevărat? a întrebat el rânjind.

Îmi venea greu să ţin un secret faţă de fratele meu. Aveam atâtea în comun, suferiserăm împreună ani de zile pedepsele mamei, însă acest zvon trebuia omorât în faşă, de dragul lui Tullik, dar şi al meu.

— N-am de unde să ştiu, dar mă îndoiesc. Băieţii ăia îşi închipuie câte-n lună şi-n stele, aşa sunt ei.

— Dar au zis că au văzut-o şi după aceea, cu părul ud. Ea trebuie să fi fost.

— Lasă-i să creadă ce vor, am spus, întocmai cum ar fi făcut Tullik.

— Da’ până la urmă, a pictat-o Munch?

— De unde să ştiu eu?

— Dar vorbeşti cu el, asa-i?

— Ba nu!

— Ba vorbeşti uneori.

— Rar. Mai deloc.

Îl întâlnisem pe Munch de multe ori: pe drum, pe plajă sau în pădure, unde căutam fructe şi ierburi de dimineaţa până seara. Mă ţineam după el, ruşinată de stângăcia mea, intrigată de picturile pe care le lăsa în grădină, de felul în care îmi vorbeau. Uneori, când mă vedea desenând în preajma lui, venea şi îmi dădea câteva sfaturi. Cu toate astea, nu mi se adresa niciodată ca ceilalţi adulţi. Vorbea ca un artist, despre umbră şi lumină, despre culoare şi perspectivă, şi se aştepta ca eu să-l înţeleg.

— Doar ştii că n-am să spun nimănui, a zis Andreas.

— Ce să spui? am întrebat, prefacându-mă că nu înţelegeam. Cum ai putea să le spui ceva ce nu există?

Andreas s-a trântit la loc pe pat bombănind.

— Ieri a trecut pe aici Thomas, a zis.

— Şi?

— I-a adus mamei nişte peşte, însă ea a zis că n-are nevoie. Pe urmă ea şi tata s-au certat, fiindcă el n-a înţeles de ce refuzase o bucată bună de cod.

— A spus ceva? am întrebat, amintindu-mi cu vinovăţie de cele întâmplate în pădure, de mâinile lui, de cererea în căsătorie.

— Cine? a întrebat Andreas plictisit.

— Thomas.

— Ce să zică? Bunăoară, „îmi daţi fata de nevastă?”.

Am izbit cu piciorul în patul lui.

— Termină!

— Da’ tot ai să te măriţi cu el, nu-i aşa, Johanne?

— De unde să ştiu cu cine o să mă mărit?

— Dinspre partea mea, poţi să te măriţi şi cu smintitul de Munch, a răspuns Andreas răsucindu-se în pat şi făcând scândurile să scârţâie.

S-a foit toată noaptea, iar patul a scârţâit ca o roată care trebuie unsă. Somnul mi-a dat târcoale ore în şir, dar n-am izbutit nicicum să dorm îndeajuns de mult cât să şi visez. Dimineaţa a venit prea repede şi, tocmai când încercam a suta oară să mă cufund într-un somn adânc, mama s-a ivit în uşă şi mi-a strigat să mă trezesc, în timp ce Andreas continua să sforăie mai departe.

— Aşa a sforăit toată noaptea, am spus în şoaptă şi m-am împiedicat din nou de scândura desprinsă din cuie. Iar patul scârţâie la cea mai mică mişcare.

— Nu te mai văicări, Johanne. Sper că diseară o să dormi bine după ce vei fi muncit pe rupte toată ziua.

Nu-i spusesem mamei despre dormitorul lui Milly, nici despre aşternuturile şi draperiile luxoase ori despre faptul că dormeam ca o regină în casa familiei Ihlen. Dacă ar fi ştiut, mama s-ar fi plâns fără îndoială stăpânilor. Mă întrebam cât timp va mai trece până ce *fru* Berg îi va da de ştire.

M-am îmbrăcat în grabă. Când mama s-a întors spre sobă, am băgat mâna sub saltea şi am luat cartea. I-am mângâiat coperta legată în pânză cenuşie şi, înainte s-o pun în buzunar, mi-am trecut degetele peste numele lui Goethe, scris pe cotor.

— Nu uita să cauţi fragi săptămâna asta, mi-a spus mama împingând spre mine o ceaşcă de cafea în clipa în care ne-am aşezat la masă. Dacă-ţi termini treburile mai repede, poate ai timp să ajungi la piaţă să le vinzi; dacă nu, măcar să mergi din uşă în uşă.

— Da, mamă.

— Săptămâna asta sosesc noi oaspeţi. *Horten* şi *Jarlsberg* fac două curse pe zi: la douăsprezece fără un sfert şi la şase şi zece. Hotelurile se umplu, aşa că vor fi cumpărători cu duiumul. Acum hai, grăbeşte-te, să nu întârzii!

Mi-am luat cizmele, dar nu m-am încălţat cu ele. Mergeam mai repede desculţă şi oricum voiam să simt atingerea răcoroasă a pietrelor de pe plajă sub tălpi, în timp ce soarele începea să urce linia orizontului.

Afară era dimineaţa păsărilor, mai ales a pescăruşilor, care pluteau deasupra apei scoţând strigăte ascuţite. Se învârteau pe cerul golfului, cercetând plaja în căutare de fărâme de hrană. Ciocuri încovoiate şi ochi negri zburau încolo şi încoace peste capul meu, în timp ce alergam spre plajă ca să culeg pietricele şi scoici printre stâncile care sfidau valurile.

Mirosul înţepător al mării mi-a umplut nările şi gâtul, când am pornit-o de-a lungul coastei, îndreptându-mă spre pădure. La ora aceea nu se vedea aproape nicio mişcare. Doar câţiva pescari ieşind în larg şi un bărbat care încărca momeala sub ochii atenţi ai pescăruşilor. Am trecut pe lângă ei fără să scot o vorbă, sărind din piatră-n piatră fără să şovăi. Am zărit o pietricică roşcată cu puncte albe, ceva neobişnuit, şi m-am aplecat s-o culeg. Era aspră şi grea, ascunsă printre pietricelele cenuşii şi pietrele mai mari, albe. Am pus-o în buzunar şi am mers mai departe.

Plaja se îngusta pe măsură ce mă apropiam de pădurea Fjugstad. În stânga mea, copacii şi tufişurile se îndeseau într-atât, încât eram nevoită să merg prin apă. Călcam prin valurile reci, care parcă veneau în întâmpinarea mea. Plaja devenise mai nisipoasă, smocuri alunecoase cafenii de ierburi de mare mi se lipeau de tălpi şi îmi intrau între degete. Din nisip ieşeau mănunchiuri groase de iarbă. În scurtă vreme am ajuns la cărarea care pătrundea în pădure.

Îmi frecam tălpile de rădăcinile unui copac, când am simţit o prezenţă, o schimbare subtilă în aerul din jurul meu. Am privit înapoi, spre mare, şi am văzut un bărbat aşezat pe o stâncă, ceva mai departe, pe ţărm. Era Munch. Ceva mă îndemna să mă duc spre el. O tristeţe venită de nu ştiu unde mi-a pătruns în piept. Îmi venea să plâng. Totuşi n-ar fi fost bine să mă apropii de el, cu toate că trupul asta îmi dădea ghes să fac. Picioarele mele voiau s-o ia la fugă, braţele să se întindă spre el, însă trebuia să mă împotrivesc şi să-mi înfig degetele picioarelor în muşchiul şi rămurelele de pe jos.

Vrăjită de simpla lui prezenţă, am încremenit, parcă prinsesem rădăcini asemenea copacilor din jur. Îl priveam cu nostalgie şi durere şi nu eram în stare să-mi iau ochii de la el. La un moment dat s-a întors şi m-a surprins privindu-l. S-a purtat altfel decât mă aşteptam. Mi-a făcut cu mâna şi i-am răspuns în acelaşi fel, apoi mi-a făcut semn să mă apropii şi am luat-o la fugă către el.

A sărit de pe stâncă şi a venit repede în întâmpinarea mea. Nu purta pălărie, părul ondulat îi era răvăşit, încâlcit de briza mării. Nu ştiu de câtă vreme stătea acolo, dar îl zărisem de multe ori în locuri neobişnuite, la ore la care alţi oameni erau de mult în casele lor, aşa că era posibil să fi stat acolo toată noaptea. Avea o expresie hotărâtă şi serioasă.

— Johanne! a exclamat când era la câţiva paşi de mine. Chiar la tine mă gândeam.

M-am oprit şi am aşteptat să se apropie.

— Şi iată-te! Ţi s-a întâmplat vreodată să te gândeşti la cineva, şi persoana aceea să apară după doar câteva minute? Mie mi se întâmplă adesea. Crezi că înseamnă ceva? Că avem un soi de putere mistică? Crezi că e posibil?

Şi-a îndreptat spre mine ochii trişti, îngânduraţi, aproape implorându-mă să-i dau un răspuns. Durerea din pieptul meu devenise chiar mai ascutită. Am zâmbit, cu toate că mă ruşinam de ignoranţa mea atât de evidentă.

— V-am simţit înainte să vă zăresc, am recunoscut.

— Atunci ai şi tu aceeaşi putere, a spus încuviinţând din cap, mulţumit pe cât se vedea de răspunsul meu.

Avea o faţă frumoasă. Cel puţin aşa mi se părea mie judecând după ochii oblici, albaştri-cenuşii şi curba buzelor voluptuoase; un arc al lui Cupidon perfect, aşezat între mustaţă şi despicătura adâncă din bărbie. Pur şi simplu nu-ţi puteai lua ochii de la el, era pe cat de masculin, pe atât de vulnerabil.

— Te duci la familia Ihlen? a întrebat, scoţând bine-cunoscutul caiet de schite.

— Da.

— Ai vrea să-i duci un desen lui Tullik?

— Sigur că da.

A scos o foaie, care a fluturat în bătaia vântului.

— Am s-o fac sul, a spus înainte de a apuca să văd ce era desenat pe ea. Hai, merg cu tine până la biserică.

Am luat-o prin pădure. Mă simţeam bine alături de el, în picioarele goale, cu ghetele în mână.

Munch nu vorbea doar ca să spună ceva. Ori era tăcut, ori vorbea fără încetare, ca revărsarea unui şuvoi de gânduri păstrate până atunci doar pentru el. Această revărsare de idei era ca o sângerare spirituală, o purificare la care nu aveai cum să fii părtaş. Nu-mi rămânea decât să-l ascult.

— Încă nu e terminat, a zis întinzându-mi desenul, dar aş face mai degrabă o mie de desene bune, chiar dacă neterminate, în loc de unul singur, terminat, dar prost. N-ai face şi tu la fel? Prea mulţi artişti cred azi că un tablou e terminat abia atunci când au pus în el toate amănuntele posibile şi pictura e lucioasă, curată, acoperită cu vemis cafeniu, când, de fapt, o singură tuşă de pensulă poate fi considerată operă de artă dacă ai pus în ea simţire. Prea multe detalii, adăugate pentru a spori realismul, n-o fac decât să pară falsă. Ce poate fi mai real decât un sentiment? Nimic nu poate fi mai realist, nu crezi?

Vorbea în şoaptă, dar se înflăcărase, flutura din mâini de parcă ar fi pictat, chiar dacă nu avea nici pensulă, nici pânză, doar viziunea din mintea lui.

— Trebuie să pictezi ceea ce vezi cu adevărat, să pui sentimente adevărate în ceea ce pictezi. În momente diferite, vezi aceleaşi lucruri cu alţi ochi; într-un fel le vezi dimineaţa, şi în alt fel seara. Iar felul în care vezi depinde şi de starea ta sufletească, nu crezi?

Ştiam că întrebările nu-mi erau adresate mie, ci lui însuşi, aşa că n-am mai căutat răspunsuri şi m-am mulţumit să-i urmăresc firul gândurilor.

— Stările sufleteşti se schimbă. Gândurile se schimbă, a zis. Viaţa din afară şi cea lăuntrică sunt legate. Lumea exterioară se schimbă în funcţie de sentimentele noastre. Asta e ceea ce vreau să exprim. Aşa cum Dostoievski pătrunde în adâncurile sufletului cu vorbele lui, la fel vreau să pătrund şi eu în acele adâncuri, dar prin arta mea.

Ajunseserăm la poarta bisericii, iar soarele începuse să se ridice pe cer, scoţând capul de după copacii din zare.

— Trebuie să plec, am spus.

— Poţi să-i spui că sunt aici? m-a întrebat. Am să aştept, sub teii ăştia sau în pădure. Am să aştept.

— Îi spun, sigur că da. La revedere, Munch.

L-am lăsat singur, să găsească răspunsuri la întrebările lui fără răspuns.

Când am ajuns, Ragna fierbea ouă. Nu m-a privit, în schimb s-a uitat la sulul de hârtie pe care-l aveam în mână şi a strâns din buze ca şi cum aş fi spus ceva nelalocul lui.

— Bună dimineaţa, am zis pe tonul cel mai dulce.

— Mm-hmm, a făcut ea cu ochii aţintiţi asupra cratiţei, concentrată ca un om de ştiinţă pe cale să facă o descoperire epocală.

Încă nu pusese de cafea, aşa că mai era vreme până la micul dejun. Am fugit la etaj şi am bătut la uşa lui Tullik.

— Da?

— Eu sunt, am şoptit.

Uşa s-a deschis pe loc. Tullik m-a apucat de braţ şi m-a tras înăuntru.

— Te-ai întors! a exclamat radiind de bucurie şi m-a strâns tare în braţe, de parcă nu ne mai văzuserăm de mai multe săptămâni.

— Am ceva pentru tine, am spus întinzându-i sulul de hârtie. E de la el.

Uimită, Tullik mi-a smuls sulul din mână. S-a dus la fereastră şi l-a desfăcut cu grijă la lumină.

— Uite! m-a invitat să mă alătur ei. Vino să te uiţi!

Era o combinaţie de creion, tuş, cărbune şi ulei. Reprezenta o femeie – Tullik, fără nicio îndoială – stând în picioare printre copacii din pădure, profilată pe imaginea fiordului. Munch o schiţase întâi cu creionul, apoi întărise silueta cu tuş negru. Stătea cu mâinile la spate, cu bărbia ridicată, cu pieptul împins în afară, întocmai cum stătuse cu câteva seri înainte. Se afla în centrul tabloului, iar în spate, în dreapta şi în stânga ei, se înălţau trunchiurile copacilor. Trunchiurile erau desenate cu cărbune. Unele erau umplute cu tuşe de vopsea neagră. În stânga se zărea o deschidere printre copaci, unde Munch desenase coloana de lumină a lunii şi o colorase cu un galben trasat în tuşe neglijente. Deasupra capului lui Tullik atârnau ramuri, dintre care unele fuseseră colorate în verde. Luna galbenă şi ramurile verzi erau singurele culori în desenul alb-negru. Departe, în largul mării, Munch desenase o bărcută cu vâsle în care se desluşeau trei siluete, trei oameni care habar n-aveau de frumuseţea ascunsă printre copaci.

— Am să-l păstrez ca pe o comoară nepretuită, a zis Tullik.

— Mai bine îl ascunzi undeva, am sfatuit-o.

Tullik a deschis şifonierul enorm şi mi-a zâmbit larg.

— Nimeni nu caută aici, a zis, şi a ascuns desenul în spatele unui şir de haine şi rochii.

— Te aşteaptă afară, i-am spus.

S-a arătat încă o dată uimită şi m-a apucat de coate.

— Spune-le că m-am dus să culeg fragi ori să iau aer. Spune-le orice, Johanne! Trebuie să mă duc la el.

În ochi i se aprinsese o flacără, primejdia căreia nu-i putea rezista o însufleţise.

9
Albastru

Sunt întocmai ca două râuri ce izvorăsc
dintr-un singur munte; *dar se îndreaptă*, *în condiţii*
cu totul diferite, spre două ţinuturi complet opuse.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Munch era un rătăcitor. Putea să se ascundă, să se piardă în peisaj asemenea unui cameleon, şi de acolo să observe totul în tăcere. Mă fascina, chiar dacă nu mă puteam apropia de el. Picta. Desena. Făcea ceea ce-mi doream şi eu să fac. Comunica prin forme şi culori, la fel ca mine. Când eram mai mică, îmi găseam un locşor la oarecare depărtare de el şi stăteam acolo, împreună cu el, cu toate că nu-i eram alături. Ştia că eram acolo. Ne simţeam unul pe celălalt.

Încetul cu încetul m-am apropiat, iar pe el nu părea să-l deranjeze. Îl observam în timp ce el observa viaţa. Uneori rupea o pagină din caietul de schiţe şi mă lăsa să desenez împreună cu el. Desenam scoici şi pietre, bărcile de pe fiord – desene simple, prin care putem vorbi. Cu toate astea, abia dacă scoteam o vorbă. Apoi, vara trecută l-am întâlnit într-o zi pe plajă. Plouase şi nisipul avea un miros proaspăt de noroi. Nu avea haina la el şi se adăpostise sub ramura căzută a unui copac doborât de vânt.

Când l-am văzut, m-am oprit.

— Bună, Johanne, a spus îndemnându-mă să mă apropii cu unul dintre rarele lui zâmbete. Vino încoace. Am ceva pentru tine.

Faptul că-mi dăduse atenţie mă intimida, însă i-am dat ascultare. Avea o carte în mână.

— Ia-o! mi-a spus. Studiaz-o!

Am luat-o fără un cuvânt.

— Te preocupă culoarea, lumina, perspectiva, nu-i aşa, Johanne?

— Eu… desenez, am spus pierdută.

— Atunci citeşte cartea asta! m-a îndemnat. E scrisă de Goethe. Uite, numele lui de botez e Johann, aproape ca al tău. Citeşte-o. Studiaz-o. Te va ajuta să înţelegi lumina.

Am răsfoit cartea şi am băgat de seamă că ici şi colo erau tot felul de diagrame: cercuri, stele, carouri, triunghiuri.

— Şi natura, a adăugat Munch. Te va ajuta să înţelegi natura.

Stătea lângă umărul meu şi a deschis cartea la una dintre primele pagini.

— Uite, citeşte de aici! mi-a arătat. Începe de la „Natura vorbeşte şi spre alte simţuri…”

Mi-am dres glasul. Nu eram prea bună la citit.

— „Natura vorbeşte şi spre alte simţuri, spre nişte simţuri cunoscute, greşit înţelese, necunoscute; aşa vorbeşte cu sine însăşi şi ni se adresează prin mii de fenomene.”

— Haide, continuă! m-a îndemnat Munch.

Am strâns cartea în mâini şi am apropiat-o de ochi.

— „Pentru cine e atent, ea nu este nici moartă, nici mută; până şi rigidului glob pământesc i-a dat în plus un prieten intim, un metal, după ale cărui părţi cele mai mărunte s-ar cuveni să prindem de veste ce se întâmplă în întreaga masă. Oricât de variată, de încâlcită şi de neînţeles ne poate apărea adeseori această limbă, elementele ei rămân totuşi mereu aceleaşi. Cu o uşoară pondere şi contrapondere, natura se cumpăneşte într-o parte şi într-alta – şi aşa se nasc un aici şi un acolo, un sus şi un jos, acel înainte şi după, prin care sunt condiţionate fenomenele pe care le întâlnim în spaţiu şi timp."

Abia dacă înţelegeam cuvintele, dar simţeam cumva că aveau o magie a lor, ca acest om, Johann, înţelesese şi fusese în stare să dezlege taina naturii însăşi.

Am fost vrăjită.

Am dosit cartea sub un teanc de batiste, în sertarul de sus al scrinului lui Milly. Printre ultimele pagini strecurasem şi singurele două desene pe care izbutisem să le ascund de mama, imagini ale coastei şi golfului, primele schiţe de care eram mândră. Împreună cu desenul lui Munch din şifonierul lui Tullik, cartea era prima dintr-o serie de secrete şi minciuni la care Tullik şi cu mine aveam să fim părtaşe. Fragii se coceau, vara era în toi şi odată cu ea dădeau în pârg pasiunea lui Tullik şi creativitatea lui Munch. Tullik a început să dispară ore în şir. După-amiaza se eschiva de la orele de vizită şi se ducea în pădure, pretinzând că avea nevoie de aer. Ori de câte ori puteam scăpa de corvezi mă lua cu ea pe post de paravan. Dacă mama ei se împotrivea, pretexta că Fata cu fragi nu putea fi lipsită tocmai de fragi şi insista să mergem împreună în pădure să-i culegem. Dar când eu mă duceam să-i vând la Hotelul Victoria, Tullik pleca să-l întâlnească pe Munch. Ragna şi *fru* Berg erau furioase că lipseam, însă Tullik era încântată, şi ăsta era singurul lucru care conta pentru *fru* Ihlen.

Într-o după-amiază, când s-a întors de la plimbarea prin pădure, Tullik m-a găsit în grădină atârnând rufele la uscat. Era îmbujorată şi ciufulită, dar nu încercase nici măcar să-şi aranjeze părul.

— Inger s-a întors în Kristiania, mi-a spus.

— De ce?

— Din cauza Laurei. E foarte bolnavă. Abia dacă mai poate vorbi.

Mi-a venit în minte femeia din tablou, întunecată, cenuşie. Deci sora cea mică a lui Munch căzuse în cele din urmă pradă propriei sale umbre.

— O trimit la Gaustad, a zis Tullik.

— Unde vine asta?

— E un spital pentru femei. La Ekeberg. Edvard spune că acolo va fi tratată cum trebuie. Poate se va simţi mai bine.

— Cât timp va sta acolo?

— Nu se ştie. Inger şi mătuşa lor, Karen, vor sta de vorbă cu doctorii. S-ar putea să nu mai iasă de acolo.

Cu toate că erau veşti rele, am zărit, fără voia mea, şi o licărire de triumf în

privirea lui Tullik.

— Probabil sunt foarte îngrijoraţi, am spus.

— Da, foarte. Bietul Edvard! Bineînţeles, are nevoie de cineva să-i fie alături, să-l sprijine. Doar n-am să-l las să sufere singur, nu?

De atunci, Tullik a început să lipsească mai mult şi mai des. De fiecare dată se întorcea cu un desen. Toate o reprezentau pe ea. În dulapul Carolinei am găsit o bucată de stofă neagră, veche şi am prins-o cu piuneze în spatele şifonierului din camera lui Tullik. După ea am ascuns desenele lui Munch. Schiţele lui, ascunse privirilor străine de frumoasele ei rochii şi haine, se odihneau acum în tăcere.

Tullik îşi lua tot mai multă libertate; începuse să stea la Munch până după-amiaza târziu, ba uneori lipsea chiar şi de la cină.

Apoi, într-o seară, n-a mai venit.

— Ea treia oară când nu vine la cină, a observat Caroline în timp ce eu strângeam farfuriile.

— Unde s-o fi dus, Nils? se frământa *fru* Ihlen, bătându-şi buzele cu degetele.

— Ştii cum e ea, a răspuns amiralul, îi place să umble haihui, să exploreze pădurile. Las-o în pace. Se va întoarce curând.

S-au dus în camera verde să-şi bea cafeaua şi eu m-am întors în bucătărie ca să spăl vasele.

— Tu ştii unde e, nu-i aşa? m-a întrebat Ragna în timp ce turna înapoi în borcan gemul rămas.

— Nu, am zis. De unde să ştiu eu unde e?

— Tu şi cu ea, a clătinat din cap, nu se cuvine.

Nu i-am mai dat atentie şi mi-am văzut de treabă. Am şters vesela şi am dus-o înapoi în sufragerie, am luat faţa de masă şi am scuturat-o în grădină. Am măturat, am şters mobila, am lustruit până şi tacâmurile. Timpul se scurgea greu şi Tullik nu se arăta. Ca să-mi fac de lucru şi să mai uit, am curăţat de două ori tot ce-mi cădea în mână. M-am apucat de treburile pentru a doua zi doar ca să nu merg la culcare, fiindcă nu puteam adormi înainte s-o ştiu acasă. În cele din urmă, când ceasul arăta aproape miezul nopţii şi n-am mai găsit nimic de făcut, am urcat la etaj şi m-am dus în camera mea.

M-am aşezat la fereastră, cercetând atent fiecare umbră, doar, doar aveam s-o văd. M-am uitat bine la fiecare palmă de pământ – de la liziera pădurii, la curtea bisericii şi bucata de drum care se zărea –, dar nici urmă de Tullik. La parter se discuta cu aprindere. Caroline era nervoasă, Julie – îngrijorată. Nu auzeam ce spuneau, însă tonurile vocilor lor, care urcau şi coborau, pauzele şi mormăitul grav al generalului îmi spuneau că nu aveau să meargă la culcare înainte de întoarcerea ei acasă.

Am auzit uşa salonului deschizându-se, apoi paşi pe scări şi o bătaie în uşă. Fără să mai aştepte răspunsul meu, *fru* Ihlen a dat buzna în cameră, urmată de Caroline.

— A, nu te-ai culcat încă, Johanne! a spus după ce a aruncat o privire spre pat şi a întors ochii spre fereastră. Îmi pare rău că te tulbur, draga mea, dar Tullik nu s-a întors încă. Voi două sunteţi apropiate, nu? Ştii unde ar putea fi?

— Nu, nu ştiu, am spus. Poate cu nişte prieteni în Åsgårdstrand?

— La ora asta?

— Ba ştii unde e, nu-i aşa, Johanne? a intervenit Caroline. Ştii unde e.

— Credeţi-mă, nu ştiu, am spus încercând să nu mă dau de gol prin vreun gest, hotărâtă s-o protejez pe Tullik.

— Ţi-ar fi greu să pleci s-o cauţi, draga mea? a întrebat Julie. Nu te-aş fi rugat, dar suntem atât de…

— Sigur, am răspuns fără să aştept să-şi termine propoziţia. Mă duc.

Mi-am luat broboada şi m-am năpustit jos, unde amiralul mă aştepta cu un felinar în mână. M-a îndemnat din priviri să mă grăbesc şi am ieşit în goană pe uşa din faţă.

Cerul era înnorat şi aerul neaşteptat de rece. Cu o mână îmi strângeam broboada la gât, iar cu cealaltă ţineam felinarul. Pădurea era cufundată într-un întuneric de cerneală. Nu mai era prietenoasă, ci ameninţătoare. Crengile trosneau sub tălpile mele şi lor le răspundeau ţipetele îndurerate ale ciorilor, în timp ce copacii nu se mai opreau din oftat, îndemnându-mă să fug cât puteam de repede. Felinarul se legăna în mâna mea, aruncându-mi un con de lumină în jurul picioarelor, dar de văzut, nu vedeam nimic mai departe de câţiva yarzi. Cu toate că ştiam pădurea ca-n palmă, acum îmi părea străină, duşmănoasă, ca şi cum ar fi voit să mă alunge.

Am răsuflat uşurată când am zărit ferma familiei Nielsen în dreapta mea, deşi nu ardea nicio lumină, iar animalele amuţiseră. M-am hotărât să merg pe Nygårdsgaten, şi nu pe plajă, pentru a nu risca să fiu văzută de mama când treceam prin faţa caselor de pescari. Mi-ar fi fost greu să-i explic de ce mă aflam acolo la ora aceea târzie. M-am furişat pe stradă ca un tâlhar, ţinând felinarul cât mai aproape de pământ.

Pe Nygårdsgaten as fi putut merge şi legată la ochi, nu aveam nevoie de lumina slabă a felinarului.

Când am ajuns la casa lui Munch, am simţit cum teama mă înăbuşă. Dacă Tullik nu era acolo? Dacă se pierduse cu adevărat? Ce aveam să-i spun lui? Dar soţilor Ihlen? Am deschis poarta şi am rămas nemişcată câteva clipe, ţinându-mi respiraţia ca să aud mai bine. Din spatele casei se distingea un murmur. Apropiindu-mă, mi-am dat seama că erau voci omeneşti. Abia răzbăteau până la mine, la fel ca sunetul îndepărtat al valurilor oceanului. M-am sprijinit de peretele casei şi am tras adânc aer în piept ca să-mi fac curaj, sub privirile panicate ale oamenilor care fugeau din tablou, îngrozită de ceea ce aş fi putut găsi, am dat colţul casei mergând cât puteam de încet.

Stăteau înlănţuiţi la un capăt al băncii. Tullik era în braţele lui Munch, cu faţa ridicată spre el. Iar el îi vorbea în şoaptă, cu buzele lipite de gâtul şi urechea ei. Tullik ţinea ochii închişi şi avea o expresie serioasă. La picioarele lor erau o sticlă neagră şi două pahare. Erau atât de cufundaţi unul într-altul, încât nu-mi venea să-i întrerup. Mă simţeam o neroadă, stând acolo şi privindu-i în miez de noapte, cu felinarul în mână.

— Tullik! am zis încet. E vremea să mergem acasă.

A deschis ochii şi a căutat să mă zărească prin beznă.

— Eu sunt, Tullik! am spus apropiindu-mă. Am venit să te iau. E vremea să vii acasă.

Munch a sărit de pe bancă şi a întins mâna spre mine, iar Tullik a scuturat din cap, încercând să se trezească.

— Îmi cer iertare, a zis Munch. Cred că am pierdut noţiunea timpului.

— Cât e ceasul? a întrebat Tullik ridicându-se.

— E trecut de douăsprezece, am spus. Părinţii tăi sunt îngrijoraţi.

— A, a zis fără să pară impresionată. Da, Edvard, trebuie să plec.

S-au sărutat. Am încercat să întorc privirea, dar n-am putut. S-au agăţat unul de altul şi s-au strâns în braţe cu o intensitate cum nu mai văzusem. În cele din urmă, Munch i-a dat drumul şi ea a venit spre mine clătinându-se ca un luptător învins.

— Vrei să vin cu voi? a întrebat Munch în clipa în care am luat-o pe Tullik pe după umeri.

— Nu, am spus, de teamă că puteam fi văzute cu el şi aş fi fost nevoită să dau explicaţii. Cunosc pădurea ca-n palmă.

Tullik era îngheţată, sub braţul meu îi simţeam umerii căzuţi, spatele încovoiat.

— Trebuie să ne grăbim, i-am spus. De câtă vreme stai aici?

— Nu ştiu, a răspuns.

Mergea poticnindu-se şi am simţit un iz de alcool în momentul în care a deschis gura.

— Ai băut, Tullik?

— Puţin. Doar un pic de porto adus de Edvard din Germania. Alcoolul îl ajută să mai estompeze contururile.

— Ce contururi?

— Ale vieţii, a răspuns cu mintea aiurea.

Ameţită de porto, Tullik nu-şi dădea seama de încurcătura în care intrase. Plutise în lumea ei fără să-i pese de realitatea pe care o lăsase în urmă. Timpul se dilatase. Contururile erau estompate. Dar ce mai conta, dacă îţi urmai pasiunea?

— Stai, nu pleca! a zis Munch. Tabloul, Tullik. Vreau să-l iei cu tine.

Când a dat să urce scara din spatele casei, a răsturnat unul dintre paharele goale. Tullik s-a repezit şi l-a ridicat, apoi l-a aşezat cu grijă la loc pe iarbă.

Munch a reapărut cu pânza sub braţ.

— Uite-l, a spus. E pentru tine. Tu eşti în el, Tullik. Vocea ta, aşa cum se auzea în pădure. Ia-l. Aşa l-am şi numit: *Vocea*.

Tullik a luat tabloul fără să se uite la el. L-a sărutat pe obraz, şi el a bătut-o uşor pe obraz, aşa cum un tată îşi alintă copilul.

— Acum du-te. Du-te cu Johanne. Noapte bună.

Am ajutat-o pe Tullik să ţină tabloul şi aşa am ieşit în stradă. O singură privire mi-a fost de ajuns ca să recunosc versiunea în ulei a primului desen pe care i-l dăruise Munch – Tullik în pădure. Am văzut liniile cafenii ale trunchiurilor şi lucirile de perlă ale rochiei lui Tullik în lumina lunii. Am luat tabloul şi i-am dat ei felinarul,

să-l ţină în timp ce traversam pădurea alergând.

— Unde o să-l punem? am întrebat.

— O să aibă loc în şifonier, nu? a replicat ea.

— Tullik, tatăl tău ne aşteaptă. Cum îţi închipui că vei putea nega c-ai fost acasă la Munch, dacă apărem cu *ăsta* în braţe?

— Aha, înţeleg, a chicotit pe înfundate. Trebuie să-l ascundem undeva până mâine-dimineaţă. În biserică. Să-l ascundem acolo.

— Nu e deschisă la ora asta.

— Atunci să-l ascundem în cimitir. Îl punem după o piatră funerară. Poţi să te duci să-l iei înainte să se trezească Ragna şi ceilalţi.

Am ieşit din pădure şi am luat-o tiptil pe aleea care ducea spre biserică. Tullik mergea în faţă cu felinarul, iar eu o urmam călcând pe unde apucam, cu tabloul în braţe. La Solbakken ferestrele erau luminate. Julie şi amiralul ne aşteptau. Am ieşit de pe alee, ca să nu fim văzute din casă, şi am luat-o prin spatele bisericii, furişându-ne pe lângă ziduri, speriate că paşii noştri ar putea trezi morţii.

— Aici, a zis Tullik în şoaptă.

O luase printre morminte şi acum îmi arăta o piatră funerară mare, ridicată sub tei.

— Crezi că o să fie bine ascunsă aici?

I-am dat tabloul şi l-am sprijinit de piatră, punându-l în picioare ca să fie cam de aceeaşi mărime cu monumentul funerar.

— O să fie destul de bine ascuns sub frunze, a zis Tullik. Doar până în zori.

Am plecat. La fel ca cei îngropaţi acolo, pânza era acum în mâinile Domnului.

Amiralul aştepta în prag, drept şi ţeapăn, aşa cum stătuse probabil şi pe puntea corăbiei.

— Regine Ihlen, unde ai fost? a întrebat cu asprime.

Până atunci, nu-l mai auzisem să-i spună pe numele ei adevărat.

— Bună seara, tată. Îmi pare rău că am întârziat.

— Unde ai găsit-o? a întrebat întorcându-se spre mine.

— În Åsgårdstrand.

— Unde anume în Åsgårdstrand?

— Am întâlnit-o pe drumul spre casă, am minţit eu. Am găsit-o la celălalt capăt al pădurii.

— Duceţi-vă la culcare amândouă! a zis împingându-ne în casă şi trântind uşa.

M-am repezit în camera mea şi m-am aruncat pe pat fără să-mi pun cămaşa de noapte. Cufundată în perne, îmi doream să fiu în patul îngust de acasă, în camera mea şi a lui Andreas. Îmi era dor de viaţa mea simplă, de căsuţa de pescar şi de scândurile desprinse din podea, care ar fi trebuit reparate.

Abia dacă am pus geană pe geană şi, de cum s-a luminat puţin, am sărit din pat şi am fugit afară în picioarele goale. Alunecând prin iarba udă, am alergat până la cimitir şi am găsit *Vocea* exact acolo unde o lăsasem. Mi-am făcut cruce, mulţumind Atotputernicului, am luat tabloul şi l-am adus acasă, unde cei din familia Ihlen dormeau încă.

M-am dus glonţ la camera de lângă bucătărie. Am sprijinit tabloul de banchetă şi am închis uşa din spate, apoi am intrat în vârful picioarelor în bucătărie, să văd dacă Ragna era acolo. Nu se auzea niciun zgomot. Am luat iar tabloul în braţe, am fugit în hol şi apoi sus pe scări, unde tălpile mele goale lăsau urme ude.

Am dat buzna în camera lui Tullik fără să bat la uşă şi am fost uimită să văd că draperiile erau date în lături. Tullik era trează şi stătea în picioare lângă fereastră. Ţinea mâna stângă la gură şi îşi muşca degetul mare.

— Slavă Domnului, l-ai găsit! a spus în şoaptă, întorcându-se spre mine. De când aştept. Numai la el m-am gândit. La tablou.

Era palidă, cu ochii lipsiţi de strălucire, obosiţi, tiviţi de roşeaţă.

— L-am adus, am zis. Trebuie să-l ascundem.

Tullik a sprijinit tabloul de uşa şifonierului şi o vreme am stat să-l privim. Coloana lungă de lumină a lunii strălucea ca aurul în camera întunecoasă. Lumina rochia lui Tullik din tablou şi lucirea roşcată a părului ei. Linii delicate de aur.

— Crezi că sunt eu? a întrebat ducându-şi iar degetul la gură şi rozând pieliţa din jurul lui.

— Cum? Bineînţeles că tu eşti. Eşti întocmai aşa cum erai în seara aceea.

— Dar crezi că seamănă cu mine?

— E leită tu. Cine altcineva să fie?

— Nu ţi se pare că seamănă cu Milly? Cu sora mea?

Nu văzusem fotografii ale surorii mai mari, în afara celor de pe pian, încadrate de rame de argint. În unele era doar o copilită, şi asemănarea cu Tullik abia dacă se observa, la gură şi la ochi, dar în fotografiile făcute la maturitate asemănarea era mai evidentă. Dincolo de rochiile şi pălăriile extravagante purtate de Milly, trăsăturile caracteristice ale familiei Ihlen – ochii oblici, nasul lung, buzele îmbufnate – erau cât se poate de vizibile la toţi.

— Nu fi caraghioasă, Tullik. *Ştii* prea bine că tu eşti. Ţi-a spus-o Munch însuşi. A spus că eşti tu, că e vocea ta… Nu mai tii minte?

— Dar ar putea fi ea, nu-i aşa? Ar putea fi Milly. Ochii încercănaţi seamănă cu ai ei, nu crezi?

— Tullik, tu eşti în tabloul acela. Eşti aşa cum arătai atunci în pădure. Acum hai să-l ascundem!

Şi-a smuls pieliţa unghiei cu dinţii şi o picătură de sânge i-a apărut pe deget. În timp ce-şi sugea degetul, a deschis uşa şifonierului şi a căutat piunezele ascunse printre haine. A desfăcut pânza neagră, dând la iveală desenele, iar eu am ridicat *Vocea* şi am sprijinit-o de tăblia din spate a şifonierului. Am ridicat din nou pânza şi am prins-o repede la loc. Tabloul era ascuns. Secretul era la adăpost.

Din câte mi-am dat eu seama, Julie, Nils şi Tullik nu şi-au vorbit la micul dejun. Cât timp m-am învârtit în jurul lor, aducând mâncarea sau strângând vesela, am simţit încordarea care domnea între ei. Nimeni n-a pomenit nimic de boacăna făcută de Tullik în seara dinainte şi nici de vreo pedeapsă.

Pe masă se afla o scrisoare adresată Carolinei.

— Când a sosit? a întrebat ea luând-o şi deschizând plicul cu un cuţit.
— A adus-o *fru* Berg, a lămurit-o Julie. Cred că e de la Milly.
— Da, aşa e! a exclamat Caroline despăturind foaia.
A citit-o cu glas tare în timp ce-şi sorbea cafeaua.

Draga mea Nusse,
Venim la Åsgårdstrand să sărbătorim Sankthansaften[6]*, aşa că ai grijă să aprinzi focul înainte de sosirea noastră. Venim sâmbătă cu* Jarlsberg. *Spune-i mamei să nu-şi facă probleme în legătură cu găzduirea; nu vom sta la Solbakken*, *ci la Hotelul Grand. Lila abia aşteaptă, i-am cumpărat special pentru această ocazie o rochie nouă, care arată superb. Noile ţesături de vară sunt ca o boare de aer proaspăt*, *şi doamnele ne-au admirat deja pe promenadă*, *pe Karl Johan. Lila e adorabilă în rochia cu mâneci bufante, cu umbreluţa în mână. Toată lumea spune că sunt eu în miniatură. Bineînţeles, mi-am cumpărat o pălărie nouă pentru vară. O s-o vedeţi când venim.*
Transmite-le dragostea mea mamei, tatei şi lui Tullik.

A ta soră iubitoare,
Milly

Caroline a împăturit scrisoarea şi a pus-o în buzunar.
— Vine sâmbătă. Adică mâine!
Văzând ca nimeni nu-i răspunde, Julie Ihlen şi-a şters colţurile gurii cu şervetul.
— E minunat, scumpa mea, a zis strângând din buze. Din păcate, eu n-am să fiu aici de Sankthansaften.
— De ce nu, mamă?
— Kitty şi Thrine au convocat o întrunire în Kristiania. Trebuie să mă întorc acolo pentru câteva zile. *Fru* Esmark scrie un articol pentru *Aftenposten.* Organizaţia se oficializează. Se va numi Societatea Femeilor Norvegiene pentru Prevenirea Cruzimii faţă de Animale.
— Dar n-ai să vezi focul de tabără de pe plajă, a continuat Caroline, fără să dea atenţie realizărilor mamei sale. E muzică, se dansează. Are să fie distractiv.
— Excelent, draga mea, şi-a felicitat amiralul Ihlen soţia. Tu şi celelalte doamne faceţi nişte lucruri extraordinare. Iar voi, fetelor, puteţi merge pe plajă împreună, cu condiţia să şi rămâneţi împreună, a zis.
A privit-o cu asprime pe Tullik, care stătea aplecată peste masă, cu bărbia sprijinită în palme. Nu spusese unde umblase cu o seară înainte, dar judecând după expresia ei, încă era în grădina lui Munch. Să mai fi văzut deja Julie Ihlen expresia aceea şi pe faţa fiicei ei mai mari? Să fi văzut figura lui Edvard Munch şi în ochii lui Milly? Orice ar fi citit acum pe faţa lui Tullik o înspăimânta. Se ferea să se uite la fiica cea mică şi îşi tot ştergea buzele cu şervetul.

---

6 Sărbătoarea solstiţiului de vară în ţările nordice.

După micul dejun, Tullik s-a întors în camera ei. N-am mai văzut-o până seara târziu, când am măturat cenuşa. Toată lumea mersese la culcare. Se auzea doar câte un scârţâit din când în când şi bătaia ceasurilor.

— Vine Milly! atât a putut spune.

Când m-am întors spre ea, s-a prăbuşit pe un scaun, cu ochii aţintiţi la masa din bucătărie.

— Aşa am înţeles, am zis.

— Şi dacă o vede Munch? Ce-o să se întâmple atunci?

— Milly e măritată, am răspuns punând cenuşa într-o găleată.

— Şi înainte era.

M-a privit cu ochi sticloşi, speriată.

— Pe mine mă iubeşte, a spus.

— Şi ai vreun motiv să te îndoieşti de el?

— Nu cred, a răspuns rozându-şi unghia degetului mare.

— Atunci ce-ţi pasă?

— Tu nu ştii cum e Milly. Nu poate suferi să-i vadă pe alţii fericiţi, să vadă că au ceva al lor… rochii frumoase, pălării… Sau iubire… pentru ea e totuna.

— E sora ta, Tullik, am zis ştergându-mi mâinile pe o cârpă. Sunt sigură că n-ar vrea să te vadă nefericită.

Tullik a râs; un râs albastru, forţat şi amar.

— Edvard mi-a spus ca l-a umilit şi nu mă îndoiesc că va dori să facă acelaşi lucru şi cu mine.

— Dar nu trebuie să afle despre tine şi Edvard, nu?

— Ba as vrea să afle. As vrea să afle toată lumea.

A împins scaunul, s-a ridicat şi m-a lăsat să termin de curăţat încăperea. I-am auzit paşii grei pe scară, apoi a intrat în camera ei.

Primejdie din nou. Purpuriu. Rubiniu. Primejdie.

Sankthansaften e sărbătoarea miezului verii. Bătrânii povestesc că vikingii care au ocupat ţărmurile de la Borre sărbătoreau solstiţiul de vară aprinzând focuri pentru a da mai multă forţă soarelui. Era vremea reînnoirii şi a magiei, iar oamenii erau încredinţaţi că locurile sfinte căpătau şi mai multă putere în noaptea aceea. Schilozii şi bolnavii veneau la Borre să bea din izvor toată noaptea, sperând în virtuţile curative ale apei. Doar că biserica transformase sărbătoarea în celebrarea naşterii Sfântului Ioan Botezătorul şi focurile erau aprinse acum pentru a alunga vrăjitoarele şi spiritele rele. Speram ca totul să iasă bine de dragul lui Tullik.

Mi-au dat liber devreme. Toată familia Ihlen a plecat cu trăsura la debarcaderul din Åsgårdstrand, ca să-i întâmpine pe Milly şi Ludvig, care veneau cu *Jarlsberg.* Obligată să meargă cu ei ca să-şi salute sora şi să-şi ia rămas-bun de la mama, Tullik arăta jalnic, tot focul din ea se stinsese. De acum încolo n-aveau s-o mai piardă din ochi nicio clipă.

M-am întors acasă prin pădure, mergând cât puteam de încet. Era răcoare, puţin umed şi mirosea tare a iarbă şi trifoi. Muştele bâzâiau în jurul meu, dar nu le

goneam. Învăţasem că e zadarnic să te pui împotriva naturii, aşa că le-am lăsat în pace. Am lăsat toate lucrurile să meargă de la sine. Natura începea să înflorească, pregătindu-se de explozia din roiul verii, şi pădurile erau presărate cu zambile purpurii şi lupini înalţi de culoarea chihlimbarului. În gardurile vii de măceş atârnau fructele lucioase, zemoase, iar trandafirii sălbatici începuseră să-şi deschidă petalele roz, moi.

Plaja cu pietriş viermuia de lume: mulţi aşteptau sosirea vaporului, pescarii se întorseseră mai devreme din larg, femeile începuseră pregătirile pentru sărbătoare. Copiii culegeau flori pentru coroniţe; pe plaja de nisip se construia un rug din buşteni uscaţi şi beţe. După ce focul va fi aprins, vor mânca şi vor dansa în jurul lui. Am văzut-o pe Marie, nepoata lui Jacob, cu braţele pline de flori, alergând spre plajă, urmată de căţelul ei terrier, care hămăia fără încetare. Pentru o clipă am invidiat-o. Am invidiat-o pentru picioarele goale, pentru mânecile scurte şi inima ei inocentă, încă netulburată de emoţii pe care nu le putea înţelege.

Când am ajuns la căsuţa noastră, am găsit-o pe mama cărând o găleată mare plină cu apă.

— Ce bine că ai venit, Johanne, a spus în loc de bună ziua. Ajută-mă să car găleata asta.

Am apucat şi eu de mâner şi am intrat împreună în casă.

— Pregătesc pentru diseară o mâncare de peşte. Poţi să scoţi oasele, să mă ajuţi, a spus arătând spre o farfurie plină cu peşte de pe masa pătată de vopsea; nu era o întrebare, ci un ordin. Cuţitul e acolo.

— Ce mult peşte, am spus suflecându-mi mânecile şi punându-mi un şorţ. De unde îl ai?

Mama tăcea, lucru care nu-i stătea în fire. M-am gândit că poate nu mă auzise.

— Mamă? am zis. De unde ai…

— Tatăl tău l-a primit de la… ăla…

S-a oprit, a aprins focul în sobă şi a suflat ca să-l înteţească. Când s-a întors spre mine, faţa îi era ca o văpaie.

— Tatăl tău l-a primit de la Thomas, a zis. Băiatul îşi închipuie că-şi poate cumpăra locul în familie cu o lădiţă de peşte. Trag nădejde că n-o să-i meargă aşa uşor, Johanne.

Am zâmbit pe ascuns, în timp ce înfigeam cuţitul în solzii argintii. În felul ei, mama îi dăduse deja binecuvântarea lui Thomas, iar mai mult nici nu puteam aştepta de la ea.

10
Culori amestecate

Galbenul provoacă albastrul-roşiatic,
albastrul provoacă galbenul-roşiatic,
purpuriul provoacă verdele şi invers.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Julie Ihlen avusese o soră geamănă. Se numea Fredrikke Vilhelmine Regine. Tullik fusese botezată cu acelaşi nume. Sora lui Julie murise la vârsta de douăzeci şi trei de ani. Văzusem portrete de-ale ei atârnate pe pereţii din hol sau fotografii aşezate pe pianul pe care-l ştergeam de praf. Când le-am văzut prima oară pe Milly şi Tullik împreună, mi s-a părut că mă uit la Julie Ihlen şi sora ei geamănă, chiar dacă Milly era cu doisprezece ani mai în vârstă decât Tullik.

Dintre toate fetele familiei Ihlen, Milly semăna cel mai bine cu Julie. Era copia fidelă a mamei sale. Aceiaşi ochi de un turcoaz transparent, acelaşi nas drept şi aceleaşi buze pline. Văzând-o, nici n-ai fi zis că era fiica amiralului Ihlen. Singura diferenţă dintre mamă şi fiică era că aerul solemn pe care-l avea uneori Julie se transforma la Milly în aroganţă. Ţeapănă, cu bărbia ridicată şi nasul pe sus, se plimba de-a lungul plajei, oprindu-se din când în când într-o poziţie studiată, parcă exersată dinainte.

Rugul a fost aprins. Ai fi zis că toată plaja luase foc în lumina arămie a apusului. Localnicii din Åsgårdstrand, deloc impresionaţi de ifosele lui Milly, se prinseseră de mâini şi dansau în horă, învârtindu-se pe muzica scripcarilor aşezaţi pe o movilă înverzită.

Milly era îmbrăcată într-o rochie albă, cu pliuri pe piept şi mâneci bufante. Gâtul lung îi era scos în evidenţă de un colier rotund, de care erau prinse multe pietre preţioase. Era incredibil de subţire şi, la fel ca Tullik, avea o talie minusculă, îşi strânsese părul blond sub o pălărie de pai lăsată uşor într-o parte şi încărcată cu flori care-i atârnau până pe spate. O ajutam pe mama să spele vasele, când le-am văzut apropiindu-se. Tullik îţi lua ochii cu rochia ei de un roşu viu şi părul despletit, aprins asemenea focului miezului de vară. Rămasă cu un pas în urma surorii ei, Milly m-a privit de sus, fără să coboare bărbia.

— Vasăzică ea e fata în casă care doarme în patul meu, a pufnit pe un ton dispreţuitor.

— Nu, ea e Johanne, a zis Tullik. E prietena mea.

Milly m-a intimidat din prima clipă. Nu găseam în ea niciun motiv pentru care aş fi putut-o îndrăgi, spre deosebire de Tullik şi de mama lor.

— Bună ziua*, fru* Bergh, am spus cu voce tremurândă. Mă amuza oarecum faptul că numele lui Milly, adoptat în urma celei de-a doua căsătorii, semăna cu cel al servitoarei.

Milly uitase deja de mine înainte de a apuca să-mi arunce măcar o privire.

— Ia spune, Tullik, o să stăm aici să spălăm vase toată noaptea, sau o să ne

ducem să dansăm în jurul focului?

— Poţi să faci ce-ţi pofteşte inima, i-a răspuns Tullik.

— Ei, ştii că n-am voie să te las să pleci de lângă mine cât timp ceilalţi sunt la plimbare, lucru obositor şi pentru tine, şi pentru mine, aşa că ce-ar fi să…

A aruncat o privire peste umărul meu şi a strâns din ochi, uitându-se cu atenţie la ceva ce se afla în spatele meu.

— Ia uite! a spus zâmbind. Să vezi şi să nu crezi! Dragul de Edvard! Trebuie să vorbesc cu el. Hai, Tullik!

Tullik s-a răsucit pe călcâie. M-a luat pe după mijloc, m-a împins în lături şi a întins gâtul ca să vadă mai bine.

— De ce vrei să vorbeşti cu el? a întrebat.

— Ei, suntem prieteni vechi, a răspuns Milly îndepărtându-se.

— *Fru* Lien, i s-a adresat Tullik mamei, care se prefacea că nu auzise nimic, îi daţi voie Johannei să vină cu mine? Nu lipsim mult.

Mama era scandalizată.

— Hai, lasă-i pe cei tineri să se simtă bine, Sara, a intervenit *fru* Jakobsen, care arunca resturile de pe farfurii într-un cazan vechi de tablă. Ne descurcăm noi. Hai, Johanne, du-te şi dansează.

Mama şi cu mine ne-am uitat una la alta. Pe faţă îi apăruse iar expresia aceea înciudată. A strâns din buze şi a dat să spună ceva, dar nu avea loc de întors.

— Nu stau mult, am zis, în timp ce Tullik mă trăgea după ea.

Munch era aşezat la poalele colinei înverzite, cu caietul de schiţe pe genunchi şi o sticlă de bere la picioare. Ţinea mâna deasupra foii şi desena cu mişcări largi, apoi se concentra pe o anumită porţiune şi trăgea linii mai scurte, hotărâte, în sus şi în jos. Nu lua seama la oamenii din jurul lui şi n-a ridicat privirea nici măcar când o fetiţă s-a împiedicat şi s-a sprijinit de umărul lui să nu cadă.

— Bună, Edvard, a spus Milly zâmbind la fel ca Tullik, din colţul gurii.

— Edvard, a zis Tullik, eu sunt.

Munch şi-a ridicat ochii de la desen. Când le-a văzut pe cele două surori în faţa lui, a dat drumul caietului, iar creionul s-a rostogolit pe nisip.

— Milly! a spus el stingherit.

Milly a pufrut în râs.

— Da, scumpule. Sunt aici. Nu vrei să vii să dansezi cu noi?

— Doar ştii că nu dansez, a zis el.

— Atunci vino să te plimbi puţin cu noi, a spus Milly ridicând capul şi privindu-l de sus. E o seară aşa frumoasă.

Munch s-a ridicat, şi Milly i-a întins braţul.

Munch a luat-o de mână.

Tullik şi-a pierdut cumpătul. Mi-a prins braţul ca într-o menghină.

Milly şi-a strecurat braţul pe sub cel al pictorului şi l-a tras spre debarcader. Sporovăia fără încetare, iar el o asculta cu capul plecat.

S-a cufundat în discuţia cu Milly şi au plecat împreună, uitând cu totul de noi. Fiecare pas al lor era un chin pentru Tullik, iar când am ajuns la capătul plajei, s-a oprit şi i-a lăsat să se îndepărteze.

— Nici măcar nu s-a uitat la mine, a zis. O urăsc!

— Poate că a vrut să te protejeze, Tullik, am spus. Ca să nu afle familia ta.

— Nu mi-a aruncat nici măcar o privire, a zis cu un tremur în glas. Şi asta din cauza ei. O urăsc. Ce i-a trebuit să vină aici?

Am dus-o de mână până la ţărm, unde apa era liniştită, şi am găsit o stâncă pe care să ne aşezăm. De partea cealaltă a fiordului zăream luminiţele slabe ale focurilor aprinse pe plajă până la Bastøy. Focul nostru ardea cu o vâlvătaie mare, aruncând scântei sus, spre cerul nopţii.

Tullik îşi rodea unghia degetului mare.

— S-au dus în pădure, nu-i aşa? a întrebat.

— Nu ştiu, n-am văzut.

— S-or fi dus acasă la el?

— Crezi că Milly ar face aşa ceva? Soţul ei abia…

— Nu-i pasă decât de ea însăşi, a spus Tullik. La fel s-a întâmplat şi cu Carl. N-a avut nicio putere asupra ei, n-a fost în stare s-o oprească, a făcut numai ce-a vrut ea.

— Câtă vreme au fost căsătoriti?

— Zece ani. Aveam nouă ani când au făcut nunta. Ea avea douăzeci şi unu. Se lăuda tot timpul cu el, cât de înţelegător e, cum îi dă voie să facă orice doreşte. Au mai fost şi alţi bărbaţi în afară de Edvard: actori, scriitori. De-aia îi plăceau boemii. Felul lor de viaţă îi îngăduia să facă tot ce poftea.

— Şi căsătoria asta, cu Ludvig, cum merge?

Tullik a arătat spre debarcader.

— Unde e el acum? Şi unde e ea?

Stăteam tăcute pe plajă, în timp ce în jurul nostru oamenii sărbătoreau şi petreceau. În rochia ei roşie ca focul, Tullik fierbea de mânie. Scrâşnea din dinţi, cu fălcile încleştate, pufaia şi ofta. Arunca pietre în apă cu forţa unui bărbat. Când n-a mai putut să-şi ţină în frâu furia, a sărit în picioare şi a luat-o înapoi spre dig.

— Stai, Tullik! Unde te duci?

— Nu trebuie să vii cu mine, a spus, nu dacă asta îţi va aduce necazuri.

— Aşteaptă-mă! Vin cu tine.

A luat-o înaintea mea fără să mai scoată un cuvânt şi s-a îndreptat spre cărarea care mergea de-a lungul ţărmului. Păşea îndârjită, dând din coate. A trecut pe lângă Hotelul Central şi ştrand, apoi pe lângă parohie şi Hotelul Grand. Nu s-a oprit decât când a ajuns la grădina lui Munch. Fără să-i pese de rochie, a sărit peste gard, sfaşiindu-şi fusta în mai multe locuri.

A traversat grădina ca o furie, printre tablourile care o încântaseră atât de mult în ziua când merseserăm să înotăm. Acum a trecut repede, fără să le arunce nici măcar o privire, în casă părea să nu fie nimeni. Uşa era deschisă, dar înăuntru nu se vedea nicio lumină, nicio lumânare la fereastră.

— Edvard! a strigat urcând în goană scara din spate. Edvard! Eşti acasă?

A bătut cu pumnii în uşă, apoi în fereastră, dar n-a răspuns nimeni.

— Foarte bine. Am să stau aici să-l aştept, a spus şi a intrat în casă.

Am intrat după ea. În căsuţa sărăcăcioasă se înşiruiau trei cămăruţe

întunecoase, înghesuite, duhnind a fum de ţigară şi terebentină. Tullik a aprins o lumânare şi a căutat un pahar pe raftul plin de tuburi de vopsea.

— Tullik, i-am spus, nu poţi să rămâi aici. Părinţii tăi…

— Cui îi pasă de ei? a zis şi a dispărut în bucătărie.

După ce ochii mi s-au obişnuit cu lumina slabă a lumânării, am putut vedea mai bine camera – tavanul jos, scândurile groase ale duşumelei, florile de pe tapetul cafeniu. Pe podea erau împrăştiate pânze, de pereţi erau sprijinite şevalete. Patul, acoperit cu o cuvertură gri, tivită cu auriu, avea căpătâiul lipit de perete. La picioare, pe o măsuţă pliantă, se aflau o pipă şi mai multe pachete de tutun.

Tullik s-a întors cu o sticlă de porto. Şi-a turnat un pahar şi s-a aşezat pe pat.

— Tullik, nu crezi c-ar fi mai bine…

— Ia mai taci, Johanne! m-a repezit. Vorbeşti la fel ca ceilalţi. Să nu faci asta, să nu faci aia. M-am săturat de ei!

De acum încolo am să fac doar ce-mi place. Dacă Milly poate, eu de ce n-aş putea?

Izbucnirea ei năbădăioasă m-a lăsat fără grai. Am mai rămas o clipă în pragul uşii, apoi am ieşit şi m-am aşezat pe trepte afară.

În depărtare se auzeau strigătele celor care dansau şi muzica de pe plajă. Probabil că mama şi Thomas se întrebau unde eram. Îi promisesem lui Thomas că vom merge în pădure ceva mai târziu, să culegem ierburi de leac. Fetele aveau obiceiul să culeagă ierburi de leac de sărbătoarea solstiţiului. Se spunea că dacă o fată culege şapte ierburi diferite şi le pune sub pernă în noaptea solstiţiului, atunci îşi va visa alesul. Thomas a râs zicând că o fată ca mine ar putea găsi fără nicio bătaie de cap o sută de ierburi diferite în pădurea Fjugstad, dar în momentul acela n-aş fi fost în stare să găsesc nici măcar una. Sărbătoarea ţinea până spre dimineaţă şi aveau să treacă multe ceasuri până ca Munch să se întoarcă.

Stăteam acolo, gândindu-mă la Sankthansaften şi la spiritele rele. Poate că zburau chiar atunci în jurul nostru şi îi făceau vrăji lui Tullik. Pe plajă se auzeau cântece despre mincinoşi, despre oameni răi sau fricoşi. Cântecele din vechime vorbeau despre ţărani leneşi şi femei uşuratice. Erau lecţii de morală menite să ne ducă pe drumul credinţei. Mi-am adus aminte de Milly şi de nepăsarea ei faţă de ceilalţi. Privind flăcările care încă se ridicau pe cer, mi-am dorit ca ele să izgonească orice spirit rău care pusese stăpânire pe prietena mea.

Am aruncat o privire în casă şi am văzut-o pe Tullik întinsă pe patul lui Munch, cu ochii în tavan şi mâinile pe piept. Nu voiam s-o tulbur, dar nici nu puteam s-o las acolo, aşa că am rămas pe trepte, aşteptând întoarcerea lui Munch. M-am uitat la tablouri, descoperind în întuneric siluete şi forme. Unele străluceau cu putere: un portret mare al lui Inger, într-o rochie albă, luminoasă, aşezată pe o stâncă la malul apei. Altele, cum erau Laura şi Tullik privindu-şi umbra, se pierdeau cu totul în noapte.

Mi-am sprijinit capul de balustradă, cu ochii spre grădină, fără să văd nimic. Atunci am băgat de seamă că uşa atelierului era deschisă, invitându-mă parcă.

Tullik era tot întinsă pe pat. Se întorsese pe o parte, cu spatele spre mine. N-ar fi observat nimic. Nimeni n-ar fi ştiut. M-am furişat spre atelier şi am intrat.

M-a întâmpinat tabloul la care lucrase Munch în grădină, omul stând pe pod şi privind spre fiord. Munch adăugase culoare în colţul din dreapta jos al picturii, un verde mâlos, aşezat în straturi asemenea unor pene, şi mai multe linii agresive, albastru-închis, ca nişte zgârieturi, pe spatele omului. Ceea ce m-a frapat cel mai tare a fost însă cerul. Deasupra bărcilor din golf şi a munţilor mov din depărtare, Munch adăugase o dâră de foc, un fulger alb-gălbui învelit într-un vermilion mânios, un roşu căruia îi crescuseră colţi şi sfâşia cerul. Lucirea vâlvătăii aprinse în cer lumina faţa omului şi îi scotea în evidenţă pălăria şi gulerul, în timp ce el privea fără să vadă fiordul din fundal.

Am simţit iarăşi o durere în piept şi m-am aplecat ca să studiez mai îndeaproape tuşele de pensulă ale lui Munch. Se mişcau iute, ca şi cum ar fi fost pictate într-o stare de panică. Roşurile şi galbenurile intense erau o bătălie dusă de doi pictori care se certau şi se războiau pentru spaţiu pe pânză, asemenea unor zei luptându-se pentru putere. Silueta singuratică privea deznădăjduită, ştiind că bătălia din ceruri nu putea fi câştigată.

Fără să mai stau pe gânduri, am înhăţat o pensulă. Am ridicat pânza de pe şevalet şi am căutat-o pe cea pictată de mine. Am găsit-o într-un colţ, sprijinită de perete. Soarele strălucitor, cu braţe ca nişte şerpi încolăciţi, semăna cu un talisman. Mi-a fost uşor să găsesc vopselele şi o paletă, fiindcă erau împrăştiate peste tot în cameră. Am aprins o lumânare şi am luat paleta. Albastru. Aveam nevoie de albastru. Am scormonit prin grămada de tuburi şi am ales toate culorile închise. Am stors grămăjoare de uleiuri pe paletă şi mi-am aşezat pânza pe şevalet.

Trist.

Greu. Dureros. Mohorât.

Indigo. Ultramarin. Întunecat ca adâncurile oceanului.

Întuneric de jur-împrejurul meu. Umbre. Lungi şi posomorâte. Sinistre. Negre.

Tullik beată. Întinsă pe pat.

Mâhnire. Mâhnirea ca natură. Ciori croncănind. Stoluri cârâitoare.

Brun de pământ. Cărbune. Mânjit, gros. Închegat. Întărit. Tullik. Înaintând cu greu prin mlaştină. Căutând. Gâfâind. Înecându-se.

Tullik. Pierdută în mlaştină. Hăurile iadului din inima ei. Vopselurile picurând, risipite ca lacrimile.

— Johanne, pentru numele lui Dumnezeu, ce faci aici? Am scăpat pensula din mână, uleiul s-a împrăştiat pe jos.

Am simţit o căldură puternică în piept, gust de coclit în gura dintr-odată uscată. Mâinile îmi tremurau, abia mai ţineam paleta cu degetul mare.

— Johanne! Pictezi?

M-am întors.

Era *herr* Heyerdahl.

Trupul lui mătăhălos umpluse cadrul uşii. Nu aveam scăpare.

— Să nu-i spuneţi mamei, am îngăimat.

A izbucnit în râs.

— Edvard ştie că eşti aici?

— Nu, am răspuns. Dar el mi-a dat pânza asta ca să exersez.

— Cine e femeia? a întrebat.

— Femeia?

Oare la mine se referea? Îmi dădea în sfârşit voie să cresc, să ies din tablou?

— Cea de pe pânza ta, a spus arătând peste umărul meu.

— A, nimeni anume, am răspuns, uimită să descopăr că în pictura mea apăruse o siluetă singuratică, aşezată cu spatele la soare.

— Să ştii că e foarte bun, a zis. Contrastul, vreau să zic. Am pus pânza la loc pe podea şi am adunat tuburile de vopsea şi pensulele.

— M-a trimis Edvard să aduc o sticlă de vin. Pe plajă lumea cântă şi dansează, a zis *herr* Heyerdahl. Nu vrei să vii şi tu? Mi-a spus să intru, că uşa nu e încuiată, a adăugat îndepărtându-se.

— Domnişoara Tullik e aici, am zis fugind în urma lui. Îl aşteaptă pe Munch.

— Edvard e pe plajă, a replicat deschizând uşa căsuţei.

— Tullik! am strigat. Tullik! A venit *herr* Heyerdahl. Stătea încovoiată pe marginea patului şi bea.

— Îmi pare bine să vă văd, *herr* Heyerdahl, a zis.

Buzele i se înnegriseră, pătate de porto. Era ciufulită, cu părul încâlcit.

— Bună ziua, domnişoară Ihlen, a zis el scoţându-şi pălăria. Am cunoscut-o pe sora dumneavoastră, Milly. Am întâlnit-o de mai multe ori acum câţiva ani.

— Ce ghinion pe dumneavoastră, a îngăimat Tullik. *Herr* Heyerdahl a arătat către bucătărie şi a mormăit ceva despre o sticlă. M-am uitat la Tullik, dar plecase din nou capul şi se întorsese spre perete.

— Pe-asta o căutam, a spus *herr* Heyerdahl întors în cameră cu sticla de vin, pe care o ţinea sus, invitându-ne parcă să-i verificăm spusele. Munch e pe plajă, a continuat adresându-i-se lui Tullik. Doriţi să-l aduc aici?

— Nu, a răspuns ea. Am să-l aştept.

— Dar pot să mai treacă ore întregi până când…

— Am să aştept, a repetat ea.

— Foarte bine. Johanne, vrei să te conduc?

I-am aruncat o privire lui Tullik.

— Du-te! m-a îndemnat.

— Tullik, stau cu tine dacă vrei.

— Nu, du-te! a repetat, apoi a întins mâna după sticla de porto şi şi-a mai turnat un pahar.

În ochii lui *herr* Heyerdahl eram din nou copil, aveam să rămân pe veci Fata cu fragi. Îngrijorată din cauza lui Tullik, dar neavând cum s-o ajut, m-am luat după pictorul al cărui tablou nu mă lăsa să cresc.

Herr Heyerdahl nu mi-a pus nicio întrebare, cu toate că nu se poate să nu-şi fi dat seama de starea de încordare din casă. Mi-a vorbit despre Åsgårdstrand şi despre cât de frumoasă era casa noastră, mi-a spus că avusese spor la pictat de când venise. Îl ascultam, dar gândul îmi era la Tullik.

Am trecut gardul şi am luat-o pe drum, pe lângă Kiøsterud şi Hotelul Grand. Când am ajuns la ştrand, am văzut-o pe Caroline venind spre noi. Fără să-i dea nicio atenţie lui *herr* Heyerdahl, s-a repezit la mine, dând încordată din mâini:

— Ia ascultă! a ţipat. Johanne! Milly mi-a spus că tu şi Tullik v-aţi luat tălpăşiţa de cum s-a întors cu spatele.

— Nu e adevărat, am zis. Au plecat împreună spre…

— O faci pe sora mea mincinoasă?

Am scuturat din cap.

— Unde e Tullik? a întrebat. Unde e? Ştii unde e, aşa că să nu-mi vinzi gogoşi!

— Nu ştiu, am bâiguit.

— Nici nu e nevoie, a spus Caroline. Pot să ghicesc şi singură. Hai cu mine!

M-a apucat de braţ şi m-a tras după ea, lăsându-l pe *herr* Heyerdahl cu gura căscată.

— Intră! a spus Caroline când am ajuns la grădina lui Munch.

M-a împins peste gard, l-a sărit şi ea, blestemând sârma şi stâlpul, apoi a luat-o înaintea mea sus, pe deal. Cum vedea un tablou, scotea o exclamaţie şocată şi îşi acoperea ochii cu mâinile.

— Tullik! a strigat rotindu-şi ochii prin grădină.

În faţa casei s-a oprit cu mâinile în şolduri, încercând să zărească ceva pe întuneric.

— Tullik! Ştiu că eşti aici. Ieşi afară! Tullik! Unde eşti?

— Aici sunt! a răspuns apărând în cadrul uşii, cu hainele în dezordine.

Caroline s-a întors spre ea.

— Ştiam eu! Aici veneai pe ascuns în fiecare zi.

— Ai adus-o aici? a întrebat Tullik privindu-mă cu dezamăgire în ochii ei oblici.

— N-a fost nevoie, a zis Caroline. Ştiu că ţi-e capul plin de iluzii despre artişti şi boemi. Ştiam că vii aici. Ce cauţi, Tullik? Distracţie? Atenţie? Speri ca individul ăsta să te picteze?

Caroline nu avea de unde să ştie că Munch o pictase deja pe sora ei şi că o desenase de mai multe ori.

— Edvard mă iubeşte şi eu îl iubesc, a spus Tullik, iar ochii ei aruncau din nou flăcări.

— Eşti o proastă! a izbucnit Caroline. Edvard Munch e un ţicnit şi un beţiv. O ştie toată lumea. Şi nu te iubeşte pe tine, o iubeşte pe Milly.

Tullik şi-a pus mâinile în şolduri, ridicându-şi bărbia.

— Mie nu-mi spune asta când mă sărută, a strigat, nici când facem dragoste.

— Desfrânato! a urlat Caroline. Ţi-e mintea rătăcită, la fel ca a lui. Dacă i-ai dat voie să te sărute, atunci i-ai stârnit fanteziile legate de Milly. Nu cu tine face dragoste, nici măcar nu-i pasă de tine… ci cu ea. Au fost amanţi, dacă vrei să ştii. E obsedat de ea. Dar nu poate s-o aibă, aşa că se foloseşte de tine.

— La câte ştii tu despre dragoste… a pufnit Tullik dispreţuitoare. Pun pariu că nici nu l-ai lăsat pe Olav să te atingă. Pun pariu că nici măcar nu l-ai sărutat vreodată. Eşti frigidă ca o călugăriţă.

Caroline a urcat scara în fugă şi s-a repezit la sora ei, dar Tullik nici nu s-a clintit.

Am alergat spre ele.

— Dă-te la o parte, ţărăncuţo! a zis Caroline împingându-mă cu braţul.

Am încercat să mă strecor între ele, însă Tullik o şi apucase pe Caroline de umeri şi o împingea jos pe scară. S-au încăierat, smulgându-şi smocuri de păr cu degetele ca nişte gheare, arătându-şi dinţii şi scuipând vişiniu-violent, ca două pisici îndrăcite.

— Opriţi-vă! am strigat. Tullik! Tullik! Dă-i drumul!

Se încleştaseră una de alta. Sălbatice. Aveau să se omoare.

Mă văităm deznădăjduită, dar nu-mi dădeau atenţie.

Nu-mi rămăsese decât să le strig pe nume şi să le spun să înceteze.

Deodată am auzit în spatele meu paşi urcând dealul în goană şi o voce răguşită de supărare.

— Opriţi-vă! Opriţi-vă! E de ajuns!

M-am întors şi am dat cu ochii de Thomas, care se apropia cu paşi mari. M-am făcut mică, văzându-i faţa crispată de furie. Lipseam de mai multe ore, nu mersesem la dans, nici la plimbarea prin pădure. Pe scurt, îl lăsasem baltă. M-am temut c-o să mă lovească, însă a trecut pe lângă mine, s-a aşezat între Tullik şi Caroline şi le-a despărţit. Prea neputincioase în faţa braţelor lui puternice, au fost trase în lături ca două păpuşi.

— Să vă fie ruşine! a zis.

Caroline s-a dat înapoi, şi-a şters faţa şi şi-a netezit părul, ofensată că unul ca Thomas o văzuse bătându-se cu sora ei. Şi-a tras umerii înapoi şi şi-a dres glasul.

— Tullik, vino cu mine, lămurim noi lucrurile acasă! a spus pe tonul unei adevărate doamne din Kristiania.

Munch nu avea să se întoarcă, Tullik îşi dădea prea bine seama de lucrul acesta. A ieşit din casă şi a închis usa. Cele două surori au trecut în tăcere pe lângă noi, dar Caroline s-a oprit şi m-a fulgerat din priviri:

— Mama nu va afla nimic din cele petrecute aici, absolut *nimic*, a zis. Ai înţeles?

Am dat din cap a încuviinţare.

Obrajii lui Tullik erau uzi de lacrimi. Mă durea inima văzând-o astfel. Am strâns din buze, fiindcă as fi vrut să-i spun ceva, dar nu era momentul potrivit.

— Hai, Johanne! a zis Thomas cu voce îmblânzită şi m-a luat protector pe după umeri. Ai de cules ierburi de leac astă-seară. Unde mai pui că mi-ai promis şi o plimbare, mai ţii minte?

Mi-am petrecut braţul pe după mijlocul lui şi împreună ne-am îndepărtat de casa lui Munch. Am ieşit pe Nygårdsgaten, scăldat în lumina lunii, şi ne-am îndreptat din nou spre pădure.

11
Paleta

Amândouă sunt acţiuni elementare generale, care lucrează după legea generala a separării şi a tendinţei de a se reuni.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Milly a mai rămas la Åsgårdstrand încă trei zile. În fiecare zi îi aducea pe soţul ei, Ludvig, şi pe fiica lor, Lila, să ia ceaiul la Solbakken, iar eu îi serveam în nuanţe pastelate de tăcere. Fetiţa era îmbrăcată ca o prinţesă, atât de înzorzonată, încât cu greu suporta arşiţa soarelui. Tullik se juca cu ea când şi când şi făcea conversaţie politicoasă cu Ludvig, care era destul de prietenos, însă nu schimba nicio vorbă cu Milly.

Când Julie s-a întors din Kristiania, a găsit casa învrăjbită. Nu ştia de cearta dintre Caroline şi Tullik, dar încă părea înfricoşată de ceea ce vedea pe chipul fiicei celei mici. Ai fi zis că-şi făcea curaj singură, ca şi cum ar fi aşteptat sosirea a ceva sinistru şi distrugător, a unui uragan.

În cea de-a treia zi, după prânz, *fru* Berg şi cu mine atârnam aşternuturile pe frânghie, când le-am auzit pe Caroline şi Milly vorbind în şoaptă în grădină. Erau aşezate la masă, pe scaunele de fier. Milly stătea pe marginea scaunului, ţeapănă, cu bărbia ridicată. Faţa îi era umbrită de borul pălăriei.

— Ce să-ţi spun? Trebuie să încerci s-o opreşti! îi zicea Carolinei, care se aplecase spre ea cu palmele împreunate a rugăciune în dreptul buzelor. E o prostie. O copilărie. El nu e interesat de ea, nu cu adevărat.

— Sigur că nu e! a încuviinţat Caroline. Dar ştii cum e ea, ce-şi închipuie despre pictori şi artişti.

— Omul nu mă poate uita, a zis Milly cu un fel de nepăsare. E aşa de obositor…

— Mama de-abia şi-a revenit după toată povestea aceea şi e bucuroasă văzând că acum eşti fericită cu Ludvig. Închipuie-ţi ce ruşine i-ar fi dacă Tullik ar avea o aventură cu acelaşi bărbat. Nu mai izbutim să scăpăm odată de pictorul ăsta nebun.

Milly a chicotit, apoi şi-a acoperit gura cu mâna înmănuşată.

— Nu-i de râs! a spus Caroline. Îţi dai seama ce ruşine ar fi pentru familie?

— Scuze, a zis Milly. Mi se pare aşa de amuzant… El e încă obsedat de mine, nu crezi? Mă adoră. Îşi închipuie că obţine o părticică din mine prin intermediul surorii mele. Jalnic! Trebuie să pui capăt situaţiei ăsteia, scumpa mea Nusse, până nu începe să dea crezare minciunilor lui.

Şi-a deschis umbrela şi a făcut câţiva paşi spre uşa din spate, ca şi cum ar fi plecat să se plimbe pe bulevard.

— Ludvig, dragule, e timpul să mergem! a strigat. Lila, scumpete!

Caroline s-a uitat chiorâş la mine în timp ce împingea scaunul sub masă.

— Vezi-ţi de treburile tale! mi-a spus privindu-mă de sus, întocmai cum făcuse

şi Milly.

La plecarea lui Milly s-a făcut mare tevatură. Toată lumea se agita, în timp ce ea şi Ludvig se urcau în trăsură, împărţind bezele cu aere de rege şi regină, jucându-şi rolul ca şi cum s-ar fi aflat pe scenă. Lila stătea lipită de Milly ca un accesoriu, o floare frumoasă ori o bijuterie. La fel ca mama ei, flutura elegant mâna strânsă în mănuşa de dantelă.

Când zarva s-a domolit şi zgomotul copitelor s-a stins în depărtare, Ragna m-a luat la rost în bucătărie.

— Ne trebuie lapte, a zis. Să te duci să iei de la lăptărie, lângă casa parohului. Ia bidonul ăsta.

Mi-a pus bidonul în mână şi mi-a arătat uşa.

— Doar ştii unde e casa parohului, nu? a întrebat vorbind rar, ca şi cum ar fi avut de-a face cu un tâmpit.

N-ar fi meritat să-i răspund, dar am dat din cap.

— Sigur că da, am zis smulgându-i mânerul bidonului din mână.

— Vezi să nu întârzii! Am rămas în urmă cu multe treburi după vizita asta.

Mă bucuram că puteam ieşi puţin din casă. Cât timp stătuse Milly acolo domnise un fel de stânjeneală, iar Tullik şi cu mine nu mai vorbiserăm de la Sankthansaften. Intrasem în camera ei doar ca să fac curat şi să şterg praful. Ori de câte ori intram, îşi ascundea faţa în cartea pe care o citea, un volum gros intitulat *Demonii.* Nu-mi adresa niciun cuvânt şi petrecea ore în şir singură, în timp ce surorile mai mari unelteau împotriva ei.

Am luat lapte de la Isabel Ellefsen, o fată de vârsta mea, plinuţă şi cu braţe puternice. Mamele noastre se cunoşteau, iar pe ea o vedeam duminica la biserică, deşi nu prea ne vorbeam.

— Cum îţi place în casa amiralului? m-a întrebat turnând laptele în bidon cu siguranţa unuia care mai făcuse treaba asta de sute de ori.

— E bine, am spus.

— Sunt oameni cumsecade, ai noroc să lucrezi la ei.

S-a aplecat apoi spre mine şi mi-a zis cu voce joasă.

— Ai grijă cu Ragna. Nu-i scapă nimic.

M-au mirat cele spuse de ea, mai ales că lucra la lăptărie şi n-avea cum s-o cunoască aşa de bine pe Ragna.

— Când dă pe aici, îi fug ochii în toate părţile, a mai spus înşurubând capacul bidonului. Ce să te mai miri că n-a găsit niciun bărbat s-o ia de nevastă? Se preface ea blândă şi smerită, dar pe mine nu mă duce. Soră-mea mi-a spus că a fost logodită odată, dar omul a lăsat-o pentru alta. A dat bir cu fugiţii până n-a fost prea târziu, e la mintea cocoşului din ce pricină. Ai grijă cu ea. Nici nu ştii ce văd ochii ei.

Îmi stăteau pe buze o mulţime de întrebări, însă nu puteam risca să fiu văzută stând la taclale în lăptărie. Nu mă întrebasem niciodată de ce nu era Ragna măritată şi nici nu mi-o puteam închipui logodită cu cineva, nici măcar îndrăgostită de cineva, dacă era să cumpănesc. Isabel mi-a întins bidonul ca şi cum ar fi ridicat paharul în cinstea micului nostru complot.

— Fii cu ochii pe ea, Johanne, pentru că, să ştii, ea e tot timpul cu ochii pe tine!

Am luat laptele şi am ieşit repede, întrebându-mă dacă Isabel chiar ştia ceva despre Ragna sau despre ce ar fi putut vedea Ragna – şi asta ar fi fost mult mai rău. Pe mine. În cimitir. Cu pânza.

Când am ajuns la biserică, Ragna era în grădina din faţa casei şi culegea mentă. De cealaltă parte a străzii, în umbra teilor, stătea ascuns un bărbat.

— Nu, am spus în şoaptă. Nu acum, Munch. Nu acum.

M-am lipit de zidul bisericii, să văd ce avea de gând. Stătea sprijinit de trunchiul copacului şi privea în sus, spre casă. În mână ţinea un tub lung, un sul de hârtie. M-am întristat văzând cât de pierdut şi abandonat părea. Aş fi alergat la el, dar îmi era teamă să nu mă vadă Ragna, aşa că am încercat să-i atrag atenţia zdrăngănind bidonul. Ochii lui erau însă aţintiţi spre casă: cerceta fiecare scândură, fiecare cui, fiecare placă de ardezie şi fiecare ochi de geam, căutând ceva ce-i fusese furat. Ai fi zis că n-avea să se mişte de acolo până nu căpăta înapoi ceea ce aştepta.

Când Ragna s-a aplecat să culeagă menta, am ieşit de după zidul bisericii şi i-am făcut semn cu mâna. M-a văzut şi a venit în fugă.

— Johanne! a zis.

— Şşş! am spus ducându-mi degetul la buze şi i-am făcut semn să mergem în spatele bisericii. Ajunşi la adăpost de orice privire străină, mi-a întins sulul de hârtie.

— Te rog, vrei să i-l dai? m-a întrebat. Fără ea nu pot să lucrez. N-a mai venit de nu ştiu câte zile. Nu pot să pictez. Nu pot să gândesc.

— Te aşteptai să vină? m-am mirat eu. După…

— După ce?

— Milly, am zis.

A continuat să vorbească, de parcă acel singur cuvânt n-ar fi avut înţeles pentru el.

— Fără ea nu pot lucra, iar dacă nu pot lucra, nu pot trăi. Trebuie să-i duci desenul. Te rog, Johanne, adu-mi-o înapoi!

Disperarea lui era evidentă. Abia mai răsufla. Tullik era aerul de care avea nevoie ca să respire. În seara aceea, pe plajă, poate încercase să o protejeze? Poate că-şi ascunsese sentimentele pentru ca familia ei să nu afle de legătura lor? Orice motive ar fi avut, nu era momentul să-i pun întrebări. Am luat sulul de hârtie din mâna lui, facându-i o promisiune în sinea mea.

— Spune-i că aştept aici, a mai zis. Spune-i că am să aştept lângă copac cât o să fie nevoie.

Ragna se întorsese în bucătărie. M-a întâmpinat cu o privire bănuitoare.

— Unde-ai fost? Ţi-am zis să te duci doar la lăptărie.

— Îmi pare rău, am răspuns întinzându-i laptele. Am stat de vorbă cu Isabel.

— În timp ce eu stăteam şi te aşteptam.

M-a cercetat din cap până-n picioare, cu o privire care m-a făcut să dau înapoi. S-a uitat fix la sulul de hârtie, parcă desfacându-l cu ochii. Ştia. Ştia că era

o pictură *păcătoasă*, de la *Păcătos.*

— Trebuie să mătur la etaj, am spus şi am zbughit-o sus pe scări.

Caroline era în salon împreună cu mama ei. Amiralul se retrăsese în biroul lui. *Fru* Berg era ocupată până peste cap: călca rufele şi cearşafurile la calandru. Din câte puteam să-mi dau seama, Tullik era în camera ei.

La uşă stătea de pază pisica Henriette.

Am păşit peste coada ei şi am ciocănit.

— Tullik, am spus în şoaptă, pot să intru?

Nu mi-a răspuns.

— Tullik, am spus puţin mai tare, am ceva pentru tine.

Usa s-a deschis în sfârsit şi Henriette s-a strecurat înăuntru, frecându-se de picioarele lui Tullik cu un mieunat abia auzit.

— Ce e? a întrebat Tullik.

Era despletită, se vedea că o trezisem din somn.

— Pot să intru? Am ceva să-ţi spun.

A dat un pas înapoi şi m-a lăsat să intru.

— Uite, am spus închizând uşa, am ceva pentru tine!

I-am întins sulul de hârtie.

— Ce e asta? a întrebat.

— Cred că e o pictură. De la *el.* Te aşteaptă afară.

— Nu vreau să-l văd, a spus cu voce răguşită.

— Cred că n-o să plece până nu te vede.

— Şi cu ea cum rămâne?

— Parcă nici nu i-ar şti numele.

Tullik a şovăit o clipă, apoi mi-a smuls hârtia din mână. A închis ochii şi şi-a dres vocea înainte s-o desfacă.

Hârtia răsucită s-a desfăcut în mâinile ei şi, când a devenit prea mare ca s-o mai poată ţine, a întins-o pe pat.

Era o imagine tulburătoare.

Un desen în acuarelă şi tuş, în nuanţe blânde. Tullik în apă, în ziua când înotase goală şi i se înfăţişase pe plajă. O pictase în chip de sirenă, cu picioarele preschimbate într-o coadă uşor îndoită. Coloana de lumină a lunii, semnătura lui artistică, îi lumina pielea albă, iar părul roşu, bogat se revărsa peste un umăr şi se odihnea în valuri pe celălalt. Era Tullik, cu frumuseţea ei inefabilă, elegantă, o viziune răscolitoare, o creatură mitică născută dintr-o noapte de vară.

Tullik privea desenul cu nesaţ.

— Eu sunt? a întrebat şi i-au dat lacrimile.

— Fără îndoială, am răspuns, întocmai cum erai în ziua aceea.

În partea de jos a desenului era scris „E. Munch, *Sirenă* 1893“.

— Bietul de el, dragul meu! a zis. Unde e?

— Sub tei.

— Hai, ajută-mă să mă îmbrac! Trebuie să mă duc.

S-a năpustit la şifonier şi a tras mai multe rochii de pe umeraşe.

— Care, Johanne? Care?

— Oricare! Eşti la fel de frumoasă în toate.

— Chiar sunt? Aşa crezi?

— Bineînţeles, am zis netezindu-i părul.

A ales o rochie crem, vaporoasă. Şi-a lăsat părul liber pe spate şi s-a dat cu un parfum cu miros proaspăt pe gât şi după urechi.

— Spune-le că am plecat să mă plimb prin pădure, dacă te întreabă.

M-am lăsat prinsă în minciuna ei şi, din nou, am devenit păstrătoarea secretelor lui Tullik.

După plecarea ei, am mai rămas să privesc tabloul. Expresia rugătoare a lui Tullik mă chema, mă atrăgea spre mare. Mâinile cufundate în apă şi coada răsucită îi dădeau un aer neajutorat. *Vino,* spunea, *vino în apă şi sărută-mă sub lumina lunii.* Am urmărit cu degetele liniile părului ei. Şuviţele groase pluteau pe apă ca o iarbă de mare portocalie. În lumina strălucitoare a lunii, pielea ei căpătase o culoare arămie, iar părul parcă luase foc. Ea însăşi era foc viu, aur lichid care trăia şi respira. Întruchiparea vieţii.

Iunie şi iulie şi-au dat mâna, hotărâte să ne doboare cu o arşiţă insuportabilă. Temperaturile au urcat atât de mult, încât nimeni nu-şi mai amintea să fi trăit o vară mai fierbinte.

În timp ce noi toţi ne veştejeam ca plantele lipsite de apă, Tullik înflorea în dogoare. Pielea ei avea acum o nuanţă blândă de bronz, părul îi era mai frumos ca oricând, vârstat cu şuviţe aurii, decolorate de soare. Până şi sufletul ei era pârjolit de viaţă, şi de emoţii, şi de primejdie.

Zăduful îi moleşise pe amiral şi *fru* Ihlen. Se târau cu greu prin casă, pradă unui soi de amorţeală. Nici Caroline nu se simţea mai bine: se învârtea de colo-colo, umbla din cameră în cameră căutând umbra sau o boare cât de mică de vânt. *Fru* Berg nu-şi mai găsea locul de nervoasă ce era. Obrajii bucălaţi îi luceau ca merele roşii şi, cu toate că-şi ştergea tot timpul fruntea cu braţul, transpiraţia îi curgea şiroaie de pe tâmple. Ragna, în schimb, era cât se poate de vioaie. La fel ca unei şopârle, căldura îi ascuţise simţurile. Ochii ei negri erau la fel de iscoditori, atenţia ei, veşnic trează. Nu mă scăpa din ochi oriunde mă duceam, de câte ori minţeam ca s-o ajut pe Tullik.

Le ziceam că ne ducem la recitaluri muzicale sau să facem baie în mare după-amiaza. La baluri date în hoteluri sau petreceri pe plajă. Spuneam că mergem să ne plimbăm în pădure sau să culegem fructe. Julie şi amiralul înghiţeau minciunile noastre ca pe cel mai dulce nectar. Atâta vreme cât Tullik nu venea acasă prea târziu seara, ei nu puneau întrebări, aşa că, o vreme, dorinţa lui Tullik s-a împlinit: făcea tot ce dorea.

Apoi au venit boemii.

Vestea sosirii lor mi-a fost dată – cine-ar fi crezut? — chiar de mama, într-o seară de duminică, în timp ce ne aflam cu totii la masă.

— Au venit barbarii, a zis. Au făcut gălăgie toată noaptea.

— Hm? a întrebat tata pufăind din pipă. Cine?

— Aia, a bombănit mama. Acasă la el. Au venit din Kristiania acum câteva

zile. Au chefuit toată noaptea ca nişte diavoli ce sunt şi s-au îmbătat criţă. Ce ruşine!

— Cine sunt *ăia?,* am întrebat curioasă.

— Mai bine să nu ştii, Johanne. Să te fereşti de blestemăţiile lor. Nu cumva să se răspândească pe la noi. Prietenii ăia ai lui sunt jalnici. Cum or putea să se înjosească într-atât? Ai grijă să nu te apropii de ei. Dumnezeu ştie, poate am să fiu nevoită să-ţi găsesc o slujbă la oraş, să te trimit în Kristiania. Cât mai departe de Borre. Din câte văd, *herr* Heyerdahl e singurul cu bună-cuviinţă.

Probabil că erau scriitori sau pictori. Cu siguranţă Tullik îi găsea irezistibili, iar eu ştiam că mai devreme sau mai târziu aveam să fiu prinsă într-o minciună despre un bal sau o plimbare şi aveam să mă trezesc printre cei de care mama se temea cel mai tare. Şi ce-o să se întâmple atunci? Chiar o să mă gonească de acasă? O să mă trimită la Kristiania? Când am terminat masa, am zbughit-o afară şi am dat fuga la ţărmul stâncos, unde mă îmbia marea. Mi-am aruncat pantofii, mi-am scos ciorapii fără să mă mai aşez şi m-am repezit în apă. Cu faţa întoarsă spre chemarea oceanului, am inspirat soarele apunând, aerul sărat care-mi înţepa pielea şi ţipetele pescăruşilor care fâlfâiau din aripi deasupra mea. Am rămas acolo îndelung, căutând să găsesc o cale de a evita inevitabilul.

Când, în cele din urmă, m-am întors, se înnoptase şi a trebuit să-mi caut pantofii în beznă. Ciorapii n-aveam cum să-i mai găsesc; nici măcar nu mai ştiam unde îi aruncasem.

— Ce faci, Johanne?

Vocea venea dinspre stâncile din faţa mea.

Era Thomas.

— Îmi caut pantofii. Am ieşit să iau puţin aer.

— A fost aşa de cald! a zis el. Femeile suportă greu zăpuşeala.

— Zici că te sufoci! am spus. Nici măcar aici, pe malul mării, nu e pic de aer.

— Vrei să faci o plimbare cu mine? a întrebat zâmbind şi mi-a întins mâna.

— N-am prea mult timp la dispoziţie.

Ne-am îndreptat spre dig, ne-am oprit la mijlocul lui şi ne-am sprijinit de balustradă. Chiar şi la ora aceea târzie, după oboseala unei zile întregi, Åsgårdstrand era frumos. În seara înmiresmată, ferestrele Hotelului Grand erau luminate. De-a lungul verandei din spate erau atârnate felinare. Altele, agăţate în copaci, desenau umbre dantelate din ramuri. Jos, în port, bărcile săltau uşor pe valuri şi singurul zgomot pe care îl auzeam era cel al apei care se legăna şi plescăia izbindu-se de chei.

— Te-ai mai gândit la propunerea mea? a întrebat Thomas frecându-şi nasul de gâtul meu.

— Ştiu doar că sunt prea tânără, i-am răspuns.

— Asta nu înseamnă că mă refuzi, nu-i aşa?

— Nu, am zis. Nu te refuz.

Când venea vorba de căsătorie, parcă o şi vedeam pe mama lângă mine, clătinând din cap cu o figură indignată.

— Trebuie să mă întorc, am spus îndepărtându-mă de el.

— Tata îmi dă voie să iau barca duminica viitoare. Vrei să vii cu mine într-o aventură?

— Nu cred ca m-ar lăsa mama.

— Chiar trebuie să ştie?

De la o vreme îmi venea atât de uşor să mint, încât aş fi născocit pe loc ceva, însă mi-am dat seama că nu prea mai aveam poftă de înşelătorii şi chiar nu mai voiam să înşir verzi şi uscate; după aceea trebuia să mă gândesc bine înainte să vorbesc, să scornesc alte poveşti, să am grijă să nu mă dau de gol. Un vârtej întunecat. Cafeniu. Umbră arsă. Negru cleios.

— Nu pot să-ţi promit, am zis.

Am trecut de hoteluri şi am luat-o pe drumul care ducea spre casele pescăreşti. Pacea serii s-a tulburat când am ajuns la grădina lui Munch. O femeie râdea în hohote, nestânjenită. M-am uitat peste gard şi am văzut-o apucând mâinile unui bărbat şi dansând cu el, învârtindu-se pe deal, în sus şi în jos. În jurul lor se ghiceau câteva umbre, bărbaţi care fumau, şi am auzit clinchet de pahare ciocnite şi pocnituri de dopuri. Un bărbat cânta, altul bătea din palme.

— Văd că smintitul de Munch are iarăşi musafiri, a spus Thomas. Din câte am auzit, aşa au ţinut-o toată noaptea trecută.

Am rămas pe loc, privindu-i pe cei doi care coborau spre noi învârtindu-se.

— Văd că-şi fac singuri regulile, după cum le tună, a zis Thomas râzând. Ce-ar fi să facem şi noi la fel?

Îmi doream să fiu de acord cu el. Îmi doream libertatea care se revărsa din grădina lui Munch. Îmi doream s-o gust, cu toate că era întinată. Simţeam în ea o primejdie ale cărei urmări ar fi fost mult prea greu de suportat pentru mine, şi totuşi mă simţeam atrasă de ea, ademenită de ispită. Îmi doream să mă alătur celor care dansau printre copaci, îmi doream ca Thomas să mă ia de mână şi să mă învârtă printre tablourile risipite pe deal. Acolo, în mijlocul naturii, scufundat în soare şi lună şi mare, nu era un dans al distrugerii, ci o horă a vieţii.

Îmi doream să intru în dansul vieţii.

12
Ultramarin

Aşa cum vedem în albastru cerul înalt
şi munţii îndepărtaţi, tot astfel o suprafaţă albastră
pare că se retrage din faţa noastră.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Vârtejuri de verde. Smarald. Jad.

Explorez. Încerc. Mă mişc. Mă târăsc. O tuşă de cyan[7].

Deschid spectrul.

Tullik. Rătăcitoare. Mâini întinse. Mâini trase înapoi. Departe de soare. În necunoscut.

O urmez. Curioasă. Dornică să aflu.

Speriată de grădină. Speriată să merg acolo. Le aud glasurile. Adânci şi întunecate. Râsete răguşite. Abrazive ca nisipul. Le aud paharele. Dangăt de clopot. Iar şi iar. Albastru. Cyan. Vin spre mine.

Mă ascund în pictură.

În spatele meu e un bărbat. Îngână o melodie.

Mă ascund în pictură.

— Ai de gând să stai ascunsă aici toată după-amiaza, Johanne?

Am răsucit pensula în borcanul cu terebentină înainte să mă întorc.

A tras din pipă. Duhnea a băutură.

— Îmi place aici, am zis. Îmi place să pictez.

— E o frumuseţe. Bântuită. Şi cu spatele la soare? Şi ea se ascunde?

— Nu ştiu, am zis. Exersez. Munch mă lasă să-i împrumut lucrurile.

— Îmi place.

Bărbatul avea un nas nemaipomenit de lung şi chelie; părul îi creştea doar în vârful capului, într-un punct pe care nu-l zăream. Bărbia ascuţită îi era îndreptată spre pământ, în timp ce-mi studia tabloul. Mai bine zis, îl cerceta atent.

— Mă scuzaţi, domnule…

— Delius, Fritz Delius.

Vorbea norvegiana cu accent străin, ciuntind unele sunete, rotunjindu-le sau omiţându-le pe altele.

— O fi timpul să plecăm acasă, eu şi Tullik? am întrebat.

— Nici vorbă! Mai rămâneţi puţin. Stai să-ţi aduc un pahar. Ceva care o să te ajute să auzi notele.

A întins mâna spre uşa atelierului, de unde pătrundea o rază de lumină. Am intrat în bătaia luminii, unde dansau stropi aurii, şi el m-a urmat.

— Jens! a strigat el către un bărbat din grădină. Johanne vrea să bea ceva. I

---

7 Nuanţă de albastru amestecat cu verde, turcoaz.

s-a făcut sete. Pictează de nu ştiu când.

Jens, un bărbat scund, cu barbă şi mustaţă negre, a dispărut în căsuţa lui Munch. Acesta era aşezat, împreună cu Tullik şi un prieten, la o masă din mijlocul grădinii. Era un danez mic de stat, cu înfăţişare ciudată: nas mare, bărbie căzută, urechi micuţe şi o claie de păr negru. Gesticula mult în timp ce vorbea.

— Vino, Johanne! m-a invitat Delius. Vino şi stai la masă. Vorbeam despre lumină.

Tullik era agăţată de braţul lui Munch. Aproape că nu se mişca, atât de atentă era la ce se discuta.

— Vrea să-mi fure piesa, Delius! s-a văitat danezul.

— Nu văd cum, Helge! Doar e pictor.

— Ideea care mi-a venit, *Dansen Gaar, Dansul nu se opreşte niciodată*! a zis danezul. Personajul meu, artistul, spune: „Tabloul meu va fi intitulat *Dansul vieţii* Va reprezenta un bărbat şi o femeie îmbrăcaţi în haine de mătase, dansând într-o noapte senină pe un drum străjuit de chiparoşi negri şi tufişuri de trandafiri roşii. Sângele slăvit al pământului va sclipi şi va arde în trandafiri, Claire. Bărbatul o strânge în braţe. Are o figură gravă, dar e fericit până în adâncul sufletului. E o atmosferă de sărbătoare. O tine atât de strâns, că femeia e pe jumătate scufundată în el. E speriată, înspăimântată de-a dreptul, şi ceva se trezeşte înăuntrul ei. Puterea lui se scurge în ea. Iar în faţa lor e abisul".

— Dansul vieţii! Ce idee minunată! a exclamat Delius.

Parcă şi aud uvertura. Trimite-mi piesa, Rode. Mi-ar plăcea s-o citesc.

— Ştie careva unde e absintul? a întrebat Jens, întorcându-se din casă.

— Aici, a zis Munch scoţând sticla de sub scaunul lui.

— Atunci umple-l! E gol.

I-a întins un pahar, şi Munch l-a umplut până la buză cu un lichid verde, gros.

— Uite, Johanne, a spus Delius. Dă-l pe gât!

Am dat din mână în semn de refuz, însă el a insistat.

— Hai, Johanne! m-a îndemnat Tullik. O să te ajute la pictat.

Am luat paharul de la *herr* Delius şi am sorbit puţin. Licoarea verde mi s-a prelins printre buze şi am înghiţit-o repede. Gustul puternic de anason mi-a învăluit limba şi mi-a alunecat pe gât. Am simţit că-mi ies flăcări prin ochi şi m-am străduit să zâmbesc.

— Aşa! a zis Delius. Întocmai cum ţi-a prescris doctorul.

— Ia să vedem, Munch! a spus Jens, împingându-mă spre masă. Cum adică? Acum pictezi un dans?

— Mi-au venit nişte idei. Nu doar un dans, ci o friză întreagă. O friză a vieţii. Un studiu al vieţii, iubirii şi morţii.

— Parcă o şi aud răsucindu-se, urcând şi coborând, a spus Delius aşezându-se lângă mine. Trebuie interpretată aici, în peisajul ăsta minunat. Aici, în locul ăsta plin de dramatism. Ascuns în văi adânci, între fiorduri. Ce n-aş da să pot sta aici toată viaţa!

A ridicat paharul şi a dat pe gât băutura verde cu gust de anason.

— Aici, în Norvegia, al doilea cămin al meu. Ori o fi al treilea? Sau al patrulea?

— Ţara ta de baştină e Anglia, a spus Jens. Ori poate Germania?

— Sau poate Florida? a întrebat Delius. Poate că America e tara mea?

— Dar de aici pleci în Franţa, a zis Munch. Nu e şi Franţa un cămin pentru tine?

— Ei, atunci fie lumea întreagă căminul meu, iar Norvegia… Norvegia să fie sufletul meu, a zis Delius.

Au continuat să bea şi discuţia a devenit tot mai încâlcită. Din crâmpeiele pe care le prindeam, am dedus că Fritz Delius era un compozitor englez de origine germană. Munch îl cunoscuse prin intermediul unor prieteni comuni din Paris şi, din felul în care vorbea despre scrisorile şi cărţile poştale primite de la Delius, am înţeles că-şi scriau cu regularitate. Helge Rode, danezul, era poet şi scriitor. N-am izbutit să-mi dau seama cu ce se ocupa cel de-al treilea bărbat, Jens Thiis, dar era limpede că gândea la fel ca ei şi ştia o mulţime de lucruri despre artă, făcând referire la pictori străini de care nu auzisem niciodată. Erau cu toţii prietenii unui oarecare Gauguin, al cărui nume apărea des în conversaţie.

Discuţia lor despre piesa lui Rode şi ideea dansului vieţii s-a prelungit, cu unele întreruperi, toată după-amiaza. Eram numai ochi şi urechi, ca să nu mai spun că aceeaşi idee îmi venise şi mie cu o zi înainte. Gânduri poetice, pline de suflet, despre sângele pământului, apoi despre sângele lui Munch însuşi scurgându-se în pământ şi hrănind florile, se învârteau în jurul mesei asemenea unor rugăciuni, după care se spărgeau în glume grosolane despre prostituatele de pe străzile dosnice ale Parisului.

Urmăream ritmul ca de metronom al vocilor. Amorţită de absint, înţelegeam unele lucruri, altele îmi scăpau, după cum se vorbea mai tare sau mai încet şi după cât de mult mă interesa subiectul. La un moment dat, glasul lui Munch m-a scos din torpoare.

— Forţa asta, care trece de la bărbat la femeie, spunea el, ai înţeles-o pe dos, Rode. Nu bărbatul e cel care-o ţine strâns pe femeie, ci femeia îl ţine pe el. Se agaţă de el, se încleştează. Iar abisul care se cască în fata lui e abisul în care te aruncă braţele iubirii.

Tullik îl privea zâmbind, mândră de el, fără să înţeleagă avertismentul din vorbele lui.

Pe măsură ce după-amiaza înainta, soarele dogorea tot mai tare. Simţeam că mă usuc în bătaia lui şi că mă ia ameţeala. Vedeam dublu, abia respiram, îmi era greaţă de la băutură. Stăteam acolo de ore bune, cu toate că nu voiam şi ştiam că nu era bine. Tullik mă obligase s-o însoţesc după ce mai spusese o minciună. Chiar mă bătea gândul să îngenunchez şi s-o rog să plecăm, când Munch s-a ridicat brusc şi ne-a poruncit tuturor să-l lăsăm singur.

— Trebuie să lucrez, a spus împingând scaunul şi trântind cu zgomot paharul pe masă. Puteţi pleca acum. Cu toţii.

La început, prietenii lui au râs. Helge şi-a mai turnat un pahar.

— Nu, Helge. Trebuie să lucrez, şi nu pot dacă nu sunt lăsat în pace. Vă rog să plecaţi.

Ameţiţi de băutură, cei trei s-au desprins cu greu de masă. Delius abia se

ţinea pe picioare.

— Te-am auzit, te-am auzit, a spus bătându-l pe Munch pe umăr şi a plecat clătinându-se.

Helge Rode şi Jens Thiis l-au urmat abia târându-şi picioarele. S-au îndepărtat făcând comentarii incoerente despre tablourile din grădină.

După ce au plecat, Tullik s-a lipit de Munch şi şi-a trecut braţul pe după al lui. Şi-a întins gâtul şi şi-a ţuguiat buzele aşteptând un sărut.

— Şi tu, a zis Munch eliberându-şi braţul din strânsoare. Trebuie să lucrez. Nu înţelegi? Pleacă!

Tullik s-a dat un pas înapoi, de parcă tocmai fusese pălmuită.

— Edvard, dragule… nu mă laşi…

— Pleacă! a urlat el.

— Edvard…

— Du-te!

I-a întors spatele, scos din fire. Trebuia să scape. Prezenţa ei îl stânjenea, îl sufoca.

— Dar… Edvard…

Am luat-o pe Tullik de braţ şi am tras-o cât am putut de blând spre poartă.

— E timpul să mergem acasă, Tullik, i-am spus. Am fost plecate toată ziua. Ai tăi o să-şi facă griji.

— Şi dacă aici e acasă pentru mine? a întrebat desprinzându-şi braţul din mâna mea şi întorcându-se spre el.

— Doar că nu e, Tullik, o ştii şi tu.

— Şi dacă e? Dacă pot să fac ce-mi place? Dacă pot să merg oriunde vreau, să fiu oricine vreau? Dacă aici e casa mea, alături de Edvard şi de prietenii lui?

— Hai, Tullik. Vrea să lucreze.

— Ce ştii tu? mi-a aruncat ea cu dispreţ în glas. Eşti doar o fată în casă.

Vorbele ei m-au rănit. Era beată.

— Tullik, te rog, lasă-l!

Munch îşi aranja şevaletul şi scotea uleiurile împachetate în ziare. Preocupat de ceea ce făcea, uitase deja ca încă eram acolo.

— Tullik, i-am şoptit, e vremea să mergem acasă.

Tullik a ridicat ochii spre el, l-a privit stăruitor, vrând să-l facă să ridice ochii trişti şi să se uite la ea. Munch a stors câteva tuburi pe paletă, pe care a prins-o cu degetul mare, apoi a aşezat o pânză pe şevalet. Era bărbatul stând pe pod, sub cerul învârtejit. A început să lucreze la valurile neliniştite ale fiordului. Era adâncit în lucru, cufundat în lumea lui.

Aveam degetele pătate cu vopsea verde ca jadul, dar n-am băgat de seamă decât când am ajuns acasă. Mă gândisem la cum s-o duc pe Tullik în camera ei fără ca cineva să vadă că era beată. Terebentină nu puteam folosi, aşa că am găsit nişte săpun în bucătărie şi mi-am frecat mâinile cu peria de podele până când pielea mi s-a înroşit. Dar vopseaua nu s-a dus.

Mi-am reluat treburile sub privirea înveninată a Ragnei. A observat petele verzi

de pe mâinile mele şi a ridicat din sprâncene. A strâns din buzele subţiri, cu colţurile gurii lăsate în jos. Era scârbită de mine, indignată de purtarea mea: îmi luasem nasul la purtare, îmi neglijam îndatoririle, iar acum mai şi pictam.

— Domnişoara Tullik a lipsit din nou de la masă. De ce? m-a întrebat cu o privire întunecată.

— E obosită, am răspuns. S-a retras în camera ei să se odihnească.

— Miroase a anason, a zis Ragna.

— Da?

— Unde ati fost azi?

— În Åsgårdstrand.

— Unde în Åsgårdstrand?

— În vizită la nişte prieteni de-ai lui Tullik. Doamne de la oraş.

— Pe mine nu mă duci, a zis Ragna scoţând un cuţit din sertar şi strângând mânerul în pumn. Ştiu unde mergeţi. Ajunge să-i spun o vorbă amiralului. Nu lui *fru* Ihlen, ea n-ar putea îndura ruşinea. Dar amiralul ar stârpi răul din rădăcină înainte să se răspândească. Sfătuieşte-o de bine pe domnişoara Tullik, Johanne! Sfătuieşte-o să nu o ia pe calea asta, altminteri o să piardă tot. N-o să mai suporte încă o dată aşa ceva.

— De ce crezi că mi-ar da ascultare? Sunt doar o fată în casă.

Ragna n-a mai zis nimic. A luat o cârpă şi a şters lama cuţitului, trecându-i zimţii printre degetul mare şi arătător, primejdios de aproape de piele. Nu i-am mai aruncat nicio privire, în schimb i-am simţit ochii pironiţi pe spatele meu în clipa în care am ieşit din bucătărie şi am urcat scara.

Tullik stătea pe pat, întinsă pe burtă, cu capul şi umerii ieşiţi peste margine, şi privea podeaua. Scosese desenele lui Munch din şifonier şi le împrăştiase pe jos. *Sirena* era desfăcută, prinsă la colţuri sub nişte cărţi.

— Tullik, ce faci? am întrebat adunându-le. Dacă intră cineva? Vrei să afle toată lumea că le ai?

— Şi ce dacă află?

S-a întors pe spate, cu privirile în tavan. Ochii îi erau ca două hăuri întunecate.

— Mă iubeşte, să ştii, Johanne! Nu e ce crezi tu.

S-a apucat iar să-şi roadă pieliţa degetului mare.

— E artist. Are nevoie de spaţiu, atâta tot.

— Fireşte.

— Dar, de fapt, chiar ştie? Vreau să zic, ştie ce e dragostea? Ştie să iubească? Trebuie să-i arăt, sunt sigură de asta! Mergem din nou la el mâine.

— Crezi că e bine, Tullik? Dacă lucrează?

S-a ridicat şi s-a sprijinit de perete, a început să tragă de pieliţa unghiei până a jupuit-o.

— Pot să-i dau mai mult decât Milly, a spus muşcându-şi degetul. Ea nu-l cunoaşte câtuşi de puţin. Uită-te la ea, a zis arătând spre desenul pe care Munch îl intitulase *Vocea*, imaginea ei din noaptea aceea în pădure. Uită-te la ea, cu ochii întunecaţi şi mâinile prinse la spate. Habar n-avea cum să-l seducă. Habar n-avea cum *să-l iubească*, nu crezi, Johanne? Ce ştie Milly despre viaţă? Nimic.

Uită-te cum se ascunde printre copaci, încercând să-l farmece. Şi acolo, în apă. Ce-şi închipuia? Ea nu-l poate iubi. Nu aşa cum îl iubesc eu. Sufletul ei nu ştie să iubească. Pe când sufletul meu e legat de al lui, nu-ţi dai seama, Johanne? Sufletele noastre sunt îngemănate.

A supt sângele care-i curgea din deget.

— Nu sunt eu acolo, a zis fluturând din mână spre tablouri, ca şi cum erau doar maculatură. Nu sunt eu! Nu sunt eu!

— Tullik! Tullik! am spus adunând sulurile de hârtie şi punându-le înapoi în dulap. Bineînţeles că tu eşti. Ţi-a spus-o chiar el. Şi seamănă cu tine. În pădure, bunăoară – eram de fată. Te-am văzut, erai întocmai cum te-a desenat. Şi aici, în apă. Eram acolo. Ce te-a apucat?

A izbucnit în plâns. Se trăgea de păr ca şi cum ar fi vrut să şi-l smulgă, îl răsucea, îşi învârtea şuviţele pe degetele însângerate.

— Îţi faci rău singură, Tullik! De ce nu te întinzi să te odihneşti puţin?

— Mâine mă duc din nou la el. Să vii şi tu, a spus. Ai să vezi că mă iubeşte la fel cum îl iubesc şi eu. N-o iubeşte pe Milly, pe mine mă iubeşte.

— Şşş, gata, am zis închizând uşa şifonierului şi ajutând-o să se întindă pe pernă. Trebuie să te odihneşti.

— Mă iubeşte cu adevărat, nu-i aşa, Johanne?

— Fără îndoială că te iubeşte, Tullik.

S-a lăsat pe o parte şi şi-a descleştat din păr degetele muşcate până la sânge.

Mă speriase de-a binelea. Era întocmai cum o pictasem, întorcându-şi faţa de la soare şi îndreptându-se spre întuneric, spre necunoscut, prăbuşindu-se în abisul de care vorbiseră Rode şi Munch.

Era deja spre ora prânzului când a venit după mine în grădină. Băteam covoarele din salon.

— Eşti gata? m-a întrebat legându-şi sub bărbie funda pălăriei cu boruri largi.

— Tullik, am de lucru! i-am spus. Toate treburile pe care nu le-am făcut ieri, şi *fru* Berg vrea s-o ajut la spălat. Acum face paturile.

— Nu e urgent, a zis. Nimic nu e urgent. Sunt treburi fără importanţă, nu-i aşa?

— Ba sunt, pentru mama şi tatăl tău. M-au angajat ca să le fac.

— Trebuie să vii. I-am spus mamei că mergem la plajă.

— Şi eu când îmi mai termin treburile?

— Le urăşti.

— Ce-are a face?

— Eşti servitoarea *mea,* trebuie să faci ceea ce spun *eu*, a zis apucându-mă de mână.

Încerca să ia lucrurile uşor, numai că eu nu aveam poftă. Aş fi vrut s-o previn, să aibă grijă cu el. Cum s-o fac să înţeleagă? El avea nevoie de spaţiu ca să lucreze. O nouă vizită i-ar fi distras atenţia. Avea nevoie de timp ca să-şi dezvolte ideea.

— Sigur lucrează, i-am şoptit.

— Şi? Am să-l las să lucreze.

— Are nevoie de liniște ca să lucreze. Tu nu…

— Eu nu ce? a sărit ea. Nu *înțeleg!* De ce? Fiindcă nu sunt pictor? Nu sunt pictor, așa, ca tine? De-aia nu înțeleg?

— Nu, Tullik. Nu asta am vrut să spun.

— Atunci pregătește-te! m-a îndemnat. Te aștept.

Fru Berg era lângă coteţul găinilor, cu braţele cufundate în cazanul de tablă. Apa tulbure îi ajungea până la coate.

Am încercat să traversez grădina fără să fiu văzută, dar m-a prins din urmă la uşa din spate.

— Ce mai e de data asta? Acum unde o mai ştergi?

— Domnişoara Tullik vrea să merg cu ea la Åsgårdstrand. Am să termin de bătut covoarele mai târziu.

— Ba ai să le termini chiar acum! a pufnit ea cu obrajii îmbujoraţi de indignare.

— Vine cu mine! a intervenit Tullik. E servitoarea mea, nu a ta!

— Are treabă, domnişoară Ihlen!

— Şi o s-o facă! a răspuns Tullik.

— O s-o termine azi?

— Desigur.

— Puteţi să mă asiguraţi?

— Desigur, a zis Tullik, deşi se vedea că nu-i păsa câtuşi de puţin dacă treaba avea să fie făcută sau nu.

Mi s-a strâns inima. Indiferent de ora la care mă întorceam, trebuia să încing fierul pe sobă şi să calc cearşafurile, să bat covoarele, să mătur prin casă şi să spăl pe jos. Când mai apucam să dorm?

Tullik m-a luat de acolo ca pe-o ostatică. *Fru* Berg şi-a aranjat scufia, a clătinat din cap şi s-a întors la cazan. Din bucătărie, Ragna ne urmărea cu privirea. Ochii ei negri mă sfredeleau în timp ce braţul i se mişca ameninţător, amestecând ceva într-un castron pe care nu-l vedeam. Asemenea unei vrăjitoare care amestecă o poţiune, ne blestema, rânjind în timp ce amesteca, ştiind că soarta noastră era în mâna ei. Ragna ştia unde ne duceam. Înşelătoria nu mai putea continua.

13
Galben

Este culoarea, cea mai aproape de lumina. Se naşte prin cea mai uşoară moderare a acesteia, *fie printr-un mediu tulbure, fie printr-o slabă reflectare a unor suprafeţe albe.*
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

La marginea pădurii am adunat un pumn de agrişe. Nu m-am putut abţine, erau ca nişte pietricele preţioase, cu luciri aurii şi roşii. Vara era în toi, îşi arăta întreaga putere, iar parfumul rodului în floare înmiresma aerul. În pădure am uitat de Tullik şi Munch, de Ragna şi *fru* Berg. Nu mai vedeam şi nu mai simţeam decât natura, darurile îmbelşugate ale pădurii şi căminul meu, Åsgårdstrand. Cuibărită între dealurile înalte, luminată de strălucirea soarelui, aici, la ţărmul fiordului, vara îşi cânta fecunditatea pe mii de glasuri.

Tullik mergea în faţa mea şi nu s-a oprit decât când a ajuns la poarta casei lui Munch. El era deja în curte şi lucra la trei şevalete. Ne-am furişat pe după casă, iar eu am aşteptat la scara din spate cât timp Tullik s-a dus să stea de vorbă cu el.

— Edvard, dragule, pot să-ţi spun ceva?

S-a întors spre ea şi atunci am văzut la ce lucra. Una dintre pânze îl reprezenta pe bărbatul deznădăjduit, care stătea pe podul de lângă fiord; a doua era o versiune diferită a aceleiaşi teme. Era schiţată la aceleaşi dimensiuni, însă personajul de pe pod devenise mai abstract. Pe al treilea şevalet nu era o pânză, ci o bucată de carton, semn că Munch nu mai avea bani. Pe el schiţase sumar cerul vălurit, fiordul şi podul pe care acum nu se afla nimeni; jumătatea de jos a picturii era încă goală. Se gândea. Elabora.

— Johanne a cules agrişe, i-a spus Tullik pe un ton blând. Vrei câteva?

— Acum lucrez, a răspuns el, sărutând-o stângaci pe obraz în chip de bun venit. Duminică îmi sosesc noi musafiri. Soţii Krohg. Vor dori să vină aici să picteze.

— Christian şi Oda? a întrebat Tullik însufleţindu-se.

— Da, ei. Trebuie să-i întâlneşti. O să-i cunoşti, a zis fluturându-şi pensula prin aer.

— Mă duc înăuntru, a spus Tullik. Nu vreau să te tulbur. Am să fac nişte suc de agrişe împreună cu Johanne – mai sunt agrişe şi la tine în grădină.

Munch a mormăit ceva de neînţeles. Înainte să se apuce iar de lucru, a adăugat:

— Johanne poate să picteze dacă vrea.

Tullik s-a încruntat la mine.

— Întâi o să facă suc, a zis. La urma urmei, e slujnica mea.

Mi-a luat agrişele din mână şi a urcat scara din spate.

— Du-te şi mai adu, Johanne! îndeajuns de multe cât să facem suc.

M-am dus în grădină, într-un loc umbrit de lângă gard unde creşteau multe agrişe. Am luat câte am crezut de cuviinţă, rupându-le cu grijă de pe crenguţe şi punându-le în buzunarul şorţului. Mă întindeam ca să ajung la ramurile de sus, mă aplecam după cele joase, coborând pas cu pas la vale. Când am ajuns la ultimul tufiş, m-am întins să apuc un ciorchine care atârna peste gard.

— Johanne! Ce faci aici?

Fru Jørgensen era de cealaltă parte a gardului, vorbind cu o vecină.

Am rămas cu mâna pe ciorchinele de agrişe. Am simţit cum mi se încing obrajii tot mai tare, până am devenit la fel de roşie ca fructele sălbatice.

— Mergeam pe lângă gard, căutam agrişe, am zis facând-o pe nepăsătoarea.

— Eşti în grădina lui Munch, mi-a spus. Mama ta ştie unde te afli?

Din spatele meu s-a auzit o voce, o limbă de foc căreia nu mă puteam împotrivi.

— Culege fructe pentru mine! a spus Tullik. E servitoarea mea. Eu am pus-o. Aveţi ceva împotrivă?

Tonul arogant de Kristiania a fost ca o palmă pe obrazul lui *fru* Jørgensen.

— Nu, a răspuns insultată. Aceasta este proprietatea mea şi i-o închiriez lui Munch. Ştie că luaţi fructe din grădina lui?

— Bineînţeles că ştie, a răspuns Tullik pe un ton obraznic. Hai odată, Johanne! Ne e sete.

Fru Jørgensen s-a albit la faţă. A strâns din buze. Eu nu mai aveam ce să spun în apărarea mea, nu mai puteam s-o rog nimic. Mama avea să afle în cel mai scurt timp, înainte ca soarele să se scufunde în valurile portocalii ale fiordului. A doua zi dimineaţa aveam să fiu aruncată pe *Jarlsberg* şi trimisă la Kristiania, să mă mântuiesc de cumplitul păcat.

— Am spus că Johanne poate picta, a repetat Munch în clipa în care ne-am întors în casă. Pânza ta e acolo, în atelier, unde ai lăsat-o, Johanne, mi-a zis. E foarte bună. Pictezi ceea ce simţi, nu ceea ce vezi. E singurul mod adevărat de a picta. Tullik, poţi să faci tu sucul. Las-o pe Johanne să picteze, dacă tot e aici.

Am crezut că Tullik o să se năpustească asupra mea. S-a apropiat de mine cu mâinile ridicate spre gâtul meu, de parcă ar fi vrut să mă sugrume. Mi-a apucat bareta şorţului şi l-a smuls de pe mine, ciufulindu-mi părul când mi l-a tras peste cap.

— Prea bine. Am să fac eu sucul.

În atelier era cald şi mirosurile amestecate de ulei şi terebentină mă înăbuşeau, dar nu puteam risca să fiu văzută din nou în grădină, aşa că am aşezat pânza la un capăt al camerei, la adăpost de ochii curioşi. În tabloul meu, femeia, cu spatele întors spre soare, ieşea dintr-o mlaştină verzuie, întunecată, îndreptându-se spre o negură venită parcă de nicăieri. Apăruse de la sine, în momentul în care pensula mea atinsese pânza. Contrastând cu mingea de foc a soarelui, verdele întunecat era ca o prăpastie tulbure care o trăgea pe femeie în adâncul ei. Cât despre ea, părea că nu avea picioare, nimic pe care să se sprijine. Trebuia să mai lucrez la cer. Rămăseseră locuri goale, în care se vedea pânza.

Cerul nu era albastru, ci roşiatic. Se molipsise de culoarea părului lui Tullik. Se mânjise. Straturi arămii se răceau în spatele soarelui. Ţâşniseră precum lava din vulcan şi acum se aşezau. Se întăreau. Tullik fără picioare. Scufundându-se sub cerul încins. Fire din părul ei se aprindeau la dogoarea soarelui. Flăcările se întindeau ca nişte degete şi deveneau una cu valurile cerului. Se contopeau. Se legau. Se înnodau. Auriu. Galben. Tullik era cea care unea totul – soarele, cerul şi întunecimea pământului. Ea era, într-adevăr. Se scufunda.

A apărut în spatele meu.

— Nu pot să fac suc, mi-a spus. Nu găsesc nici sită, nici pânză de strecurat. N-are nici măcar un castron. Iar acum, că a venit Delius şi s-au apucat să bea absint, mă îndoiesc că ar mai avea poftă de suc de agrişe.

A venit lângă mine şi m-a cuprins pe după mijloc.

— Eu sunt, nu-i aşa? în tabloul tău.

— Nu m-am gândit, am zis.

— Ba eu sunt. Îmi dau bine seama. Îmi pare rău că am fost răutăcioasă adineauri. Am nevoie să fiu cu Edvard. Mi-e inima grea, nu mă pot gândi la nimic altceva. Aş vrea să mă pot lipsi de el, dar nu pot. Îl iubesc aşa cum respir. Mi-e frică să nu o iau razna dacă nu sunt cu el. Suntem uniţi, Johanne, înţelegi? Sufletele noastre. Sunt legate ca nişte fire. Uite, ca părul meu aici, a zis arătând spre tablou. Unite. Pe veci. Sus în cer şi jos pe pământ.

Am pus pensula jos.

Tullik m-a tras mai aproape de ea.

— Trebuie să fiu cu el, Johanne. Altfel înnebunesc.

Îl auzeam pe Delius râzând în grădină. În arşiţa acum înteţită, m-a cuprins spaima şi m-a luat ameţeala. După-amiezi lungi. Discuţii neobişnuite din care nu înţelegeam o boabă. Soare. Intens. Absint. Ameţitor. Treabă de făcut. Mama. Trebuie să plec de aici. Trebuie să plec, altfel înnebunesc *eu.*

— Tullik, cred că ar trebui să ne întoarcem. Mai am atâta treabă, şi *fru* Jørgensen m-a văzut aici. Lumea o să vorbească.

— Lasă-i să vorbească, dacă le face plăcere! a zis Tullik. Nu plecăm.

— Eu o să trag ponoasele. Nu mai pot rămâne.

Mi-am strâns pensulele şi paleta şi am ieşit în grădină.

Delius şi Munch erau în fata celor trei şevalete.

— Johanne! m-a strigat Delius.

M-am făcut mică. Dacă *fru* Jørgensen era încă acolo? Nu cumva l-o fi auzit? Poate îl auziseră şi alţii? Mama? Andreas? Thomas?

— *Herr* Delius, am şoptit, pot să vă spun ceva?

Delius a zâmbit şi a venit spre mine, legănându-şi braţele şi vărsând băutura din pahar. S-a oprit în faţa mea, cât era de înalt, iar eu l-am privit strângând din ochi, ca să mă apăr de soare.

— Trebuie să mă întorc acasă, i-am spus punându-mi mâna streaşină la ochi. Am multă treabă azi. Numai că Tullik vrea să rămână aici, cu Munch. Pot să vă rog să aveţi grijă de ea, să ajungă cu bine acasă? Şi nu foarte târziu? E aşa de…

Am dat să spun *tulburată* sau *zbuciumată*, dar m-am oprit, mi s-a părut că aş fi

trădat-o pe Tullik. Dar *herr* Delius aproape că a rostit cuvintele în locul meu, ca şi cum ştia, ca şi cum toată lumea ştia despre Munch şi ce-i aştepta pe aceia care se împrieteneau cu el.

— Biata Tullik, a zis. Munch n-are cum să-şi dea seama ce efect are asupra ei.

— Ati observat şi dumneavoastră?

— Cu toţii reacţionăm la picturile lui, Johanne. Eu, unul, da. Tu nu? Ne afectează pe fiecare dintre noi într-un fel sau altul. Boala lui… anxietatea lui, teama pe care i se pare necesar s-o exprime în lucrările lui şi căutarea asta neîncetată a autenticităţii absolute. Trebuie să ai un suflet tare ca să rezişti.

Mi-am şters broboanele de sudoare de pe frunte, întrebându-mă dacă ar fi cineva în stare să meargă alături de Munch pe calea deschisă de el. Poate nici măcar cei care-l iubeau?

— În mine poţi să ai încredere, m-a asigurat Delius. Am s-o duc acasă. Dar ne vedem duminică, nu? Christian şi Oda vor fi şi ei aici.

— Duminică e slujbă la biserică, am spus.

A zâmbit ca şi cum tocmai aş fi făcut o glumă.

— Atunci poate veni şi Dumnezeu, a zis.

I-am zâmbit politicos şi am plecat, lăsând-o pe Tullik singură în grădina lui Munch.

În după-amiaza aceea, treburile din gospodărie mi-au luat mult timp şi m-au istovit. Tullik nu s-a întors decât la masa de seară. S-a aşezat la locul ei, dar abia dacă a scos câteva cuvinte. Era beată. Din nou.

Caroline primise o scrisoare de la Milly. O lăsase deschisă lângă farfurie. *Fru* Berg se chinuia s-o citească în timp ce punea pâinea pe masă. Caroline n-o citea cu glas tare, în schimb făcea diferite remarci în legătură cu ceea ce-i scria sora ei.

— Doamne Dumnezeule! a zis. Apoi a adăugat: Vai de mine, draga de ea! Şi: Bineînţeles, cum altfel?

— Nusse, scumpo, spune-ne şi nouă ce veşti îţi trimite Milly. Nu le păstra doar pentru tine, a zis Julie după ce a sorbit cu delicateţe din supă.

— Spune că soţii Krohg vin la Åsgårdstrand.

— Aha, a făcut *fru* Ihlen, tamponându-şi colţurile gurii cu şervetul.

— Soţii Krohg sunt prieteni cu Munch, a îndrăznit să intervină Tullik. Şi cu Jaeger.

— Jaeger, dementul ăla, a zis Caroline. Ştii că e de părere că mai bine ne sinucidem decât să trăim în sfânta taină a căsătoriei? Ce-ar fi să-i pomenesc de el lui Olav?

— La ce bun? a întrebat Tullik. Crezi că mai degrabă şi-ar lua viaţa decât să se însoare cu tine?

— Tullik! a exclamat amiralul Ihlen ridicând ochii.

— Nu-i nimic, tată, a zis Caroline. Se preface că-i de acord cu părerea asta doar fiindcă ştie că n-are s-o ia nimeni de nevastă.

— Zău, fetelor! De ajuns! a intervenit Julie. Ce mai spune Milly, draga mea?

— Doar că panglicile de la pălăria cea nouă a Lilei erau prea strânse şi că Ludvig are un recital la Naţional.

— Fascinant, nu-i aşa? a întrebat Tullik şi a aruncat şervetul pe jos. Ce poate fi mai interesant? Nu-i aşa că-ţi vine să reconsideri sensul vieţii? Ia gândeşte-te, mamă! Panglicile de la pălăria cea nouă a Lilei erau prea strânse. Ce înseamnă asta? Ce *înseamnă* la urma urmei?

Julie şi-a şters din nou colţurile gurii.

— Tullik, te simţi rău? Poate ar fi mai bine să te duci să te odihneşti.

— Să mă odihnesc? a izbucnit Tullik sărind în picioare. De ce să mă odihnesc? Că mă oboseşte viaţa asta istovitoare pe care o ducem? Ori conversaţia asta pretenţioasă, care îţi pune mintea la încercare?

— Tullik! a strigat amiralul. Cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa cu mama ta? Ce te-a apucat? Du-te imediat în camera ta şi poartă-te cum se cuvine!

Tullik a izbucnit în hohote de râs. În timp ce ei o priveau fără a le veni să creadă, ea le arunca priviri acuzatoare şi-şi bătea joc de ignoranţa lor.

Fru Berg mi-a poruncit să mă duc la bucătărie. Acolo m-a luat de cot şi m-a târât afară, până la curtea găinilor.

— Unde a fost domnişoara Tullik toată după-amiaza? m-a întrebat vorbind repede, ca să nu ne audă cineva. Să-mi spui adevărul.

— Nu ştiu, am zis.

Şi-a umflat obrajii şi a pufrut neîncrezătoare.

— Oamenii de care vorbeau la masă, a zis arătând cu bărbia spre casă, a fost şi domnişoara Tullik cu ei?

M-am uitat la Dorothea şi Cecilia, care ciuguleau în curticică.

— Mama ta mi-a povestit că-i aude noaptea. În casa lui. Sunt chiar şi doamne acolo. Dansează, beau, ţipă. Dacă domnişoara Tullik are ceva de-a face cu ei, lumea o să clevetească.

— Despre ce o să clevetească? am întrebat făcând pe nepăsătoarea.

— Despre ce, despre ne-ce, au s-o omoare cu zile pe *fru* Ihlen… şi pe ceilalţi din familie.

Apoi şi-a mutat greutatea de pe un picior pe altul şi, cu mâna liberă, a gonit un ţânţar care i se aşezase pe frunte.

— E datoria ta să pui capăt clevetelilor. Nu vreau ca *fru* Ihlen să aibă vreo pricină de ruşine. E o doamnă de ispravă. Tu eşti apropiată de domnişoara Tullik. Stai de vorbă cu ea. Spune-i să se ferească de Edvard Munch şi prietenii ăia ai lui.

— De ce e datoria mea?

— De tine ascultă.

— Nu e obligată să mă asculte. Eu sunt doar o fată în casă, o servitoare.

Fru Berg m-a strâns şi mai tare de braţ şi mi l-a scuturat ca pe o cârpă.

— Să faci bine să vorbeşti cu ea. Dacă-ţi cunoşti interesul şi îţi pasă de noi.

Când s-au dus cu totii la culcare, m-am furişat în camera lui Tullik. Era târziu, însă ea stătea în picioare la fereastră şi îşi rodea degetele.

— Tullik, de ce nu te-ai culcat?

— Nu pot dormi. E cu ea acum, nu-i aşa?

— Cu cine?

— Cu Milly. E cu Milly.

— Milly e la Kristiania, am spus nemaiînţelegând nimic.

— Dar în mintea lui? în mintea lui? Cu cine e, Johanne? Cu ea sau cu mine? Nu ştiu. *EM.* Scrie *EM.*

— Unde? am întrebat.

— Acolo. Înăuntru. Pe toate tablourile lui.

A întors capul spre şifonier. Faţa îi era întunecată de frică.

— *EM. E* şi *M.* Edvard şi Milly. Scrie cât se poate de clar, ca să văd. Asta vrea să-mi spună?

— Sunt iniţialele lui, Tullik. Edvard Munch. *EM.*

Şi-a răsucit degetul în gură, muşcându-i pieliţa unghiei fără să-şi ia ochii de la şifonier. Pe mine nici nu mă băga în seamă.

— N-a vorbit deloc cu mine după-amiază. A stat şi a băut cu Delius. Pe urmă a pictat. Delius şi cu mine ne-am plimbat pe plajă. Când am plecat, lui Edvard nici nu i-a păsat. Nici măcar nu mi-a spus la revedere. Nu mi-a aruncat nicio privire. Ce e cu el, Johanne? Nu înţeleg.

— Lucrează, am spus fără convingere.

— Lucrează? Bea. Bea fără oprire. Trebuie să mă duc din nou la el. Să ştiu că pe mine mă iubeşte. Nu mai suport. Am să mă duc duminică, atunci va fi şi Oda Krohg acolo.

— Crezi că e înţelept, Tullik? am întrebat-o apropiindu-mă încet de ea, când e atât de concentrat asupra muncii lui? Să ştii că toată lumea o să vorbească despre asta şi mama ta n-are să mai poată îndura ruşinea. Te rog, Tullik, nu te duce. Nu încă.

— Trebuie să fiu cu el! a spus deznădăjduită. Trebuie să fiu cu el, altminteri înnebunesc.

— Dar duminică e slujbă, am zis.

Şi mai era şi Thomas. Mi-am amintit că voia să plecăm împreună cu barca tatălui său.

— După. După slujbă. Trebuie să mă duc. Să vii cu mine, a zis.

— Eu nu mai pot să merg acasă la Munch, Tullik, am spus mângâind-o pe braţ. O să vorbească lumea. Şi mama m-a amenintat că mă trimite la Kristiania.

— Ba trebuie să vii. O să le spunem că ne ducem să culegem agrişe. Inima îmi dă ghes, Johanne. Trebuie să-i dau ascultare. Nu se poate să nu-i dau ascultare. Ce altceva mi-ar rămâne? Dacă nu ne urmăm inima, ce ne mai rămâne?

A întins mâinile şi mi-a luat faţa în palme. Degetele mari îi sângerau. Ochii îi erau plini de iubire şi durere.

— Trebuie să dai ascultare inimii, Johanne, şi să uiţi de orice altceva.

Vorbele ei mi-au pătruns în trup şi au rămas acolo timp de două zile. Noaptea stăteam trează în patul lui Milly, citeam din carte şi mă străduiam să înţeleg

culoarea inimii lui Tullik. Citeam despre natura culorii, despre forţa ei şi despre cum e de ajuns o cât de mică schimbare în părţile componente ale corpurilor pentru ca, la rândul ei, şi culoarea să se schimbe. Oare eu mă schimbasem? Mă amestecasem cu tonurile de roşu ale lui Tullik şi cele de albastru ale lui Munch? L-am chemat pe Thomas în minte şi l-am amestecat pe paletă, turnând cuvinte peste el, să văd dacă se potriveau. *Dă ascultare inimii şi uită de orice altceva.* Să fie Thomas alesul meu, aşa cum Munch era alesul lui Tullik?

A venit ziua de duminică, şi eu tot nu găsisem răspunsul. Acum eram în biserica din Borre, aşezată alături de mama. Datorită zidurilor de piatră şi lespezilor de pe podea, în biserică era răcoare, însă doamnele se înverşunau să-şi facă vânt cu Bibliile şi cărţile de imnuri. Familia Ihlen stătea în primul rând. Toţi patru erau tăcuţi, îmbrăcaţi în haine elegante. Şi totuşi, eu simţeam amărăciunea ca pe un ghem în stomac. Acest tablou frumos nu avea să dureze. Inima şi sufletul lui Tullik goneau spre pieire. Mi-am încleştat mâinile şi m-am rugat să nu se ducă. Nu acasă la Munch. Nu fără mine. Nu în ziua aceea.

După slujbă am ieşit cu toţii în dogoarea soarelui. Doamnele s-au grăbit să se adăpostească la umbra teiului, în timp ce bărbaţii făceau conversaţie politicoasă în căldura înăbuşitoare. Se adunaseră în grupuri, ca de obicei, descurajând intruşii, cărora le întorceau spatele. Cercul familiei Ihlen era închis. Tullik era ascunsă înăuntru.

Am luat-o spre casă prin pădure, dar înaintam cu greu din cauza arşiţei. Andreas şi cu mine mergeam tăcuţi alături de părinţii noştri. Thomas era ceva mai departe, în spate. Îi simţeam prezenţa şi mă înfioram. Când am ajuns la casele pescarilor, un grup de tineri s-a desprins din şir.

— Mergem pe plajă! a strigat unul dintre băieţi. Mai vine cineva?

Câteva fete au trecut fuga pe lângă mine. Era o ocazie prea bună ca s-o pierd.

— Vin şi eu! am strigat. Mamă, mă duc cu ei. Mă întorc mai târziu, la masa de seară.

Până să apuce să spună ceva, am şi rupt-o la fugă şi m-am îndepărtat, simţind ochii lui Thomas aţintiţi asupra mea.

Când m-a prins din urmă, ajunsesem deja la dig.

— Aşadar vii cu mine? a întrebat întorcându-mă cu faţa spre el. Barca e pregătită. Tata mi-a lăsat-o toată după-amiaza.

— Da, am încuviinţat. Da, vin, însă trebuie să mă întorc la masa de seară.

Thomas a zâmbit cu gura până la urechi şi am luat-o împreună la fugă spre barca amarată în faţa Hotelului Grand. Era doar o bărcuţă cu vâsle, dar îndeajuns pentru a-l face pe Thomas să se simtă căpitan în toată regula. A păşit înăuntru şi a întins braţele ca să mă ajute.

— Doamnă… a spus zâmbind atât de larg, încât probabil că-l dureau obrajii.

Am coborât pe pasarela de lemn şi am încălecat marginea alunecoasă a digului. Thomas m-a luat de mână. Barca s-a legănat când am pus piciorul înăuntru, dar m-am grăbit să mă aşez la proră.

— Unde ţi-ar plăcea să mergi? m-a întrebat după ce s-a aşezat în faţa mea şi a luat vâslele. La Kristiania? În Danemarca? În Franţa?

— Du-mă la Bastøy, la far! Nu avem prea mult timp.

Pentru cineva ca Thomas, cu braţe aşa de puternice, vâslitul era o joacă. Barca despica fără efort valurile domoale şi în scurtă vreme a ieşit în largul fiordului, săltând la fel ca bărcile cu pânze din tablourile lui *herr* Heyerdahl. Soarele aşternea un văl albicios peste apă şi punea scântei în creasta fiecărui val. M-am lăsat pe spate, sprijinită în mâini, şi mi-am ridicat faţa spre soare. Mângâierea luminii îmi era bine cunoscută. Îmi aducea aminte de Munch şi de cum cresc şi se schimbă subiectele tablourilor; despre cum ele sunt însăşi viaţa. M-am ridicat şi am întors privirea spre uscat, căutând căsuţa de culoarea muştarului şi grădina de pe colină, dar eram prea departe ca să le zăresc. Thomas a ridicat pânza. Vântul a umflat-o de îndată şi ne-a împins spre insula Bastøy.

— La ce te gândeşti? m-a întrebat Thomas după ce a fixat pânza şi s-a asigurat că mergem în direcţia bună.

— La tablouri.

— Ce-i de gândit despre ele? s-a mirat el.

— Lucrurile care-l inspiră pe pictor – culorile, emoţiile din ele.

— În tablouri nu găseşti emoţii, Johanne. Sunt doar imagini ale unor lucruri.

— Dacă te uiţi mai bine, nu-i aşa, am zis. Te fac *să simţi* tot felul de lucruri.

— De pildă…?

— Tristeţe, teamă, bucurie, dor, iubire.

Ultimul cuvânt i-a atras atentia.

— Cum poţi să simţi iubire uitându-te la un tablou?

— Nu ştiu, am răspuns gândindu-mă la tablourile în care Munch o pictase pe Tullik. O simţi, şi gata. Simţi ce a simţit şi pictorul.

— Cum de ştii că pictorul a simţit ceva? m-a întrebat şi s-a aşezat pe banchetă lângă mine.

— Fiindcă asta e arta. Exprimă simţăminte.

Thomas a izbucnit în râs.

— Cred că ai petrecut prea mult timp printre sclifosiţii ăia din Kristiania. Ai început să vorbeşti ca ei.

— Nu zău? Şi cum ai vrea să vorbesc? Ca o nevastă de pescar? Să vorbesc de cod şi macrou, de solzi şi fileuri?

— Nu te supăra, Johanne! m-a rugat.

Abia atunci mi-am dat seama că îmi iesisem din fire.

— Vreau să vorbeşti ca tine, a zis apropiindu-se de mine. Despre fructe şi pădure, şi natură, şi anotimpuri.

— De ce crezi că mă pricep la lucrurile astea? l-am întrebat, şi el m-a îmbrătisat.

— Ai crescut cu ele. Eşti copilul pădurii. Aparţii naturii.

— Aşa o fi, am zis.

— Ce caraghioasă eşti!

M-a sărutat pe umăr, iar eu am aşteptat să-mi treacă supărarea. Am închis ochii şi am ascultat glasul sufletului meu, spunându-mi că băiatul ăsta era alesul

meu, că îmi urmam inima.

— Când o să ne căsătorim, o să am grijă de tine, a spus cuprinzându-mă cu braţele lui puternice. O să-ţi dau tot ce-ţi trebuie, n-are să-ţi lipsească nimic. Doar ştii, nu-i aşa?

Mi-am îndemnat din nou sufletul să vorbească.

— Da, am zis. Ştiu.

L-am luat de mână. Thomas era un om bun. Nu mă îndoiam că avea să aibă grijă de mine ori că vom trăi bine împreună, dar oare mă putea înţelege cu adevărat? Dorinţa mea de a picta şi felul în care mă simţeam când pictam. Toate lucrurile învăţate de la Munch. Oare Thomas avea să mi le răpească? Va trebui să renunţ la sufletul meu ca să devin nevasta lui?

L-am sărutat.

Mi-a luat obrajii în palmele lui mari şi şi-a apăsat buzele pe ale mele. L-am lăsat să-şi plimbe mâinile peste sânii mei. Albastru-închis bătând în violet. Vineţiu alunecând în roz. Toate simţurile mi s-au trezit şi ne-am tras şi mai aproape unul de altul, lăsându-ne încet, încet pe spate. Mi-am trecut degetele prin părul lui şi a gemut adânc. Dorinţă. M-a sărutat pe gât. Foc fierbinte. Mi-a lins lobul urechii. Dulce. Un oftat dulce de plăcere. Arsură. Mi-a apucat şoldurile. M-a tras mai aproape. Lipiţi. Vişiniu. Pe sub haine îi simţeam dorinţa. Foame şi poftă trupească. Albastru. Roşu. Stacojiu. Gâfâieli. Sărutări. Îmi plăcea, nu mă puteam preface.

Dar inima mea era tăcută. Cum s-o urmez şi să uit de orice altceva, dacă nu-mi spunea încotro să merg?

— Am ajuns la Bastøy? am întrebat ridicându-mă şi netezindu-mi rochia.

Thomas răsufla greu. S-a ridicat într-un cot.

— Farul e după golful următor, acolo unde stâncile se înalţă din apă ca nişte ţepi.

— Du-mă în locul acela, i-am cerut. N-am mai fost de nu ştiu câtă vreme.

Se vedea limpede că era dezamăgit, dar s-a prefăcut că nu-i pasă şi s-a dus la celălalt capăt al bărcii, să schimbe poziţia pânzei. L-am privit mutând pânza pe catarg şi am observat cu câtă grijă mâna barca pe după stânci, apropiind-o de coastă, acolo unde farul se ridica chiar pe ţărmul unei insule.

— Uite-l! a zis Thomas. Ăla e!

M-am ridicat în picioare şi am privit turnul cilindric şi lumina după care se ghidau vasele. Mă întrebam dacă inima mea va prinde glas şi mă va călăuzi ca pe o barcă rătăcită pe mare. Mi-am ţinut respiraţia şi am închis ochii, dar nu auzeam decât ţipetele îndurerate ale pescăruşilor.

14
Întuneric

Aşa cum galbenul poartă cu el o lumină, tot aşa se poate spune
că albastrul duce cu el ceva întunecat.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Când ne-am întors în portul Åsgårdstrand, după-amiaza era pe sfârşite şi soarele îşi pierduse vigoarea. Thomas a legat barca la chei şi am coborât cât am putut de repede, mânată de un sentiment cumplit de vinovăţie. M-am uitat peste tot în jur, dar n-am zărit figura de care mă temeam cel mai tare, a mamei.

— Mulţumesc pentru plimbare, i-am spus lui Thomas.

— Te conduc acasă, dacă vrei.

— Nu e nevoie. În felul ăsta o să-i atragem atenţia mamei şi sigur o să aibă ceva de zis.

— Şi ce dacă o să aibă? Ce-ţi pot face nişte cuvinte?

Am simţit o căldură inundându-mi pieptul şi i-am zâmbit.

— La sfârşitul săptămânii e bal, a zis. Ai să vii cu domnişoara Ihlen? Toată lumea vorbeşte numai de voi două.

— Cum adică? am întrebat amintindu-mi că *fru* Berg mă prevenise de faptul că se bârfea pe seama noastră.

— Probabil oamenilor li se pare ciudat că o fată în casă şi stăpâna ei ies împreună. Domnişoara Ihlen nu se poartă ca celelalte doamne de la oras.

— Lasă-i să vorbească. Ce pot face nişte cuvinte?

În clipa în care dădeam să plec, am auzit pe cineva strigându-mă. M-am întors şi am văzut un bărbat înalt, în costum alb, venind spre noi. Delius.

— Johanne! a zis în timp ce-şi scotea pălăria.

M-am dat îndărăt. Thomas ne privea uimit.

— Sperăm să te vedem după-amiază. Vii?

— Nu, am răspuns. Trebuie să mă întorc la masă.

— Vai, ce păcat! a exclamat şi i-a zâmbit lui Thomas, aşteptând să-i fie prezentat.

— De fapt, sunt deja în întârziere. Mama o să-şi facă griji. La revedere, Thomas. La revedere, *herr* Delius.

Am zbughit-o de acolo, lăsându-i să se uite stânjeniţi unul la altul. Thomas m-a strigat, însă nu i-am răspuns.

Mi-am împletit părul în grabă, fără să mă opresc din mers, conştientă de faptul ca eram ciufulită şi aveam hainele mototolite. Era ora mesei şi mirosul cărnii fripte pe grătar venea de peste tot – din grădini şi de la ferestrele bucătăriilor. De pe hornuri ieşea aroma tocanei şi a supei de legume. Oamenii puneau masa afară, aşezau castroane pline de fructe şi coşuri cu pâine. Am văzut-o pe *fru* Nedberg ducându-i o tavă soţului ei, care îşi fuma pipa la umbră. A pus pe masă o sticlă şi două păhărele, apoi a ridicat mâna şi mi-a făcut semn când am trecut prin faţa

curţii.

Mirosurile îmbietoare m-au făcut să grăbesc pasul. M-am bucurat când am văzut casele pescarilor. Ajungeam acasă la timp şi mama n-avea să mă iscodească. Aproape ajunsesem la uşă, când am auzit un ţipăt ascuţit. Cineva striga cât putea de tare şi altcineva plângea ca şi cum ar fi avut o mare suferinţă. M-am întors şi m-am dus să văd de unde venea zgomotul. Din grădina lui Munch.

M-am dus repede la gardul dinspre casele pescarilor. Mi-a fost teamă să intru, aşa că m-am ascuns după un tufiş, lângă magazia lui Munch. Am tras cu ochiul şi am văzut o femeie în grădină. Cu greu mi-am stăpânit un strigăt, acoperindu-mi gura cu amândouă palmele.

Era Ragna.

M-am speriat aşa de tare văzând-o în grădina lui Munch, încât la început n-am băgat de seamă că era şi Caroline acolo, ceva mai la vale, cu mâinile în şold. Ea era cea care striga.

— Credeai că te poţi ascunde de noi, nu-i aşa?

M-am dat înapoi şi m-am uitat pe furiş pe după magazie, unde am văzut-o pe Tullik înfruntând-o pe sora sa. Ţinea pumnii strânşi şi răsufla greu.

Se dusese la Munch. Fără mine.

— Ştiam că aici eşti! a continuat Caroline. Te crezi o mică boemă, hm? Ţi-am găsit cărţile, toate scârboşeniile alea pe care le citeşti. Mizeria cu care îţi umple el minţile!

A arătat cu degetul peste umărul surorii sale şi, privind într-acolo, l-am văzut pe Munch stând în picioare pe scara din spate. Fuma o ţigară şi se sprijinea de balustradă. Avea privirea împăienjenită şi se legăna nesigur pe el.

— Edvard şi cu mine ne iubim, a spus Tullik. Nu-mi pasă ce crezi tu. Nici unuia dintre noi nu-i pasă.

— Eşti o proastă, Tullik! Individul ăsta o iubeşte pe Milly, se vede de la o poştă. Îţi închipui că ţi-ai găsit un loc în lumea lui, dar n-ai stofă, află de la mine. Nu reuşeşti decât să te faci de râs. Şi acum vii acasă! a zis Caroline. Vino şi urcă-te în trăsură.

Ragna îşi plimba ochii de la Munch, rămas în capul scării, la cele două surori care se certau. Era scârbită de situaţie şi, din câte se vedea, îi părea bine că Tullik fusese dată de gol. I-am zărit şi pe vecinii din partea cealaltă a grădinii trăgând cu ochiul, ascunşi pe după copaci şi după colţul casei. Aş fi vrut să mă duc lângă Tullik, s-o apăr, dar îmi era teamă să nu mă prindă mama, să-mi pierd postul în casa amiralului şi să fiu trimisă la Kristiania. Dintr-odată m-am trezit gândindu-mă, la fel ca mama, la ce va zice lumea.

— Nu plec nicăieri! spunea Tullik. Stau aici, cu Edvard!

Caroline i s-a adresat cu voce joasă, şoptindu-i ameninţător:

— Nu cred că ai să te cobori atât de jos, să dai dovadă de atâta egoism, încât să-i faci o astfel de figură mamei. Ragna, ia-o!

Ragna a înşfacat-o de braţ şi Caroline i-a urmat exemplul, sucindu-i mâinile la spate şi îmbrâncind-o. Urcă-te în trăsură!

Judecând după expresia de pe faţa lui Tullik, ai fi zis că era cât pe ce s-o

scuipe în obraz pe Caroline.

— Încă n-ai văzut tot, i-a spus cu vorbe negre de amărăciune.

Cu toate că era împinsă în sus, pe deal, îşi ţinea bărbia ridicată. A privit spre Munch, care nu-şi lua ochii de la ea, deznădăjduit. Ragna şi Caroline i-au întors spatele, moment în care, cu o mişcare leneşă, a scos ţigara din gură şi a suflat fumul spre ele.

În clipa aceea l-am urât. De ce nu luptase pentru Tullik? De ce nu-i luase apărarea? De ce o lăsase pe Caroline să spună ceea ce spusese despre Milly? De ce nu le spusese că o iubeşte pe Tullik? De ce nu scosese o vorbă?

După ce au plecat, Munch a rămas să privească cele trei şevalete, ca şi cum revedea cu ochii minţii cele întâmplate.

A aruncat mucul de ţigară în tufişuri şi s-a dus să-şi ia altă sticlă de băutură.

M-am ridicat în picioare. Sângele îmi fierbea de furie. Eram gata să sar gardul şi să mă reped la el, când am auzit vocea mamei în spatele meu.

— Johanne Lien, pleacă de acolo! a urlat.

M-am întors şi am văzut-o.

— E gata masa, a zis. Pe unde ai umblat?

— M-am plimbat.

— Ţi-ai uitat capul pe undeva? Ori ţi-a împrăştiat vântul minţile? Treci înăuntru! a ţipat, împingându-mă. *Fru* Jorgensen i-a scris surorii ei din Kristiania să se intereseze de o slujbă pentru tine. Ar fi mai bine aşa, nu crezi? Îţi vrem binele, Johanne, şi asta înseamnă să scapi… de tot ce-i *aici.*

S-a strâmbat şi a fluturat din mâini, alungând răul nevăzut care se învârtea în jurul ei.

Seara a fost un adevărat chin. Nu-mi stătea gândul decât la Tullik. Încercasem s-o previn, însă vorbele mele nu aveau niciun fel de putere în faţa primejdiei care o subjugase. Până şi propriul ei suflet părea că se înfrupta din ea. Iar acum avea să fie pedepsită. N-a vrut să-mi dea ascultare. Cu toate că-i împărtăşisem atâtea secrete şi că mă pusesem de atâtea ori în pericol pentru ea. Devotamentul şi prietenia mea nu însemnau oare nimic?

Nici nu-mi puteam închipui ce pedeapsă avea să primească după ce-şi dezonorase familia şi fusese umilită atât de tare. Julie avea să înnebunească de durere ştiind că toţi locuitorii din Åsgårdstrand şi Borre vorbeau, din nou, despre fiica ei şi individul *acela*.

Somnul nu s-a lipit de mine. N-aş fi putut dormi nici dacă n-aş fi auzit patul lui Andreas scârţâind deasupra mea. Mă frământau gânduri negre, inima mi se zbătea ca o pasăre prinsă în colivie şi mi se părea că, printr-o gaură în cap, cineva îmi turna apă rece ca gheaţa, care mi se scurgea în corp şi-mi făcea sângele bocnă. Nici măcar n-am încercat să închid ochii, înspăimântată de imaginile pe care le-ar fi putut naşte mintea mea. Aşa că m-am întors pe o parte şi m-am uitat la scândurile inegale ale podelei sparte din loc în loc.

M-am sculat înaintea mamei şi am plecat fără s-o mai trezesc. Dimineaţa cenuşie, monotonă, nu-ţi dădea mari speranţe că soarele va răzbi de după perdeaua deasă de nori care acoperea tot cerul. Străbăteam pădurea

fantomatică, scufundată în tăcere şi nemişcare, şi mi se părea ca eram singura fiinţă vie într-o lume pustiită. Mergeam încet, cu paşi mici, fiindcă nu-mi doream să ajung la casa amiralului Ihlen şi să dau ochii cu cei de acolo. Cu siguranţă aveau să-mi spună ce se întâmplase, punându-mă la curent cu felul în care se făcuse de râs Tullik. Ragna şi *fru* Berg aveau să fie încântate să povestească păţania de-a fir a păr, luându-şi vorba din gură şi copleşindu-mă cu amănunte pe care le cunoşteam deja.

Fiindcă nu era soare, casa m-a întâmpinat mohorâtă, mâncată parcă de boală. Ascunsă în umbra zidului, m-am apropiat în vârful picioarelor de uşa din spate, trecând pe lângă liliacul înflorit. Mi-am luat şorţul din cuier, mi-am găsit mănuşile, am îngenuncheat lângă sobă şi m-am apucat să scot cenuşa dinăuntru. Auzeam scârţâitul podelei din camera de deasupra. Amiralul şi *fru* Ihlen se trezeau întotdeauna primii. Am pus cu lopata cărbunii în găleata de tablă şi am măturat pe lângă picioarele sobei. În firidă nu mai erau lemne, aşa că am aranjat surcelele pentru foc şi m-am dus la magazie, să aduc buşteni.

Când m-am întors în casă, am văzut-o pe Ragna urmărindu-mă de la fereastra bucătăriei. Privirile ni s-au încrucişat, dar, deşi ştia că o văzusem, m-a ţintuit de la depărtare, ameninţându-mă cu ochii ei negri, ageri.

— Ai întârziat! mi-a zis când am intrat în bucătărie.

— Oare? Am plecat devreme de acasă.

— S-au trezit deja! Fă bine şi pune masa! Numai trei tacâmuri astăzi. Domnişoara Tullik va primi o tavă în camera ei.

A vorbit pe un ton triumfător, ca şi cum ea fusese cea care hotărâse ca Tullik să nu fie primită în sufragerie.

— Tullik nu se simte bine? am întrebat.

— *Domnişoara* Tullik nu are voie să iasă din cameră, mi-a răspuns Ragna luând piuliţa şi pisălogul de pe raft şi scoţând un cuţit din sertar. Trebuie să stea acolo. Toată ziua.

Am aprins focul, după care m-am repezit să pun masa, lăsând un loc gol acolo unde ar fi trebuit să stea Tullik. Am aranjat borcanele cu dulceaţă şi farfuria cu unt în dreptul locului ei, iar celelalte tacâmuri le-am aşezat mai departe unul de altul decât de obicei. Însă când au sosit la masă, nimic nu putea compensa lipsa lui Tullik şi golul lăsat de ea. *Fru* Ihlen era abătută. Abia dacă a gustat din mâncare, iar de cafea nici nu s-a atins, de parcă o turnasem pentru altcineva. Caroline şi amiralul vorbeau despre vreme. Nimeni n-a pomenit de Tullik.

Fru Berg şi Ragna şuşoteau în cămară când m-am întors să pregătesc tava pentru Tullik. Am troncănit cănile şi farfurioarele şi am aruncat în ceaşca de porţelan linguriţa care a scos un clinchet de clopoţel. Cam aşa făcea şi Andreas acasă – era felul lui copilăresc de a protesta. Se pricepea de minune să ţipe fără să deschidă gura.

— Fuga sus şi fuga înapoi, a zis *fru* Berg ieşind din cămară, în timp ce-şi lega şorţul la spate. Să nu-i stai pe cap domnişoarei Tullik.

M-am dus în curtea din spate şi am tăiat o crenguţă de liliac, pe care am pus-o într-o vază de argint.

— Nu e ziua ei, a zis *fru* Berg. N-o să mai aibă parte multă vreme de farafastâcuri.

Am dus tava sus şi am intrat fără să bat la uşă.

— Tullik, am şoptit. Ţi-am adus micul dejun.

Zăcea în pat. Am fost atât de şocată văzând-o, încât la început am întors privirea şi am îngăimat ceva despre mâncarea pe care i-o adusesem. Era palidă, cu faţa de un alb bolnăvicios, iar obrajii îi erau supţi, pământii. N-o văzusem niciodată atât de istovită. Nu se simţea niciun freamăt de viaţă înăuntrul ei. Până şi părul, răsfirat în jurul feţei, îi era tern şi subtiat.

— Tullik, am zis, aşezându-mă pe pat lângă ea, ce e cu tine?

— Nu mă lasă să-l mai văd, a spus.

Stătea cu ochii aţintiţi spre şifonier şi nu m-a privit în timp ce vorbea.

— De ce nu m-ai ascultat, Tullik? Ţi-am spus să nu te duci.

— Trebuia să mă duc, a răspuns. Trebuia să fiu cu el.

Am luat-o de mână, dar degetele îi erau lipsite de viaţă şi n-au răspuns atingerii mele.

— Ce să fac? am întrebat.

Mă durea atât de tare în piept, că abia puteam vorbi.

Ochii i s-au umplut de lacrimi, dar n-a clipit ca să le înlăture.

— Îl iubesc, a zis.

— Încearcă să mănânci ceva, Tullik, i-am spus mângâind-o pe braţ.

Am turnat suc de mere într-un pahar şi i l-am dus la gură, dar l-a dat deoparte şi s-a întors cu faţa la perete.

— Mă întorc mai târziu, i-am promis.

M-am aplecat şi am sărutat-o pe obraz. A închis ochii, zăvorându-se în durerea ei; lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji.

Tullik n-a ieşit din camera ei în ziua aceea, nici în ziua următoare. Despărţirea de Munch era o boală atât de nemiloasă, încât ne molipsea pe toţi. Casa s-a cufundat în tăcere odată cu soţii Ihlen, doborâţi de durerea care se răspândea din camera lui Tullik. Suferea ca un câine, aşa cum îi plăcea, în primele zile n-ar fi putut ieşi din cameră nici dacă ar fi vrut. Trupul îi era secătuit, spiritul o părăsise. Nu putea decât să zacă în pat, veştejită ca o floare lipsită de apă, măcinată încet, încet de despărţirea de Munch.

Noaptea, întinsă în patul lui Milly, auzeam prin perete sunetul durerii lui Tullik. Uneori, dacă avea destulă putere, plângea. Ajunsesem să mă bucur când plângea, fiindcă în felul ăsta o înţelegeam şi mă simţeam alături de ea. Mă înspăimântau gemetele şi urletele stinse, prelungi. Aveau ceva neomenesc, de animal care se sfâşie singur, care se roade şi se distruge pe dinăuntru. Tullik se jelea şi scâncea, devorându-şi ultimele fărâme de putere, distrugând tot ce-i mai rămăsese.

N-a mai vorbit, în schimb a început să bolborosească lucruri de neînţeles. Am încercat să stau de vorbă cu ea, însă nu era în stare să-mi răspundă. Avea o privire întunecată, ochii sticloşi ca două uşi înceţoşate prin care se întrezăreau

spaima şi zbuciumul din sufletul ei. Când au înţeles ce efect distrugător avea pedeapsa asupra lui Tullik, soţii Ihlen i-au dat voie să facă scurte plimbări prin pădure, însoţită de mine, dar ea a refuzat. Răul fusese deja făcut. Era pierdută. Lumea şoptea pe la colţuri. Unde e domnişoara Ihlen? *A înnebunit. E o beţivană. E ţicnită la fel ca Munch, artistul. E logodită cu el. Îi poartă copilul.*

Străduindu-se să pună capăt bârfelor, soţii Ihlen le spuneau tuturor că Tullik făcuse gripă şi nu avea voie să iasă din cameră. Era o minciună aproape copilărească, nu ca minciunile sfruntate pe care le spuneam Tullik şi cu mine. N-a oprit gura lumii şi nici n-a spălat onoarea care fusese irevocabil pătată.

Eu încercam în fiecare zi s-o scot pe Tullik la plimbare, să arăt lumii că nu era nici smintită, nici beţivă, nici gravidă. Dar ea nu se lăsa convinsă. Erau zile când vorbea, dar nu cu mine şi nu cum se vorbeşte. Îmi punea întrebări, fără să aştepte răspunsuri: *Vine? E cu ea? E aici? Pot să mă duc să văd? Ea vine?*

Îmi ascundeam cum puteam mai bine emoţiile – ura aproape neagră faţă de Ragna, duşmănia cenuşie faţă de Caroline şi *fru* Berg, iritarea ruginiu-murdară pe care mi-o stârneau soţii Ihlen. Într-o zi, când n-am mai putut îndura chinul, m-am repezit acasă la Munch, fără să-mi pese dacă mă vedea cineva.

Era duminică după-amiază. Munch se afla în grădină, printre tablourile lui. Însă braţele îi atârnau fără vlagă şi privea spre largul mării. Tristeţea din ochii lui se adâncise şi frământarea parcă îi înceţoşase.

— Vreau să pictez, am spus cu îndrăzneală.

Munch a ridicat mâna stângă în faţa ochilor mei. De fiecare deget avea legată câte o bucăţică de sfoară.

— Încerc să-mi aduc aminte, a zis. Mă poţi ajuta să-mi amintesc, Johanne?

— Ce să vă aduceţi aminte?

— Ceva. Mi-am legat sforile astea ca să-mi amintească ce voiam să fac. Dar nu-mi pot aminti, chiar de-ar fi viaţa mea în joc.

— Să pictaţi, i-am spus. Probabil că asta voiaţi să faceţi.

— Tullik e cu tine?

— Nu. Nu i se dă voie să vină aici. E în camera ei.

— Te rog să mi-o aduci, Johanne! Nu pot lucra.

— Tullik e bolnavă, am spus. Nu se simte bine. Are nevoie de odihnă.

— Atunci du-i un tablou. Aveam de gând să i-l dau.

Am intrat după el în atelier, unde a căutat printre pânzele sprijinite de perete. A scos o acuarelă pe carton, în care un bărbat ghemuit pe plajă se apleca spre apa din care o femeie venea înspre el înotând. Amândoi aveau feţe abstractizate şi câte un ochi întunecat. Cerul spălat de ploaie era pictat în straturi roşcate şi de culoarea lavandei. Culoarea picura din cer în marea indigo. Tuşele de pensulă se vedeau bine. Femeia era goală. Şuviţele de păr îi coborau ca nişte funii în adâncurile întunecate ale apei. Bărbatul era atât de atras de ea, încât aproape îl vedeam mişcându-se. Munch imortalizase acel moment de magie şi dorinţă când nasurile şi buzele se apropie, chiar înaintea sărutului.

— Ce frumos e! am zis.

— Niciodată n-am ştiut dacă e sau nu sirenă, a zis el, apoi a făcut hârtia sul şi

mi-a întins-o. Du-i-o când te întorci acasă. Voiai să pictezi. Am mai făcut un pic de ordine pe aici, a zis ducându-se în capătul celălalt al atelierului. Am pus şevaletul la capătul ăsta.

Al treilea dintre tablourile disperării, cel pictat pe carton, era aşezat pe şevalet, într-un colţ.

— Stai să-l dau jos şi să-l pun pe-al tău.

— Pot picta şi fără şevalet, dacă aveţi nevoie de el.

— Îl scot afară, a zis luându-l de pe şevalet. I-ar prinde bine un pic de aer. Toate tablourile se simt mai bine afară, în aer liber.

M-am întors să văd pânza.

De cum am văzut-o, am auzit un sunet. Un vaiet? Un geamăt, cum scotea Tullik noaptea.

Munch colorase întreg cerul vălurit. Acum avea o culoare vie, roşu ca sângele vârstat cu auriu strălucitor. În cer era încadrată o formă eliptică prelungă, asemănătoare cu un ochi care mă spiona. Fiordul era ultramarin puternic, tivit cu linii curbe, negre, iar bărcuţele minuscule din depărtare se apropiau primejdios de tare de vârtejul galben din mijlocul apei. Totuşi, cel mai izbitor detaliu era silueta de pe pod. Nu mai era un bărbat cu pălărie, privind dincolo de balustradă, ci devenise un personaj abstract, care se întorsese cu faţa spre noi. Era doar conturat, dar tremura ca flacăra lumânării în bătaia vântului. Iar sunetul, vaietul, părea să vină de la această siluetă, de la această făptură aflată pe pod.

— Nu ştiu, Johanne, nu pot să-i dau un chip. Cu cât trece mai mult timp fără s-o văd, cu atât mai mult mi se pare că nu doar eu, ci natura însăşi strigă să fie scăpată de iadul ăsta. Şi natura, ce chip are natura?

— Scoate un sunet, am zis privind cu atenţie tabloul, ascultându-l. E acelaşi sunet pe care-l scoate ea noaptea.

— Mi s-a spus că e imposibil să pictezi un sunet, şi tu îl auzi?

Mi s-a pus un nod în gât. Tabloul mă tulbura până în adâncul sufletului, îmi transmitea o stare de panică şi confuzie. Chiar auzisem ceva? L-am privit din nou, apoi am închis ochii.

— Da, am spus când am auzit din nou geamătul. Îl aud limpede.

— Îl scot, ca să nu te mai tulbure, a spus apucând tabloul meu şi punându-l pe şevalet. Amândoi o pictăm, a adăugat aşezându-l bine. Numai că tu o vezi altfel decât mine. În tabloul tău, întoarce spatele luminii. În al meu, e chiar lumina.

A închis ochii. Vorbea cu voce blândă.

— Nu m-am gândit, am zis.

— Nu, şi nici nu trebuie să te gândeşti. În clipa în care începem să ne gândim la ce pictăm, am ucis tabloul. Poţi să te opreşti oricând, Johanne. Nu trebuie să fie terminat, adică nu trebuie să acoperi fiecare părticică de pânză în culoare.

— Ştiu, am răspuns frecând marginile tabloului cu vârfurile degetelor. Nu tabloul e neterminat. E vorba despre cum *mă simt z*u, am spus, şi lacrimile au început să-mi înţepe ochii.

— Hmm! Bine, a zis şi, fără să-mi adreseze vreun cuvânt de consolare, m-a lăsat singură.

Faţă în faţă cu propria-mi creaţie, m-am străduit să nu mă gândesc la ea. M-am străduit să nu mă gândesc că femeia aceea era Tullik. Poate nici nu era Tullik. Poate era altcineva. Poate eram chiar eu?

Am scos pensulele şi uleiurile şi mi-am trecut paleta pe degetul mare, aşa cum văzusem că făcea Munch.

Am tras adânc aer în piept.

Linii gri-maroniu, cărămiziu şi bej. Plaja luminată de soare. M-am îndepărtat, m-am întors cu spatele. Am întors spatele familiei mele. Am intrat în apa verzuie, în noroiul mlaştinii, îl aud pe Thomas strigând după mine. Vocea lui, lapte. Grâu. Nisip. Nu mă întorc. Nuanţele sunt mai întunecate. Bronz şi aramă. Mă mişc printre culori. Le găsesc pe pipăite. Fundul oceanului, verde bătând în roşu. Coraliu şi roşcat. Straturi. Straturi ca nisipul şi nămolul. Ca Munch şi Tullik, albastru-verzui şi rubiniu. Ragna – negru. Julie – oliv. Caroline – cafeniu. Milly – gri spălăcit. Şi eu – galben. Mă întorc spre soare, spre lumină. Iubire. Sunt atrasă către foc. Izvorul vieţii. Izvorul sufletului, unde totul se leagă, toate sunt una. Totul este culoarea iubirii.

15
Cinabru[8]

Cine cunoaşte apariţia prismatică a purpuriului nu va considera un paradox faptul că noi susţinem că această culoare le conţine pe toate celelalte – în parte actu, *în parte* potentia.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

În drum spre casă l-am întâlnit pe Thomas. Roşu. Arşiţă. Stânjeneală. A apărut dintr-odată pe plajă, cărând nişte plase sub braţ.

— Johanne, a spus cu voce şovăitoare, nefiind parcă sigur că eram eu. Unde ai fost? Te-am căutat după slujbă, dar…

— Nicăieri, am zis.

— Ce ai acolo?

Am ascuns pictura lui Tullik la spate.

— Nimic.

— Şi pe mâini ce ai? Vopsea? a întrebat, dar, din fericire, n-a aşteptat să-i răspund. Şi cine era bărbatul cu care ai stat de vorbă săptămâna trecută? Te cunoştea. Cine era?

— Nimeni, am zis. Un prieten de-al lui Tullik.

— Ai idee ce zice lumea despre domnişoara Ihlen? a întrebat încercând, pe cât se părea, să mă întoarcă împotriva ei.

— Are gripă.

— Şi tu îţi închipui că oamenii cred asta? N-ai auzit ce se vorbeşte? Lumea zice că smintitul de Munch e posedat de diavol, că e dus cu pluta. Că Regine Ihlen şi-a făcut familia de râs şi a luat-o şi ea razna, a zis bătându-se cu degetul în tâmplă. S-a ţicnit. Zice lumea că s-a logodit cu pictorul. Ba unii spun chiar că a lăsat-o grea. E adevărat, Johanne?

— Cum rămâne cu „Ce-ţi pot face nişte cuvinte”?

— Johanne, vorbesc şi pe seama ta, să ştii. Ai fost văzută în grădina lui, culegând fructe împreună cu ea.

— Şi ce dacă?

— Păi, eşti ademenită în ceva ce nu înţelegi.

A trântit plasa pe plajă şi s-a apucat s-o întindă.

— A, în schimb înţelegi tu, nu-i aşa?

— Te-ai schimbat. Ai petrecut prea mult timp cu domnişoara Ihlen. Are prea multă înrâurire asupra ta şi asta nu-mi place.

Am plecat fără o vorbă.

La fel era şi cu mama. De câte ori veneam acasă, nu vorbeam despre nimic

---

8 Nuanţă de roşu intens, închis, cu o uşoară tentă portocalie, obţinută din mineralul cu acelaşi nume (sulfura de mercur); denumit şi vermilion.

altceva. Mă sufoca adresându-mi aceleaşi întrebări, iar şi iar, de cum puneam piciorul în casă. Măcinată de grijă pentru reputaţia mea, dar şi a ei, era speriată că vom fi amândouă compromise de prietenia mea cu Tullik. Am ascuns pictura lângă gardul din spatele magaziei lui Munch şi m-am pregătit de interogatoriu.

— Aha, ai venit, Johanne! a zis mama. Pe unde ai umblat?

— M-am plimbat.

— Împreună cu ea? Şi azi după-amiază tot cu ea ai fost?

— Nu, mamă. Am fost singură.

— Cu siguranţă ştiai! a continuat. N-ai ştiut că domnişoara Ihlen se vedea cu indivizii ăia? N-ai văzut? Nu ţi-a spus? Toată lumea v-a văzut umblând împreună prin oraş. Iar *fru* Jørgensen te-a văzut în grădina lui.

— Ţi-am mai spus, am făcut ceea ce mi-a cerut, am răspuns cufundându-mi mâinile în lighean şi frecându-le bine. Trebuie să fac ce spune Tullik, doar e stăpâna mea. Credeam că te va bucura faptul că petrec atât de mult timp cu o doamnă din Kristiania.

— Nu şi cu una căreia nu-i pasă de reputaţia ei. Îţi trebuie altă stăpână. Zilele astea aştept veşti de *fru* Jørgensen. Te-ai gândit ce-o să se aleagă de domnişoara Ihlen? Tu să-ţi faci treaba în linişte şi să nu mai vorbeşti cu ea. Faci doar ce-ţi spun *fru* Ihlen şi amiralul, nimeni altcineva. M-ai auzit?

Ceva mai târziu, când m-am dus la culcare, mintea şi inima mea nu puteau face pace una cu cealaltă. Pătrunsesem aşa de adânc pe tărâmul temerilor mamei, încât înţelesesem că şi reputaţia mea avea să se ducă de râpă odată cu cea a lui Tullik. Şi lui Thomas îi era teamă, teamă să nu-şi ia o soţie nechibzuită, capabilă să se înhaite cu smintiţii, să se apuce de băutură şi să cadă în imoralitate de dragul artei. De fiecare dată când închideam ochii îi vedeam pe mama şi pe Thomas bătându-şi joc de mine.

Dar mai era şi dragostea. Atracţia irezistibilă pe care Munch o exprima aşa de bine în tabloul lui. Acea înălţare a sufletului din amestecul de sărutări. Vocea care glăsuieşte mai tare decât oricare alta, care ne ţine sub stăpânirea ei şi ne îndeamnă să căutăm odată cu ea fie tihna, fie nebunia. Nu poate fi în zadar. Trebuie să existe o raţiune, un rost al iubirii pe care Tullik se încăpăţâna s-o caute. Cum i-aş putea sta în cale?

Dimineaţa i-am dus tabloul lui Tullik. Am fost nevoită să îndoi sulul, ca să-l pot ascunde sub broboadă, iar când am intrat în casă, l-am băgat sub şorţ. Mi-a fost frică să nu-l fi stricat înainte să ajung în camera lui Tullik. Dar când am desfăcut-o ca s-o mai admir o dată, frumoasa pictură continua să strălucească în lumina soarelui de dimineaţă. Tensiunea, dorul, atracţia dintre două suflete care nu puteau fi despărţite. Le redase atât de simplu, fără pic de efort.

— Uite, Tullik! i-am spus. L-a pictat pentru tine. Sunteţi voi doi, împreună.

Aş fi vrut să privească pictura şi să se transforme. Aş fi vrut s-o văd sărind din patul din care nu se mai dăduse jos de zile întregi şi să scape din camera devenită închisoare. Să-şi regăsească înflăcărarea, pornirea către aventură, pasiunea care-o mânase spre Munch înainte de toate. Înflăcărarea aceea care, eram convinsă, i-ar fi pus capăt suferinţei.

Şi-a plimbat ochii peste tablou fără prea mult entuziasm.

— Când vine? a întrebat. Tot cu ea e? A rătăcit drumul? E în aer sau în mare? Unde, Johanne? Unde e?

— E acasă la el, Tullik. A pictat tabloul ăsta pentru tine. A spus că tu eşti lumina.

Îmi părea bine că Munch n-o putea vedea acum. Era palidă ca un mort, părul îi atârna fără formă, o masă întunecată. Ochii în care până atunci strălucise primejdia erau acum cufundaţi în orbite, înfrânţi. Ea însăsi era o cochilie, un vas gol în care locuise Tullik. Lumina se stinsese şi întunericul o se înstăpânise în locul ei.

— Fată cu fragi, a şoptit, adu-mi fragi într-un castron, fragi proaspăt culeşi, dulci şi zemoşi.

— Sigur, Tullik, am zis, după care am strâns tabloul sul şi l-am ascuns în şifonier. Am să-ţi culeg fragi.

S-a ridicat şi şi-a dus palmele la urechi, acoperindu-le, ca şi cum sunetul vorbelor mele i-ar fi făcut rău. Faţa ei căpătase o culoare verzuie, bolnăvicioasă.

— Tullik, ţi-e rău?

— După, după! a zis. Vorbim după.

A rămas în starea aceea timp de câteva săptămâni. Cerea fragi în fiecare zi, şi eu îi aduceam, cu toate că vremea lor era pe sfârşite şi nu mai găseam atât de mulţi ca înainte. După ce îi mânca, ceva din Tullik cea de dinainte reapărea pentru scurt timp.

— Cum ştii unde să-i găseşti? m-a întrebat într-o zi. Cred că ai cules toţi fragii de la Borre la Åsgårdstrand.

— Natura e darnică, am zis.

— Şi crudă. Dacă n-ar fi crudă, ne-ar face să iubim atât de mult? Ne-ar mai lega de suflete care nu pot fi înlănţuite?

Nu l-a pomenit pe Munch, însă stătea cu ochii acum sticloşi, înspăimântaţi, aţintiţi spre şifonier.

Am luat castronul gol şi am coborât în bucătărie. Când am trecut pe lângă salon, s-a întâmplat să-i aud pe amiral şi pe *fru* Ihlen vorbind aproape de uşă.

— Bine, dar Gaustad? a întrebat Julie cu voce tremurândă.

— Nu avem ce face, dacă starea ei nu se îmbunătăteste, a spus amiralul. Dacă îi va fi şi mai rău, n-o să mai putem face nimic pentru ea. Şi tu, draga mea, gândeşte-te la nervii tăi. Şi aşa am crezut că povestea cu Milly şi artistul acela o să ne dea gata pe toţi.

— Tullik nu e ca Milly, a spus Julie.

— Nu, a încuviinţat amiralul. N-are puterea ei.

Duminică am dat iar o fugă la casa lui Munch; voiam să pictez în pacea atelierului. Uşa era încuiată, dar el se afla înăuntru. M-am aşezat pe treptele din spate, cu braţele încrucişate peste genunchi, şi l-am aşteptat să iasă. Când, în cele din urmă, uşa s-a deschis, în prag stătea o femeie.

— Ce mai e şi asta? a întrebat. Munch, ai un musafir.

Mă aşteptam să mă gonească de acolo, în schimb ea s-a aşezat lângă mine.

— Bună, mi-a spus. Cine e îngeraşul ăsta? Vrei o ceaşcă de cafea?

Vocea îi era gravă, dar plăcută. Femeia avea o figură cumsecade, deschisă, ochi blânzi, frumoşi.

Un bărbat tuciuriu, mic de statură, purtând o şapcă pe cap, a ieşit în urma ei.

— Cine e îngeraşul? Munch, Oda a găsit un înger în faţa uşii tale.

— Ce? Un înger căzut? a întrebat Munch ieşind la rândul lui din casă. A, tu erai, Johanne. Nu le spui bună ziua prietenilor mei, Oda şi Jappe? Ai venit să pictezi?

— Şi să vorbesc cu dumneavoastră, am spus.

— Încă o pictoriţă, a zis Oda apucându-mă de braţ şi ridicându-mă în picioare. Slavă Domnului! Şi aşa suntem prea puţine.

Mi-am dat seama că era Oda Krohg, soţia celebrului pictor Christian Krohg. Cât despre celălalt bărbat, Jappe, n-aveam idee cine ar fi putut fi.

— Nu vrei să iei masa cu noi, Johanne? m-a întrebat Munch.

— Aş prefera să mă duc în atelier, am răspuns cercetând din ochi casele şi grădinile învecinate.

— Înţeleg, a zis. Jappe, adu vinul! Mă întorc imediat.

Jappe şi Oda s-au dus spre masa din grădină, iar eu am intrat în atelier, după Munch.

— Arăţi ca vai de tine! mi-a spus închizând uşa. Ce e?

N-am putut să-l privesc în ochi.

— E vorba de Tullik, nu-i aşa? Ce s-a întâmplat?

— Nu iese deloc din cameră, nu mănâncă mai nimic, doar fragi. Nu mai citeşte. Nu-i dau voie să plece singură de acasă, dar nici cu mine nu vrea să meargă la plimbare. Se usucă pe picioare, focul din ea s-a stins. Câteodată nici nu înţeleg ce spune. *Fru* Ihlen şi amiralul se gândesc s-o trimită la Gaustad.

Munch tăcea. Apoi m-a tras în faţa şevaletului pe care era aşezat tabloul.

— Trebuie să i-l duci! mi-a zis. Are să-l recunoască. Are să-l înţeleagă.

Am privit tabloul şi m-am cutremurat. Silueta abstractă, nici bărbat, nici femeie, ajunsese acum aproape un schelet, cu un craniu în loc de cap şi ochi goi, cufundaţi în orbite, îşi prinsese capul în mâini, acoperindu-şi urechile cu palmele, iar din gura căscată părea că-i ieşea un strigăt. Am simţit o lovitură puternică în stomac. Îmi venea s-o iau la fugă. Înspăimântată, am văzut-o pe Tullik în tablou. Cerul în flăcări, roşu şi portocaliu, era ca valurile părului ei. Faţa aceea chinuită era întocmai cum o vedeam zi de zi; dârele verzui din jurul nasului şi al gurii erau semnele bolii care mi se arătau pe faţa ei; felul în care îşi ducea ea mâinile la urechi semăna în mod straniu cu gestul personajului din tablou. Până şi vârtejul sinistru din spate mă făcea să mă gândesc la o soartă iminentă, de care nu poţi scăpa, asemenea uraganului pe care Julie Ihlen părea să-l fi prezis.

— Ea e! am spus îndepărtându-mă de tablou şi întorcându-mă spre el. Ea e, aşa cum este acum!

Geamătul care venea dinspre tablou a devenit mai puternic.

— Strigă, la fel ca ea.

— E natura, a zis el. Ai simţit vreodată strigătul roşu ca sângele al naturii? Atât de vast, de copleşitor? Asta ne sfâşie sufletele. Pierderea care decurge din despărţire. Numai că noi nu suntem despărţiţi, noi suntem uniţi. În natură totul e unit. Să-i dai tabloul şi să-i spui că înţeleg. Spune-i că ăsta este *Strigătul.*

A dat să ia pânza de pe şevalet, dar l-am oprit.

— Nu pot s-o iau cu mine acum. E duminică, diseară dorm acasă. Mă întorc mâine-dimineată să-l iau.

— Atunci o să las uşa asta descuiată, a zis. Acum pictează dacă vrei.

A ridicat de jos o altă pânză şi a scos-o afară, împreună cu punga de ziar şi uleiurile.

Strigătul se holba la mine cu ochii lui rotunzi, albi. Glasul chinuit mă înspăimânta, dar mă şi atrăgea, şi simţeam că undeva, în străfundurile fiinţei mele, eram legată de el. Mi-am acoperit urechile cu palmele ca să nu mai aud vaietul şi m-am aplecat să mă uit mai bine la tablou.

Folosise tempera amestecată cu ou ca să se usuce mai repede. Văzusem tuburile împrăştiate prin atelier. Deasupra picturii desenase linii colorate cu creionul şi cărbunele: albastru şi verde peste mare, portocaliu şi roşu peste cer, alb şi galben ca să scoată în evidenţă faţa scheletică a celui care striga. Ici şi colo, porţiuni de carton rămăseseră neatinse – neterminate, cum ar fi zis el –, vrând parca sa amintească de unde venea tabloul. Părea că se crease singur. La fel ca natura, avea o forţă a lui, simplă şi de netăgăduit. În faţa ei înţelegeai cât este de îngrozitor să fii despărţit de tine însuţi, de lucrurile care ne definesc, înţelegeai despărţirea sufletelor şi teama de o lume fără iubire sau rost. Era haotic şi terifiant, şi totuşi te simţeai profund legat de el. Avea ceva care ne unea pe toţi. Poate că avea puterea s-o vindece pe Tullik? Poate ar fi alinat-o să ştie că şi Munch fusese, ca şi ea, la un pas de nebunie.

Nici în noaptea aceea n-am dormit. Andreas tot scotea capul peste marginea patului şi mă sâcâia cu un şir de întrebări la care n-aveam chef să răspund.

— Vasăzică e adevărat ce spune lumea despre domnişoara Ihlen? Că e logodită cu ţicnitul de Munch? E şi ea ţicnită? Îţi povesteşte despre el? Ce-o să se aleagă de ea?

— Nu ştiu, minţeam eu, dorindu-mi ca acest lucru să fie adevărat. Nu ştiu nimic. Hai, culcă-te!

Am închis ochii, dar nu vedeam decât faţa îngrozitoare din tabloul lui Munch: ochii goi, gura căscată. Nu puteam să-mi alung imaginea din minte, cum nu puteam nici să respir în voie, nestânjenită.

De cum am simţit soarele pe faţă, m-am dat jos din pat şi m-am îmbrăcat în tăcere. M-am împiedicat de o scândură desprinsă din podea, cu toate că eu şi Andreas o acoperiserăm cu un covor gros.

Când am coborât, mama se trezise, dar era tot în pat.

— Te-ai trezit devreme, mi-a spus.

— Am multă treabă azi. Trebuie să fac curăţenie generală, acum că se termină sezonul.

— Familia Heyerdahl pleacă săptămâna viitoare, mi-a zis, dar în cireşul de la Hotelul Central s-ar putea să mai fie ceva fructe. Ai grijă să le duci un castron. Ar mai avea timp să termine un tablou, ştii doar.

— Da, mamă.

Am ieşit şi am pornit-o spre casa familiei Ihlen, ca s-o păcălesc pe mama.

De cum am trecut de casele pescarilor, am luat-o pe o scurtătură, un drumeag îngust printre case, şi am ajuns la Nygårdsgaten, de unde am cotit spre casa lui Munch.

Am şovăit în faţa porţii, fiindcă imaginea de pe pânză îmi revenise în minte. Inchipuindu-mi cerul roşu ca sângele şi gura căscată, mi-am dat seama că doar la asta mă gândisem toată noaptea. Tabloul mă obseda deja.

Ţipetele s-au auzit de cum m-am apropiat tiptil de uşa studioului. Tabloul era aşa de mare, încât îmi umplea tot trupul cu strigătele lui. Mi-am adus aminte, nici eu nu ştiu de ce, de tata şi dorinţa lui de linişte. El n-ar fi putut privi acest tablou, era prea tulburător, prea asurzitor. Gândul la tata mi-a ascuţit simţurile; acum vedeam clar până şi cele mai mici amănunte: picăturile de rouă sclipind pe firele de iarbă, formele şi dimensiunile celorlalte tablouri împrăştiate prin grădină, pereţii roşu-vişiniu ai atelierului şi uşa albă, decolorată de pe care se cojea vopseaua.

Am apăsat clanţa, am deschis uşa şi am intrat cu grijă, sprijinindu-mă cu vârfurile degetelor de perete. Tabloul era acolo unde îl lăsase Munch, pe şevalet. M-am apropiat cu băgare de seamă, aşa cum se apropie ţăranii de caii sălbatici. Nu fac mişcări bruşte, nu arată că le-ar fi frică, nu îi privesc în ochi. Mi-am lăsat privirile să cutreiere fără ţintă, până mi s-au împăienjenit, apoi m-am concentrat asupra părţii de jos a picturii, uitându-mă doar la trupul negru şi contorsionat al personajului, ca să nu fiu nevoită să-i văd faţa. Numai că el a fost mai puternic şi mi-a atras privirea, covârşindu-mă cu durerea lui. Am dat ochii cu figura lui nepământeană. Avea în ea ceva chinuit, un zbucium adânc, ceva de care aş fi vrut să fug, dar de care ştiam că nu pot scăpa, fiindcă era parte din mine. Uitându-mă mai bine la silueta lui şi la mâinile lungi, care parcă vibrau, m-am întrebat dacă nu cumva îşi acoperea urechile ca să nu audă sunetul. Poate că nu personajul striga, ci peisajul care-l înconjura? Asta o fi vrut Munch să spună când a zis „E natura“? M-am cufundat în liniile şerpuite ale fiordului, ale ţărmului şi cerului – roşu, albastru, verde, galben. Culorile primare care se împleteau şi se răsuceau împreună pentru a produce un strigăt primitiv.

Am luat tabloul de pe şevalet, l-am pus sub braţ şi l-am strâns tare, ca să-i înăbuş ţipetele. Nu era mare, avea doar un cot pe lung şi o jumătate pe lat şi, fiindcă era pictat pe carton, era mai uşor şi mai simplu de cărat decât dacă ar fi fost pictat pe pânză. Pe de altă parte, îmi era mult mai greu să-l aduc pe ascuns în casă, pentru că situaţia era acum cu totul alta. Tullik nu avea voie să iasă din camera ei. Caroline o pusese pe Ragna să stea cu ochii pe mine, iar ea se achita de sarcină cu mult zel: rămânea prin camere mai mult decât ar fi fost nevoie şi pândea de la fereastra bucătăriei orice mişcare din curte. Nu aveam cum să mă feresc de ea. Trebuia să las tabloul undeva până la căderea nopţii şi să-l aduc în casă abia după ce toată lumea mergea la culcare. Nici nu voiam să mă gândesc

că cineva m-ar fi putut prinde asupra faptului. Ar fi fost un adevărat dezastru.

Munch nu se trezise încă. Am închis usa atelierului şi am luat-o spre Nygårdsgaten, când alergând, când mergând la pas, până am ajuns la marginea pădurii Fjugstad. Chiar dacă duceam la îndeplinire ceea ce-mi ceruse Munch, mă simţeam ca o hoaţă. Toate celelalte tablouri ne fuseseră date, doar acesta era luat din atelierul pictorului. Dar nu era doar atât; mai erau şi puterea şi profunzimea emoţiei *Strigătului.* Aveam impresia că furam un sentiment, că furam însuşi sufletul lui Munch.

Cum nu-l puteam duce direct în casă, am ieşit pe cărare, printre copaci şi tufişuri, dând ramurile şi frunzele la o parte cu mâna liberă, în timp ce cu cealaltă ţineam strâns tabloul. În cele din urmă am găsit stânca pe care mă sărutasem cu Thomas în seara balului. Am îngenuncheat pe pământul acoperit de muşchi şi am reuşit să împing tabloul într-o crăpătură dintre pietre.

— Să stai aici până se întunecă! am spus. Pe urmă voi veni să te iau.

Mi se părea că tabloul striga şi mai tare pe măsură ce mă îndepărtam, abandonându-l acolo ca pe un copil nedorit.

M-am întors în miez de noapte. Luna plină se înălţase pe cer ca să-mi fie de ajutor, luminând porţiuni din potecă printre copacii foşnitori. Am ieşit din casă cu mare băgare de seamă. Eram în picioarele goale, îmbrăcată doar în cămaşa de noapte. Mai întâi m-am furişat în sufragerie şi am luat o faţă de masă din bufet, apoi m-am oprit la uşa din spate. N-am apăsat pe clanţă decât când orologiul din hol a bătut ora două, sperând că bătăile lui vor acoperi orice zgomot. De cum am traversat drumul, am rupt-o la fugă. Trebuia să iau repede tabloul şi să mă întorc acasă înainte să se trezească cineva.

În pădure era frig. Trecuse vremea nopţilor de vară, calde şi înmiresmate. Încă nu se lăsase gerul muşcător, dar răceala avea ceva tăios, prevestind venirea toamnei. La lumina lunii, totul părea nins. Frunzele îşi pierduseră culoarea, erau toate la fel. În umbră, stâncile semănau cu nişte pietre funerare cenuşii-albicioase, profilate pe fundalul întunecat al tufişurilor. Şi dintr-odată l-am zărit – limbi de foc roşii şi portocalii, focul lui Tullik, arzând viu pe cerul tulbure al *Strigătului*.

— M-ai aşteptat! am spus către tablou, vorbind ca să-mi liniştesc bătăile inimii. Foarte bine. Te-am găsit. Gata.

L-am scos dintre stânci şi l-am învelit în fata de masă.

— Trebuie să te acopăr, ca să nu te vadă cineva.

Am simţit un vuiet în piept. Acum respiram repede, sacadat. *Strigătul* era mânios. Nu voia să se lase ascuns.

— Are să te vadă Tullik, am zis. Mâine-dimineaţă are să te vadă Tullik.

Am strâns tabloul la piept, l-am învelit mai bine în faţa de masă, apoi l-am luat sub braţ şi am fugit spre casă.

Din fericire nu se întâmplase nimic cât lipsisem. Nu se trezise nimeni, camerele erau cufundate în întuneric. În bucătărie, Henriette m-a întâmpinat cu un mieunat prelung, după care mi-a dat ocol bănuitoare, simţind parcă valurile de

sunete care emanau din tablou şi care reverberau în trupul meu. Ce proastă am fost crezând că puteam duce pe furiş în casă un strigăt fără ca nimeni să-şi dea seama!

Învăţasem cum să mă mişc iute prin Solbakken cu paşi mărunţi, fără să fac zgomot. Întâi m-am oprit lângă stâlpul de la picioarele scării. Am aruncat o privire spre ceas. Era aproape trei fără un sfert. Pendula se legăna ca şi cum mi-ar fi măsurat mişcările. Ţinându-mi respiraţia, m-am năpustit sus pe scări. Următoarea oprire a fost la fereastra din cotul scării, care dădea spre curtea din spate. Ajunsă aici, m-am întors să văd dacă nu mă urmărea cineva. Ultima oprire era dormitorul meu. Chiar când să mă reped într-acolo, am auzit o uşă scârţâind.

Pe lângă zgomotul pe care-l făcea tabloul, bătăile inimii îmi bubuiau în urechi, aşa că nu-mi dădeam seama care uşă scârţâise, dacă era la etaj sau la parter, în faţă ori în spate. Am sprijinit *Strigătul* de perete, depărtându-mă de el ca să nu-l mai aud atât de tare. Şi atunci mi-am dat seama că erau două sunete. Unul era zgomot de paşi în holul de la parter; celălalt era uşa unuia dintre dormitoare. Singura persoană care ar fi putut umbla la parter era Ragna. Am înhăţat *Strigătul* şi am fugit în camera mea, fără să ştiu uşa cărui dormitor se deschisese sau cine mă văzuse.

Am aruncat tabloul sub pat şi m-am acoperit repede cu pătura. Fiindcă picioarele îmi erau murdare după ce mersesem pe jos prin pădure, mă străduiam să nu ating cu ele cearşaful; le ţineam ridicate, chiar dacă îmi venea greu să stau în poziţia aceea. Inspiram adânc, ca să nu mai răsuflu sacadat, dar auzeam deja paşii Ragnei urcând scara. Se apropia. Din poziţia mea, am văzut clanţa răsucindu-se. Am strâns aşternutul în pumni. Am apucat să arunc o privire în jos şi am zărit un colţ al feţei de masă – *Strigătul* voia să vadă ce se petrece. Uşa s-a deschis. Am împins cuvertura cu genunchii, sperând că va cădea şi-l va acoperi înainte ca Ragna să vadă ceva.

I-am auzit glasul înainte de a intra, o şoaptă puternică.

— Am auzit un zgomot, spunea.

— Eu am fost, am auzit vocea lui Tullik. Acum poţi să te duci jos.

— Nu vreţi să vă conduc în cameră, domnişoară Tullik? a întrebat.

Aproape că-i auzeam ochii cercetând-o pe Tullik din cap până-n picioare. Din tonul ei înţelegeam că ştia că eu urcasem scările.

— Nu, a zis Tullik. Du-te!

A aşteptat până ce paşii Ragnei s-au îndepărtat, înainte să intre în camera mea.

— Johanne? a întrebat. Eşti trează?

— Tullik, am spus, lăsându-mi picioarele pe podea şi ridicându-mă. Slavă Domnului că tu erai! Nu te simţi bine?

În lumina lunii, ochii ei păreau mai limpezi, mai strălucitori.

— Am auzit un geamăt, un vaiet, a zis. Tu plângeai?

— Nu.

— Johanne, eşti îngheţată! a zis punând mâna pe braţul meu şi aşezându-se lângă mine. Unde ai fost?

— Am fost în pădure. Am un tablou pentru tine.

— El e aici? E aici? a întrebat.

— Oarecum. A spus că ai să ştii şi ai să înţelegi.

— Arată-mi-l! a zis în şoaptă. Unde e?

M-am lăsat în genunchi şi am scos *Strigătul* de sub pat. Am desfăcut faţa de masă şi am lăsat-o să cadă, ţinând tabloul cu faţa spre mine. Apoi l-am întors încet spre ea.

Văzându-l, Tullik a căscat gura şi şi-a acoperit urechile cu palmele. Era imaginea în oglindă a picturii.

— Uită-te la tuşe, a spus plimbându-şi degetele peste straturile groase de vopsea din fiordul albastru, deprimant. Cerul a luat foc… Ne e teamă… de tot ce ne înconjoară… de lumea asta. Căci dacă îi lăsăm să ne despartă, nu ne rămâne decât durerea. Sufletele noastre strigă. E un ţipăt disperat, fără sfârşit.

S-a lăsat pe pat.

— Trebuie să mă duc la el, a spus luminându-se la faţă, cu o privire hotărâtă.

— Tullik, eşti sigură?

— Da, acum văd limpede. Da, trebuie neapărat să merg la el.

— Părinţii tăi au să…

— Nu e nevoie să afle.

— Ba o să afle. E primejdios. Ragna stă cu ochii pe noi.

— Găsesc eu o cale, a zis.

A luat tabloul şi a desenat cu degetul marginea gurii larg deschise, ca un o. Îi auzea şi ea.

— Vezi să-l ascunzi bine, am sfatuit-o în clipa în care a ieşit pe uşă.

Nu mi-a răspuns.

Dimineaţa m-a găsit cufundată în coşmaruri cu ceruri roşii ca sângele, vârtejuri ameţitoare şi bărci fără pânze, supte de curent în adâncurile de un albastru mohorât ale fiordului. *Fru* Berg ciocănea la uşă.

— Johanne, ai întârziat! a zis. Ce-i cu tine? Sus! Hai, sus! Şi-a pus mâinile butucănoase pe umerii mei şi m-a zgâlţâit până m-am trezit.

— Johanne! Scoală-te! Micul dejun!

— Iertare! am murmurat ridicându-mă în capul oaselor buimăcită. Am visat urât.

— Dacă nu te grăbeşti, chiar o să fie de rău. Hai, fato! Când a dat să plece, s-a împiedicat de faţa de masă rămasă pe jos.

— Ce Dumnezeu caută asta aici?

— E de spălat, am spus. Poţi s-o iei. Am adus-o cu mine aseară, din greşeală.

S-a aplecat, a luat faţa de masă şi a strâns-o la piept.

— Hai, grăbeşte-te! m-a îndemnat şi a ieşit legănându-se ca o raţă.

În bucătărie, Ragna era indignată, se vedea de la o poştă. Umerii ciolănoşi îi tremurau de încordare şi privirea îi fugea de colo-colo, căutând să nu-i scape nicio mişcare de-a mea. Ştia că fusese cât pe ce să mă prindă în noaptea dinainte şi spumega de furie ca-i scăpasem printre degete. În dimineaţa aceea a

ţinut prea mult pe foc toate supele şi sosurile, înnegrind dinadins fundul cratiţelor şi al oalelor, pentru a-mi da astfel cât mai mult de frecat şi curăţat.

S-a grăbit să le pună una peste alta, ştiind că era treaba mea să le spăl. Pe la mijlocul dimineţii, după ce am terminat de şters praful şi de măturat, am ieşit în curte să curăţ cratiţele într-o vană de oţel, lângă curtea găinilor. Ca s-o umplu, căram apă cu o oală cu mânere, mare şi grea. Era muncă, nu glumă. Spatele mă durea îngrozitor de la atâta stat în genunchi în partea unde vana era mai adâncă, pentru a putea freca şi dăţi cratiţele şi, din cauză că nu dormisem îndeajuns, era cât pe ce să izbucnesc în plâns. Dar nu-mi părea rău, merita orice efort doar ca să văd o lucire de foc revenind în ochii lui Tullik.

Tocmai scoteam din apă o tigaie de prăjit cartofii, când din camera lui Tullik a răzbătut un strigăt. Roşu-viu. Alb. Fereastra era deschisă, iar urletul sfâşietor a fost atât de neaşteptat, încât am scăpat tigaia din mână. Apoi strigătul s-a schimbat, luând forma numelui meu.

— Johanne! Johanne!

La început n-am recunoscut vocea, fiindcă n-o mai auzisem niciodată strigând. Era a lui *fru* Ihlen. Ţipa deznădăjduită.

M-am ridicat şi, cu mâinile încă picurând de apă, m-am repezit sus pe scări, în camera lui Tullik.

— Johanne! striga *fru* Ihlen. Of, Johanne, iată-te! Slavă Domnului! Trebuie să ne ajuţi.

La dreapta şi la stânga ei stăteau Ragna şi *fru* Berg, cu privirile plecate, ca la înmormântarea cuiva. Tullik stătea întinsă pe pat, cu braţele încrucişate pe piept. Camera era inundată de un huruit apăsător.

Degeaba mă dusesem noaptea în pădure, degeaba mă străduisem să ascund *Strigătul*.

Tullik îl agăţase ostentativ, chiar în mijlocul peretelui.

— Să iei hidoşenia asta de aici! mi-a poruncit *fru* Ihlen, arătând dezgustată spre tablou. Nici măcar nu l-aş putea atinge. De unde ai mizeria asta, Tullik? a întrebat-o.

— De la Edvard! a răspuns tânăra pe un ton sfidător.

— Johanne, a spus *fru* Ihlen îndreptând spre mine ochii ei albaştri, să iei obiectul ăsta îngrozitor de aici şi să-i dai foc!

— Nu! a urlat Tullik.

— Ia-l! a zis Julie, facându-i semn lui *fru* Berg şi Ragnei s-o ţină pe Tullik.

Aceasta din urmă a vrut să înşface tabloul, dar cele două au ţintuit-o pe pat.

— Johanne! Nu! se ruga ea de mine. Nu-l lua! Nu mi-l lua!

— Nu-i da ascultare, a zis *fru* Ihlen. E spre binele ei.

— Nu, Johanne! a ţipat Tullik. Eşti prietena mea. Tu înţelegi, nu-i aşa? E el. El e cel din tablou. El şi cu mine. E durerea noastră. Durerea care ne uneşte. Să nu-l iei!

— N-o asculta, a zis Julie! Ia-l de aici!

Ragna şi *fru* Berg au ţinut-o şi mai strâns, iar Tullik, nemai- putând să-şi mişte mâinile, a început să dea din picioare. M-a izbit drept în burtă în clipa în care

m-am aplecat spre perete.

— Johanne! a ţipat. Nu cumva să-l iei!

Braţele mi-au căzut pe lângă corp.

Julie mi-a pus mâna pe umăr, apoi a apucat strâns picioarele lui Tullik.

— Te rog, Johanne! a spus pe un ton calm. Trebuie să-l duci de aici. Repede.

Am ridicat braţele, apoi le-am lăsat din nou să cadă. Nu puteam să-i iau lui Tullik *Strigătul.* Ar fi însemnat să fur şi o parte din sufletul ei.

— Pentru numele lui Dumnezeu, fato! a zbierat Ragna, acoperind strigătele lui Tullik. Ia blestemăţia asta de aici!

— Hai mai repede, Johanne, a zis Julie. Ia-l de aici!

Am luat *Strigătul* de pe perete, fără să mă uit la Tullik. Nu mai puteam suporta să-i văd durerea şi mă ruşinam de trădarea mea. Am ieşit în goană din cameră, fără să scot o vorbă, iar *fru* Ihlen a ieşit fuga după mine.

— Ceva atât de inuman, atât de monstruos, nu-şi are locul în lumea asta. Dă-i foc, mi-a spus pe un ton solemn. Să nu te întorci decât când s-a făcut scrum.

16
Culoarea naturii

Închideţi ochii, deschideţi-vă şi ascuţiţi-vă urechea,
şi de la cea mai uşoară adiere până la zgomotul cel mai sălbatic,
de la sunetul cel mai simplu până la acordul cel mai înalt,
de la cel mai puternic strigăt pasional până la cel mai liniştit cuvânt
al raţiunii, *doar natura e cea care vorbeşte*,
care ne revelează existenţa, forţa, viaţa şi condiţiile sale.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Eram din nou în pădure, singură cu *Strigătul.* De data asta nu mai aveam faţa de masă, astfel că tabloul era la vedere, aşa cum dorise. *Fru* Ihlen îmi dăduse o sticlă de terebentină şi o cutie de chibrituri, însă nu aveam nevoie de ele. Odată ajunsă la adăpostul pădurii, le-am aruncat într-un tufiş. Apoi am privit faţa *Strigătului* şi m-a podidit plânsul. Lacrimi albastru-deschis. Nici eu nu ştiam de ce plâng.

— N-am să-ţi dau foc! am zis uitându-mă la faţa disperată şi la ochii goi. O să am grijă de tine.

Dar cum?

— Nu te pot duce înapoi la Munch, am spus ştergându-mi ochii. Va crede că te-a respins, iar el vrea ca tu să fii cu Tullik. Trebuie doar să te pun la adăpost o vreme, până când Tullik te poate lua înapoi.

Am dat fuga la stânci şi am vârât pictura în crăpătura unde stătuse cu o noapte înainte. Trebuia neapărat să-i găsesc un loc în care să fie în siguranţă. Dar cui aş fi putut să-i încredinţez acest secret?

După ce am ridicat privirea spre cer, am închis ochii. Am întins braţele şi, cu palmele în sus, mă învârteam de colo-colo implorând pădurea să mă ajute. De-abia când m-am împiedicat de o ramură căzută pe jos am aflat răspunsul şi am ieşit în goană din pădure, lăsând *Strigătul* singur.

Am traversat în fugă Åsgårdstrand-ul şi m-am dus glonţ la casa noastră. Am căutat peste tot, ca să mă asigur că nu era nimeni înăuntru. Apoi am alergat la dig, să-l găsesc pe fratele meu.

— Andreas! Andreas!

Strigătele mele au atras atenţia pescarilor de pe mal.

— Ce grăbită eşti, Johanne! mi-a zis unul dintre ei.

Era tatăl lui Thomas. Avea un pumn de râme, pe care le înfigea în cârligele de pescuit.

— L-aţi văzut pe Andreas, domnule Askeland?

— Azi-dimineaţă era dincolo de hangarul pentru bărci, a zis arătând într-acolo. Pescuia împreună cu alţi băieţi.

Am dat fuga la hangarul pentru bărci, de la capătul plajei. Imediat ce am cotit, i-am găsit pe Andreas şi pe prietenii lui, Markus şi Petter. Era aşezat pe marginea pasarelei, cu picioarele atârnând deasupra apei.

— Andreas! l-am strigat gâfâind. Vino să-mi dai o mână de ajutor!

— Pescuiesc, a zis fluturând undiţa către mine.

— E ceva important.

— Important e ce fac eu! a spus fără să se clintească.

— Grăbeşte-te, te rog!

I-a întins undita lui Petter.

— Sper să ai mai mult noroc decât mine, i-a spus trecând peste picioarele acestuia şi îndesându-şi şapca pe cap.

— Mama unde e? am întrebat.

— Habar n-am. Am stat aici toată dimineaţa.

— Du-te la atelierul tatei. Cere-i nişte pânza pentru vele sau o pânză veche de care nu mai are nevoie.

— Pentru ce?

— Fă ce-ţi spun! Şi mai adu un ciocan şi nişte cuie.

— Dar de ce nu te duci tu?

— Eu ar trebui să fiu la muncă, ai uitat? Şi n-am chef să-mi pună întrebări. Lasă ciocanul şi cuiele la noi în dormitor şi vino cu pânza în pădure. Ne întâlnim acolo. Să nu sufli nimănui o vorbă! Trebuie să ne mişcăm repede, până nu se întoarce mama.

I-am aruncat o privire pe sub sprâncene, m-am întors pe călcâie şi am alergat spre pădure.

Când m-a ajuns Andreas din urmă, luasem deja *Strigătul* din crăpătura dintre stânci şi-l ascunsesem după mestecenii de lângă gospodăria familiei Nielsen. M-am ghemuit alături, cu ochii pe potecă. În clipa în care a apărut Andreas, am ţâşnit dintre copaci, luându-l pe nepregătite.

— Ce te-a apucat? a întrebat sărind în lături şi scăpând din mână pânza pe care o adusese.

— Îmi pare rău, am şoptit. Ai grijă să nu ne vadă nimeni şi să terminăm repede.

— Doamne sfinte, Johanne! a exclamat pălind la faţă. Ai omorât pe cineva?

— Nu fi nătâng! Dar am să te omor pe tine dacă nu-ţi ţii gura.

— Bine, bine. Ei, ce avem de făcut?

— Hai cu mine!

Am luat-o înainte pe cărare, până la pâlcul de mesteceni.

— Întinde pânza pe jos, i-am spus şi l-am ajutat s-o despăturească.

— Nu e chiar pânză de barcă, a zis Andreas. E o bucată rămasă. I-am spus că facem o plută.

— Bravo! Acum hai să învelim tabloul în ea.

— Doamne fereşte! a făcut Andreas ducând mâna la gură. E ţicnitul ăla, nu?

— Da, e o pictură de Munch, am zis prefacându-mă că nu înţelegeam ce şoc era pentru el să vadă silueta scheletică şi peisajul răscolitor. Trebuie s-o ascund.

— De ce? De unde ai luat-o?

— Nu-mi mai pune întrebări. Hai s-o învelim!

Am înfaşurat *Strigătul* în pânza groasă de cânepă, petrecându-i bine

marginile.

— O ducem acasă, am zis apucând-o cu braţul şi lipind-o de şold. Dacă întreabă cineva, îi spunem că e o pânză pentru tata. O să ne creadă, nu?

— Eu aşa zic.

Andreas a mers alături de mine, ascunzând cât putea de bine pânza de ochii iscoditori, şi aşa am dus-o acasă.

— Ce bine că nu s-a întors încă, am spus când am ajuns. Să mergem la noi în cameră.

Am pus tabloul pe pat.

— Şi acum? a întrebat Andreas. Nu se poate spune că l-am ascuns.

— O să reparăm podeaua. Ai adus ciocanul şi cuiele?

Andreas a întins mâna, a luat uneltele de pe patul de sus şi le-a pus pe podea.

— Bun! am zis ridicând covorul şi dându-l deoparte. Ajută-mă să ridic scândurile.

Am avut mult de lucru şi ne-am murdărit din cap până-n picioare. Scândurile erau vechi, groase şi am fost nevoiţi să le ridicăm una câte una şi să le stivuim lângă pat. În golul de sub ele erau praf şi mizerie făcute de şobolani şi gândaci.

— Asta e a cincea, a zis Andreas când aproape ajunseserăm la celălalt perete. A rămas doar una. Nu e loc destul?

Am pipăit cu mâna spaţiul dintre grinzi.

— Poate, dacă îl întoarcem aşa, am spus arătând cu mâna în sus şi-n jos spre capătul peretelui.

Am luat tabloul de pe pat şi l-am aşezat cu grijă pe jos. Pânza de velă s-a strâns şi a foşnit a împotrivire în momentul în care am împins tabloul sub grinzile încrucişate. M-am aplecat şi am întins-o bine, iar Andreas i-a aranjat colţurile.

— Gata! L-am pus! a exclamat, apoi m-a privit cu uimire. Ce s-a întâmplat?

Plângeam din nou. Şiroaie albastre mi se prelingeau pe fată.

— Nu ştiu, i-am răspuns. E aşa de trist… Nu vrea să fie ascuns, învelit în pânză. Înţeleg foarte bine. E ca şi cum aş îngropa ceva ce n-a murit încă.

— Johanne, a zis Andreas, e un *tablou*! Un tablou smintit, prostesc. Hai acum să punem scândurile la loc.

Le-am ridicat una câte una şi le-am aşezat la locul lor. De data asta le-am prins în cuie noi, ca să ţină mai bine. Chiar când s-o luăm pe ultima, s-a întors mama. A intrat ca o furtună şi s-a pus pe ţipat când ne-a găsit acasă.

— Ce faceţi aici? a întrebat văzându-ne îngenuncheaţi pe jos.

— Reparăm podeaua, am zis. S-au slăbit câteva scânduri şi ne tot împiedicam de ele.

— Şi tu de ce nu eşti la familia Ihlen? m-a luat la rost.

— M-a trimis *fru* Ihlen să-i aduc ceva.

— Atunci fa bine şi du-i ce ţi-a cerut, s-a încruntat ea la mine, în loc să risipeşti timpul preţios al doamnei pentru podeaua din camera ta. Zău, Johanne!

— Eu sunt de vină, am rugat-o să mă ajute! m-a salvat Andreas. Pe asta, ultima, pot s-o pun singur. Du-te înapoi la lucru!

— Că tot eşti aici, a zis mama şi a strâns din buze atât de tare, încât ai fi zis că

i le cususe cineva, poate culegi câteva fructe pentru familia Heyerdahl. Nu ţi-am spus că pleacă săptămâna asta?

— Da, mamă, am răspuns facându-mi loc pe lângă ea. Să prinzi bine scândura aia de bârnă, Andreas! Să baţi bine cuiele, ca să nu ne mai împiedicăm de ea!

— M-ai auzit, Johanne? Cireşele pentru *herr* Heyerdahl?

— Mă întorc mâine. Am să le culeg atunci.

Dacă n-ar fi trebuit să mă duc la lucru, mama mi-ar fi tras o bătaie bună, fiindcă fusesem obraznică. Aşa stând lucrurile, a mârâit ceva şi mi-a dat un ghiont în spate când am ieşit pe uşă.

— Să faci curat pe-aici! i-a poruncit lui Andreas. Uite ce praf aţi stârnit!

L-am lăsat pe Andreas să termine treaba sub privirile bănuitoare ale mamei. Rareori se întâmpla ca fratele meu şi cu mine să facem ceva împreună şi ştiam că mama era nedumerită, însă trăgeam nădejde că nu voia decât să curăţăm podeaua şi n-o interesa ce se afla sub ea.

Sâmbăta, *fru* Ihlen mi-a dat voie să plec mai devreme acasă. M-am întors la Åsgårdstrand şi, aşa cum promisesem, am cules cireşe pentru *herr* Heyerdahl. În seara aceea era bal la Hotelul Grand, ultimul din sezon, însă nu aveam de gând să mă duc, pentru că nu mergea Tullik. Tocmai de bal mi-a vorbit şi *herr* Heyerdahl, poftindu-mă să intru în propria mea casă.

— Ce minunat! Cireşe! Christine, vino să vezi ce ne-a adus Johanne! Intră! m-a invitat. Christine îşi caută o rochie în cufăr. Diseară e bal la Grand. Te duci?

— Nu, nu cred, am răspuns, croindu-mi drum prin talmeş-balmeşul făcut de alde Heyerdahl – un noian de pânze, şevalete, palete, pete de ulei, cârpe şi huse pentru mobilă.

Ce bucuroasă avea să fie mama să cureţe tot ce rămăsese în urma lor prin casă!

— Să ştii că e ultimul pe sezonul ăsta! a zis *herr* Heyerdahl.

— Am să pun cireşele aici, pe banchetă, am spus fără să-i dau un răspuns. Au să ţină o zi, două, dar nu mai mult.

— Atunci o să le mâncăm diseară, înainte să mergem la bal. Eşti sigură că nu vrei să vii?

— Fără Tullik, nu!

Vorbele mi-au ieşit pe gură intr-o suflare şi nu le mai puteam lua înapoi.

— Domnişoara Ihlen? Da, Edvard ne-a spus că a dispărut. Se simte bine?

— Nu-i dau voie să-l mai vadă, am zis fără să-mi pese cine ce ştia şi unde am fi putut ajunge cu discuţia.

— Sfatuieşte-o să-l uite! a zis *herr* Heyerdahl.

— Nu se poate. Fără el, ea nu *e* Tullik.

— Edvard nu e făcut pentru dragoste, Johanne. Nu pentru dragostea unei femei. El îşi iubeşte arta. E însurat cu arta lui.

— Asta a înţeles şi ea.

— E atât de prins de ceea ce face. Arta îl copleşeşte, îi înghite sufletul.

— Cred că a înţeles şi asta, am zis cu inima grea de tristete.

— Atunci a înţeles şi că singurul fel de a-i arăta dragostea e să-i redea libertatea. Ştii că are de gând să plece în Germania? Are să plece în curând, la fel ca noi toţi. Vă lăsăm în pace, să vă vedeţi de vieţile voastre.

Mă întrebam cum avea Tullik să-şi găsească pacea şi cum îşi va vedea mai departe de viaţa ei, când de fapt totul se sfârşise pentru ea.

— Când pleacă? am întrebat.

— Nu ştiu. Curând. A primit o invitaţie de la un admirator care i-a propus să-şi expună lucrările la Berlin. Are noroc, în Kristiania nu poate vinde nici măcar un desen.

— Nu-i place să le vândă. Tullik spune că le numeşte „copiii" lui.

Herr Heyerdahl a râs răguşit, apucându-se cu mâna de pântecul umflat.

— Aşa o fi, a zis privind pe fereastră spre copiii lui, care se jucau în curte. Bietul Edvard!

— Trebuie să plec, am spus, simţindu-mă oarecum jignită. Mama are nevoie de mine.

— Îmi închipui că veţi fi bucuroşi să vă întoarceţi acasă săptămâna viitoare.

N-am vrut să-l contrazic, drept care i-am zâmbit prefăcut şi am plecat, uşurată că fructele nu-i stârniseră inspiraţia, cum îşi dorea mama cu atâta înfocare. Mă gândeam uşurată că nu vor mai fi tablouri cu mine, nici portrete care să mă imortalizeze.

Seara, după ce am terminat de mâncat, am strâns farfuriile şi am pus deoparte ce rămăsese de la masă, am simţit mâna tatei pe umăr.

— Am auzit că e bal diseară, Johanne, mi-a şoptit. Ultimul din sezonul ăsta. De ce nu te duci? Distrează-te!

Mă simţeam golită pe dinăuntru, numai de dans n-aveam chef.

— Nu am nevoie de baluri, tată.

— Păi cine se duce la bal de *nevoie*? s-a minunat el. Te duci fiindcă-ţi *doreşti*\ Nu vrei să ieşi un pic?

Mi-a făcut cu ochiul şi a arătat cu capul spre mama, care moţăia într-un scaun lângă foc.

— Da, cred că mi-ar face bine un pic de aer curat, am încuviinţat.

— Atunci du-te, draga mea!

S-a dat puţin înapoi şi a întins braţul spre uşă, ca şi cum n-aş fi ştiut unde era.

Mi-am deznodat şorţul şi l-am pus pe spătarul scaunului.

— Mulţumesc, tată, i-am spus şi l-am sărutat pe obraz înainte să plec.

Thomas mă aştepta peste drum, aşezat pe o barcă pescărească întoarsă cu fundul în sus. Cine ştie de când stătea acolo? Ţinea în mână o piatră roşie vârstată cu alb, frecând-o cu vârfurile degetelor lui mari. Ştia că-mi plăceau astfel de pietre, de altfel greu de găsit.

— Astă-seară e bal! a zâmbit el. Mai ţii minte? Am tot sperat să vii.

S-a ridicat şi a venit spre mine cu braţele întinse.

— N-am poftă de dansat astă-seară, am zis împingându-l într-o parte. Dacă nu

vine Tullik…

— Îţi va fi mai bine fără ea. Nu-ţi ajunge că eşti cu mine?

Mi s-a pus un nod în gât şi n-am putut scoate o vorbă.

— Nu-ţi ajunge? a repetat înnegurându-se.

Şi atunci mi-a apărut în faţa ochilor Tullik, am simţit cum mă strânge în braţe, i-am văzut părul ca focul şi i-am auzit glasul, ademenitor ca mireasma trandafirilor. Roşu şi rubiniu, învârtindu-se, curgând şi respirând viaţă adevărată. Roşul stacojiu mă însufleţea, vişiniul închis mă răsfaţa. Culorile îmi aduceau libertatea. Apoi l-am văzut din nou pe Thomas stând în faţa mea. Era de ajuns? îmi era el de ajuns? Oare avea să mă lipsească de culorile mele?

— Nu e nevoie să-mi răspunzi, a zis. Eu nu pot să-ţi dau ce-ţi dă Munch, sau domnişoara Ihlen, sau vreunul dintre oaspeţii din Kristiania. Eu sunt pescar, şi atât.

Mi-a întors spatele şi a aruncat piatra înspre plajă cu atâta putere şi atât de departe, că n-am auzit-o căzând. Apoi a pufrut, a clătinat din cap şi a dat să plece.

— Thomas, te rog! am zis. Am…

M-am oprit, nici eu nu credeam ce voiam să spun. Aş fi vrut să se întoarcă la mine, dar ce mi-ar fi cerut în schimb? N-aş fi putut spune. Un şuvoi magenta a ţâşnit în urma lui. Vârtejuri stacojii se răsuceau în jurul pieptului său şi-l îmbrăcau într-o lumină roşiatică. Însă el a ridicat mâna, fără să se întoarcă, şi roşul s-a stins, transformat în gri. Mâna lui mare, puternică, cu care mă sprijinea, era acum un zid, semnul care-mi spunea să mă opresc. Îmi spunea să nu mă duc după el, ci să mă întorc din drum.

Să plec.

Zilele de vară se împuţinau şi luna nu mai avea răbdare. Se arăta devreme, voind să pună stăpânire pe cer de cum apunea soarele. Urmărită de privirea ei gălbuie, am trecut printre movilele înverzite şi m-am trezit atrasă de mare, ca de obicei.

Păşeam peste pietre, găsindu-mi drumul fără să mă uit în jos. Valurile înaintau şi se retrăgeau cu un plescăit ritmic, amestecul de alge şi sare înflorea, apoi se veştejea în aerul răcoros al nopţii. Mi-am potrivit respiraţia după cadenţa valurilor, inspirând şi expirând odată cu apa. Erau seri când credeam că puteam merge la nesfârşit pe ţărmul Åsgårdstrandului. O luam de-a lungul coastei, treceam prin Borre şi Horten, şi apoi mai departe, până la Holmestrand. Dacă o ţineam pe lângă ţărm, coteam spre Svelvik şi puteam ajunge până la Drammen şi, în cele din urmă, în Kristiania. Însoţită de foşnetul blând al valurilor, eram convinsă că aş fi putut merge până în Suedia, fără să simt oboseala.

Din când în când îmi propuneam să mă opresc, de teamă să nu mă îndepărtez prea tare. Prima oară când mi-a venit acest gând mă aflam la marginea pădurii, unde ţărmul făcea un cot adânc, ca o potcoavă. Pe toată lungimea plajei creşteau copaci. Ghetele mi se afundau puţin în nisip şi pietriş, dar, cu toate că era întuneric, ştiam să găsesc drumul.

Am întors capul şi am văzut luminile din Åsgårdstrand licărind – lampioanele

atârnate în spatele Hotelului Grand şi luminile dinăuntru, unde oaspeţii dansau şi unde Christian şi prietenii lui încingeau corzile scripcilor. Mi-am amintit cum mă învârtise Thomas în seara când am dansat şi când am văzut-o prima oară pe Tullik. Parcă trecuse o veşnicie de atunci.

La capătul potcoavei era un mic dig construit în calea curentului din fiord. O mână invizibilă s-a apropiat de mine şi m-a împins într-acolo. M-am supus fără să-mi pun întrebări. Abia când am ajuns la jumătatea drumului l-am zărit pe Munch. Era aşezat la capătul digului, cu genunchii la gură, şi privea spre Borre. N-a fost nevoie să-i văd faţa ca să ştiu că era el.

Când m-am apropiat, m-am aşezat şi eu, fără să scot o vorbă. Ştia că eram acolo. Ştia că eu eram. La fel ca înainte, pe vremea când eram copil: stăteam alături de el, dar fiecare din noi era singur. Luna i-a luminat o şuviţă de păr tremurândă în bătaia brizei. Privea mâhnit spre Borre, cu atâta dor, încât am simţit o durere ascuţită în piept.

Stăteam acolo fermecaţi de natura din jur; plescăitul apei ne împresura, vântul ne trăgea de păr şi de haine, pinii semeţi îşi întindeau ramurile spre noi, dar nu ne puteau apropia. Nu ştiu cât timp o fi trecut astfel. În tăcerea aceea îmi părea mai puţin misterios şi am început să-l înţeleg, aşa cum un mugur înţelege în ce fel să devină fruct copt. Învăluiţi de atmosfera aceea, nu mai eram persoane separate, ci două elemente ale naturii care stăteau de vorbă prin sentimente, fără să aibă nevoie de cuvinte. Tristetea şi neliniştea lui curgeau între noi asemenea vopselurilor stoarse din tuburi. *Nu vă pot ajuta, domnule Munch*, spuneam în gând, începând să înţeleg că nimeni, nici măcar Tullik, nu avea cum să-l ajute.

Se făcuse frig şi picioarele îmi amorţiseră de la răceala pietrelor.

— Plec, a spus rupând tăcerea. Mă întorc în Germania, să-mi expun lucrările.

— Când plecaţi?

— Curând. Poate chiar săptămâna viitoare.

— O să-i spuneţi?

Şi-a îngropat bărbia în piept şi şi-a trecut mâna prin păr.

— O să-mi iau la revedere.

O pală de vânt rece mi-a îngheţat gâtul; m-am înfăşurat mai strâns în broboadă.

— Cum crezi ca e mai bine, Johanne? Să visezi la fericire sau să visezi la o fericire imaginară? Eu am arta mea, nu mai e loc de nimic altceva. Ca să nu mai vorbim de starea mea, boala pe care am moştenit-o de la părinţi – slăbiciunea fizică a mamei, nervozitatea şi anxietatea tatei. Ar fi Tullik în stare să facă faţă tuturor acestor probleme? Fiindcă n-am cum să scap de boală. Iar dacă ar fi să scap de boală, ce s-ar alege de arta mea? Sora mea, Inger, spune că munca ne face bine. Ne dă putere. Am pus întotdeauna arta mai presus de orice altceva. O femeie m-ar incomoda, nu crezi? Iar eu aş putea oare să trăiesc printre ei? Citesc romane siropoase, se ţin de bârfe şi se reunesc la zile de naştere. Or avea vreodată curajul să stea singuri? Femeile defilează braţ la braţ pe bulevardul Karl Johan, bărbaţii se duc la club. Sunt ocupaţi tot timpul. Dar cu ce-şi ocupă timpul? Cu ce se pot mândri în definitiv? Deoarece nu ştim decât că, atunci când

pătrundem în valea morţii, trebuie s-o străbatem singuri. Dacă nu avem o lumină în noi, rătăcim singuri pe întuneric. Aşa că trebuie să-i urmăm pe cei care sunt lumina, care aduc lumina. Când colo, ce facem noi? îi oropsim. Oamenii nu văd lumina, văd doar întunericul.

Nu eram în stare să răspund acestei avalanşe de gânduri, dar îmi dădeam seama că pentru el iubirea faţă de altcineva avea să fie mereu în urma iubirii pentru artă. Arta avea să fie întotdeauna viaţa lui.

— Când eram copil, am văzut de mai multe ori moartea cu ochii, a continuat. I-am simţit degetele reci apucându-mă de umăr şi m-am cutremurat de frigul care m-a pătruns până-n măduva oaselor. Uneori am fost încredinţat că n-am să mă mai fac bine, alteori nici nu-mi doream. Apoi, când mi-am revenit, am înţeles că moartea mă va vizita din nou, că voi da din nou ochii cu ea şi că va trebui să-i arăt ceva ca să justific răgazul de viaţă pe care mi l-a dat.

— Şi acel ceva e arta, am spus.

— Întocmai.

Vântul s-a stârnit din nou. Îi biciuia trupul, ca şi cum el şi briza îşi dădeau mâna. Mie îmi îngheţaseră picioarele de tot, aşa că m-am ridicat să le dezmorţesc.

— Trebuie să plec, am zis. S-a făcut târziu.

— Merg cu tine, a spus întorcând capul.

— Nu, nu e nevoie. Ştiu drumul.

— Şi eu îl ştiu, a zis. Cu totii ştim drumul de întoarcere.

Ochii i se întunecaseră, vocea abia i se mai auzea, slabă ca ciripitul unui sturz.

— De drumul înainte suntem însă mai puţin siguri.

L-am lăsat stând pe dig şi m-am întors acasă zgribulită, cu nasul şi obrajii înroşiţi de frig. Mama dormea, iar tata a mormăit ceva nedesluşit, fără să se ridice din pat când m-a auzit intrând. I-am şoptit la ureche o minciună: că da, am fost la bal, şi că da, m-am distrat. Am intrat tiptil în camera unde dormea Andreas. Scândurile din podea nu mai scârţâiau. Am făcut câţiva paşi încoace şi încolo în timp ce mă dezbrăcăm, simţind sub tălpi lemnul vechi, lustruit de ani. M-am întins pe pat şi am închis ochii, rugându-mă ca somnul să vină repede. Dar în urechi îmi răsunau ţipetele obsedante ale *Strigătului.* Urla la mine de sub podeaua camerei.

17
Negru

Putem să ne stârnim, *în întuneric, cele mai luminoase*
imagini, *la cererea imaginaţiei.*
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Furtuna a izbucnit luni seara, după ce terminaserăm masa. La început nici n-am crezut că se va stârni. Văzduhul parcă prinsese viaţă, fulgerele ţâşneau, din când în când se auzea un huruit, ca ghiorăitul unor maţe uriaşe. *Fru* Berg se învârtea prin casă cărând coşuri cu rufarie, fără să se poată hotărî ce să facă cu ele.

— Ne aşteaptă ceva rău, a bodogănit trecând pe lângă mine pe scară, când mă duceam să văd ce face Tullik. Se pune ceva la cale, de bună seamă. Cineva unelteşte împotriva noastră. Dumnezeu e mânios.

M-am lipit de balustradă, cu Henriette la picioare, şi mi-am supt burta ca să-i fac loc lui *fru* Berg. A împins-o pe Henriette cu piciorul.

— Dă-te la o parte! i-a zis şi s-a îndreptat spre bucătărie aşa de speriată, încât nu mai vedea şi nu mai auzea pe nimeni.

Tullik dormise toată după-amiaza. După un scurt moment de luciditate, în care văzuse *Strigătul*, se cufundase din nou în întuneric, în lumea ei încâlcită, de panică şi confuzie. Se retrăsese cu atâta înverşunare din ritualul zilnic al vieţii familiei, încât îmi era teamă că nu va trece mult şi părinţii vor ceda şi o vor trimite la Gaustad.

Îmi făceam multe griji pentru ea, parcă mai multe decât toţi ceilalţi. O vedeam pe Tullik afundându-se în existenţa aceea lipsită de bucurie, în viaţa aceea ciuntită, jelind chinuită noapte de noapte şi căzând în fiecare zi într-un somn asemănător morţii, şi mi se părea că o vedeam croindu-şi drum printr-o mlaştină. Ea, care fusese atât de plină de viaţă, ajunsese acum o umbră întunecată şi nedesluşită, la fel ca spectrul care-o pândea pe Laura Munch în tablou. Şi, la fel ca Laura, Tullik nu putea scăpa de el.

Când am intrat în cameră, aerul era înăbuşitor. Am deschis fereastra spre cerul duşmănos. Din norii cenuşii, ca de piatră, ţâşneau limbi de foc, despicate ca limbile de şarpe, iar în urma lor venea mârâitul amenintător al tunetului.

— Ce e? a îngăimat Tullik, doar pe jumătate conştientă.

— Vine furtuna, i-am spus. *Fru* Berg e înspăimântată. E convinsă că s-a mâniat Dumnezeu. Însă eu cred că-i un lucru bun, că se mai curăţă aerul. Nu vrei să cobori să mănânci ceva? am întrebat-o trăgând cu ochiul la pâinea pe care i-o adusesem mai devreme şi care se scorojea pe tavă.

— Nu mi-e foame, a zis.

— Atunci ce să-ţi aduc? am întrebat luând-o de mână.

— Deschide şifonierul, a murmurat. Adu-l la mine, Johanne.

— Bine, dar…

— Adu-mi-l! a zis şi s-a dat jos din pat.

Am aruncat o privire pe palier, să văd dacă era cineva prin apropiere, apoi am închis încet uşa dormitorului. Am desprins cu grijă pânza neagră din spatele şifonierului care ascundea tablourile. Am tras cu unghiile de piuneze, până când pânza a cedat şi un vraf de tablouri a căzut printre hainele lui Tullik. Le-am scos unul câte unul şi i le-am arătat ca pe nişte rochii.

— E aici, i-am spus. Edvard e aici, în fiecare pictură.

Ochii i s-au deschis mari, ca două lumini aprinse în camera posomorâtă, când am ridicat mai întâi *Sirena*, pe urmă tabloul dureros de impresionant în care bărbatul şi femeia se întâlneau pe plajă. Tullik mi-a cerut să le întind pe jos. A început să danseze în jurul lor, parcă vrăjită de energia întunecată a furtunii. Era fermecătoare, la fel ca sirena ieşită din apa indigo, la lumina lunii care strălucea sub forma unei coloane uriaşe şi unduia odată cu valurile. Se şi mişca asemenea unei sirene, bătând din picioare ca dintr-o coadă desfăcută peste valuri.

M-am uitat la părul ei, minunat de frumos în tablou. Îi atârna peste un umăr, curgea în mare şi se preschimba în apa din jurul ei. Restul şuviţelor îi cădeau pe spate, lăsând să i se vadă sânii, şoldurile şi coapsele, întocmai cum fusese în ziua când se simţise atât de îndrăzneaţă, când fusese atât de înflăcărată şi necugetată.

I-am arătat *Vocea*, momentul în care stătuse în faţa lui Munch în seara aceea, în pădurea Fjugstad, cu mâinile încrucişate la spate şi faţa ridicată spre el. Mi-am amintit cât de fascinată fusesem de pasiunea cu care se sărutau, de felul în care se devorau unul pe altul ca nişte animale flămânde.

— Mă iubeşte! a spus dintr-odată, dansând mai departe în jurul tablourilor şi fluturând din braţe.

— Sigur că te iubeşte.

— Trebuie să mă duc la el.

Ochii i se însufleţiseră din nou. Simţeam primejdia în privirea lor, însă n-aş fi putut spune că îmi părea rău.

Toată familia mersese de mult la culcare, înainte să cadă primele picături de ploaie. Poate că şi adormiseră. Eu stăteam la fereastră, în cămaşa de noapte, fiindcă – nici eu nu ştiam de ce – mă atrăgea furtuna, dezlănţuirea totală a naturii, care-mi aducea aminte că vom fi mereu la mila ei. Cerurile s-au deschis cu un bubuit, dând drumul şuvoaielor de ploaie care loveau în ferestre, ca şi cum ar fi vrut cu orice chip să intre în casă. Picăturile mari ciocăneau în geam ca nişte pietricele, în timp ce apa se aduna în jgheaburile streşinilor, scuipând mici cascade spre pământ.

Cerul era sfâşiat de fulgere şi casa se zguduia neputincioasa la fiecare bubuitură de tunet. Mi-o închipuiam pe *fru* Berg tremurând în casa ei, încredinţată că Dumnezeu era mânios pe noi toţi. Un fulger a luminat biserica, şi în clipa aceea am zărit grinzile frontonului şi uşa care ţinea piept atacului. Mă întrebam oare de câte ori înfruntase biserica astfel de furtuni de-a lungul sutelor ei de ani de existenţă. Rezistenţa edificiului mi se părea de neclintit, parcă ştiind că

Dumnezeu n-ar fi făcut rău tocmai locului în care era preaslăvit.

Bubuiturile veneau una după alta, zdruncinând Solbakken din temelii cu o înverşunare neînduplecată. Undeva, o fereastră uitată deschisă se zbătea speriată. La parter s-a trântit o uşă. S-a deschis şi s-a închis iar. S-a deschis şi s-a închis iar şi iar. Găinile lui Tullik se învârteau prin coteţ, cotcodăcind înspăimântate. Probabil că pentru ele tunetul era ca o mie de *fru* Berg la un loc, amenințându-le să le facă friptură la cina amiralului. Fiecare bubuitură era mai grozavă decât cea dinainte şi furtuna se înteţea de la o clipă la alta, ca şi cum n-ar mai fi avut de gând să se potolească. Simţeam nivelul mării ridicându-se. Din cauza legăturii mele inexplicabile cu apa, valuri de neliniște îmi inundau pieptul, aşa că m-am refugiat în pat, unde mă simţeam în siguranţă.

Am ciulit urechea, dar printre trăsnete şi fulgere n-o puteam auzi pe Tullik. Din camera ei nu răzbătea nici măcar un scâncet, însă, nici eu nu ştiam de ce, nu-mi găseam liniştea. Tăcerea era sinistră, ai fi zis că o altă primejdie pândea în vijelia nopţii. Am încercat să nu mă gândesc, să uit de furtună, respirând adânc şi rar, ca să-mi stăpânesc tulburarea. După o oră sau două am adormit buştean, fără să-mi mai pese de toanele furtunii de afară.

M-a trezit explozia unui tunet. M-am ridicat în capul oaselor, inima îmi bătea tare, ceafa şi capul îmi zvâcneau. Ploaia izbea în geamuri la fel ca înainte. Nerăbdarea ei m-a făcut să mă dau jos din pat, dar am rămas în mijlocul camerei, buimacă, neştiind de ce eram în picioare, îngheţată de frig şi speriată. Apoi răpăiala de la fereastră s-a împărţit în două silabe, care se tot repetau: *Tu-llik*, *Tu-llik, Tu-llik*.

Am dat fuga în camera ei.

— Tullik! am chemat-o în şoaptă. Eşti trează?

Camera era cufundată în întuneric. Fereastra era deschisă, ploaia intra în rafale şi apa se prelingea de pe pervaz pe zid.

— Tullik!

M-am apropiat de pat, dar n-am văzut-o. Bâjbâind orbeşte după trupul ei, am întins mâinile şi am pipăit aştemuturile, dar sub ele nu era nimic. Le-am apucat şi le-am tras deoparte, le-am smuls şi le-am aruncat pe jos. Apoi m-am întors, m-am uitat prin cameră, pe podea şi încă o dată la pat, dar nici urmă de Tullik.

Am ieşit în hol, m-am dus în capul scărilor şi am ascultat, cu fruntea aplecată peste balustradă. Să nu fi putut dormi şi să fi coborât la bucătărie? Am ciulit urechea, străduindu-mă să desluşesc ceva prin ropotul ploii şi trosnetul tunetelor, dar nimic.

— Nu! am ţipat înăbuşit. Nu, Tullik! Ce-ai făcut?

M-am repezit în camera mea şi m-am îmbrăcat la repezeală, încurcându-mă în şireturi şi găici, încheind pe sărite copcile şi nasturii. Am înhăţat broboada, mi-am legat o basma pe cap şi m-am furişat afară, gata să înfrunt furtuna.

Era o noapte neagră ca smoala. Am găsit un felinar în magazie, dar nu îmi era de prea mare folos pe ploaie, ba încă mai şi arunca umbre în faţa mea, mai mult încurcându-mă. Potopul înecase pământul în valuri de apă. Drumul era o mare, câmpurile – o mlaştină. Până să ajung în pădure, aveam deja picioarele ude de

apa care-mi pătrunsese prin ghete. Ploaia cădea ca o perdea deasă printre copaci, ramurile şi frunzişul nu mă adăposteau în niciun fel. Ţinând bine felinarul care se legăna încolo şi încoace, am grăbit pasul pe poteca devenită un şanţ plin cu un terci gros de noroi.

Deasupra capului meu s-a dezlănţuit o altă salvă de tunete, cu atâta putere şi furie, încât nu mi-am putut stăpâni un ţipăt şi am fugit să mă ascund în spatele unui copac. Crengile îndoite sub povara ploii îndreptau spre mine degete negre, alunecoase. Atingerea lor îmi dădea fiori, la fel ca gemetele pe care le scoteau, părând gata să se rupă în bătaia vântului. Mi-am adus aminte de ce-mi povestise Tullik despre troli şi zâne, de cum se plimbase prin pădure la asfinţit şi văzuse forme şi umbre mişcându-se printre copaci asemenea unor năluci. La vremea aceea nu-i dădusem crezare, însă acum nu mai eram aşa de sigură. De fapt, nu m-aş fi mirat să zăresc un trol sau chiar o ceată de zâne pe furruna aceasta şi, privind cum fulgerele izbucneau printre copaci, chiar am început să-mi închipui stafii şi monştri înspăimântători pândindu-mă de după ramuri.

Până şi foşnetul liniştitor al mării dispăruse, acoperit de vuietul omniprezent al ploii. Mi-am îndreptat urechea spre mare, dar valurile renunţaseră să plescăie ritmic; se învolburau mânioase, se aruncau în toate direcţiile, se izbeau de stânci, se loveau unul de altul cu zgomot şi se prăbuşeau gâlgâind amenintător.

Alunecam şi mă poticneam pe poteca noroioasă, biciuită de şuvoaiele ploii care nu dădea semne că s-ar potoli. Apa mi se scurgea pe obraji, de-a lungul nasului, îmi intra în gură şi-mi picura de pe bărbie. Parcă înotam în mare. Am scuturat din cap şi am clipit de mai multe ori ca să-mi scot apa din ochi, dar de fiecare dată o nouă rafală de ploaie îmi înceţoşa privirea.

Când, în cele din urmă, am ajuns la ferma familiei Nielsen, eram sleită de puteri. M-am sprijinit de zid, mi-am scos basmaua şi mi-am şters stropii de noroi de pe faţă. Mi-am răsucit părul aşa cum faci cu o cârpă, încercând să storc apa din el, mi-am strâns şuviţele ude lipite de obraji, le-am adunat într-un coc şi le-am prins cu agrafele, pe dibuite.

În miezul nopţii, pe furtună, Åsgårdstrand-ul era pustiu. Oamenii se refugiaseră în case, lăsând străzile în mâinile nălucilor. Ferestrele erau întunecate, nu se zărea niciun semn de viaţă. Porţile se zbăteau în bătaia vântului, clănţănind din zăvoare. Copacii se îndoiau neputincioşi peste garduri şi rămâneau aşa, copleşiţi parca de ruşine. Nygårdsgaten se transformase într-o baltă uriaşă pe care, printre pietre, pluteau crengi rupte şi balegi de cal. Săream din piatră-n piatră, printre bălţoacele murdare, încercând să ţin mijlocul drumului şi să evit şleaurile pline ochi de apă. Când am trecut pe lângă casa noastră, l-am auzit pe copilaşul soţilor Andersen plângând şi m-am gândit la copiii care nu puteau dormi în noaptea aceea şi care, tremurând de frică, îşi căutau adăpost în patul părinţilor, terorizaţi, la fel ca mine, de poveştile cu troli şi duhuri care bântuie noaptea. Pe urmă mi-am adus aminte de Andreas şi mă întrebam dacă nu cumva auzea şi plânsetele *Strigătului*, pe lângă urletele răguşite ale furtunii.

Acasă la Munch poarta era deschisă, sprijinită de casă într-o rână, ca şi cum ar fi fost smulsă din ţâţâni. Obloanele ferestrei laterale erau închise, aşa că nu

puteam vedea ce se petrecea înăuntru. În schimb, am băgat de seamă că toate tablourile fuseseră lăsate afară, în bătaia ploii. Poate credea că le făcea bine? Poate îşi închipuia că aveau nevoie de ploaie, tot aşa cum au fructele şi legumele? Pe întuneric n-am putut recunoaşte decât lucirea efervescentă a rochiei lui înger, în tabloul în care stătea aşezată pe stâncile de pe plajă.

M-am grăbit să urc scara din spate, urmărită de bubuitul tunetului, care mă condamna pentru ceea ce făceam. Am bătut cu pumnul în uşă, am aşteptat, dar n-a venit nimeni.

O lumânare înfiptă în gâtul unei sticle licărea la fereastră, dincolo de şiroaiele de apă care îmbrăcau ochiurile de geam într-un lac lichid.

Am coborât scara şi am bătut cu palma în geam.

— Tullik! am strigat. Sunt eu, Johanne! Dă-mi drumul înăuntru!

Cum stăteam în picioare, marginea ferestrei îmi ajungea în dreptul umărului. M-am ridicat în vârful degetelor, încercând să zăresc ceva înăuntru, dar, pe de o parte, nu vedeam din cauza ploii, pe de alta, cu excepţia lumânării care pâlpâia în geam, casa era cufundată în întuneric.

— Tullik! am strigat din nou. Eşti în casă?

Neprimind niciun răspuns, m-am speriat. Dacă nu era aici, unde ar fi putut fi? Trebuia neapărat să intru, ori măcar să arunc o privire înăuntru. Am căutat în grădină un obiect pe care să mă pot urca şi am găsit câţiva bolovani mari, dar nu i-am putut ridica fiindcă îmi alunecau din mâini şi nici nu cred că aş fi putut sta în echilibru pe ei. Apoi am văzut banca din grădină pe care şezuse Tullik în seara când o găsisem aici, bând împreună cu Munch. Când am tras prima oară de ea, banca abia dacă s-a clintit, aşa că am fost nevoită să mă proptesc cu spatele de ea şi s-o împing, după care am legănat-o într-o parte şi-n alta cu picioarele până când s-a desprins şi am putut s-o trag sub fereastră. Picioarele băncii scurmau iarba udă, lăsând în urmă două dâre de noroi. Am reuşit s-o aduc până la fereastră şi am aşezat-o cu spătarul spre perete.

— Tullik! am strigat din nou. Sunt eu, Johanne! Eşti aici?

Am aşteptat puţin, cu ochii la fereastră, dar n-am primit niciun răspuns.

Atunci am luat felinarul, m-am urcat pe bancă şi m-am aplecat să mă uit înăuntru, pe fereastră.

La început n-am zărit decât nişte umbre mişcând în lumina tremurândă a lumânării. Pe urmă am şters apa de pe geam, mi-am lipit căuşul palmei de sticlă, şi aşa am izbutit să disting câte ceva printre formele care se învârteau înăuntru.

Abia m-am stăpânit să nu scot un ţipăt când am zărit-o pe Tullik. În primul moment m-a fulgerat un gând înspăimântător, mi se părea că era moartă.

Era întinsă pe pat, iar braţul drept îi atârna peste margine, ca şi cum ar fi fost abandonat de restul trupului. Părul roşcat i se revărsa în valuri în jurul capului. Cădea peste colţul saltelei, atârna peste marginea patului, iar vârful câtorva şuviţe atingea podeaua. Prin bluza descheiată i se vedeau sânii. Sub jupon, un picior era întins, altul îndoit de la genunchi. Ţinea ochii închişi, dar când m-am uitat mai bine, mi-am dat seama că nu suferea, nici nu era leşinată, ci, dimpotrivă, era senină, asemenea unei zeiţe sau a unui înger. Obrajii îi era îmbujoraţi, buzele

pline, întredeschise; ochii, aproape acoperiţi de pleoape sub sprâncenele uşor arcuite. N-o văzusem niciodată atât de împăcată, de eliberată de dorinţe, de întrebări ori durere.

— Tullik! am îngăimat.

Munch, gol până la brâu, stătea pe un scaun lângă pat. Ţinea caietul de schiţe pe genunchi şi mâna i se mişca repede, desenând linii şi cercuri cu ochii la Tullik, schiţând forma corpului ei cu o bucată de cărbune. Îi vedeam mustaţa mişcându-se încet în timp ce-i vorbea cu voce domoală, neauzită. Lângă pat, pe masă, se aflau o sticlă de vin şi două pahare. Tullik şi Munch nu ştiau de nimic, nici de ploaie, nici de tunet, nici de mine – nu aveau ochi decât unul pentru altul. Aici, în mijlocul furtunii năprasnice, dezlănţuite, cei doi îndrăgostiţi îşi găsiseră tihna.

Văzând-o pe Tullik atât de liniştită, nu-mi venea s-o tulbur, însă, cum ploaia nu contenea, udă până la piele şi îngheţată, ştiam că aveam să răcesc zdravăn dacă aş fi stat toată noaptea s-o aştept. Şi oricum, dimineaţa am fi fost nevoite să răspundem la foarte multe întrebări: Unde fusese? Ce făcuse afară toată noaptea, pe furtună? De data asta nu aveam cum să-i iau apărarea. Caroline avea să ştie exact unde se dusese, şi Tullik urma să fie izgonită. N-avea să-l mai vadă niciodată pe Edvard. Trebuia neapărat s-o duc acasă înainte de răsăritul soarelui.

Am luat o piatră şi am bătut tare în geam, până m-au auzit. Munch a reacţionat primul. S-a uitat peste umăr, să vadă de unde venea zgomotul, şi atunci am bătut şi mai tare, păcănind ca o ciocănitoare ca să-i atrag atenţia.

A pus caietul de schiţe pe pat şi Tullik s-a mişcat, ridicându-se şi încheindu-şi bluza.

— Eu sunt! am strigat ca să mă audă prin geam. Eu sunt, Johanne!

Munch a venit la uşa din spate.

— Johanne, ce cauţi afară pe furtuna asta? m-a întrebat, trăgându-şi cămaşa pe el când am intrat în casă. Doamne, cum arăţi! Eşti udă leoarcă! Hai, intră odată, pentru numele lui Dumnezeu!

— Trebuie s-o duc pe Tullik acasă înainte ca cineva să-şi dea seama că a plecat, am zis încercând să nu mă uit la el.

— Johanne, scumpa mea! a spus Tullik tărăgănând cuvintele, ca şi cum i s-ar fi adresat unui musafir la o petrecere din Kristiania.

— Tullik, mi-am făcut griji din cauza ta. Dacă află că ai plecat, au să…

— Ei, cui îi pasă de ce-au să facă? a zis ea. Nu pot să mi se pună în cale.

Munch mi-a întins un prosop şi m-am şters pe faţă.

— Dar dacă te trimit la…

— N-au ce să-mi facă! a spus, sigură pe ea.

— Ştii care e părerea Carolinei. Şi a mamei, şi a tatălui tău.

Tullik s-a dus încet spre Munch, care se aşezase la loc pe scaun. I s-a aşezat pe genunchi, i-a încolăcit gâtul cu braţele şi i-a apăsat capul în jos, lipindu-l de pieptul ei. Au rămas aşa, îmbrăţişaţi, acoperiţi de pletele ei ca de nişte vrejuri de foc. Tullik l-a strâns şi mai tare în braţe, iar el şi-a cuibărit capul pe inima ei,

cuprinzând-o pe după mijloc cu braţele, cum face un copil cu mama lui. Ea s-a aplecat asupra lui şi l-a sărutat pe gât încet, tandru, murmurându-i vorbe de dragoste pe care nu le auzeam. Am încercat să nu mă uit spre ei, dar privirea îmi era atrasă, împotriva voinţei mele, de cei doi îndrăgostiţi.

— Poţi să mă iei acasă dacă vrei, Johanne, a spus în cele din urmă, când s-a dezlipit de el. Oricum, lucrurile s-au schimbat.

A prins obrajii lui Munch în palme şi i-a ridicat faţa spre ea, în timp ce-i mângâia buzele cu degetele mari.

— Nu-i aşa, dragule?

Nu-i spusese. De Germania. De plecare. Nu-i spusese.

— Tullik, trebuie să plecăm! am spus cu asprime, înfuriată de detaşarea lui.

Tot aşa fusese şi în ziua aceea, în grădină, când veniseră Caroline şi Ragna. Nu-i luase partea lui Tullik, nu voise s-o protejeze, deşi era vulnerabilă. Avea de gând să plece, să-i zdrobească sufletul, biata de ea. Cât despre Munch, el avea arta lui. Era singura lui iubire şi tot ce-i trebuia.

— Ia desenul ăsta, Tullik! a spus rupând o pagină din caietul de schiţe. Şi mai am o pânză pentru tine. Uite, *Lumina lunii*, un peisaj!

S-a dus în cealaltă parte a camerei şi a ridicat o pânză dreptunghiulară: ţărmul turcoaz şi coloana falică a lunii întinsă peste mare. Desenul şi tabloul erau fărâme din el, singurele pe care le putea oferi, singurele pe care ea le putea păstra.

— Uite, Johanne! a spus Tullik luând *Lumina lunii* din mâna lui. E Åsgårdstrand. Frumos şi liniştit în miez de noapte.

S-a cufundat în pacea tabloului, iar eu am luat-o de mână şi am scos-o în stradă. Ne îndreptam spre pădurea devastată de furtună, dar ea nu părea defel tulburată de torenţii de apă de pe pământ şi din cer; se simţea bine, ca şi cum i-ar fi spus un descântec. Am dus desenul şi tabloul acasă. Tullik mergea nepăsătoare prin ploaie, de parcă pielea i-ar fi fost dată cu ulei şi nu se uda.

— Cred că mă va cere de soţie, mi-a spus. De fapt, sunt sigură.

Aş fi vrut s-o contrazic. Să-i spun adevărul, şi anume că el urma să plece în Germania. Dar cum aş fi putut să-i stric bucuria? Era prima oară, după săptămâni întregi, când o vedeam liniştită. Aşa că am lăsat-o să creadă ce dorea.

— O să ne căsătorim în Borre, a zis. El n-o să vrea să ne căsătorim în Kristiania.

— Hai să ne grăbim! am îndemnat-o. N-as vrea să te îmbolnăveşti.

Tunetele se potoliseră în cele din urmă. Rămăsese o burniţă deasă, care nu dădea semne că s-ar domoli. Lampa pe care încă o ţineam în mână nu ne folosea mai deloc, doar ne amăgeam cu gândul că avem o lumină în bezna aceea.

În dreptul bisericii, drumul scotea capul afară, să ia o gură de aer după ce scăpase de atacul furtunii. În locurile mai înalte apăruseră mici insuliţe, acolo unde apa se retrăsese, scurgându-se în şanţuri şi prelingându-se în pământul care avea să fie îmbibat multe zile de acum încolo.

Am luat-o pe lângă casă, ferindu-ne de apa care şiroia de pe streşini. Hainele mele erau atât de ude, încât mi se lipeau de piele. Tremuram. Albastru îngheţat.

Privirea mi s-a împăienjenit. La uşa din spate am scăpat tabloul din mână. *Lumina lunii* a căzut pe jos şi eu m-am agăţat de mâna lui Tullik.

— Du-mă înăuntru! i-am spus.

Apoi o negură a coborât peste mine. Genunchii m-au lăsat şi am căzut la pământ.

18
Roşu burgund

Culoarea se fixează pe materiale într-un mod mai mult sau mai puţin durabil, superficial sau penetrant.
Johann Wolfgang Goerhe, *Teoria culorilor*

Când m-am trezit, eram întinsa pe jos, în bucătărie, acoperită cu o pătură. Capul îmi era greu. Purpuriu-închis. Pe frunte simţeam o durere puternică, un fel de arsură. M-am ridicat în genunchi. Urechile îmi zvâcneau. Părul îmi era încă ud, hainele reci. Auzeam o bătaie ritmică. La început am crezut că mi se pare, dar apoi s-a auzit tot mai limpede. Cineva bătea la uşa din spate. Am făcut un efort şi m-am ridicat, aranjându-mi puţin părul. Am luat un şorţ din cuier. Ciocănitul a încetat.

Curioasă, am ieşit din casă în ceaţa dimineţii. Ploaia se oprise, dar apa picura din toate colţurile clădirii şi se scurgea din toate găurile, dând impresia că încă ploua. Ai fi zis că apa se prelingea de peste tot din casă. În grădina din spate, plantele erau la pământ. Tufa de liliac se metamorfozase: se despicase la mijloc, căpătând forma unei inimi cu vârful rotunjit.

Ploaia făcuse dezastru în curtea găinilor. Ingrid şi Dorothea, pe care le-am recunoscut cu greu, se înghesuiau în colţul din fundul coteţului, fiindcă nu puteau trece prin balta care se întinsese în aproape toată curtea. Apa curgea de pe acoperişul coteţului, îndoit de şuvoaiele ploii. Paiele erau turtite şi ude, iar celelalte păsări ciuguleau amărâte ici şi colo, neştiind unde să se aşeze ca să ouă.

— Haideţi, fetelor, le-am zis luând mătura, că se repară!

Am măturat spre locul unde pământul era neted şi puţin înclinat, ca să se scurgă la vale. Am îndreptat acoperişul. Când să iau un braţ de fân proaspăt, am auzit tropot de copite pe pietrişul de lângă casă.

M-am întors cu ochii mijiţi, încercând să zăresc ceva prin ceaţă. Urechile îmi bubuiau. *Fru* Berg nu venea niciodată aşa devreme, şi ea nu venea în niciun caz cu căruţa trasă de cal. Am proptit mătura de coteţul găinilor şi m-am uitat după colţul casei. Înspre mine venea un bărbat, ţinând de hăţuri un cal mare, negru. Când s-a apropiat, am văzut că purta uniforma unui ofiţer de marină – chipiu ascuţit, veston albastru cu nasturi de argint şi fireturi argintii care sclipeau în ceaţă. De fapt, vedeam doar silueta unui bărbat.

— Bună ziua, am zis ţinându-mă de coteţ.

— E cineva aici? a întrebat bărbatul, vorbind cu un pro- nuntat accent suedez.

— Da, eu. Sunt Johanne, fata în casă.

— Scuze că vin la ora aceasta, a spus el. Corabia noastră a fost aruncată de furtună la Horten, aşa că am ajuns mai devreme.

Am presupus că omul era un prieten de-al amiralului.

— Pot să vă fiu de folos, domnule?

— Sunt ofiţer de marină în slujba prinţului Carl al Suediei. Înălţimea Sa Regală şi patru dintre ofiţeri ar dori să ia masa aici, împreună cu amiralul, în seara aceasta. Înălţimii Sale i-ar face de asemenea plăcere să poată dormi aici până mâine-dimineaţă, dacă nu vă deranjăm prea mult. Ai putea să-i dai de ştire stăpânei tale?

Inima îmi bătea cu putere. Mă simţeam ca şi cum tocmai aş fi fost arestată, făcându-mă vinovată de o crimă neştiută. Chiar spusese *Înălţimea Sa Regala?*

— Nu doriţi să intraţi? Mă pregăteam să aprind focul.

— Mulţumesc foarte mult, a răspuns căutând un loc unde să-şi lege calul.

Am aşteptat, prea uimită ca să-mi găsesc cuvintele şi să-i răspund. A aruncat hăţurile după stâlpul gardului şi le-a strâns bine. A bătut iapa pe grumaz înainte să se întoarcă spre mine.

— Daţi-mi voie să vă conduc în salon, am spus.

Mergând în faţa lui, auzeam păcănitul şi bufnetul ritmic al cizmelor sale pe duşumele şi pe covoare. Dar gândul îmi era doar la Tullik şi la picturi. Să fi dat cineva peste ea noaptea trecută? Reusise să ascundă tablourile?

— Pun de cafea şi mă duc să-i spun stăpânei că sunteţi aici, i-am zis, am făcut o plecăciune stângace şi l-am lăsat singur în salon.

Am fugit sus şi am bătut cu pumnii în uşa dormitorului soţilor Ihlen.

— Doamne, Johanne! a zis *fru* Ihlen ieşind în prag; nu se trezise bine şi încă avea părul pus pe moaţe. Ce s-a întâmplat?

— Vă rog să mă scuzaţi, *fru* Ihlen. A venit un domn… un ofiţer de marină. Spune că a sosit pe vasul prinţului Carl al Suediei şi că prinţul şi patru oameni de-ai lui ar dori să ia masa aici diseară. Dacă nu e prea mare deranjul, prinţul ar dori să şi doarmă aici.

Julie a făcut ochii mari. Mă privea îngrozită, parcă îi aruncasem o găleată cu apă rece în faţă.

— Prinţul Carl? a repetat. Aici? La Solbakken?

— Omul lui aşteaptă în salon.

A respirat adânc, căutând să-şi adune gândurile.

— Fugi jos şi invită-l să ia micul dejun cu noi. Pune de cafea şi trezeşte-o pe Ragna. Eu am să le dau de ştire amiralului şi fetelor.

— Da*, fru* Ihlen.

Am coborât fuga scările şi m-am repezit în bucătărie, unde am aprins focul şi am pus apă la fiert. Ragna se trezise deja. S-a furişat în urma mea, legându-şi şorţul.

— Ce-i cu tărăboiul ăsta?

M-am întors spre ea, frământând cârpa de vase în mâini.

— De ce ai părul ud? m-a întrebat, măsurându-mă din cap până-n picioare. Şi hainele îţi sunt ude.

— Prinţul Suediei şi patru oameni de-ai lui vin la cină. Prinţul va sta aici peste noapte. Ofiţerul său va lua micul dejun împreună cu familia. Aşteaptă în salon să-i aducem cafeaua.

Ragna îşi rodea buzele pe dinăuntru, aşa cum un şoarece roade frânghia.

Stătea cu ochii aţintiţi la o pată de pe podea şi prefira în minte felurile de mâncare. O mai văzusem astfel când fusese nevoită să pregătească un banchet din mai nimic, şi o admiram pentru ce era în stare să facă. Se pricepea la bucătărie la fel de bine cum mă pricepeam eu la fructe.

— O să mă duc la Gannestad să iau pui, a zis fără să-şi ia ochii de la pată, parcă punea la cale o crimă. Plec după micul dejun. Tu te duci la casa parohială şi iei somon, lapte şi smântână. Adună cât mai multe fructe din grădină – mai e rubarbă, mai sunt şi mere. Am să fac o tartă. Adu-mi-le pe toate cât poţi de repede.

O exclamaţie venită de afară ne-a anunţat sosirea lui *fru* Berg.

— A cui e iapa? a întrebat ea nedumerită.

— O să avem un oaspete regal, a răspuns Ragna. Prinţul Carl al Suediei.

— Ce? Aici? La Solbakken? s-a mirat *fru* Berg, privind-o cercetător pe Ragna ca să vadă dacă nu cumva glumea. Vrei să mă bagi în mormânt înainte de vreme? a mai întrebat apucându-se cu mâna de piept.

— E adevărat, am spus. Unul dintre oamenii lui e acum aici, rămâne să ia micul dejun. Au să vină cinci persoane la cină, între care şi prinţul. Acesta din urmă va şi dormi aici.

— Doamne apără şi păzeşte! a exclamat *fru* Berg, ca şi cum vizita prinţului ar fi fost o încercare pe care ne-o trimitea însuşi Cel de Sus.

A bolborosit ceva despre soluţii de curăţat şi ceară pentru mobilă, după care s-a apucat să se învârtă de colo-colo prin bucătărie.

— Opreşte-te, Benedikte! a zis *fru* Ihlen, intrând cu graţia ei obişnuită; îşi recăpătase stăpânirea de sine. Johanne, draga mea, nu avem ce face, te rugăm să dormi acasă diseară – prinţul va înnopta în camera lui Milly. Avem nevoie de cel mai bun serviciu de porţelan şi de tacâmurile de argint, lustruite până lucesc. Trebuie bătute covoarele şi puse flori proaspete în salon şi-n sufragerie. Am s-o trimit pe Caroline la Horten, să ia cele mai fine aşternuturi şi fete de masă de la sora mea.

Ce avem noi aici, la Solbakken, nu e potrivit. A, şi paharele… luaţi-le pe cele de cristal, sunt pe raftul de sus din bufet. Johanne, să le lustruieşti până le faci ca oglinda, să-ţi vezi faţa în ele. După micul dejun vă apucaţi toate de treabă. Prinţul şi suita lui trebuie să sosească la ora cinci.

Noi trei am dat din cap fără să scoatem o vorbă, iar eu m-am dus să termin cafeaua.

— Adu o tavă cu trei ceşti, Johanne! a zis *fru* Ihlen. Vom servi cafeaua în salon.

A fost o zi grea, nu mai ştiam nici unde ne era capul de atâta treabă. Am adunat cele mai bune lucruri pe care le-am găsit şi am petrecut tot timpul măturând, lustruind, ştergând de praf, spălând şi frecând. *Fru* Ihlen se învârtea printre noi ca un transatlantic pe o mare zbuciumată. Se mişca odată cu noi şi supraveghea operaţiunile cu fermitate, dar nu fără blândeţe. Chiar şi atunci când a răsturnat ea însăşi în biroul amiralului o sticlă de acid carbolic, a cărei duhoare

s-a răspândit în toată casa, nu s-a pierdut cu firea. A închis uşa biroului, a deschis toate ferestrele şi m-a trimis să aduc flori parfumate. Am tăiat tulpini de levănţică şi le-am pus în vaze împrăştiate prin toată casa.

În toată tevatura din ziua aceea n-am avut timp să mă duc la Tullik decât spre prânz. Nu ieşise din camera ei şi nu venise nici la micul dejun. Când Caroline a plecat cu trăsura la Horten, am urcat scara în goană şi am dat buzna în camera ei.

— Johanne, cum te simţi? m-a întrebat.

— Spune-mi ce s-a întâmplat.

— Ai căzut din picioare. Nu-ţi era bine. Am auzit pe cineva umblând la paner şi, fiindcă nu puteam să te car, am fost nevoită să te las acolo. Te-am înfaşurat într-o pătură, am luat tabloul şi m-am dus în camera mea.

— Bine, ai făcut foarte bine, Tullik! am zis.

— Eşti bolnavă?

— N-am timp să fiu bolnavă. Prinţul Suediei vine aici diseară. Trebuie să te pregăteşti.

— Parcă i-ar păsa cuiva de prinţ…

— Familiei tale îi pasă.

— Pentru mine prinţul nu înseamnă nimic. Îl am pe Edvard. Şi nu peste multă vreme am să-i fiu soţie. Sunt sigură că zilele astea o să mă ceară. Ţie ţi-a spus? Ţi-a spus că are de gând să-mi ceară mâna?

— Da, Tullik. Dar acum trebuie să plec. Şi tu trebuie să te îmbraci.

Caroline s-a întors de la Horten încărcată de obiecte de valoare şi lucruri moştenite de mai multe generaţii în familia Nicolaysen, în care se născuse Julie Ihlen.

— Mătuşa Bolette ne-a dat fata asta de masă brodată, îi povestea ea mamei în timp ce aranjau sufrageria, iar bunica Aars, când a auzit că vine prinţul, mi-a dat un serviciu de pahare de vin primit de mama *ei* ca dar de nuntă! Mi-e şi frică să le duc înapoi. Sunt ambalate bine în cutie, dar s-ar putea sparge la cea mai mică zdruncinătură.

Ragna se ţinuse toată ziua după Caroline, străduindu-se să-i arate că avea să-i împărtăşească un lucru important. De fiecare dată mi se strângea inima. Dacă o dădea în vileag pe Tullik, dacă soţii Ihlen aflau că se dusese iar să-l vadă pe Munch, avea să fie trimisă de acasă la bunica Aars sau la mătuşa Bolette. Oriunde, numai să fie departe de Munch. Nu aveau de unde să ştie că el urma să plece şi că nu va mai reprezenta o ameninţare pentru fiica lor.

Din fericire, Caroline, care se ambiţiona să transforme Solbakken într-un palat, era prea ocupată ca să-i mai dea atenţie Ragnei şi găsea de fiecare dată un pretext pentru a se descotorosi de ea. Fără îndoială, faptul că avusese un prinţ drept oaspete avea s-o ridice mult în ochii protipendadei din Kristiania. De când visa la o aşa ocazie! De aceea voia ca totul să fie perfect.

— Despre ce să discutăm? a întrebat-o pe Julie Ihlen în timp ce despachetau paharele bunicii Aars.

— Mă gândeam să-i povestesc despre asociaţia noastră pentru protecţia

animalelor şi despre acţiunile pe care le organizăm. Poate ne sprijină în vreun fel.

— Crezi că va dori să vorbească despre animale? a întrebat Caroline oripilată.

— Cine ştie? Şi chestiuni legate de marină, şi de politică. Independenţa Norvegiei, poate. Poziţia Suediei e foarte delicată, dar sunt sigură că tatăl tău va şti cum să conducă întreaga conversaţie. Doar ştii că l-a mai întâlnit pe prinţul Carl.

— Vrei să spui că n-o să vorbească despre viaţa la palat? a întrebat Caroline.

— Prinţul Carl e comandant de marină, draga mea. Sunt convinsă că n-o să vrea să discute decât despre marină cu tatăl tău.

— Şi eu ce să fac?

— Tu şi Tullik veţi tăcea şi nu veţi scoate o vorbă decât dacă vi se adresează cineva. Altminteri veţi fi curtenitoare şi politicoase.

— Tullik n-are să fie aşa, o ştii prea bine. O să spună lucruri de-a dreptul ofensatoare.

— Când e nevoie, Tullik ştie cum să se poarte. Şi oricum mi se pare că şi-a revenit, că azi e la fel ca înainte – mai vioaie, mai veselă, a adăugat Julie Ihlen oftând uşurată. Sunt sigură că are să fie o prezenţă fermecătoare.

*
* *

Ne aşteptam să vedem un domn mai degrabă plicticos, băţos în uniforma lui scrobită, strânsă pe corp, care împărţea saluturi militare în dreapta şi-n stânga, plin de ifose şi fumuri. Dar bărbatul care a venit la Solbakken s-a dovedit a fi exact pe dos.

Punctuali, el şi însoţitorii lui au sosit imediat după ce orologiul din hol bătuse ora fixă. *Fru* Berg, Ragna şi cu mine aşteptam aliniate în faţa uşii, purtând şorţuri şi scufii albe. *Fru* Berg le ţinuse la aburi şi le călcase cu fierul până când nicio cută nu mai avusese puterea să i se împotrivească. Mă simţeam la fel de ţeapănă ca şorţul stând aşa, cu spatele drept şi pieptul scos în faţă, cu picioarele depărtate şi mâinile încleştate la spate.

Steagul flutura semeţ pe catarg când primii doi au sosit călare. Unul dintre ei era mesagerul care mă găsise în grădină în cursul dimineţii. Alţi doi însotitori erau aşezaţi alături de prinţ în trăsura care trăsese în faţa porţii, unde îi aşteptau toţi membrii familiei. Julie Ihlen şi amiralul stăteau de o parte a aleii, Tullik şi Caroline de cealaltă. Bineînţeles că zvonul despre vizita oaspetelui regal se răspândise, aşa că peste drum se adunaseră o sumedenie de oameni. Le-am zărit pe Isabel şi pe mama ei într-un grup de vecini, dar şi pe vicar. Cu toţii zâmbeau, mândri să vadă un membru al familiei regale în tihnitul lor orăşel. Cred că Borre nu mai văzuse aşa ceva din vremea când regii vikingi erau înmormântaţi pe ţărm.

Prinţul Carl purta aceeaşi uniformă şi caschetă albastru-deschis ca oamenii lui. Vestonul îi era împodobit cu brocart de aur, nasturi aurii şi epoleţi cu şnur gros. Pe piept îi sclipea un şir de medalii. Era roşu în obraz, avea nas lung şi

drept şi o mustaţă neagră, răsucită la vârfuri. Părea stânjenit, ca şi cum nu merita atâta atenţie, şi a fluturat din mână spre cei adunaţi în chip de salut, dar îndemnându-i totodată să plece. A coborât din trăsură şi a intrat pe poartă zâmbindu-le soţilor Ihlen şi fetelor. Cu un gest elegant, a sărutat mâna doamnei Ihlen, apoi mâinile fetelor, după care l-a salutat pe amiral cu o strângere prietenească de mână şi l-a bătut pe umăr.

— Nils, ce amabil din partea ta să mă găzduieşti aşa, din scurt, a zis. Sper că nu te deranjez prea tare.

— E o plăcere şi o onoare, a spus amiralul.

Sub şorţul scrobit am simţit cum îmi creste inima de mândrie pentru familia în casa căreia slujeam.

Au intrat în casă şi eu m-am pus pe treabă, fără să iau în seamă fruntea care-mi ardea şi frisoanele care se înteţeau.

Tullik era îmbrăcată foarte frumos, cu o rochie vişiniu-deschis. Îşi strânsese părul, îl răsucise şi-l prinsese cu agrafe de aur care luceau în lumina lumânărilor. Masa fusese lungită cu două tăblii, pentru confortul familiei Ihlen şi al musafirilor lor. Prinţul stătea în capul mesei, iar amiralul la celălalt capăt, în locul unde era de obicei aşezată *fru* Ihlen. *Fru* Berg, Ragna şi cu mine îi serveam în tăcere. Eu eram atentă să strâng farfuriile la momentul potrivit şi să umplu paharele în care rămăsese mai puţin de jumătate.

Un singur pahar n-a fost nevoie să umplu, pe cel al lui Tullik.

Cum toată lumea era cu ochii pe prinţul Carl, doar eu am băgat de seamă cât bea ea. Îşi turna singură din carafă şi dădea pe gât pahar după pahar. Între două feluri de mâncare i-am luat paharul şi l-am dus la bucătărie, însă când m-am întors, făcuse rost de altul, nu ştiu de unde, şi îl umpluse până la buză.

Conversaţia curgea nestingherită. Caroline era hotărâtă să strălucească. Vorbea de politică şi de constituţie cu foarte mult tact. Dacă doream independenţa faţă de Suedia? Sigur că o doream, doar că trebuia obţinută într-un mod paşnic. Da, spunea, Norvegia va fi prima ţară din lume care îşi va fi obţinut independenţa prin negocieri paşnice, nu prin război. Fuseseră prea multe războaie. Aici eram de acord cu ea.

Tullik a tăcut tot timpul. Abia spre sfârşitul serii a atras atenţia asupra ei.

— Spuneţi-mi, prinţe Carl, ce pictori de valoare are Suedia?

Prinţul s-a întors spre ea şi i-a zâmbit.

— Păi, Anders Zorn e un pictor excepţional. L-am întâlnit de mai multe ori.

— A, da, Zorn! a spus Tullik. Pe soţia lui nu o cheamă Emma?

— Aşa este. Portretul ei e o lucrare minunată, ca multe altele de-ale lui, de fapt.

— Emma nu provenea dintr-o familie bogată? a continuat Tullik în timp ce, în jurul mesei, celelalte conversaţii băteau pasul pe loc şi se stingeau.

— Cred că da, a răspuns prinţul.

— Şi, cu toate astea, s-a căsătorit cu un pictor sărac?

— Da. E un geniu.

— Şi cum de i-a dat familia voie să se mărite cu el?

— Nu prea ştiu să răspund, a zis prinţul răbdător, dar, la vremea când s-au căsătorit, cred că Zorn începuse să aibă mare succes. Probabil că o putea întreţine pe Emma.

A dat uşor din cap şi a sorbit din pahar. Cu toţii au înţeles că gestul arăta sfârsitul discuţiei, însă Tullik nu s-a lăsat.

— Şi îi place să picteze nuduri, nu-i aşa? Doamne plinuţe îmbăindu-se ori stând în bărci, aplecându-se şi arcuindu-se în poziţii compromiţătoare. Am dreptate?

— Zău, Tullik! a intervenit amiralul. Chiar e necesar?

— Şi muncitori, oameni obişnuiţi, a insistat Tullik, fără să-l ia în seamă pe tatăl ei. Nu-i aşa că pictează viaţa întocmai cum e ea?

— Sunteţi un adevărat critic de artă, domnişoară Ihlen, a remarcat prinţul.

— Iertaţi-o! l-a rugat Caroline. Se înflăcărează când vine vorba de astfel de lucruri. S-ar zice că nu-şi dă seama că interesul şi entuziasmul ei devin obositoare la un moment dat.

— Ba deloc, a zis prinţul Carl. Cultura este importantă pentru orice ţară. Domnişoara Tullik are dreptate.

După masă, bărbaţii s-au retras în camera verde, iar doamna Ihlen şi fiicele ei au urcat la etaj să se odihnească. Am auzit-o pe Caroline dojenind-o pe Tullik în momentul în care au ajuns sus.

— Nu ştii decât să fii necioplită şi să ne faci de ruşine? Nici măcar în faţa unor membri ai casei regale nu te porţi cum se cuvine. O să distrugi familia cu vulgaritatea ta, Tullik!

Tullik a izbucnit în râs.

— N-am să mai fac parte multă vreme din familia asta. Am să fiu soţie de pictor, la fel ca Emma Zorn!

19
Estomparea culorii

Pictura se află în situaţia de a-şi vedea distruse de
trecerea timpului, *în diverse chipuri*, *cele mai frumoase lucrări*
ale spiritului şi ale ostenelii.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Aerul rece al nopţii a fost o binecuvântare pentru plămânii mei. Am putut în sfârşit să mă răcoresc, după ce nu respirasem cum trebuie toată ziua, ba aproape mă sufocasem în atmosfera de nervozitate care domnea în casă. Dincolo de ieşirea nepotrivită a lui Tullik, cina cu prinţul Carl decursese bine şi, îndată ce masa a fost strânsă, m-au trimis acasă.

După furtună pădurea era mai proaspătă, parcă se trezise la viaţă. Mirosul tare al acelor de pin umplea aerul, iar trunchiurile mestecenilor luceau ca noi, după ce ploaia le curăţase coaja argintie. Mergeam pe potecă şi ascultam zgomotul bine cunoscut al valurilor răzbătând până la mine printre copaci. Toate lucrurile reveniseră pe făgaşul lor după ce furtuna le întorsese pe dos. Când am ieşit din pădure mă simţeam purificată, cu toate că strănutam şi tremuram fără oprire.

Acolo, la lumină, mi s-a părut că-mi aud inima şoptind.

Thomas, spunea.

Thomas.

Îmi era dor de tihna şi siguranţa pe care mi le oferea el. Nu era prinţ, nici pictor, ci un simplu pescar. La fel ca marea care mă liniştea şi pădurea care-mi oferea adăpost, Thomas îmi întărea sentimentul că aparţineam acelui loc, Åsgårdstrand, şi de aceea simţeam că-i aparţineam şi lui. Nu aveam de ce să mă tem. Dacă mă iubea, nu avea să mă lipsească de culorile mele. La fel ca pigmenţii de cadmiu, avea să le facă mai luminoase, mai strălucitoare.

Dar acum, când inima începuse în sfârşit să-mi vorbească, m-a cuprins şi deznădejdea. Căci, mi-am dat seama în aceeaşi clipă, eram sigură că-l iubesc, dar şi că-l pierdusem.

Când am intrat în casă, mama era aşezată la masă şi cosea la lumina slabă a lumânării. Cu ochelarii rotunzi puşi pe vârful nasului, se apleca spre flacără, atentă la mâneca unei cămăşi de-a tatei. De undeva se auzea un fel de plânset, poate al bebeluşului soţilor Andersen.

— Ce cauţi aici? m-a luat mama la rost în clipa în care m-a văzut.

— Soţii Ihlen au un oaspete de vază şi au avut nevoie de încă o cameră.

Nu le spusesem că dormeam în camera lui Milly.

— Mâine-dimineaţă mă duc înapoi, să pregătesc micul dejun.

— Aha! a făcut ea împăturind cămaşa. Şi chiar e un oaspete *de vază?*

— Da, mamă. E prinţul Carl al Suediei.

A dat drumul cămăşii pe care o ţinea în mână şi şi-a scos ochelarii de pe nas.

— Chiar aşa? Prinţul Suediei? Halvor!

A sărit în picioare şi s-a dus la patul în care dormea tata.

— Halvor! Trezeşte-te! Johanne l-a întâlnit pe prinţul Suediei!

Tata a mormăit ceva şi a oftat prin somn. Atunci mama i-a tras scufia de noapte de pe cap, l-a apucat de umeri şi l-a zgâlţâit.

— Prinţul Suediei! a strigat. Ei, şi cum arată? m-a întrebat. Ce-au mâncat? Despre ce au vorbit?

Era prima oară în viaţa mea când mama îmi dădea atâta atenţie. Era întocmai ceea ce-şi *dorise*. Basmul *ei*, ocazia de a întâlni un prinţ. Povestea mea o lăsa să viseze; se topise toată ascultând-o. Ba chiar m-a cuprins cu braţul pe după umeri în timp ce vorbeam. Nu mă puteam supăra pe ea. Îmi părea bine s-o văd calmă, fără niciun pic de încordare pe chip, şi cu un dram de mândrie în privire. Nu s-a liniştit până nu i-am povestit totul de-a fir a păr, din momentul în care a sosit mesagerul călare prin ceaţă până la momentul când am fost trimisă acasă. Gusta fiecare cuvânt, de ziceai că stătea cu ei la masă şi mânca ce mâncau şi ei.

— Am ştiut eu că o să-ţi prindă bine să lucrezi la familia aceea, a spus. Chiar dacă povestea cu domnişoara Tullik a fost cât se poate de neplăcută. Uite unde ai ajuns! Ai cunoscut un amiral şi un prinţ! Cu astfel de oameni trebuie să te însoţeşti, Johanne, nu cu pictorul ăla vulgar şi musafirii lui demni doar de dispreţ. Nu înţeleg de ce domnişoara Ihlen preferă compania indivizilor ălora, în loc de cea a *prinţilor.* Cred că s-a scrântit la cap. Tu ce zici, Halvor?

Tata îşi trăsese cuverturile peste cap şi se întorsese cu faţa la perete. Vaietul se auzea în continuare.

— Auzi? am întrebat.

— Hmm?

— Copilaşul?

— Nu, a răspuns mama. Solbjorg l-a culcat devreme astă-seară şi de atunci n-a zis nici pâs.

— Mă duc să mă bag în pat, am zis. Îmi dă târcoale o răceală.

— Stai să încing încălzitorul pentru pat, a spus şi s-a repezit să aprindă iar focul în sobă. Doar nu se poate să te îmbolnăveşti şi să nu-l vezi pe prinţ mâine-dimineaţă. Doamne fereşte!

A apucat încălzitorul de aramă atârnat în cui de mânerul lung de lemn şi a pus o oală cu apă pe foc.

— Du-te şi pregăteşte-te! m-a îndemnat. Vin să ţi-l aduc.

Când am deschis uşa dormitorului în care Andreas era deja adormit, plânsetul disperat s-a auzit mai tare şi atunci am înţeles că erau vaietele *Strigătului* ascuns sub podea. Dintr-odată l-am văzut cu ochii minţii: mâinile lungi şi subţiri, lipite de capul scheletic, ochii goi, cerul sângeriu, unduirile năucitoare ale peisajului, mişcarea acelui sunet înspăimântător. Culorile îmi umpleau capul – albastru, verde, negru, purpuriu intens şi galben. Simţeam misteriosul ochi din cer privindu-mă prin pânza de velă, trecând prin scândurile podelei şi străpungându-mi inima.

M-am băgat în pat. Mama a venit cu încălzitorul şi l-a vârât sub pături.

— Întoarce-te pe partea cealaltă, mi-a zis.

M-am întors spre perete şi ea a plimbat tigaia de aramă încolo şi încoace prin pat, cu mişcări lungi.

— Acum ai grijă să nu-l atingi cu picioarele, mi-a şoptit şi a lăsat încălzitorul la capul patului. O să te arzi şi nu se poate să te răneşti sau să te îmbolnăveşti tocmai acum, nu, nu. Trebuie să fii în formă mâine-dimineată şi să te trezeşti devreme pentru prinţ!

— Da, mamă.

M-am ghemuit cu genunchii la piept şi în cele din urmă am adormit, în ciuda vaietelor *Strigătului*.

Cum era de aşteptat, încălzitorul nu mi-a folosit mai deloc: a doua zi eram ameţită de febră şi îmi curgea nasul. M-am dat cu greu jos din pat, apoi m-am îmbrăcat fără niciun pic de vlagă. Mama mi-a făcut un ceai de urzici. Nici nu mai ţin minte de când nu-mi dăduse atâta atentie.

— Bea-ţi ceaiul, iar eu am să-ţi aranjez părul. Doar n-o să pari bolnavă, nu?

Mi-a trecut pieptenele prin păr şi mi l-a răsucit strâns în vârful capului. Tâmplele îmi zvâcneau, pieptenii şi agrafele mă împungeau ca nişte ţepi, aşa că mi-am băut ceaiul strâmbându-mă, fără să apreciez grija mamei.

— S-a lăsat ceaţa peste apă, a zis privind pe fereastră. Până nu iese soarele n-o să dispară. Hai, du-te acum! Ia broboada mea, e mai groasă decât a ta, şi pălăria de paie. Stai să ţi-o prind!

— Mă duc la lucru, mamă, nu la biserică.

— Da, dar în faţa prinţului trebuie să arăţi cât se poate de bine, nu-i aşa? a răspuns prinzându-mi pălăria pe cap. Să-ţi aduc o panglică? Sau poate o pană?

— Când ajung în bucătărie o scot oricum, mamă. Prinţul n-o să ajungă s-o vadă.

— Atunci ai grijă să-ţi aranjezi părul şi să te speli pe mâini când ajungi, mi-a spus împingându-mă pe uşă afară. Te aşteptăm să ne povesteşti tot când te întorci. Nu-i aşa, Halvor? Halvor? Eşti treaz?

Am lăsat-o bombănind singură şi am luat-o spre plajă, unde năvălise o ceată de scoicari. Scotoceau cu ciocurile roşii printre pietre şi prin nisip, în căutare de midii şi viermi de mare. Se holbau la mine cu ochii lor de un roşu viu şi scoteau ţipete ascuţite. Ai fi zis că mă luau peste picior din pricina pălăriei mele de duminică, deşi ştiau că era altă zi a săptămânii şi că mă maimuţăream degeaba.

Ceaţa se lăsase peste pădure şi copacii erau învăluiţi în fuioare alburii, fantomatice. Simţeam căpăcelele ghindelor trosnindu-mi sub tălpi. Peste puţină vreme frunzele se vor îngălbeni. Sus, pe ramuri, mierlele se tânguiau deja, anunţând sfârşitul verii. Deodată am auzit zgomot de paşi în spate. M-am întors iute şi l-am văzut pe Munch. Era îmbrăcat cu vestonul lui cenuşiu, cu pălăria de paie pe cap. Mergea ca şi cum fiecare pas ar fi fost un efort.

— Bună, a spus salutându-mă.

— Domnule Munch…

— Plec. Trebuie să-mi iau la revedere de la ea. A venit un prinţ la ei acasă. Un prinţ! Un motiv în plus ca să plec.

— Îi va părea rău că plecaţi, domnule Munch.

Nu puteam să-i spun că Tullik aştepta o cerere în căsătorie.

Am străbătut pădurea în tăcere. Apăsat de gânduri,

Munch nu avea chef de conversaţie. Ţinea caietul de schiţe sub braţ şi se juca cu o bucată de cărbune, când răsucind-o între degete, când băgând-o în buzunar doar ca s-o scoată iar şi să se apuce s-o învârtească în palmă. Când am ajuns la biserică a lăsat bucata de cărbune şi a scos nişte tutun.

— Când pleacă prinţul Carl? a întrebat răsucindu-şi o ţigară.

— După micul dejun.

— Atunci am să aştept până pleacă. Aici, sub tei.

În drum spre casă am cules un pumn de zmeură dintr-un tufiş de lângă biserică. Erau ultimele fructe din vara aceea şi aveau o uşoară nuanţă albăstruie, însă culoarea era intensă şi s-au desprins uşor de pe crenguţă. Într-o zi sau două aveau să fie prea coapte şi nu mai erau bune de mâncat, dar în clipa aceea n-am putut să trec pe lângă ele fără să le culeg.

Le-am pus pe o farfurie în bucătărie, unde Ragna, trezită devreme, pregătea deja micul dejun.

— Nu pierde vremea! m-a îndemnat. Aprinde lumânările şi pune masa. La opt coboară toţi.

Am lăsat zmeura pe masă şi mi-am luat un şorţ nou din cămară. Când am ajuns în sufragerie m-a apucat strănutul. Când în sfârşit m-am oprit, tâmplele îmi zvâcneau şi-mi curgeau ochii. Am scos o batistă din buzunar şi mi-am şters nasul. Mi-am lipit capul de geam, ca să-mi răcoresc fruntea acoperită de broboane de sudoare. Peste drum, în curtea bisericii, am zărit un fir de fum ridicându-se din ţigara lui Munch. M-am înfiorat. În afară de mine nu ştia nimeni că el era acolo.

M-am hotărât să nu-i spun lui Tullik. Familia Ihlen avea şi aşa destule griji şi doreau cu toţii s-o vadă la masă, purtându-se cum ştia ea mai frumos, nu cu gândul la Munch. Am pus masa şi am aprins lumânările în sfeşnicul de argint împrumutat de la Horten, laolaltă cu alte obiecte de preţ. Sfeşnicul, bogat ornamentat, avea forma a doi dragoni. Aceştia ţineau cu coada lumânările de la margine şi stăteau cu boturile lipite de tija din centru. Văzându-i mi-au venit în minte Tullik şi Caroline, înfruntându-se într-o ceartă fără sfârşit.

Când a bătut ceasul din hol, anunţând că mai aveam doar cincisprezece minute până să terminăm pregătirile, s-a iscat agitaţie; *fru* Ihlen şi amiralul au coborât, urmaţi de Tullik şi Caroline. S-au adunat în salon să-l aştepte pe prinţ, care n-a apărut decât la opt şi un sfert.

— Îmi cer iertare! a spus când şi-a făcut apariţia la capătul scării. Dormitorul nici nu se compară cu priciul de pe vas. De luni de zile nu m-am mai odihnit într-un pat atât de confortabil. Am dormit neîntors.

Auzind un asemenea compliment, *fru* Berg, care se afla lângă mine, în pragul uşii de la bucătărie, m-a înghiontit în spate.

— I-auzi! mi-a şoptit. O fi mai confortabil decât la palat? Cearşafurile *mele*,

asta e. Cearşafurile *mele* l-au făcut să se simtă bine. Aşternuturile mele, spălate şi călcate la perfecţie.

Micul dejun a decurs ca pe roate. Nici mie nu-mi venea sa cred că eram atât de pricepută la servirea mesei. Când ajunsesem în casa familiei Ihlen, la începutul verii, nici n-aş fi visat că, înainte de sfârşitul sezonului, aveam să servesc la masă un prinţ. Aşa că mi-am înăbuşit strănuturile şi am izbutit să nu arăt că aveam febră, în timp ce mă învârteam în jurul mesei aducând cafetiere şi coşuri cu oua la momentul potrivit şi asezându-le la locul lor.

Fru Ihlen era foarte drăguţă cu mine. De fiecare dată când puneam un castron pe masă ori umpleam o ceaşcă îmi şoptea binevoitoare „Mulţumesc, Johanne". Îmi dădeam seama că nu se mai temea de faptul ca Tullik ar fi putut avea o purtare nelalocul ei; frumoasa ei fiica stătea de vorbă cu prinţul Suediei pe un ton atât de politicos şi cu atâta uşurinţă, încât ai fi zis că fusese născută pentru aşa ceva.

Încă nu aflase nimeni că Munch aştepta afară.

Când s-a terminat micul dejun şi m-am apucat să strâng masa, am văzut că în faţa casei se adunase o mulţime de oameni ca să-i ureze drum bun prinţului. Probabil că vestea venirii lui se răspândise, fiindcă erau de două, poate chiar de trei ori mai mulţi oameni decât cu o zi înainte. Soarele dimineţii risipise ceaţa şi îmbrăcase într-o lumină arămie grădina în care roua sclipea pe firele de iarbă şi tufişurile verzi de măceş luceau luxuriante. În clipa în care a sosit trăsura, un fel de fior a traversat mulţimea. Auzeam oamenii sporovăind nerăbdători, făcând „oo" şi „ah", întocmai ca *fru* Berg.

Familia Ihlen şi-a luat la revedere de la prinţ. Acesta i-a dat amiralului, în semn de mulţumire pentru ospitalitatea sa, o cutiuţă cu un ac de cravată din aur la vederea căruia s-au extaziat cu toţii, Caroline mai mult decât ceilalţi. L-au condus pe prinţ până la poartă. *Fru* Berg, Ragna şi cu mine am rămas la locurile noastre, pe veranda din faţă, lângă masa cu scaune şi catargul pe care flutura steagul. Prinţul a făcut un semn cu mâna şi mulţimea l-a aclamat. Le-am văzut pe Isabel şi pe mama ei fluturând batiste albe. O fetiţă în rochie galbenă a alergat până la trăsură şi i-a dat prinţului un bucheţel de trandafiri. El l-a primit cu amabilitate şi a mângâiat-o pe creştet. Fetiţa s-a întors fuga la mama ei, care a strâns-o lângă ea, cu ochii strălucind de mândrie.

Trăsura a pornit şi, în timp ce se îndepărta pe Kirkebakken, mulţimea a năvălit în stradă. Un grup de copii a venit până la gard. În urma lor ţopăia un câine negru. Lătra şi dădea din coadă, închipuindu-şi probabil că lumea se adunase acolo să se joace cu el. Când trăsura prinţului a dispărut în cele din urmă, s-a auzit o voce din mulţime:

— Aveţi vreo amintire pentru noi*, fru* Ihlen? Ceva care să ne aducă aminte de prinţ?

Doamna Ihlen a privit spre amiral şi a ridicat din umeri.

— Ştiu eu! a strigat Caroline către mulţime. Nu plecaţi!

A intrat în casă. Când s-a întors după câteva minute, ţinea mâna ridicată, cu degetul mare şi arătătorul lipite. Altceva nu se vedea.

— Ce ai acolo? a strigat o femeie.

— Nu văd nimic! a zis alta.

Caroline zâmbea ştrengăreşte.

— Iată trei fire de păr de pe perna prinţului, a spus. Cine vrea trei fire de păr de pe perna prinţului?

Mai mulţi au ridicat mâinile – cinci, zece, cincisprezece… am pierdut socoteala.

— Prea bine, a zis Caroline. Va trebui să le dau celui care oferă mai mult. Cine îmi dă două coroane? Bun. Da. Două şi jumătate? Trei?

Firele de păr s-au vândut în câteva minute. Tullik a plecat de acolo clătinând din cap.

— Au luat-o razna de tot! mi-a spus.

— Haideţi, fetelor! le-a chemat *fru* Ihlen. Johanne a adus zmeură azi-dimineaţă. Hai să mergem în spate s-o mâncăm!

Caroline şi Tullik au urmat-o, iar amiralul s-a dus să-şi ia halatul şi cutia de trabucuri.

După ce mulţimea s-a risipit, am zărit o siluetă lângă tei. Prea timid ca să se apropie cât timp mai era lume în preajma casei, Munch desena febril tot ceea ce vedea.

— Am să-mi beau cafeaua aici, pe verandă, Johanne, mi-a spus amiralul când s-a întors.

— Da, domnule, i-am răspuns şi m-am dus repede la bucătărie.

Am aşteptat să fiarbă un ibric de cafea proaspătă şi am aranjat o tavă aşa cum îi plăcea amiralului: o ceaşcă şi o farfurioară, o linguriţă de argint, un castronaş cu zahăr şi un şervet împăturit.

În clipa în care i-am adus tava, oamenii din stradă plecaseră deja la casele lor şi pacea se aşternuse peste Solbakken. Nils Ihlen îşi admira acul de cravată primit în dar, mulţumit că vizita prinţului fusese o reuşită. A scos un trabuc gros din cutia de tablă, i-a tăiat vârful cu o forfecuţă specială din argint, l-a băgat în gură şi l-a aprins, apoi a tras puternic din el înainte să dea fumul afară.

— Ce dimineaţă frumoasă! a spus aşezându-se mai bine în fotoliu când i-am pus tava în faţă. Mulţumesc, Johanne. Asta-i tot.

Când am dat să plec am auzit zăvorul de la poartă ţăcănind. În spatele meu, amiralul Ihlen a sărit în picioare. Am întors capul şi l-am văzut pe Munch, cu caietul de schiţe sub braţ. Îşi scosese pălăria şi venea pe alee cu mâna întinsă, la fel de lipsit de apărare ca un copil. Amiralul se străduia să strige şi să vorbească încet în acelaşi timp.

— Dumneata? a zis apucându-l pe Munch de braţ şi împingându-l înapoi spre poartă. Îndrăzneşti să vii aici?

— Văd că sunteţi supărat, domnule, a zis Munch.

— Ce vrei? întreba amiralul. Ce ai cu familia asta? Cu fiicele mele, mai ales? De ce te înverşunezi să le distrugi reputaţia? Fiicele mele nu sunt ca dumneata. Sunt tinere inocente, onorabile.

— Aveţi dreptate, domnule. Am venit doar să-mi iau la revedere.

Uşa din faţă fiind deschisă, am auzit zgomot de paşi în hol.

— Johanne, ne aduci şi nouă nişte cafea?

Era Tullik.

Am urcat repede treptele şi am intrat în goană în casă, închizând usa în urma mea.

— Ce-i? Ce s-a întâmplat? m-a întrebat fără să se lase păcălită de paloarea pe care boala o împrumutase feţei mele, sub care a ghicit că se ascundea roşeaţa ruşinii de a spune o minciună.

— Nimic, am minţit. Tatăl tău vrea să fie singur, atâta tot.

M-am dat un pas înapoi şi mi-am apăsat palma pe uşă.

— Johanne, a zis ea, ce-mi ascunzi?

— Nimic.

Cu gândul doar la cum s-o împiedic să iasă, am uitat de sufragerie. Tullik s-a repezit la fereastră, a scos o exclamaţie şi un ţipăt slab.

— E aici! A venit să mă ceară! Vai, Johanne, ce ţi-am spus? Uită-te la el! Nu-i aşa că e om de onoare? Se poartă corect faţă de familia mea şi vine să-i ceară permisiunea tatei. Ia stai? Ce face tata? L-a luat de braţ. Johanne! Dă-te la o parte! Dă-te! a ţipat, a plecat de la fereastră şi s-a năpustit spre uşă, trăgându-mă de mână. Trebuie să mă duc la el.

— Ba nu, Tullik, i-am spus, nu e bine să-i întrerupi.

Mânată de puterea nebănuită pe care i-o dăduse furia, m-a împins la o parte cât ai clipi. A apăsat clanţa şi a tras de uşă cu atâta forţă, încât a trântit-o de perete, lăsând o urmă în lemn.

— Edvard! a strigat.

Munch iesise în stradă.

— Unde pleci? Edvard!

S-a repezit după el, însă amiralul a fost mai iute. I-a blocat drumul şi a prins-o de braţ.

— Nu, Tullik, a zis aruncând trabucul pe jos.

— Edvard! l-a implorat Tullik.

Din poartă, Munch s-a întors şi a privit-o. Şi-a ridicat pălăria şi a salutat-o politicos.

— Edvard!

— Treci în casă, Tullik! i-a ordonat amiralul luptându-se cu ea. Johanne, ajută-mă s-o duc înăuntru, te rog.

Am apucat-o de celălalt braţ, dar s-a smucit, s-a răsucit şi a întors capul spre Munch.

— L-ai izgonit! a strigat. Cum ai putut?

— Intră în casă, Tullik, a zis amiralul. Nu e nevoie să faci zarvă. Hai, draga mea.

— Edvard… l-ai izgonit! A venit să-mi ceară mâna, nu-i aşa? Şi tu l-ai respins. Te-ai pus în calea fericirii mele!

— Nici vorbă de aşa ceva, Tullik. Hai, draga mea, intră în casă.

A tras-o pe Tullik spre uşă, în ciuda împotrivirii ei, şi a împins-o înăuntru.

Înainte să închid uşa l-am văzut pe Munch peste drum. A scos o ţigară, a dus-o la gură şi a aprins-o, apoi a întors capul şi a plecat.

20
Umbră

Culoarea însăşi este umbră… şi dată fiind afinitatea ei cu umbra, *se va transforma în ea de fiecare dată când vor fi îndeplinite toate condiţiile necesare pentru aceasta.*
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Uşa s-a trântit. Vedeam negru. Fruntea îmi ardea. Plămânii mi se înfundaseră. Aerul era gros, vâscos.

— Renunţă la el! a zis amiralul Ihlen. De ce nu vrei să renunţi la ideea asta, Tullik?

— Trebuia să ne căsătorim! a strigat Tullik.

— N-a pomenit nimic despre aşa ceva, jur, a spus amiralul. Mi-a spus că pleacă în Germania.

— Minţi!

— E adevărul adevărat. Pleacă din tară.

Tullik se zbătea, încercând să se smulgă din braţele tatălui ei, să fugă afară.

— Dă-mi drumul! ţipa. Trebuie să-l văd. Încă nu e prea târziu.

— Ba nu, a zis amiralul. Trebuie să dai uitării tot ce e legat de pictorul ăsta.

— Îl *iubescl*

— Tullik, nu spune nerozii! a zis amiralul şi a încuiat uşa din faţă. De unde ţi-au venit ideile astea copilăreşti legate de căsătorie? Nu poţi să te măriţi cu el, draga mea. Ce fel de viaţă te-ar aştepta?

Tullik n-a mai rostit niciun cuvânt, în schimb a scos un vaiet îngrozitor şi s-a prăbuşit pe podea. S-a apucat cu mâinile de burtă, apoi de piept, ca şi cum ar fi vrut să scape de haine, de pielea ei, de carne, de ea însăşi. A pălit, apoi s-a făcut albă ca varul şi tot sângele i s-a scurs din obraji. A dat drumul unui răcnet răguşit, care s-a preschimbat într-un ţipăt ascuţit.

Durerea o măcina. O rodea pe dinăuntru. Gura căscată. Buzele strâmbe. Bocea. Sufletul îi era smuls din trup. Se rupea. Ieşind, se agăţa de amintiri. Gâfâia încrâncenat. Inima îi era disecată sub ochii mei. Se spărgea. Se sfărâma. Ţipăt primitiv. O forţă a naturii. De neoprit. Neabătut. Faţa schimonosită. Pieptul scobit. Ochii arşi de durere.

Venea din adâncul inimii ei. Izbucnise cu atâta forţă, încât Tullik era la fel de şocată ca toţi ceilalţi. M-am repezit şi am apucat-o de mână, însă m-a împins cât acolo. Amiralul a îngenuncheat, încercând s-o liniştească. *Fru* Ihlen a venit în goană, împreună cu Caroline, urmate de *fru* Berg şi de Ragna.

Suferinţa lui Tullik ne năucise. Ne împietrise. În sufletul ei ştia că va trebui să-şi ducă viaţa fără el. Toate firele ţesute între ei se rupeau, se zdrenţuiau în timp ce sufletul o părăsea. Izvorul puterii ei, izvorul vieţii seca, lumina nu mai pătrundea, lăsând-o goală, pustiită. Durerea din ochii ei, chinul care-i uscase lacrimile. Ţipătul pierderii, sterp, gol, secătuit.

Julie şi Caroline au apucat-o de braţe şi de mijloc, dar ea nu se putea ţine pe picioare. S-au privit speriate, neştiind ce să facă sau să spună, şi în tot acest timp Tullik continua să ţipe. Răguşise. Avea convulsii. Bocea încet, scâncea repetându-i numele: *Edvard, Edvard, Edvard.* Brutalitatea scenei mă dezgusta. Era ca un animal dus la tăiere. Se arunca înainte, se năpustea spre un rău închipuit, spre bestia care-i furase sufletul. Urla. Sfâşia aerul cu degetele ca nişte gheare. Răzbunarea ei era năprasnică.

Amiralul a ridicat-o, dar ea s-a repezit la el cu unghiile. Zgâria şi sfâşia. L-a zgâriat pe faţă, urlând de-ţi îngheţa sângele în vine. Amiralul se lupta din toate puterile s-o stăpânească, însă ea se împotrivea. Demonică şi dementă. Dădea să-l muşte, îşi smulgea părul din cap. Căuta să scape de ea însăşi.

Credeam că nu se va mai opri. Tremura şi se zvârcolea cu o disperare care-ţi făcea milă. Focul din sufletul ei ardea cu vâlvătăi vineţii şi ţipătul care o stăpânea, care o tortura izbucnea cu puteri reînnoite. Valuri de sunet. Pătrunzătoare şi bolnave. Lame zimţate, tăişuri ascutite. Sălbatice. Feroce. Barbare şi smintite.

Când, în cele din urmă, a început să dea înapoi, Tullik a căzut în genunchi vlăguită. S-a ghemuit pe podea sfârşită. În patru labe. Ţipete stridente încă îi zguduiau trupul, ca replicile unui cutremur. Apoi i-a repetat din nou numele înfrigurată. *Edvard, Edvard, Edvard*, a bălmăjit înnebunită. Saliva i se prelingea pe la colţurile gurii. Din nas îi curgeau muci. Obrajii i se înroşiseră. Sudoarea îi picura de pe frunte.

Fru Ihlen striga la mine. În ochi i se citea groaza. Îi vedeam faţa şi gura mişcându-se, dar nu auzeam ce-mi spune. Apoi amiralul m-a luat de braţ şi mi-a poruncit să aduc doctorul. Horten. Horten. Doctorul din Horten. Caroline plângea. *Fru* Berg bâiguia ceva. Iar Ragna privea în tăcere. Cu ochii holbaţi. Ochii ei negri, holbaţi.

Horten. Horten. Doctorul din Horten. Du-te, Johanne! Nu mai sta!

M-am ridicat clătinându-mă şi am ieşit în fugă pe uşă. Am fugit înspăimântată.

Alergam atât de repede, că nici nu-mi mai simţeam picioarele. Alergam fără ţintă. Alergam, şi atât. O gheară mi-a străpuns pieptul. Privirea mi s-a împăienjenit. În urechi şi în cap îmi răsunau încă răcnetele asurzitoare ale lui Tullik. Simţeam gust de sânge în gură. Gustul urletelor, al *Strigătului* lui Tullik.

M-am oprit în faţa casei parohiale şi m-am aplecat, m-am încovoiat tremurând. Mi-am pus mâinile pe genunchi. Greaţa îmi pulsa în stomac, în sânge. Transpirasem din cap până-n picioare, dar tremuram zguduita de frisoane vii. Trebuia s-o găsesc pe Isabel. Horten. Horten. Doctorul din Horten. Am ridicat capul şi mi-am şters fruntea cu mâneca. Sudoarea mi se prelingea pe pielea din spatele genunchilor. Ţipetele mi se învârteau încă în minte, iar şi iar, ca un zumzet de albine.

Soarele lumina faţada casei parohiale. Lucirea ei albă era atât de puternică, încât aproape mă orbea, de aceea mi-am ferit privirea. Am întors capul şi am privit în zare. Cu soarele în spate, l-am zărit pe Munch înaintând pe cărarea spre pădure. Întâi a cotit-o pe cărare, dar apoi a luat-o peste câmp şi s-a îndreptat spre ţărm. Nu mai fuma. Mergea pur şi simplu. Cu mâinile în buzunare. Cu caietul de

schiţe sub braţ. Parcă se lupta cu el însuşi, punând un picior în faţa celuilalt. Un pas şi încă unul. Hotărât. S-a oprit la marginea câmpului, unde pământul cobora să întâlnească apa. A rămas acolo, cu ochii spre larg. Solitar. Bântuit. Singur.

Mi-am dres glasul şi am luat-o la fugă. Am intrat prin spate şi am dat buzna în lăptărie fără să-mi pese de muşteriii care stăteau la coadă în faţa tejghelei sau de fetiţa care ţinea un coş cu ouă.

Din spatele tejghelei, Isabel mă privea înspăimântată, aşa cum te-ai uita la un animal sălbatic dacă s-ar năpusti înăuntru.

— Ce-ai păţit, Johanne? m-a întrebat.

— Horten! am strigat. Horten! Doctorul din Horten!

— Ai nevoie de doctorul Karlsen, draga mea? m-a întrebat mama lui Isabel, venind lângă mine să mă liniştească. Urc-o în căruţa, Isabel! a zis în timp ce clienţii îşi duceau palmele la gură şi se lipeau de perete ca să ne facă loc.

M-au urcat în partea din spate a căruţei în care cărau laptele şi Isabel s-a aşezat lângă mine, ţinându-mă de braţ. Am încercat să le explic ce se întâmplase, dar nu eram în stare să rostesc decât *Strigătul*, *Strigătul*, *Strigătul* lui Tullik.

— Nu înţeleg, scumpa mea, mi-a spus mama lui Isabel. Domnişoarei Tullik îi e rău? Are febră mare? Să-l chemăm pe doctorul Karlsen la domnişoara Tullik?

Am dat din cap şi, după ce căruţa s-a pus în mişcare, nu m-am mai putut ţine în capul oaselor şi m-am prăbuşit. Isabel s-a tras înapoi şi s-a aplecat spre mama ei, care pocnea din bici cât putea de tare, de parcă o armată întreagă s-ar fi aflat pe urmele noastre.

— Mamă, cred că Johanne e bolnavă, i-a spus. Ar trebui s-o vadă şi pe ea doctorul.

N-am auzit ce i-a răspuns *fru* Ellefsen. Începusem să aiurez, eram semiconştientă. Ţipetele lui Tullik, sfâşietoare, se învârteau în jurul meu, mă înconjurau. Căruţa îmi zdruncina oasele şi tremuram de frig. Până să ajungem la Horten, febra mă târâse într-o lume înspăimântătoare, de năluci. Ţipete, ceruri roşii ca sângele, vârtejuri şi ochi orbi, goi.

Când m-am trezit eram pe patul de jos din căsuţa de pescari. Trecuseră două zile. La capul patului stătea tata şi citea un ziar, aplecat în faţă ca să prindă lumina slabă care intra pe fereastră. Din câte îmi dădeam seama, ziua era pe sfârşite. Undeva, în depărtare, se auzeau ţipetele pescăruşilor.

Îl priveam pe tata, aşteptându-mă să văd o siluetă descărnată năpustindu-se asupra mea de după umărul lui, cu gura căscată şi voce hârâită, căznindu-se să dea afară un rău adânc, ce nu se lăsa dezrădăcinat. Ascultam jelania care se preschimba într-un urlet isteric, slăbind apoi şi transformându-se într-un geamăt prelung, îndurerat. Îi priveam faţa temându-mă că se va înroşi, că ochii îi vor arunca flăcări stacojii, că întreg capul va începe să fiarbă şi să bolborosească asemenea lavei topite, până când trăsăturile i se vor topi şi din el însusi nu va mai rămâne decât un foc vulcanic. Acestea erau ororile care-mi bântuiau visele.

Când s-a întors şi a văzut că m-am trezit, a aruncat ziarul şi a venit lângă

mine, apucându-mă de mâini.

— Bravo, fetiţa mea! mi-a spus. Dac-ai şti ce spaimă am tras din cauza ta… Mă duc s-o chem pe mama. Să-ţi aducă un ceai.

— Nu, tată, i-am zis. Mai stai puţin cu mine.

M-am despărţit încet, încet de visele urâte, cercetând cu atenţie mâinile tatei, ca nu cumva să-i fi crescut degete noduroase, şi căutând pe aşternuturi urme de sânge, pete lăsate de izbucnirea violentă a focului roşu şi portocaliu. Am tras aerul pe nas, aşteptându-mă să simt amestecul sufocant de vopsele de ulei şi terebentină, aburii care-mi hrăniseră nălucirile. Dar aerul era curat, şi tata, cel dintotdeauna. Singurele ţipete erau cele ale pescăruşilor.

M-am uitat spre podea.

— Auzi ceva, tată? l-am întrebat ridicând capul de pe pernă.

— Nu, scumpa mea, a răspuns după ce a ciulit urechea. Doar pescăruşii de pe dig.

M-am întins înapoi pe pat.

Strigătul amuţise în sfârşit.

Mama şi tata au amânat momentul întoarcerii acasă, fiindcă eram prea slăbită de boală ca să mă ridic din pat. *Herr* Heyerdahl a trecut pe la noi să ne lase cheia casei înainte de a pleca la Kristiania. Când i-a văzut silueta masivă în prag, mama a fost aproape la fel de încântată ca atunci când sosise.

— Se va face bine, nu avem nicio îndoială, i-a spus, agăţându-se de ideea că poate i-ar fi plăcut să mă picteze chiar acolo, pe pat; poate că aşa cum eram, slăbită şi subţiată de boală, i-aş fi putut stârni interesul, reînviind moda tablourilor cu fete pe patul de moarte.

— Johanne! mi-a rostit el numele cu voce bubuitoare ca un dangăt de clopot. Am auzit că eşti bolnavă, a spus intrând în cameră şi trăgându-şi un scaun lângă patul meu. Ţi-am adus ceva.

Mi-a întins un buchet de flori: trifoi purpuriu, asteri albaştri şi volbură albă.

— Uite ce frumoase sunt! a exclamat mama. Mă duc să ţi le pun în apă.

Am auzit-o cotrobăind disperată prin bucătărie, încercând să găsească ceva mai elegant decât ulciorul de lut crăpat pe care-l foloseam la masă.

— Cum te simţi? a întrebat *herr* Heyerdahl.

— Ciudat. Goală. Mi-e frig.

— Aşa ne simţim cu toţii la sfârşit de sezon.

M-am aplecat peste marginea patului şi am întrebat în şoaptă.

— Şi Munch? Unde e?

— Ei, a plecat! În Germania, la expoziţia de la Berlin.

— A plecat?

— Cu toţii plecăm odată şi odată, a spus *herr* Heyerdahl clătinând din cap.

— Şi Tullik? L-a mai văzut înainte să plece?

— Nu, Johanne.

S-a întunecat la faţă şi privirea i s-a întristat.

— Din păcate, nu. Uite ce mi-a dat. Ia-o, te rog! a zis şi mi-a pus în palmă o

cheie ruginită. E de la atelier. A vrut s-o ţii tu. Poate ar fi mai bine s-o ascunzi.

Am luat cheia şi am ascuns-o sub pernă chiar când intra mama cu buchetul de flori înghesuit într-un pahar înalt de bere.

— Nu-i aşa că arată splendid?

Le-a pus pe pervaz şi ne-am uitat toţi la ele cu milă şi părere de rău, ca şi cum ar fi fost nu doar ultimele flori ale verii, ci ultimele care mai împodobeau pământul. Priveam asterii ca nişte steluţe albastre, pâlnioarele albe ale volburii şi bulgăraşii purpurii ai trifoiului şi simţeam că ceva se sfârşea. M-am gândit atunci că toate acele flori erau hrană pentru larve şi, prin urmare, supuse transformării. Ajutau larvele să devină fluturi. Poate că, totuşi, vara nu era pe sfârşite? Poate că era doar începutul toamnei?

— Aveţi timp pentru un ceai, *herr* Heyerdahl? a întrebat mama cu voce mieroasă.

— Mulţumesc, dar trebuie să plec. Mă aşteaptă Christine şi copiii la debarcader.

A întins mâna şi mi-a pus palma pe frunte.

— Nu mai ai fierbinţeală. Cred că primejdia a trecut, Sara.

— Slavă Domnului! a oftat mama. Am tras o sperietură…

— Sunt sigur că se va însănătoşi complet după ce se întoarce acasă. Uitaţi cheia. Vă mulţumesc încă o dată pentru ospitalitate. Mă tem că, după ce am stat acolo cu vopselele, şevaletele şi copiii mei năzdrăvani, casa nu mai e la înălţimea aşteptărilor dumneavoastră.

— Nu vă faceţi griji, a spus mama. Ne-a făcut mare plăcere să vă avem ca oaspeţi. Sperăm să vă vedem din nou la anul.

Herr Heyerdahl şi-a scos pălăria cu un gest elegant şi a ieşit din casă.

M-am uitat din nou la flori. Tulpinile erau înghesuite în pahar: linii verzi şi galbene, de diferite nuanţe şi texturi. Soarele dimineţii pătrundea pe fereastră şi lumina petalele, împrumutându-le o lucire arămie. Oamenii care treceau pe stradă aruncau umbre trecătoare, întunecând petalele: purpuriul devenea indigo, albastrul – negru, albul – cenuşiu. La un moment dat s-a lăsat întunericul: un bărbat s-a oprit în faţa ferestrei şi s-a uitat înăuntru cu palmele făcute căuş.

Cum îndrăzneşte? m-am indignat eu în primul moment, dar când m-am uitat mai bine, am văzut că era Thomas.

— Intră! i-am făcut semn cu mâna.

— Încă e foarte slăbită, am auzit-o pe mama spunându-i în pragul uşii.

— Lasă-l să intre! am strigat cu voce tremurătoare din cauza bolii.

— Bine, dar numai câteva minute! a încuviinţat mama.

Thomas a intrat aducând cu el toate razele soarelui de dimineaţă. Era bucuros, cu obrajii îmbujoraţi şi ochii căprui lucind ca lemnul bine lustruit.

— Johanne! a spus şi s-a apropiat de pat, cu şapca în mână.

— Stai jos! l-am invitat arătându-i scaunul pe care şezuse *herr* Heyerdahl.

— Mi-am făcut atâtea griji! a zis. Cu toţii ne-am făcut.

— Nu mai e nevoie să-ţi faci griji. În scurtă vreme mă pun pe picioare. Mama n-o să mă lase să lâncezesc multă vreme.

I-am privit genele lungi mişcându-se de câte ori clipea. Prezenta lui mă liniştea. A întins braţul şi mi-a luat mâna în palma lui mare, lată. Gestul m-a încălzit şi m-a tulburat. Am auzit din nou şoapta unui glas blajin. Nu-mi cerea nimic peste poate, ci căuta să mă convingă cu duhul blândeţii că timpul aduce multe. Chiar dacă florile îşi risipeau petalele şi pomii se desfrunzeau cu smerenie, doar aşa puteau să revină în vara următoare, mai frumoşi decât înainte, în toată splendoarea lor.

— Să vorbim un pic despre călătoria noastră aventuroasă, a spus Thomas. În Danemarca, în Franţa şi Egipt. Mai vrei să vii?

— Da, Thomas. Vreau să vin cu tine, i-am spus zâmbind.

— O să ne întoarcem încărcaţi de bijuterii şi lumea o să ne numească regele şi regina din Åsgårdstrand.

— Da, am zis râzând. Regele şi regina din Åsgårdstrand.

De cum m-a auzit râzând, mama a venit fuga să ne dojenească.

— Johanne are nevoie de odihnă, Thomas. Dacă nu te superi.

— Sigur că nu, *fru* Lien. Aveţi dreptate, trebuie să se odihnească.

S-a ridicat şi şi-a pus şapca pe cap.

— Avem o încărcătură de cod la debarcader. Doriţi să vă aduc câţiva?

Thomas era atât de simpatic, încât mama izbutea doar cu greu să-şi păstreze expresia aspră. Colţurile gurii ei se ridicau, cu zâmbetul abia aşteptând să se arate.

— Mulţumesc, a spus. Eşti foarte drăguţ.

Nu era amiral, nici prinţ, însă nici mama nu putea ascunde că-i plăcea să profite de faptul că Thomas îmi făcea curte. Nu era chiar aşa rău să ai un simplu pescar drept ginere.

— Eşti prea tânără ca să te măriţi, mi-a spus după plecarea lui. Cât o fi el de fermecător, tu eşti prea tânără.

— Da, mamă, ştiu. Nici nu vreau să mă mărit, nu încă.

— Bine. Să ai grijă să găseşti bărbatul potrivit, mi-a zis. Uite unde a ajuns domnişoara Ihlen dacă i-a picat cu tronc pictorul ăla!

— Tullik! am spus şi m-am înviorat doar rostindu-i numele. Şi-a revenit, mamă? Ai primit veşti de la Solbakken? A mai trecut *fru* Berg pe la noi?

— *Fru* Ellefsen şi fiica ei, Isabel, te-au adus aici în seara când s-a îmbolnăvit domnişoara Ihlen. Doctorul Karisen le spusese să te aducă acasă cât mai iute cu putinţă. Te-ar fi adus el însuşi dacă n-ar fi trebuit să se întoarcă pe loc la Horten, cu domnişoara Ihlen.

— Tullik e la Horten?

— Nu, Johanne.

— Atunci, unde e? am întrebat, amintindu-mi dintr-odată cum se întristase *herr* Heyerdahl în clipa în care îl întrebasem de ea.

Mama a clătinat din cap.

— Unde e? am întrebat cu glas rugător şi m-am ridicat în capul oaselor.

— N-am vrut să te necăjim, a spus mama. Uite, te-ai şi înflăcărat! Ai nevoie de odihnă. *Fru* Ihlen mi-a zis că te eliberează din serviciu, acum că sezonul s-a

sfârsit. Nu mai e nevoie să te întorci acolo. Ia-ţi gândul de la familia Ihlen! Uită de ei!

— Spune-mi! Spune-mi, mamă! E prietena mea! am ţipat apucând-o de braţ. Unde e Tullik?

Mama s-a aşezat pe pat.

— Bine, bine! Dar te rog să te întinzi în pat! Johanne. Încă nu ţi-ai recăpătat puterile.

De voie, de nevoie, i-am dat ascultare.

Mama mi-a spus repede, pe un ton aspru.

— A fost internată într-un azil. La Gaustad. Doctorul Karlsen a fost de părere că e cel mai bun loc pentru ea. Familia a fost de acord.

Coşmarurile mele cele mai urâte se adeveriseră.

— Gaustad? La Ekeberg?

— Da. E o clinică pentru femei. O să fie îngrijită de oameni cu pregătire specială. *Fru* Berg spunea că soţii Ihlen nu aveau cum s-o ajute.

— Va fi închisă? într-o celulă?

— Nu ştiu ce se întâmplă în astfel de locuri, a spus mama, dar va rămâne acolo până când se va simţi mai bine.

Gaustad. Chiar acolo unde fusese închisă Laura, sora lui Munch, cea care se lupta cu nebunia, incapabilă să vorbească, pierdută în cele mai întunecate cotloane ale propriei minţi. Mă gândeam la Laura şi la tablou şi la cum spusese Tullik că ar fi putut ajunge în aceeaşi situaţie. Munch o pusese pe Tullik în tablou, o unise cu sora lui, legându-le prin linii trasate cu cărbunele. Munch era cel care le adusese laolaltă şi acum amândouă lâncezeau în Gaustad, zbătându-se să scape de nălucile lor.

21
Armonie

Dacă doua fenomene opuse, ce provin din aceeaşi sursă,
nu *se anulează când le combinăm, ci se reunesc într-un al treilea,*
care este plăcut de observat, a*tunci acesta e un fenomen*
ce indică o coincidenţă.
Johann Wolfgang Goethe, *Teoria culorilor*

Întoarcerea acasă a fost atât o eliberare, cât şi o captivitate. Fiind convalescentă, nimeni nu aştepta nimic de la mine, nici nu mi se cerea să fac ceva anume, şi, fiindcă nu mai eram în slujba soţilor Ihlen, eram liberă să-mi petrec timpul cum credeam de cuviinţă. Pe de altă parte, nu-mi făcea bine să stau toată ziua acasă, doar cu mama, tata şi Andreas. Umblam fără chef dintr-o cameră într-alta, ceea ce o scotea din sărite pe mama, şi nu mă simţeam cu adevărat fericită decât în grădină. Stăteam afară ore în şir, învelită în pături. Până la urmă am izbutit s-o conving pe mama că mi-ar face bine dacă aş picta. Cu toate că a speriat-o ideea, tata mi-a adus o cutie cu vopsele şi două pensule din păr de cal, iar după asta nimic nu mi-a mai stat în cale.

Grădina se schimba, dar, cu toate că octombrie bătea la uşă, câţiva asteri erau încă înfloriţi şi tufa de trandafiri de lângă magazioară îţi tăia respiraţia cu frumuseţea florilor vişinii, mari cât pumnul, cu petale de mătase. Am pictat de nu ştiu câte ori tufa aceea de trandafiri. Întocmai cum îmi spusese Munch, subiectul tablourilor mele creştea şi se schimba după starea mea sufletească sau ora zilei. Dispoziţia mea depindea de ceea ce se petrecea în jurul meu. Când venea Thomas să mă vadă sau în după-amiezile însorite, trandafirii îmi ieşeau mari, luminoşi, petalele se iveau din pete întinse de vopsea, pe care o aplicam fără să mă zgârcesc, cu pensula cea mare. În zilele când nu reuşeam să mi-o alung pe Tullik din minte, tufa de trandafiri parcă se chircea. Căpăta o culoare roşu-burgund, mâloasă, iar frunzele deveneau negricioase ca boabele de cafea. În zilele acelea nu vedeam decât umbre.

Uneori inima îmi era atât de grea, încât nu puteam picta nicicum. Stăteam cu ochii închişi pe un scaun în grădină şi ascultam sunetele naturii. În mintea mea recitam cuvintele lui Goethe: „Natura vorbeşte astfel şi spre alte simţuri, spre nişte simţuri cunoscute, greşit înţelese, necunoscute; aşa vorbeşte cu sine însăşi şi ni se adresează prin mii de fenomene”.

Avea dreptate. O auzeai în ţipetele zănatice ale păsărilor care împânzeau cerul cu stolurile lor în formă de V, pregătindu-se să migreze; în foşnetul brizei unduind printre copaci, înălţându-se şi smulgând uşor frunzele de pe crengi, una câte una; în păcănitul unei ciocănitoare, ce răsuna când şi când, şi în lipăitul furişat al lăbuţelor unei veveriţe. Natura îţi vorbea, dacă ascultai cu atenţie, chiar şi într-o grădină cufundată în tăcere.

Într-o astfel de dimineaţă, în timp ce stăteam singură cu ochii închişi, am auzit

ceva neobişnuit, ceva care m-a tulburat. Era duminică, şi toţi ceilalţi se duseseră la biserică. *Toată lumea* era la biserică. Cu toate astea, am auzit paşi apropiindu-se de grădină. Tropăind pe drum, paşi hotărâţi, grăbiţi. O răsuflare gâfâită, întretăiată de un geamăt surd. Şi apoi numele meu, abia auzit: *Jo-han-ne, Jo-han-ne, Jo-han-ne.*

Am deschis ochii, am sărit de pe scaun şi am dat păturile la o parte, aruncându-le grămadă în iarbă. La poartă era o femeie. Era îmbrăcată în roşu-închis şi avea o claie de păr roşu ca focul, la fel de sălbatic.

— Tullik? am strigat. Tullik! Tu eşti?

— Johanne! Vino cu mine repede!

— Tullik! Te-ai întors!

Am alergat la ea cu lacrimi în ochi.

M-a strâns în braţe cu disperare şi ne-am agăţat una de alta plângând.

— Trebuie să vii! mi-a zis. Trebuie să vii la Solbakken cu mine chiar acum. N-am timp să-ţi explic. Vino, şi gata. Hai!

Bolborosea cuvintele şi avea o privire fixă, sălbatică. Mă întrebam dacă fugise din Gaustad şi dacă era tot în starea aceea de nebunie. Dar în orice stare ar fi fost, nu-mi rămânea decât s-o urmez. Felul în care mi-a vorbit m-a făcut s-o iau la fugă, să alerg cât puteam de repede, cu toate că nu mai mersesem atât de mult de săptămâni întregi. M-a tras după ea, am ieşit din grădină şi am coborât în goană dealul, plângând, tremurând, abia trăgându-ne răsuflarea. Picioarele îmi erau moi ca nişte tulpini de plante şi, cu toate că boala îmi împuţinase trupul, abia mă puteau duce. Am simţit sânge în gură, gustul metalic care m-a atenţionat că mergeam prea repede, prea devreme, fără să am de unde să-mi trag puterea. Când am ajuns la pădurea Fjugstad, m-am sprijinit de un copac şi am vomitat.

Tullik o luase înainte. Alerga aşa de repede, că au trecut câteva minute bune până să-şi dea seama că nu mai eram alături de ea.

— Grăbeşte-te, Johanne! a strigat când s-a întors şi m-a văzut vomitând.

Vedea că mi-era rău, însă n-a venit să mă ajute. Părea încuiată în lumea ei, incapabilă să meargă înainte sau să se întoarcă din drum.

— Johanne, grăbeşte-te! Hai mai repede!

— Tullik, *te rog!* i-am spus. Am fost bolnavă. Trebuie să-mi trag sufletul.

— Nu avem timp, mi-a zis.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Tullik, ce e aşa de important? am întrebat-o cu saliva scurgându-mi-se pe la colţurile gurii.

— Of! a exclamat şi s-a întors în fugă la mine, deşi se vedea că n-ar fi vrut s-o facă. Trebuie să te grăbeşti. E vina Ragnei.

— Ce? Ce-a făcut Ragna?

— Of, Johanne, a găsit tablourile, pe toate! Mi-au golit şifonierul. Mama i-a poruncit să le ardă după ce vine de la biserică. Le-au pus grămadă în grădină.

— Nu! am zis ştergându-mă la gură. Nu se poate să le dea foc!

— Ba se poate! Asta şi fac! Ajută-mă, trebuie să-i împiedicăm! Am fugit de la slujbă. Le-am spus că trebuie să iau o gură de apă. M-au lăsat să plec, dar în scurtă vreme vor ajunge înapoi acasă. Johanne, te rog să te grăbeşti!

M-a tras iar de braţ şi, cum-necum, am luat-o la fugă. Simţeam că-mi ia capul foc de supărare şi teamă. *Să ardă tablourile? Pe toate? Munca lui Munch. Distrusă.*

Am trecut în goană prin pădure şi am ieşit la drum. Amândouă respiram cu dificultate şi abia ne ţineam pe picioare, în curtea bisericii se adunase o mulţime de lume. Slujba se sfârşise. Nu-mi mai simţeam picioarele, greaţa şi spaima îmi strângeau pieptul ca o gheară. Apoi mi-a apărut în faţă casa, cu ferestrele aţintite asupra mea, judecându-mă la fel ca înainte. Eram din nou străină de locul acela.

Am simtit cum mă sufocă mirosul de fum amestecat cu terebentină.

Ajunseserăm prea târziu.

Tullik a izbucnit în plâns.

Ne-am dus fuga în grădina din spate, trecând pe lângă găinile lui Tullik, care dădeau din aripi şi cârâiau speriate.

În spatele casei se şi apucaseră de treabă. În locul unde fuseseră masa şi scaunele albe, se afla acum un maldăr de pânze aruncate alandala. Pe jos erau împrăştiate mai multe desene. Oriunde te uitai dădeai cu ochii de imaginea lui Tullik. Ragna şi *fru* Berg aveau braţele pline de desene şi suluri de hârtie. Erau multe de care nu aveam habar nici măcar eu: mici desene şi picturi pe care Munch probabil că i le dăduse lui Tullik de fiecare dată când se întâlniseră. Văzând că ne apropiem, Ragna a aruncat cu un gest nepăsător unul dintre desene în focul care cuprinsese partea de jos a grămezii de tablouri.

— Stai! a ţipat Tullik.

S-a năpustit cu mâinile spre flăcări, cu toate că focul se înteţise. *Fru* Berg a apucat-o de braţe şi a tras-o îndărăt.

Ragna a mai pus un tablou pe foc, apoi încă unul şi încă unul. M-am apropiat şi eu cât am putut de repede. Am înconjurat rugul. Picturile arzânde. Luna ca o coloană. Părul lui Tullik. Tullik în pădure. Tullik pe plajă. Pânzele se desprindeau de pe cadre. Linii negre. Picturi scorojite. Zdrenţuite. Margini carbonizate. Fum gros. Izbucniri de foc. Vâlvătăi. Flăcări lacome. Tullik în genunchi. Urlând.

Neputincioasă, vedeam cum arde *Lumina lunii*. Negreala s-a răspândit în câteva clipe, traversând tabloul de la dreapta la stânga, înghiţind marea liniştită, coloana lunii, plaja şi copacii. N-a mai rămas nimic. Apoi am văzut bărbatul şi femeia pe plajă. Am întins mâna, dar în numai câteva secunde acel moment intens, acea dorinţă irezistibilă, redată atât de firesc, a dispărut de pe faţa pământului.

Până să mă dumiresc, m-am trezit înşfacând-o pe Ragna, întâi de umeri, apoi de grumaz.

— De ce? am strigat şi mi-am înfipt degetele în gâtul ei costeliv. De ce? Când e aşa de plăpândă, de chinuită? Ce aveţi de gând cu ea?

Ragna rămăsese cu gura căscată, cu ochii holbaţi într-atât încât îi vedeam firişoarele roşii care-i împânzeau globii oculari.

Am zgâlţâit-o zdravăn, mirată de câtă putere aveam. Îi simţeam oasele subţiri ca de pasăre şi mă gândeam că s-ar fi putut rupe în mâinile mele furioase. Le-aş fi putut răsuci până pocneau. Chiar as fi vrut să le rup.

— Am făcut ce mi-a poruncit *fru* Ihlen, mi-a răspuns înecându-se de tuse.

Mă privea înveninată, cu ură. Deşi o strângeam de gât, tot încerca să mai arunce un tablou în foc.

— Tu! am mârâit. Fiindcă n-ai avut parte de dragoste. Fiindcă ai fost respinsă, dată deoparte pentru alta mai bună decât tine!

— Johanne! a strigat *fru* Berg şi mi-a descleştat mâinile de pe gâtul Ragnei. De ajuns!

O strânsesem aşa de tare, încât îi zgâriasem pielea cu unghiile, lăsându-i urme roşii. S-a smuls din mâinile mele şi a început să se învârtă prin grădină, adunând tablourile rămase şi aruncându-le în focul care ardea acum cu vâlvătăi uriaşe, ca o explozie.

Ultima pictură dată pradă flăcărilor a fost frumoasa *Sirenl.,* Am simţit că-mi smulge cineva inima din piept când am văzut apărând pete negre în lumina galbenă a lunii, apoi pe pielea ei aurie şi în ochii aceia fascinanţi. Tabloul a luat foc şi flăcările l-au devorat lacome, hămesite. În câteva clipe n-a mai rămas nimic din el.

Tullik se târa de-a buşilea în jurul focului, incapabilă să se ridice în picioare. Incapabilă să privească. În aer pluteau fărâme din tablourile carbonizate. Le urmăream cu ochii care nu mai puteau să plângă şi mă usturau din cauza dogorii focului. Zburau tot mai sus, purtându-mi privirea până la o fereastră din celălalt capăt al casei. Acolo stătea Caroline, cu braţele încrucişate pe piept. Pe buze îi flutura un zâmbet satisfacut.

După ce au ars toate tablourile, Ragna a bătut din palme – aplauze macabre. Apoi a scos pe furiş ceva din buzunar.

— Nu! am ţipat. Aia nu! E *a meal*

Nici măcar nu m-a învrednicit cu o privire. Fără să clipească, a aruncat cartea în flăcări. Am văzut coperta luând foc şi numele lui Goethe înnegrindu-se pe cotor înainte ca flăcările să-şi înfigă de-a binelea dinţii în ea, întunecând toate culorile de pe pagini şi devorând desenele tainice pe care le îndrăgeam atât de mult.

— Nu! am strigat. Cum ai putut…?

— Nu sunt decât prostii în ea, a zis *fru* Berg. Hai, Johanne, să plecăm de aici!

M-am apropiat de Tullik, care zăcea pe pământ gemând încetişor. Îşi încleşta mâinile în iarba arsă şi se târa rănită în jurul focului.

— Ridică-te, Tullik! am îndemnat-o, apucând-o de talie şi ajutând-o să se aşeze în genunchi. Ţine-te de mine! i-am spus şi am prins-o de subsuori. Haide, plecăm de aici!

Mă privea cu ochii împăienjeniţi. Am ridicat-o în picioare.

— Nu mai e nimic de făcut, i-am mai spus.

Tuşeam amândouă din cauza fumului gros, amestecat cu miros de terebentină. Parcă ne smulsese cineva inimile din piept şi, sângerânde, le aruncase în foc. O parte din noi arsese odată cu tablourile. Am întors capul şi le-am văzut pe Ragna şi *fru* Berg scormonind jarul cu vătraiele, aşa cum făceau când dădeau foc frunzelor toamna. În mintea lor nu era decât o operaţiune de curăţenie, la fel ca dezinfectarea ori spălatul rufelor – igiena care se făcea la

sfârşit de sezon. Trebuiau să se descotorosească de picturile necuviincioase şi să şteargă orice le-ar fi putut aminti de omul acela vulgar.

Am plecat de acolo împreună cu Tullik. Ne clătinam pe picioare, umbre a celor ce fuseserăm. Nu ştiam unde să mă duc sau ce să fac, însă m-am trezit îndreptându-mă spre mare. Am luat-o de-a lungul ţărmului. Înaintam şovăielnic, fiindcă tremuram amândouă din cap până-n picioare. În cele din urmă am ajuns la cheiul pe care stătusem cu Munch, fără să scoatem un cuvânt. Acum stăteam în acelaşi loc alături de Tullik, mută şi năucită de durere. Ne sprijineam una de cealaltă, cu picioarele atârnând deasupra apei. Îi luasem mâna într-ale mele, dar nu o simţeam, atât eram de amorţită de suferinţă.

Nu ştiu câtă vreme a trecut până am revenit la realitate. Un val s-a spart de stâncă, împroşcându-mă cu stropi reci. Mi-am dat seama că eram acolo, pe dig, împreună cu Tullik, şi că supravieţuisem unei catastrofe teribile.

— Cum te simţi? am întrebat-o.

Continua să privească apa. Ochii îi erau reci, lipsiţi de viaţă. Totul era nemişcat în ea, cu excepţia câtorva şuviţe de păr care i se zbăteau în jurul obrajilor.

Am luat-o cu braţul pe după umăr.

— Tullik, trebuie să ştiu. Eşti bine?

— Mintea mi-e sănătoasă, dacă asta întrebi, mi-a răspuns absentă, cu privirea plecată.

— Nu asta vreau să ştiu.

Am luat-o de umeri şi am întors-o cu faţa spre mine, căutând în ochii ei o scânteie, o fărâmă din acea Tullik pe care o ştiam eu.

— Chiar te-au trimis la Gaustad?

— M-au trimis, dar n-am stat multă vreme acolo. Ştiau că nu sunt nebună, doar disperată, şi doctorii n-au vrut să mă mai ţină acolo. Poate n-ai să crezi, dar mi-a făcut bine să stau o vreme singură. Când eşti încuiată într-o celulă ţi se limpezeşte mintea.

— Chiar dacă te-au dus acolo cu forţa? Împotriva voinţei tale?

— Atâta timp cât nu baţi cu pumnii în uşă şi nu-i implori să-ţi dea drumul. De aici vine durerea, Johanne. Nu e mare lucru să stai degeaba ori să fii prizonier. Îţi face mult mai rău să ţipi, să te rogi să fii eliberat dintr-o situaţie pe care nu o poţi evita şi din care nu poţi scăpa.

Şi-a netezit rochia ca şi cum tocmai se pregătea să se ridice, însă m-a strâns în braţe şi m-a sărutat.

— Scumpa mea Johanne! a zis. Te-ai purtat ca o prietenă adevărată. Noi vom rămâne prietene. Pe vecie.

— Pe vecie.

— Edvard a plecat în Germania, a spus Tullik desprinzându-se de mine. E liber să meargă pe calea lui, să-şi vadă de arta lui, aşa cum îi dictează inima. Tata mi-a spus adevărul. Nu mi-a cerut mâna. M-am împăcat cu gândul ăsta. Am înţeles că trebuie să fie liber ca să picteze. Altfel nu se poate. Iar acum toate tablourile lui au fost distruse şi va trebui să mă obişnuiesc şi cu ideea asta.

— Nu *toate* au fost distruse, i-am spus. A mai rămas unul.

A ridicat capul şi m-a privit cu ochii ei alungiţi, încă şi mai frumoşi în durerea lor.

— Ce tot spui acolo?

— *Strigătul*, am zis. Cel pe care l-ai agăţat pe perete.

— Mama ţi-a poruncit să-l iei şi să-i dai foc.

— Şi l-am luat. Dar nu l-am ars.

— Unde e?

— L-am ascuns în dormitorul meu, sub podeaua din căsuţa pescărească. E încă acolo.

— Mai ştie cineva de el?

— Doar fratele meu. Dar a jurat să nu vorbească. N-o să spună nimănui nimic.

— Ai ascuns tabloul? a întrebat, şi colţurile gurii i s-au ridicat într-un mic zâmbet.

— Cred că nu e nimeni acum la căsuţe. Pot să ţi-l aduc.

— Nu, a zis. Hai să-l lăsăm acolo. Ai tu grijă de el. Cu mine n-ar fi niciodată în siguranţă. Dacă-l găsesc la mine au să-i dea foc, şi oricum n-am să-l pot ascunde la nesfârşit.

— Dar, Tullik, l-a pictat pentru…

— Aş suferi prea mult, Johanne. De câte ori l-aş vedea mi s-ar părea că mă întorc în locul acela, aş simţi singurătatea, neliniştea aceea chinuitoare şi nu vreau să mă gândesc că suntem departe unul de altul. Edvard şi cu mine vom fi întotdeauna împreună. Suntem împreună altundeva, deasupra oceanului şi a cerului şi, în acelaşi timp, suntem în fiecare părticică din ele. Despărţirea nu există. Mereu spunea asta şi acum înţeleg ce voia să zică.

Am ridicat ochii spre nori şi am privit vălătucii galbeni, albaştri şi cenuşii fugărindu-se pe cer. Am încercat să văd lumina aşa cum ar fi făcut el, să găsesc soarele şi să văd unde bătea.

— Dimineaţă plecăm din Solbakken, a spus Tullik, aşa că o să ne luăm la revedere acum, Johanne. Trebuie să mă întorc.

— Tullik! am spus când ne-am ridicat în picioare. Draga mea Tullik!

Ne-am îmbrăţişat.

Aş fi vrut să-i redau focul, să-i readuc bucuria în suflet, s-o văd aşa cum fusese la începutul verii, debordând de viaţa şi forţa care se răspândeau în valuri asupra celor din jur. Numai că acum arborii îşi pierdeau frunzele. Era anotimpul sfârşiturilor şi focul din Tullik se stinsese. M-a strâns în braţe fără vlagă şi m-a mângâiat pe obraz.

— Am să-ţi scriu din Kristiania, mi-a promis.

— Iar eu am să fiu aici, aşteptându-te să vii la vară.

— Să-mi trimiţi tablouri de-ale tale! mi-a cerut în timp ce ne îndreptam spre pădure.

Ne-am oprit pe podeţ şi am privit pârâul curgând dedesubtul nostru. Frunzele ruginii de arţar se răsuceau în apă, din ce în ce mai repede, până când, adunate în cercuri roşiatice sau gălbui, porneau către mare.

Am sărutat-o pe obraz.

— La revedere, draga mea prietenă! i-am spus.

S-a întors la Borre, unde Julie şi Nils probabil că o aşteptau. Aveau să plece cu vaporul de la Horten şi, în scurtă vreme, va redeveni domnişoara din Kristiania – frumoasă şi răsfăţată de soartă, dar minunat de sălbatică.

Am intrat în pădure, sub bolţile uriaşe ale copacilor arcuite deasupra capului meu. Cărarea era moale, acoperită de un strat gros de frunze. Câteva raze ale soarelui de după-amiază îşi croiseră drum printre ramuri şi învăluiau totul într-o splendidă lumină aurie. Trimiteau săgeţi de culoarea chihlimbarului printre umbrele de pe cărare şi dădeau un superb luciu arămiu frunzelor din jur.

Nu m-am dus direct acasă. Am luat-o de-a lungul digului şi am trecut pe lângă căsuţele pescarilor, unde era ascuns *Strigatul.*

„Linişteşte-te!“, i-am şoptit când am trecut prin faţa ferestrei. „Ea e cu tine. Despărţirea nu există.“

Pescăruşii împânzeau cerul. Uneori se înălţau, apoi se coborau ori se lăsau să cadă grei ca nişte pietre. Cârâiau cocoţaţi pe catarge şi pe stâlpii gardurilor. Mi-i închipuiam întâmpinând o regină întoarsă din aventuri trăite peste mări şi ţări: regina din Åsgårdstrand.

Ca o regină ce eram, am scurtat drumul trecând prin grădina lui Munch, fără să mă simt câtuşi de puţin stânjenită. Părea goală, lipsită acum de tablouri, şi m-am trezit căutându-le din ochi. În mintea mea le vedeam acolo unde le pusese el: Jacob, omul de la ştrand, aşezat pe scaunul lui; femeia însărcinată ţinând un coş cu cireşe; Inger pe plajă; Laura şi umbra ei. Tablourile ajunseseră şi ele la sfârşitul unui ciclu şi plecaseră spre alte meleaguri.

Casa era goală, uşile încuiate. Am atins cu mâna lemnul îngălbenit. Era cald de la soare. Am rămas acolo o vreme, ascultând ţipetele păsărilor.

„La revedere, domnule Munch“, am şoptit. „Am să caut lumina. “

În cele din urmă am ajuns la casa de pe deal, unde ultimele tulpini de mazăre plantate de mama mă aşteptau înflorite la gard. Am atins cu vârfurile degetelor spuma rozalie a florilor şi am inspirat parfumul lor dulce, nebănuit de adânc, îmbătător. Am rămas aşa, cu mâna pe poartă. Eram gata să mă întorc în Tablou. Încă un pas şi aveam să fiu din nou Fata cu fragi, copilul cu ochi albaştri şi păr galben ca spicul de grâu, ciufulit. Simplă, fără cărări întortocheate. M-am bucurat că revenise şi m-am regăsit în ea aşa cum îmbraci o haină veche în care te simţi bine. Aveam să mă întorc la ea încă un an, poate, sau măcar până la schimbarea anotimpului.

ÅSGÅRDSTRAND
1947

EPILOG
Vise

Mă plimb în linişte prin visele care sunt viaţa mea –
doar aşa pot trăi.
Edvard Munch, *Jurnal personal*

Stau singură, ceva mai departe de ceilalţi. Scaunele sunt tari, incomode; au fost făcute din raţiuni practice, nu ca să te simţi bine stând pe ele. Inger e aşezată pe rândul din faţă, îndesată în scaunul pliant; trupul ei grăsun se revarsă dincolo de marginile acestuia. Nu se plânge. La gât are o eşarfa cu picăţele legată strâns, prea strâns pentru o zi ca asta. Îşi potriveşte pe cap pălăria neagră, dând la iveală o şuviţă de păr alb ca neaua. Se răsuceste în scaun, mă vede şi-mi zâmbeşte.

Lângă atelier s-a adunat un cor de bărbaţi, două şiruri de capete de înălţimi diferite. August Christensen, primarul, s-a urcat pe treptele din spate, cu cheia în mână. Radiază de bucurie, speranţă şi optimism, ca cei mai mulţi dintre noi. Casa va deveni muzeu, va fi păstrată peste timp aşa cum era când locuia el aici. El, cel mai mare artist al ţării noastre. Prietenul meu, Edvard Munch.

Nu i-ar fi plăcut pompa, atmosfera de ceremonie. Nu se potrivea cu pornirea lui spre singurătate. Însă i-ar fi plăcut parcul în care fuseseră transformate grădina lui şi terenul din jur şi ar fi fost mulţumit ca, împreună cu casa, erau acum proprietatea primăriei din Åsgårdstrand şi nu a unui singur om, a cuiva care ar fi putut dispune de ele după bunul plac. Donase tot ce avusese oraşului Oslo. Numele se schimbase de ani de zile, dar eu tot nu mă obişnuisem să-i spun aşa.

Pentru mine avea să fie mereu Kristiania. Toate lucrările lui, câteva mii, aparţineau acum Kristianiei. Le păstrase pe toate în casa lui din Ekely. Copiii lui. Mi se pare cât se poate de potrivit ca Åsgårdstrand să aibă căsuţa, singura casă pe care el a numit-o cămin. Cu toate că nu mai trecuse pe aici de ani de zile. Era mai degrabă casa furnicilor şi a şoarecilor. Au stârpit cuiburile de furnici din grinzile care cântăreau o tonă fiecare. Munch nu gonea niciodată rozătoarele. Lăsa dulapurile deschise, să poată intra şoarecii. Nu-i plăcea să ştie că ei flămânzeau cât era el plecat.

Orchestra începe să cânte.

În spatele meu stau surorile Gjermundsen şi una dintre fiicele lui *fru* Book. La început, după ce a cumpărat casa, gătea pentru el. În clipa asta nu-mi amintesc cum o chema. O să-mi aduc aminte ceva mai încolo. Mai sunt şi alţii de faţă: modele, femei de serviciu, oameni care au ţinut la el. Cu toţii îl cunoscuserăm în felul nostru, într-un moment sau altul. Ne-a scris, ne-a trimis bani după ce lucrările lui au început să se vândă. Mie mi-a cumpărat chiar şi o pereche de pantofi. Nu ne-a uitat. Oamenii mărunţi din Åsgårdstrand.

Corul a început să cânte. Notele se ridică sus, şi mai sus, dansând în aer. Liliachiu, purpuriu, albastru, albastru. Se înalţă până la roz. Se umflă până la roşu. Sta-co-jiu. Ro-şu. Ru-bi-niu. Ro-şu. Sta-co-jiu. Ro-şu. Ru-bi-niu. Ro-şu.

Mi-o închipui în roşu.

S-au împlinit cinci ani de când a murit, dar trăieşte mai departe în mine, într-un vis fără sfârşit. Draga mea Tullik.

Chiar dacă n-a cerut-o, ea s-a măritat cu el. În vara aceea din 1893. A fost căsătorită cu el toată viaţa.

Când a murit amiralul, Julie şi Tullik au venit şi s-au stabilit definitiv la Solbakken. Tullik era suferindă, dar se îngrijea de Julie şi de găini şi părea mai mulţumită de viaţa din Borre decât ar fi putut fi vreodată de cea din Kristiania. *Fru* Ihlen a trăit până la optzeci şi doi de ani. Şi-a închinat viaţa lui Tullik şi drepturilor animalelor; a scris articole pentru *Aftenposten* şi a redactat revista organizaţiei până în ultima clipă. Milly şi Caroline erau căsătorite, la casele lor, aşa că, după moartea lui *fru* Ihlen am rămas singură să-i port de grijă lui Tullik.

Se întâmpla deseori să facă febră. Atunci venea cineva să mă cheme, câte o slujnică sau o fată de la lăptărie. Thomas era mai totdeauna pe mare, aşa că trebuia să las băieţii la o vecină şi să mă duc s-o doftoricesc. De fiecare dată voia să merg eu. Nu chema niciodată doctorul. Stăteam lângă ea toată noaptea şi o ţineam de mână, îi ştergeam sudoarea de pe frunte, o linişteam. Redeveneam fata în casă. Când îi era mai rău ca de obicei, rămâneam mai multe zile la rând. Nu mă lăsa inima s-o părăsesc.

În unele dimineţi îl vedeam pe *el* în curtea bisericii. Venea cu noaptea-n cap, când nu era nimeni pe stradă. Chiar şi după multă vreme, când trecuse deja de şaizeci de ani, nu aveai cum să nu-l recunoşti: acelaşi maxilar puternic, aceiaşi ochi trişti. Slobod venea, slobod se ducea. Ca o barcă fără vâslaş.

Am întrebat-o pe Tullik dacă îl vedea şi ea.

— Câteodată, când deschid fereastra în zori.

— Te-ai gândit vreodată să-l strigi?

— De ce să-l strig? El trebuie să fie liber, să meargă pe drumul lui. E mai bine să nu-l strig. Nu pot să fac eu primul pas, nu-i aşa? Mi-ai spus tu însăţi, Johanne, că nu-l saluţi. Aştepţi. Trebuie să vină de la el. Îl vezi peste tot: în pădure, la plajă, pe câmp. Se retrage în el vreme îndelungată, dar când te întâlneşte se deschide cu totul. Tu însăţi mi-ai spus că năvăleşte ca un şuvoi. Şi asta fiindcă n-ai încercat niciodată să-l ţii în loc. Doar el poate hotărî când să se oprească şi când să meargă mai departe.

M-am întrebat de multe ori dacă se simţea încurajat de faptul că Tullik îi

dăruise încrederea ei, fără a se gândi să ceară nimic în schimb. Anii treceau, însă ea părea să apară iar şi iar în tablourile lui, asemenea unui vis care nu te părăseşte. O recunoşteam întotdeauna, fără greş. Era Tullik, orice ar fi zis ceilalţi. Se vedea limpede că îi era devotat. Însă Tullik n-ar fi putut să-şi lege viaţa de un bărbat ca Munch. Asta ar fi însemnat distrugerea amândurora. În schimb, se luptau mai departe, în spaţiu şi timp, *altundeva*, după cum obişnuia ea să spună. Nu erau împreună aici. Nu trăiau împreună, nici nu se vedeau, dar erau legaţi prin fire mai puternice decât dacă ar fi petrecut o viaţă întreagă sub acelaşi acoperiş şi ar fi mâncat din aceeaşi farfurie.

August Christensen îşi drege vocea. Vorbeşte despre libertate. Da. Nemţii au plecat. Norvegia e liberă. Băieţii mei şi-au riscat vieţile luptând pentru Rezistenţă[9], cu toate că erau trecuţi de patruzeci de ani, în numele iubirii de ţară. Independenţa faţă de Suedia, dobândită fără vărsare de sânge în 1905, a fost câştigată cu mândrie şi apărată în acelaşi fel. Ce ciudată e viaţa, dacă stai să te gândeşti! Protectorii lui Munch, cei care i-au popularizat lucrările, erau germani, la fel ca naziştii care ne-au lipsit pe noi de libertate. Hitler a calificat lucrările lui Munch drept „artă degenerată" şi le-a batjocorit. Mai târziu, naziştii care au ocupat Norvegia s-au străduit să facă din el un erou, ca să câştige bani şi să-şi atragă simpatia publicului. Au vrut să creeze propria lor Comisie a artiştilor norvegieni. Munch nu era interesat, aşa că, fără sprijinul său, demersul lor a fost sortit eşecului. Din păcate n-a trăit să ne vadă din nou liberi. Inger s-a înfuriat, fiindcă naziştii au transformat înmormântarea lui într-un spectacol, folosind-o în scopuri propagandistice. Au preluat controlul asupra pregătirilor, iar pe ea au dat-o pur şi simplu la o parte. N-a putut să se împotrivească. În ciuda protestelor ei vehemente, sicriul a fost purtat pe bulevardul Karl Johan acoperit cu svastici şi flancat de soldaţi înarmaţi.

Ne alăturăm corului. Cântăm. Ascultăm ce ne spune primarul.

Ceremonia e urmată de o masă oficială la Hotelul Victoria.

Îmi privesc mâinile ciupite de vărsat, pătate de vopsea. Ar fi trebuit să-mi pun mănuşi, dar e prea cald. Lumea aplaudă, apoi ieşim. Pe măsură ce urcăm dealul se face tot mai cald. Thomas mă aşteaptă la Victoria. O văd pe Inger, care a ajuns înaintea mea, strângându-i mâna. Thomas îşi scoate şapca şi face conversaţie politicoasă. N-o fi el regele din Åsgårdstrand, dar e un om de ispravă. N-a ajuns în Egipt, în schimb a moştenit barca tatălui său şi a avut parte de mai multe aventuri palpitante decât poate duce, doar fiindcă a muncit ca să ne întreţină pe noi. Acum băieţii au traulerul lor propriu.

Thomas n-a înţeles niciodată de ce pictez, dar s-a obişnuit cu asta şi până la urmă şi-a dat seama că nu e o simplă ocupaţie, ci mai degrabă felul meu de *a fi.* Pe deasupra, după ce am început să vând, banii câştigaţi pe tablouri ne-au fost de mare ajutor. Thomas vedea partea bună a artei mele doar când aducea mâncare pe masă ori haine pentru băieţi. Lucruri simple.

---

9 Mişcarea de rezistenţă împotriva Ocupaţiei germane (1940- 1945).

Jens Thiis, bărbatul pe care-l întâlnisem în grădina lui Munch cu multă vreme în urmă, era negustor de artă. La un moment dat a devenit directorul Galeriei Naţionale din Oslo. La puţin timp după ce Thomas şi cu mine ne-am căsătorit, Jens a vândut una dintre primele mele picturi – un peisaj fără pretenţii, cu bărci în port, cu Bastøy şi fiordul ca fundal – unui colecţionar din Lillehammer. Am vândut şi alte tablouri, iar când căsuţele pescăreşti au fost scoase la vânzare, am plătit avansul din banii câştigaţi de mine.

Thomas nu înţelegea de ce trebuia să fie o căsuţă anume şi în niciun caz alta. Dar eu m-am încăpăţânat şi n-am dat înapoi. Sus, acolo unde locuia familia Andersen, se află acum bucătăria noastră şi sufrageria. În fiecare zi mă aşez pe scaunul meu şi privesc albastrul fără sfârşit şi fără vârstă care umple fereastra. Chiar dacă priveliştea e aceeaşi, natura se schimbă mereu. Îmi arată fiordul înveşmântat în toate culorile pe care ţi le poţi închipui. O lumină pe care nu o pot descrie în cuvinte. Răsărituri de soare. Apusuri. Uimitoare. Intense, în perindarea anotimpurilor şi în fiecare dintre ele luat în parte, nu găseşti două zile la fel aici, în Åsgårdstrand. Apa îmi aduce atâta bucurie, mă inspiră şi acum, după atâţia ani.

Jos sunt dormitoarele noastre.

La început mi-a fost teamă să nu-l audă băieţii, să plângă noaptea ori să viseze urât din pricina lui. Însă *Strigatul* e mulţumit. A rămas tăcut şi nici copiii, nici nepoţii mei n-au pomenit vreodată nimic despre el. Eu încă îi vorbesc – atunci când nu e nimeni acasă, fireşte!

Doar Andreas şi cu mine ştim că se află acolo. Tullik spunea că nu are rost să-i schimbăm locul, iar Munch a mai pictat patru versiuni de-a lungul timpului. Odată, când era strâmtorat, i-am propus să-l scot de sub podea şi să i-l dau să-l vândă. N-o să-l vrea nimeni, a glumit el. O altă versiune fusese deja ridiculizată în Germania. Aceasta era a mea, mi-a mărturisit, şi întotdeauna o numise *Strigătul Fetei cu fragi.*

Sora lui se strecoară lângă mine. Are în mână un tablou, îl dezveleşte cu grijă, fiindcă are marginile zdrenţuite şi hârtia e veche, se poate rupe. E un pergament mototolit.

— L-au găsit în peretele atelierului când l-au renovat, îmi spune.

Las privirea în jos şi o văd pe Tullik. Ea e, cu părul fluturând în vânt, ca şi cum ar fi însufleţit. Stă în faţa lui, foarte aproape. Nasurile li se ating. În planul al doilea se văd ramurile pinilor din pădurea Fjugstad. Punctul central al tabloului este coloana luminoasă a lunii reflectată în apă. Despică masa arborilor. Capul lui e în întuneric, el însuşi e mai degrabă o siluetă, cu ochi negri, goi, păr negru şi umeri. Tullik e lumina. Faţa îi e scăldată de strălucirea galbenă a lunii. Şuviţele părului ei auriu se întind spre el asemenea unor braţe, legându-le sufletele. Unindu-i pe vecie.

— Când mă gândesc că a stat ascuns atâţia ani! zice Inger. Cum a fost posibil? Un tablou, ascuns în perete? Ce bine că au dat de el!

— Da, încuviinţez eu, tablourile sunt făcute să fie privite. Cum-necum, găsesc o cale să iasă la lumină.

Nu e pe de-a-ntregul adevărat. Nu toate tablourile trebuie văzute. Al meu, nu.

E în siguranţă sub podeaua căsuţei de pescari. Aici şi-a găsit căminul. Aici se odihneşte. Aici e mulţumit. Iar când Andreas şi cu mine vom muri, vom lua cu noi secretul în mormânt, fiindcă tabloul nu-şi are locul în altă parte. Celelalte *Strigăte* vor fi văzute şi poate chiar auzite de unii, dar nu şi *Strigătul Fetei cu fragi.* Acesta nu va fi găsit niciodată.

Postfaţă

Dacă trăieşti în Norvegia, nu ai cum să-l ignori pe Edvard Munch. E una dintre principalele atracţii turistice şi un element fundamental în structura culturii norvegiene. Dar oricât ar fi de greu de crezut, eu am reuşit să-l ignor o vreme destul de îndelungată. Am trăit alături de Munch mai bine de zece ani, înainte să-i dau cu adevărat atenţie. Cred că era atât de integrat în viaţa Norvegiei, încât nu-l percepeam ca pe un mister. Credeam că-l cunosc. Interesul mi-a fost stârnit în 2004, când *Strigătul* şi *Madonna* au fost furate, dar abia când *Strigătul* a fost vândut în 2012 pentru o sumă record, la o licitaţie, m-am trezit şi eu la realitate. Locuiam deja de destul timp în Norvegia ca să mă mândresc cu acest mare artist norvegian şi poate chiar să simt că-mi aparţine într-o oarecare măsură. Am început să pun întrebări: „De ce se vinde un tablou cu 120 de milioane de dolari? Cine a fost Munch? Şi de ce fascinează pe toată lumea această pictură tulburătoare?" Mi-am dat seama cu uimire că abia atunci începeam să înţeleg ce enigmă este de fapt Edvard Munch.

Mă gândeam să scriu despre *Strigăt* o relatare care să se întindă pe mai multe perioade de timp, să cuprindă mai multe planuri şi să se încheie cu licitaţia de la Sotheby's din 2012. Dar munca de documentare m-a purtat într-o altă direcţie şi m-a ţinut mai aproape de casă. M-a dus într-un orăşel de pe coastă, situat la mai puţin de o oră de mers cu maşina de locul unde locuiesc: la Åsgårdstrand. A fost dragoste la prima vedere şi, de cum am pus piciorul pe plajă, am ştiut că povestea mea se va petrece acolo. Aveam să scriu despre Åsgårdstrand vara.

Am citit tot ce-am putut găsi despre viaţa lui Munch în Åsgårdstrand. Am stat de vorbă cu localnicii, am consultat reviste ale asociaţiilor de istorie de acolo şi am participat la toate acţiunile culturale şi expoziţiile consacrate lui Munch în zonă. N-a trecut multă vreme şi mi-au căzut în mână memoriile unei doamne din partea locului, Inger Alver Gløersen, al cărei tată vitreg fusese prieten cu Munch.

În cartea ei *Lykkehuset: Edvard Munch og Åsgårdstrand,* Gløersen consacră câteva pagini poveştii tinerei Regine, fiica unui amiral, care a locuit în Borre şi a avut o idilă de o vară cu Edvard Munch. Potrivit lui Gløersen, artistul i-ar fi dăruit toată vara picturi Reginei, picturi pe care aceasta le-a ascuns de ochii dezaprobatori ai părinţilor, iar la sfârşitul verii, când servitoarele au făcut curat, tablourile au fost descoperite şi puse pe foc.

Povestea m-a inspirat şi astfel au fost plantate seminţele *Fetei cu fragi.* Eram hotărâtă să aflu cine fusese această Regine şi dacă exista vreun grăunte de adevăr în povestea ei.

Toată lumea ştie că Edvard Munch a avut o aventură cu Milly Ihlen, fiica unui amiral, care îşi petrecea verile la Borre. Drept care, o bună bucată de timp am crezut că Milly trebuie să fi fost fata numită Regine în memoriile lui Gløersen. Dar

nu eram convinsă. În cele din urmă am găsit o veche fotografie a unei fetiţe numite Tullik Ihlen. După ce am studiat rezultatele recensămintelor şi am citit o relatare locală a vizitei făcute de prinţul Carl la Borre, mi-am dat seama că Tullik era un nume de alint. În realitate, fata se numea Regine. Am găsit confirmarea în documentele oficiale: Regine era sora mai mica a lui Milly. Dintr-odată, povestea a devenit mai suculentă: două surori avuseseră o relaţie cu acelaşi artist.

Nu e clar dacă există un sâmbure de adevăr în povestea spusă de Gløersen, însă e puţin probabil. Munch nu menţionează nicio Tullik în jurnalele lui (cu toate că folosea adesea nume codificate când se referea la oamenii pe care-i cunoscuse personal) şi niciunul dintre experţii cu care am discutat sau ale căror lucrări le-am citit nu a putut confirma povestea. De fapt, Tullik Ihlen pare să fi dispărut din istorie. Numele ei apare doar în necrologul tatălui ei, în 1905, şi în câteva scrisori şi articole ale unor necunoscuţi, nimic demn de luat în seamă. Totuşi a fost îndeajuns cât să-mi aprindă imaginaţia şi am fabricat propria mea poveste pornind de la aceste crâmpeie.

Am hotărât să plasez acţiunea în 1893, anul în care Munch a pictat prima versiune a *Strigătului.* De aceea am schimbat datele tablourilor, să se potrivească poveştii mele. Unele nu au fost pictate în 1893, de exemplu *Sirena* (1896) şi *Fertilitate* (1898), în timp ce altele fuseseră pictate mai devreme. De asemenea, Munch n-a închiriat căsuţa din Åsgårdstrand înainte s-o cumpere. Familia lui a închiriat o casă (casa lui Thorine) aflată ceva mai departe, pe acelaşi drum, însă el n-a cumpărat căsuţa decât în 1897.

Membrii familiei Ihlen sunt persoane reale. Amiralul Ihlen, soţia lui, Julie, şi cele trei fiice ale lor locuiau la Solbakken, casa din Borre, pe timpul verii. Casa era un dar de nuntă făcut de părinţii lui Julie. Mai târziu, după ce amiralul a murit şi cele două fete mai mari s-au căsătorit, Julie şi Tullik s-au stabilit la Borre. Datele culese la recensământ arată că Tullik (fiica obligată să stea în casă din cauza bolii), Julie şi o servitoare numită Ragna locuiau acolo în 1910.

Chiar dacă au existat în realitate, personalităţile lor au fost în întregime inventate de mine. Ici şi colo am găsit câte o sugestie despre cum erau: câteva ziare ale vremii, descoperite în arhive, relatau despre acţiunile lui Julie Ihlen dedicate protecţiei animalelor; necrologul din *Aftenposten* închinat amiralului Nils Ihlen (amiral, director şi fondator al companiei de asigurări Det Norske Veritas) face portretul unui om deosebit de stimat şi unanim respectat. Milly era actriţă cu jumătate de normă la Oslo (Kristiania), iar din jurnalele şi tablourile lui Munch reiese limpede că, cel puţin pentru o vreme, acesta a fost de-a dreptul obsedat de ea, sfârşind prin a-i frânge inima.

Artistul Hans Heyerdahl locuia în oraşul Drammen. A fost un pictor incredibil de talentat, apreciat pentru portretele sale. Deşi era mai în vârstă decât Munch, se cunoşteau bine şi amândoi îşi petreceau verile în Åsgårdstrand. Cu timpul, Heyerdahl a fost eclipsat de artişti precum Munch sau Krohg, şi cu toate că picturile lui nu erau atât de inovatoare ca ale lui Munch, sunt expresive şi te ajută să înţelegi viaţa din Norvegia secolului al XIX-lea.

Există mai multe teorii cu privire la identitatea modelului din tabloul *Fata cu*

fragi (Jordborpiken) al lui Heyerdahl. Unii spun că ar fi vorba despre Karen Gjermundsen, o fetiţă din Åsgårdstrand, ale cărei surori, Henriette şi Marthe, apar şi ele în tablourile sale şi ale lui Munch. Pe de altă parte, arhivele Muzeului de Artă din Lillehammer sugerează că *Fata cu fragi* a fost Albertine Sofie Olsson, căreia i se spunea „Albertine clarvăzătoarea". Era fiica unui mecanic din Oslo şi a murit tragic la vârsta de şaptesprezece ani, după ce-şi prezisese propriul sfârşit.

Indiferent cine a fost în realitate fata din tablou, personajul Johanne este pe de-a-ntregul inventat de mine. Aveam nevoie de o voce care să spună povestea şi m-a încântat ideea de a-i oferi acest prilej unei fete sărace, ajunsă în anturajul unor pictori extraordinari şi prietenă cu o tânără bogată. Mi-a plăcut să exploatez acest contrast şi posibilitatea ca *Fata cu fragi* să fi avut ea însăşi talent artistic.

Cât despre Edvard Munch, i-am făcut portretul străduindu-mă să fiu cât mai înţelegătoare, fără să-i ascund defectele şi excentricităţile. A fost un om extrem de complex şi profund, un om pe care l-am plăcut şi admirat. Personalitate paradoxală, a fost perceput şi înţeles de fiecare în felul său, motiv pentru care relatările despre el diferă considerabil. Chiar dacă ar trăi acum şi am putea să-i punem întrebări despre viaţa şi arta lui, nu cred că am putea să-l cunoaştem cu adevărat. Am ajuns la concluzia că a încerca să-l înţelegi pe Munch, să-i dezlegi misterul înseamnă să cojeşti strat după strat, coborând tot mai adânc în sufletul lui. El însuşi nu s-a temut să-şi exploreze aşa-zisa „nebunie"; Edvard Munch a transformat pictura într-o experienţă personală. Cutezanţa lui l-a plasat în avangarda mişcării expresioniste şi ne-a lăsat o moştenire care ne inspiră şi astăzi. Pe mine m-a inspirat să scriu o carte în care să-l iau pe cititor de mână şi să străbatem împreună galeria de emoţii care este arta lui.

Lista lucrărilor de artă

Lista operelor lui Munch evocate în roman, fie ca tablouri, fie ca scene, în ordinea apariţiei:

Nebuna (litografie, 1908-1909)
Fertilitate (1898)
Seara pe bulevardul Karl Johan (1892)
Om primitiv (xilogravură, 1905)
Haine puse la uscat în Åsgårdstrand (1902)
Sosirea vasului poştal (1890)
Disperare (1892)
Spre pădure (xilogravură, 1897)
Noapte de vară. Vocea (clişeu de cupru, 1894; pictură, 1896)
Roşu şi alb (1899)
Inger pe plajă (1889)
Sirena (1896)
Dansul vieţii (1899)
Întâlnire pe plajă: Sirena (1896)
Strigătul (1893)
Furtuna (1893)
A doua zi (1894-1895)
Vampir (1893)
Lumină de lună (1895)
Atracţie II (litografie, 1896)

Mulţumiri

Mulţumesc din inimă minunatului meu agent literar, Bill Hamilton, pentru că a crezut în această carte şi m-a îndrumat cu mână sigură, sprijinindu-mă tot timpul. As vrea de asemenea să le mulţumesc lui Becky Brown şi tuturor membrilor echipei A.M. Heath.

Strălucitului meu redactor Clara Farmer şi tuturor celor de la Chatto & Windus, pentru că i-au oferit *Fetei cu fragi* căminul perfect şi pentru că ne-au tratat cu multă căldură, entuziasm şi profesionalism.

Le mulţumesc şi Shanei Drehs şi echipei de la Source- books, SUA.

Aş dori să menţionez câteva dintre sursele în care mi-am găsit inspiraţia pentru această carte, şi anume: *Lykkehuset: Edvard Munch og Ågårdstrand* de Inger Alver Gløersen; *Den Munch Jeg Møtte* de Inger Alver Gløersen; *The Private Journals of Edvard Munch,* editată şi tradusă de J. Gill Holland; şi apoi, ceea ce probabil că este biografia definitivă a lui Munch în engleză, *Edvard Munch*, *Behind the Scream* de Sue Prideaux, care a fost o sursă excelentă.

Pentru imensa lor generozitate, aş vrea să le mulţumesc lui Tone Brunner de la Muzeul Munch din Oslo, lui Gry Pettersbakken de la Muzeul de Artă din Lillehammer şi lui Line Berg Harstrom de la Casa lui Munch din Åsgårdstrand.

Îi sunt profund recunoscătoare lui Niall Williams, fiindcă a fost un jalon în călătoria mea scriitoricească. Îţi mulţumesc pentru că m-ai inspirat şi m-ai învăţat, dar şi pentru că ai scris, pur şi simplu. Vă sunt recunoscătoare ţie şi lui Christine Breen pentru că m-aţi influenţat, dar şi pentru că aţi continuat să mă încurajaţi cu generozitate.

Fantasticei mele profesoare şi bune prietene Janet Whitehead, fiindcă a avut rezerve inepuizabile de ceea ce nu se poate numi altfel decât magie! M-ai ajutat să văd atâtea posibilităţi noi, mi-ai amintit să mă simt bine în timp ce scriu şi n-ai încetat să crezi în mine.

Îi mulţumesc în mod special lui Heather Hepburn, fiindcă m-a ţinut de mână fără şovăială timp de peste treizeci de ani, că a citit tot şi că n-a renunţat niciodată la ferma ei convingere că voi reuşi.

Le sunt recunoscătoare următorilor oameni care m-au ascultat şi mi-au oferit sprijin şi încurajare: Heidi Andersen, Hege Nedberg, Kjersti Dovland, Robert Bjørka, Lene Mørch Kerrison, părinţilor mei şi tuturor prietenilor din Marea Britanie şi rudelor.

Mulţumirile mele lui Dagfinn, Sofie şi Kristoffer. Lumină. Nimic nu este posibil fără voi.